

Hírközlési Múzeumi Alapítvány

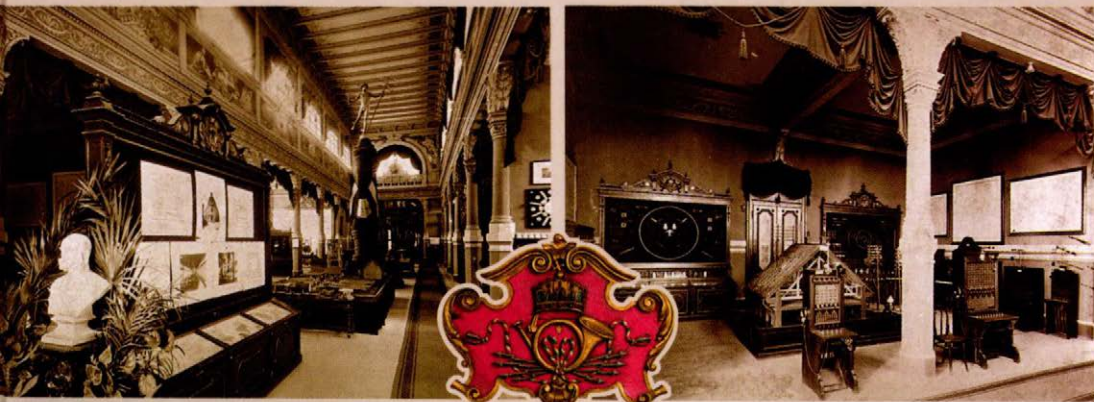
Évkönyv

Klász. Gy. Budapest
III. floor. 47

203. Pósta és távirada. Post & Telegraphenamt.

Utánzás tilos
Nachdruck verboten.

Hírközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyv
2006

Budapest, 2007

Alapítóink

Magyar
Telekom

Magyar Posta

antenna hungária

Címlap: A Magyar Királyi Posta millenniumi csarnoka a Budapest Főváros Levéltára Klösz György archívumából, a csarnok két kiállításrészlete a Postamúzeum fotógyűjteményéből, illetve a kiállítási tablók egyetlen, nemrég fellelt, a postai jelképeket ábrázoló oromdísze a múzeum tárgyi gyűjteményéből.

Kiadja a Hírközlési Múzeumi Alapítvány,
a Magyar Telekom Nyrt., a Magyar Posta Zrt. és az Antenna Hungária
Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Nyrt. alapítványa
A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök
A kiadványt gondozta: Egervári László és Bartók Ibolya
Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya
Angol fordítás: Patricia Austin
Fotók: Hajdú József, Halász Alexandra, valamint a Posta- és a Bélyegmúzeum archívumából
Nyomdai előkészítés, képfeldolgozás: CICERÓ Kft.
Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1787-1433

Előszó

Minden múzeum a folytonosságot hirdeti, és arra int, hogy a múltra alapként támaszkodva, arra alapozva kell a jelenben építve jövőt alkotni. Talán ezt sugallja jelen évkönyvünk néhány sora, megemlékezése is. Még áthallatszanak az előző évkönyvből a Kovács Gergelyné ügyvezető és múzeumigazgatót búcsúztató, a két évtizedes eredményes munkásságát méltató, megköszönő szavak. Még frissen él emlékezetünkben, mit is mondott tevékenységéről, a szakmai nagycsaládról, amikor visszaemlékezett hosszú munkáséveire. Látunk képeket a búcsúzásról, de itt vannak az általa is fontosnak tartott és azokért sokat tett folyamatosság jelei is. Az alapítvány működtetésére vonatkozó koncepcionális célkitűzéseinek ismertetésével ugyanis már Egervári László, az új ügyvezető igazgató mutatkozik be. Jó dolog egy tevékenysége kezdetén álló vezetőtől jövőbe mutató terveket olvasni. Jó tudni, hogy épít az eddigi eredményekre, de mivel minden mindig változik, korszerűsödik, nincs olyan, amin ne lehetne és kellene változtatni. Ezért a felülvizsgálat, a takarékoság, a külső források keresése, új módszerek alkalmazása újabb eredményekre vezethet.

Bevallom, hogy az évkönyv szerkesztett kéziratát olvasva, mindig gondom, hogy mit emeljek ki, mit ajánljak elolvasásra, hiszen más-más szempontból ugyan, de minden írást érdekesnek és fontosnak tartok. A nem idevalókat – gondolom – előttem már kiválogatták, mindent kiemelendő pedig ott van a tartalomjegyzék. Olvasóink a könyv szerkesztését, illetve szerkezetét ismerik már. Tudják, hogy rendszeresen szerepel benne az aktuális év gazdasági, igazgatási, tudományos tevékenységének beszámolója, a megtörtént kiállítások és rendezvények ismertetése. Szívesen olvasom magam is, hogy mi minden történt az elmúlt évben. A következő évek munkatervei arról tájékoztatnak, mit terveznek a múzeumok, mit törekszenek megvalósítani. Tudom, milyen nehéz esetenként a vágyakat a lehetőségekhez igazítani, de fontos a célkitűzés. A *Historia domusok* röviden, naplószerűen szintén a tevékenységeket ismertetik. Ezek is érdekesek, emellett dokumentálják, hogy ki hol, milyen szerepben vett részt, mit csinált, illetve mi történt a múzeumokban, ki látogatott el hozzánk, milyen előadások, kiállítások, rendezvények voltak. Nyelvezete az előbbi beszámolóknál oldottabb, ha lehet így fogalmazni, családiasabb, olyan, mint amikor otthon mesélünk egymásnak.

Az aktuális évfordulók kapcsán az időszerű események tudományos igényű ismertetése következik. Ilyen eseményből rendszerint évente több is van. Így van ez most is. Krizsákné Farkas Piroska visszaemlékezésében a 125 éves magyar távbeszélő születéséről olvashatunk ma, amikor az országban működő készülékek száma meghaladja a lakosság számát. Ki gondol ma arra, hogyan változtatta meg életünket a távbeszélő? Ki emlékezik már, hogy még húsz évvel ezelőtt is mennyi időt, hány évet kellett a vezetékes távbeszélőre várakozni? Ki emlékszik az örökölhető távbeszélő-kérelem vitájára? A mai húszévesek, akik mobiljukon éppen interneteznek, vagy szöveges üzenetet küldenek, nem is tudják, hogy miről beszélek. Ma távoli bolygókról kapunk képekké összeálló jeleket, 100 évvel ezelőtt pedig még csak itt a földön

folytak kísérletek, amint arról a hazai rádiózás születésének 100. évfordulója kapcsán írottakból értesülünk. Engem elgondolkodtatott a szintén az *Évfordulók nyomában* című írásban talált, az 1956-os októberi forradalomra emlékeztető naplórészlet is, amely azt igazolja, hogy a történelem sokszínű, akár az emberiség vagy a társadalom. A történeteknek sokféle megítélése lehet, mint ahogyan az emberi értékek, érdekek is sokfélék. Fontos ezért a történetek tényszerű megőrzése, bemutatása. Nagy szerepük van ebben múzeumainknak. Sokszor egy napló, fénykép, korabeli újság, levél hitelesebben adja vissza a kort, mint egy hivatalos történelemlékiönyv.

Olvasóink tulajdonképpen igazi történelemlékiönyvet tartanak a kezükben. Elsősorban ugyan technikatörténet elevenedik meg előttük, amely technika azonban kihat és formálja a társadalmat, a mi életünket. Hogy ez mennyire így van, bizonyosságul két tanulmány elolvasását, majd továbbgondolását javaslom. Az egyik ifj. Heckenast Gábor munkája *A rozsdabarna szalag születése, virágkora és lassú elmúlása* címmel. Gondoljuk csak el, már a szalag is nagy segítség volt a műsorok szerkesztésére, tárolására, de ettől hol vagyunk ma már. Könnyen, gyorsan szerkeszthetők, tárolhatók és letölthetők, amikor csak akarjuk mások által is hozzáférhetők, meghallgathatók és megnézhetőek a készített anyagok.

A másik továbbgondolásra javasolt írás Hernitz Ferenc visszaemlékezése *A soproni postaintézmény kezdetei* címmel, amelyet elolvasva eltöprenghetünk, hogyan változtatta meg az emberiséget, a társadalmat az, hogy a posta, az információ nem napok, hetek, esetleg hónapok alatt jut el a címzettekhez. S nem kell már az utakon veszekedni, perre menni azért, hogy kinek van elsőbbsége: A leveleknek vagy az embereknek? Van egyáltalán a világnak olyan sarka, ahonnan ne kapnánk gyorsan híreket? Egy dolog viszont nem változott, most is vannak vírust hordozó levelek. Igaz, korábban a vírust tartalmazó levelek az embereket fertőzték meg, ma viszont a számítógépeket. A leírt hatósági füstöléses módszer talán hatékonyabb volt a mai vírusvédelemnél. Ha már megemlítettem a számítógépet, megjegyzem, ma sok minden természetesnek tűnik. Az is mindennapos, hogy elektronikus postaládája, fiókja van valakinek. Makkai-Várkonyi Ildikó írását olvasva azonban megtudjuk, milyen nagyszerű találmány volt egykor az a levélszekrény, amelynek már csak a tartalmát kellett továbbításra beszállítani a postára.

Előző évkönyvünkben Bartók Ibolya arra tett ígéretet, hogy a 110 éves évfordulóra a Postamúzeum teljes történetét átfogó tanulmányt készít. A több kutatást igénylő, új ismereteket is adó írást igazi történelemlékiént olvashatjuk, amely egyébként a 2006. október 19-én megnyílt múzeumtörténelmi jubileumi kiállítás alapjául is szolgált.

A bélyeg képekbe foglalt történelem. Az emberi civilizáció fejlődésének, szellemi törekvéseinek történelmi képcsarnoka. Megismertet a népek, nemzetek életével, munkájával, kultúrájával. Bemutatja a nagy technikai és művészeti alkotásokat, az embert körülvevő természeti világot, emléket állít a szabadság, a tudomány és a művészet zászlóvivőinek. Azt is szokták mondani, hogy a bélyeg az ország névjegye. Nagyon fontos tehát, hogy igényes grafikájú és technikai kivitelű bélyegek készüljenek, hiszen hazánk jó hírnevét viszik el a világ legtávolabbi országaiba – írja Csegezi Tamásné, a Bélyegmúzeum volt igazgatója a Magyar Posta Zrt. honlapján. Őt igazolják az évkönyvben található színvonalas, más-más szempontból érdekes bélyegtörténelmi tanulmányok, amelyek a megmásíthatatlan történelem értékes dokumentumai.

Végezetül jelezni kívánom, hogy Jakab László írása egy múzeumaink történelmében bekövetkező nagy eseményre hívja fel már előre a figyelmet. Én pedig köszönöm az alkotók értékes írásait, amelyekhez a kedves Olvasónak jó szórakozást kívánok.

Konceptcionális célkitűzések a Hírközlési Múzeumi Alapítvány működtetésére

Az alapítvány célja az eredeti alapító okirat szerint: „A hatályos magyar múzeumi jogszabályok keretei között működő, országos gyűjtőkörű szakmúzeumai útján az alapítók és intézményeik közös muzeális öröksége ápolásának és tudományos igényű feldolgozásának biztosítása. Az alapítók tevékenységéhez kapcsolódó tárgyi és dokumentációs történeti emlékek gyűjtése, megőrzése, nyilvántartása, kutatása és mindezek bemutatása, közkinccsé tétele kiállításokkal és kiadványokkal.”

Ez a cél az elmúlt 15 évben felértékelődött, és az elkövetkezendő években, évtizedekben minden bizonnyal még fontosabbá válik. Ugyanis napjainkban az információs és tudásalapú társadalomban az információ továbbításának, a hírek közlésének világméretű változásait éljük meg. Az, ami korszerű volt 10-15 évvel ezelőtt, ma már megmosolyogtatóan régi vagy tiszteletet parancsoló ipartörténeti emlék, vigyáznunk kell rá. Ezért múzeumba való tárgy vagy megőrzendő érték. Ezek az eszközök a faluvá zsugorodó világ közös kulturális örökségei, az emberi kommunikáció fundamentális értékei. A gyűjtést tehát egyes területeken talán még nagyobb intenzitással kell folytatni.

Ennek értelmében a múzeumi alapítvány fenntartását, működtetését az alapítók elemi érdekének, nemzetgazdasági szempontból pedig elengedhetetlennek, nemzeti értéknek tartom. Az értékek feltárásában, megőrzésében, valamint azok közkinccsé tételében való közreműködést megtisztelő feladatnak érzem, amelyet kellő alázattal próbálok megközeleltetni, tudásom és adottságaim szerint végezni.

Irányítási feladatok

Fontos feladat az alapítvány céljainak maradéktalan megvalósítása. Az alapítói szándék szerinti működés az alapító dokumentumok szellemében, a három alapító érdekezésszerűségének fenntartása még az esetleges részsándékok vagy rövid távú részérdekek ellenében is. Ezt segíti a múzeumok egységes hírközléstörténetben való gondolkodásának és tevékenységének a fejlesztése. Kiemelt feladat a kuratórium tagjaival való rendszeres, formális és informális kapcsolattartás és jó munkakapcsolat kiépítése.

Gazdasági feladatok

Célunk az alapítvány rendelkezésére bocsátott forrásokkal való takarékos gazdálkodás. A szükséges és alapvető működést biztosító források megszerzése. A költségek, költségso-rok elemzése, egyes költségso-rok csökkentése, átcsoportosítása. Új és fejlesztési tevékenységekhez külső források biztosítása (pályázatok, támogatások útján).

Szervezeti feladatok

Fontos az alapítvány hatáskörében lévő múzeumok tevékenység- és hatáskörének felülvizsgálata és a szükséges, időszerű korszerűsítések végrehajtása. A múzeumok integrációjának lehető legmélyebb és leggyorsabb végrehajtásával, a főlegyes és nélkülözhető tevékenységek elhagyásával alapot kell teremteni az új, eddig nem végzett tevékenységek ellátására.

Gyűjteményi feladatok

Legfontosabb feladat a gyűjteményi nyilvántartások megismerése, pontosítása, kiegészítése és teljessé tétele. A törzsgyűjtemény alapján a hiányjegyzék és a működésképtelen vagy hiányos tárgyak listájának összeállítása, hiszen a hiányjegyzék a gyűjtési terv alapját képezi. A működésképtelen, hiányos tárgyak listájának segítségével pedig prioritási sorrendet állíthatunk fel a restaurálásokra, hiánypótlásokra.

Gyűjtési feladatok

Legsürgetőbb a gyűjtés folyamatának kialakítása, megtervezése és megszervezése, aminek alapja a gyűjteményi nyilvántartási rendszer, ezen belül is a hiányjegyzék. A leszerelésre, leselejtezésre kerülő eszközökről a gyűjteménykezelőknek tudomást kell szerezni. (Lényeges a selejtezési bizottságok szerepe.) Az eladásra kerülő ingatlanok kiürítés előtti állapotáról, az ott lévő eszközökről információt kell kapni, átadás előtt esetleg hegyszíni szemlét kell tartani a múzeumi szakembereknek. Fontos a magángyűjtők felkeresése, a hiányzó eszközök begyűjtése ajándékozás, csere vagy vásárlás útján, illetve a más múzeumokban őrzött tárgyak és dokumentumok visszaszerzése. Továbbá a begyűjtött és raktározott tárgyak állagmegóvása, restaurálásukra éves terv készítése.

Tudományos munka

A múzeumvezetők és a muzeológusok éves terv alapján meghatározott tudományos témákat dolgoznak fel, amelyről időszakonként beszámolót készítenek. Kapcsolatot ápolunk egyetemekkel, főiskolákkal, szakiskolákkal, hogy oktatási metódusukba hogyan illeszthető a múzeumok munkája; itt a kölcsönös előnyök lehető legjobb kihasználását tekintjük célnak.

Kiállítások szervezése

A nagyközönséggel elsősorban az állandó és időszakos kiállításokon találkozunk. A kiállítási látogatásokat a közönség számára emlékezetessé kell tenni. Az erre irányuló törekvéseket a Postamúzeum már eddig is kiválóan és változatosan alkalmazta. Ezt a hagyományt továbbra is ápolni, fejleszteni kell. A vándorkiállításokat, bemutatóhelyeket alkalmasszerűen eseményekhez kapcsolódóan, hagyományteremtő módon kell végezni.

Munkamódszerek

A múzeumok tevékenységének gazdasági alapját éves költségvetési terv képezi. Ehhez szorosan kapcsolódik az a munkaterv, amelyet a kuratórium elfogad, amelyet az alapít-

ványnak és a múzeumoknak meg kell valósítani. Szükséges továbbá egy eseménynaptár összeállítása, amelyben az előre tervezhető feladatok, események kerülnek rögzítésre. Az éves munkaterven és eseménynaptáron túl egy nagyvonalú koncepcionális terv összeállítása és jóváhagyatása is indokolt. Fontos munkamódszernek tekintem az időszakos (negyedéves) beszámolókat, valamint a megalakulástól megjelentetett, kiválóan szerkesztett évkönyvek kiadásának folytatását.

Feltételrendszer

Az alapítvány és a múzeumok működésének legalapvetőbb és nélkülözhetetlen feltétele a megfelelő elhelyezés és infrastruktúra. Ezért az alapító okiratban megjelölt székhely – 1061 Budapest, Andrássy út 3. – megtartása valamennyi törvényes eszköz igénybevételeivel az alapítók feladata. Az épület megtartása a múzeum részére ugyanis nem csak az alapítvány alapítóinak, támogatóinak és alkalmazottjainak érdeke, hanem a nemzeti kulturális örökségvédelem érdeke is. Ezt az eddigiekben csupán az alapítvány előző igazgatója érezte át, és tartotta magára nézve elengedhetetlen fontos feladatnak. Továbbá szükségesek azok a korszerű technikai eszközök, amelyek a gyűjtemények állagmegóvását és biztonságos őrzését biztosítják, valamint nélkülözhetetlenek a muzeológusok, múzeumi munkatársak napi munkavégzéséhez.

Budapest, 2006. január 2.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi beszámolója

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány életében 2006 mozgalmas és változatos gazdasági évek indult. Ez a változatosság az év folyamán mindvégig fennmaradt.

Az alapítvány élén történt személyi változás fizikailag és jogilag már az év első munkanapjától, tehát 2006. január másodikától megtörtént. A változás adminisztratív átvezetése a bürokrácia útvesztőiben azonban sokáig váratott magára, valójában csak az év vége felé fejeződött be. A cégbírósági bejegyzések, közjegyzői aláírások hitelesítése eltérő jogi értelmezések miatt sokáig húzódott. Az alapító okirat egyes állításai, kitételei, annak értelmezései az alapítók jogászainak, valamint a joghatalmat gyakorlóknak szakmai álláspontjuk kifejtéséhez kellő teret adtak. Szerencsére ezek a *fölösleges* késedelmek az alapítványi, múzeumi munkát, ha kissé nehezítették is, de nem akadályozták. Az új összetételű kuratórium a IV. negyedévi ülésén már a cégbíróság által elfogadott alapító okirattal rendelkezett, amiben volt ugyan néhány sajtóhiba és elírás, de már helyes volt az alapítvány megnevezése, a kuratórium összetétele, a szavazatok aránya stb.

A „peres örökség nehéz örökség” tényével új ügyvezető igazgatóként már az év második hónapjában találkoztam. Ugyanis a Fővárosi Bíróságon az Andrássy úti palota bírósági tárgyalása 2006. február 2-án kezdődött. A bírósági felállás kissé egyenlőtlen volt, az alapítványt jogi képviselője, dr. Mészáros Vilmos és törvényes képviselője, jelen sorok írója képviselte, míg az ekkori három alperest (Terézvárosi Önkormányzat, A3 Kft., OTP Bank) négy ügyvéd. A 2006. július 11-én megtartott második tárgyalás számunkra egy nem túl kedvező rész- és közbenső ítélettel zárult. Természetesen ezt az ítéletet megfellebbeztük, a másodfokú tárgyalásra azonban ebben az évben nem kerülhetett sor. Így a 2006-os év jogi bizonytalanságban zárult, igaz mi mindvégig biztosak voltunk saját igazunkban, és ezért áldozatokat is készek voltunk vállalni.

Az ország gazdasági helyzete a múzeumi munkára is kihatott. A pályázati lehetőségek és keretek szűkülése, illetve megszűnése azt eredményezte, hogy egyre kevesebb külső forráshoz jutunk. Így kitűzött céljainkat az igen szigorú költséggazdálkodás mellett is némi veszteség árán tudtuk megvalósítani. Ennek okai ugyan kézenfekvők, de kivédésük és elkerülésük nem kis feladat.

Célkitűzéseink, amint az alábbi részletezésekből is kitétnék, a revíziós leltárak kivételével teljes körűen megvalósultak. Több kiemelkedő eseményre is megemlékeztünk az év folyamán. 125 éves évfordulóját ünnepeltük május 1-jén a telefonközpont feltalálásának, magyarországi megvalósításának és üzembe helyezésének. Mint tudjuk, a telefonközpont megvalósításához az ötletet Puskás Tivadar szolgáltatta, ennek emlékére a kiváló konstruktőrnek egy mellszobrot állíttattunk a Magyar Telekom Nyrt. székháza előtti parkban. Még ebben az évben, október 9-én a pécsi Postapalota építettségének és első igazgatójának, Opris Péternek a szobrát avattuk fel Pécsen a róla elnevezett téren. Mindkét szobor alkotója az alapítvány által már régebben ismert és elismert Trischler Ferenc pécsi szobrászművész.

Gyűjteményi munkák

A Bélyegmúzeum gyűjteményei az alábbiak szerint gyarapodtak:

Magyar bélyegek gyűjteménye	50 091 db
Külföldi bélyegek gyűjteménye	20 719 db
Vegyes gyűjtemények	443 db
Könyvtár	130 db

A Postamúzeumban az alábbi gyarapodást regisztrálhattuk:

Tárgyi gyűjtemények	136 db
Dokumentációs gyűjtemények	3117 db
Könyvtár	411 db

A Bélyegmúzeumban az egyéb filatéliai tárgyak gyarapodásából kimagasló az asiagói nemzetközi bélyegszépségszereny különdíja, amit 2006. augusztus 16-án szűk körű ünnepségen adott át dr. Csorba László, a Római Akadémia professzora és Csegezi Tamásné, a Magyar Posta Zrt. Bélyegmenedzsment Irodájának vezetője. A Károly-Zita bélyegsor tervnyomata, amit a Profila Kft. vásárolt meg a Bélyegmúzeum részére; továbbá egy aranyozott, metszett, acél levelezőlap 1914-ből, amely Filep László Mafitt-tag ajándékaként került a múzeumba.

A beérkezett anyagok teljes körű feldolgozása, valamint a készített és lebontott kiállítások anyagának visszaszorolása megtörtént. Kiemelkedő munka volt ebben az évben az új állandó kiállítás regiszterének, azaz a 27 kiállítószekrény 3200 keretében kiállított 550 000 db bélyeg, valamint az egyéb filatéliai tárgyak és a könyvomó eszközök tételes jegyzékének elkészítése.

A Postamúzeum ez évi gyűjteménygyarapodásában külön említést érdemel dr. Forster Károly postavezérigazgató-helyettes 405 dokumentumból és 8 emlékéremből álló hagyatéka, amelyet a család képviselői az emlékkiállítás lebontása után adományoztak a múzeumnak. Továbbá az a Mercedes 308 D típusú postai gépjármű, amelyet a Magyar Posta Zrt. adott át.

Jelentős gyűjteményi munkát a látványraktár létrehozása kapcsán felmerülő feladatok jelentettek. Ennek keretében a Postamúzeum Gyáli úti gyűjtőraktárát, amely döntő mértékben a távbeszélőtörténeti gyűjtemény ki nem állított műtárgyainak tárolására szolgált, a Magyar Telekom Nyrt. és a De Te Immobilien-Hungary Zrt. segítségével Miskolcra költöztettük. Évkönyvünkben a témáról részletesebben Jakab László cikke tájékoztat.

Tudományos munka

Az állandó és időszakos kiállítások forgató- és szöveggönyvének elkészítése kapcsán mindkét múzeumban jelentős kutatómunka folyt. Emellett a múzeumi munkatársak felkérésre vagy önálló kutatási eredményként különböző szakmai és nem szakmai folyóiratokban publikáltak, szövegeket lektoráltak, vagy külső kutatók számára adatokat szolgáltatottak. Jeles események alkalmából kiállításokat rendeztek, előadásokat tartottak, és különböző rádió- és televízió-műsorokban szerepeltek.

Munkájuk és kutatásaik eredményeként megírják az aktuális évkönyv tanulmányait, illetve elkészítik a különböző kiállítóhelyek ismertetőfüzeteit. Ebben az évben fontos, hiánypótló tudományos munkát a Postamúzeum történetének feldolgozása, illetve az e témában rendezett kiállítás jelentett, valamint a balatonszemesi Postamúzeum ismertetőfüzetének elkészítése, amely *A kocsiszekértől a postautóig* címmel jelent meg.

Kiállítások

Pro patria et libertate, időszaki bélyegkiállítás, Rákóczi Ferenc Gimnázium, Budapest;
Népművészeti motívumok a magyar bélyegeken, időszaki kiállítás, Közösségi Ház, Karcag;
Magyarország természeti értékei, időszaki kiállítás, Közösségi Ház, Karcag;
A ismeretlen Légrády Sándor, időszaki kiállítás, Madách Imre Művelődési Központ, Vác;
Iparművészeti remek, időszaki kiállítás, Delizsánsz Kiállítóterem, Debrecen;
A Kárpát-medence lepkéi, időszaki kiállítás, 1. sz. postahivatal, Pécs;
A Kárpát-medence lepkéi, időszaki kiállítás, Magyar Iskolaközpont, Eszék;
A forint bevezetésének 60. évfordulója, időszaki kiállítás, Bélyegmúzeum, Budapest;
1956 a filatéliában, időszaki kiállítás, Bélyegmúzeum, Budapest;
1956 a filatéliában, időszaki kiállítás, Lelkészi Hivatal, Sárvár;
Melbourne-i olimpiai játékok 50. évfordulója, időszaki kiállítás, Magyar Sportok Háza, Melbourne;
Múzeumok remekművei magyar bélyegeken, időszaki kiállítás, Európai Hét Kazahsztánban;
Egy lehelet egy a párna, állandó kiállítás, 1. sz. postahivatal, Postamúzeum, Pécs;
Fejezetek a levélcenzúra történetéből, állandó kiállítás, Postamúzeum, Kőszeg;
125 éves a magyar telefon, időszaki kiállítás, Magyar Telekom Székház, Budapest;
125 éves a magyar telefon, időszaki kiállítás, Postamúzeum, Budapest;
125 éves a magyar telefon, időszaki kiállítás, Telegaléria, Pécs;
A Postamúzeum története, időszaki kiállítás, Postamúzeum, Budapest;
Telefontörténet, állandó kiállítás, Menedzserképző Központ és Üdülő, Balatonkenese;
A hazai rádiózás 100 évfordulója, vándorkiállítás, AH Átrium Galéria, Budapest;
A hazai rádiózás 100 évfordulója, vándorkiállítás, PT Távközlési Technikum, Budapest;
A hazai rádiózás 100 évfordulója, vándorkiállítás, Arany János Művelődési Ház, Győr;
Születésnapok, időszaki kiállítás, Rádió és Televíziómúzeum, Diósd;
Karácsonyi képeslapok, időszaki kiállítás, 1. sz. postahivatal, Pécs;

Közönségkapcsolatok és rendezvények

Alapítványi, múzeumi tevékenységünk fontos része a közönséggel, látogatókkal való kapcsolatok erősítése. Hivatásunk, küldetésünk, munkánk színvonala, hatékonysága szinte ezen múlik; hogyan, mi módon sikerül látogatóinkat megnyerni múzeumaink, kiállítóhelyeink, rendezvényeink részére. A Postamúzeumot 106 568, a Bélyegmúzeumot 17 795 fő látogatta meg az elmúlt évben. A Postamúzeum szakkönyvtárát 85, a Bélyegmúzeumét 23 kutató, míg a munkaügyi archívumot 1179 érdeklődő kereste fel.

A Postamúzeum auditoriuma 116 alkalommal adott otthont szakmai összejövetelek rendezésének. A Múzeumok Majálisa és a Múzeumok Éjszakája egyre népszerűbb rendezvénné válik országszerte, ezen alkalmakkor évről évre emelkedik a látogatók száma múzeumainkban is. A Bélyegmúzeum 2006-ban első alkalommal kapcsolódott a Múzeumok Éjszakája rendezvénysorozathoz. A siker nem maradt el, 600 látogatót fogadott. A Bélyegmúzeum kiemelkedő, példaértékűen közönségkapcsolati tevékenységét képezi az ifjúsági filateli lista klub összejöveteleinek megszervezése, illetve a nyári gyermekfoglalkozások megrendezése.

Budapest, 2007. március 19.

Historia domus – Postamúzeum, 2006

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány és a Postamúzeum életében lezárult egy korszak, egy két évtizedes korszak (1985–2005), amely alatt a Postamúzeumot, illetve 1990-től az alapítványt is Kovács Gergelyné vezette. Irénke, aki úgy határozott, hogy 43 szolgálatban eltöltött eredményes esztendő után nyugalomba vonul, az alapítvány vezetését Egervári László ügyvezető igazgatónak, a Postamúzeum vezetését pedig Krizsákné Farkas Piroska múzeumigazgatónak adta át. 2006 tehát a korszakváltás első esztendeje, amikor a frissen kinevezett igazgatók új munkakörük mellett a munkatársakkal, a kollegák pedig az új vezetőkkel ismerkednek. Feladatvégzés közben a dolgozók arra próbálnak választ kapni, hogy a jól le szabályozott múzeumi munka mellett mi az, amit az új vezetés másként kíván meg tőlük. S közben reménykednek, hogy mielőbb eljön a pillanat, amikor véget ér a mustra, és a munka olajozottan, mindkét fél meglegedésére folyik majd.

A 2006. esztendő eseményesorozatának első momentumaként január 3-án a Postamúzeum doyenjét, Dérszegi Miklós bácsit 80. születésnapja alkalmából köszöntöttük, aki nyugdíjas szaktanácsadóként immáron 16 éve, 1989. október elseje óta dolgozik a múzeumban. Ezt követően a vezetők 5-én az alapítvány dolgozóinak – beleértve a vidéki kollegákat is – tartottak évadnyitó összejövetelt, amelyen Kovács Gergelyné elköszönt tőlünk, utódja, Egervári László hivatalosan is bemutatkozott, Solymosi Jánosné és Krizsákné Farkas Piroska pedig röviden az éves feladatokat ismertette.

A Postamúzeum doyenjének köszöntése

Január 4-én Egervári László Kurucz István kuratóriumi elnökünk kíséretében az Antenna Hungária Nyrt.-nél tett bemutató látogatást, amely alkalmából Gáspárné Kovács Éva kuratóriumi, illetve dr. Tormási György felügyelő-bizottsági taggal találkoztak.

Ebben az évben az Informatikai és Hírközlési Minisztérium immáron negyedik alkalommal rendezett eMagyarország Szakmai Napot. A rendezvény Millenáris Park Teátrumában tartott – *Innovatív lépések a magyar információs társadalomért* című – előadás-sorozatán Kovács Kálmán miniszter meghívására január 13-án Egervári László, Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt.

Mayer Marianna közvetítésével január 18-án vezetőink, Egervári László és Krizsákné Farkas Piroska a postai vezetőknél tettek látogatást. E találkozó alkalmával Kovács Gergelyné Szűts Ildikó vezérigazgató-helyettesnek és dr. Szász Katalin kommunikációs igazgatónak mutatta be új ügyvezető igazgatóikat. Egervári László ugyanezen a napon dr. László Gézával, az Antenna Hungária Nyrt. vezérigazgatójával is találkozott.

A Budapesti Történeti Múzeum előző évi meghívásunkat viszonzva január 28-án alapítványunk baráti társaságát, a Múzeumi Egyetértés Egylet tagjait látta vendégül, amely alkalmából egyleti programunk első állomásaként a múzeum állandó kiállítását tekintettük meg. Majd második összejövetelünkön, február 18-án, a megszépült Szabó Ervin Könyvtárat látogattuk meg, ahol a sok szépség mellett a részletes tárlatvezetéseknek köszönhetően érdekes és új információkkal gazdagodtunk.

Február 9-én Pécsen a Postapalota ügyfélfogadjójának előterében Makkai-Várkonyi Ildikó rendezésében és Kozmáné Grünwald Éva kivitelezésében *Egy lehelet egy a pár-*

Kiállítás-megnyitó Pécsen

Koszorúzás Balatonszemesen a hírközlési emlékműnél

na címmel a Postamúzeum legszebb pecsétnyomóiból, illetve hely- és keletbélyegzőiből nyílt időszak kiállítás. A kiállítást Egervári László nyitotta meg, aki ugyanezen a napon Trischler Ferenc pécsi szobrászművésszel a Budapesten felállítandó Puskás Tivadar-szoborról tárgyalt.

Az áldozatok napja alkalmából február 22-én a Magyar Posta Zrt. kezdeményezésére a balatonszemesi hírközlési emlékműnél tartottunk koszorúzást. Itt a szolgálatuk teljesítése közben életüket vesztett áldozatokról dr. Krutki Józsefné emlékezett meg. Koszorút a Magyar Posta Zrt. nevében dr. Szabó Pál vezérigazgató és a postás érdekképviseltek vezetői, a Hírközlési Múzeumi Alapítvány nevében Egervári László és Krizsákné Farkas Piroska, az utolsó áldozatra emlékezve Fódi György özvegye és gyermekei helyeztek el.

Február 23-án Krizsákné Farkas Piroska és Egervári László a Postaautó Duna Zrt. munkatársaival Diósdra utaztak, ahol Barna Attila és Lantos Gábor a Rádió és Televízió-múzeum mellett lévő kocsiszínbén elhelyezett Mercedes közvetítő és Robur mérőkocsi állapotát mérte fel a járművek restaurálásának támogatására benyújtandó pályázatunkhoz. Amint utóbb kiderült, pályázatunkat elutasították, a két járművet azonban saját költségen is restauráltattuk, aminek eredményeként a látogatók újra eredeti pompájukban csodálhatják meg azokat.

A 125 éves magyar telefon című kiállítás ügyében első megbeszélésünket a Magyar Telekom székházában február 27-én tartottuk. Itt a Magyar Telekom Nyrt.-t Pendert Gábor rendezvényszervező, az Antenna Hungária Nyrt.-t dr. Tormási György, a Puskás Tivadar Távközlési Technikumot dr. Horvát László, a Postamúzeumot Krizsákné Farkas Piroska, Hajdú József és Kozmáné Grünwald Éva képviselte.

Az 1848-49-es szabadságharcra emlékezve a Múzeumi Egyetértés Egylet kirándulása március 15-én Komáromba, a Monostori erődbe vezetett. Az 1850 és 1871 között osztrák hadmérnökök tervei és a kor legmodernebb építészeti és hadászati elvei alapján épült erőd ma Közép-Európa talán legépebben fennmaradt újkori katonai építménye. Az összefüggő épületegyüttes 14 épületrészből áll mintegy 640 helyiséggel. Az erődben a Kenyermúzeum megtekintése kapcsán az egykori katonai pékség életébe is betekintést nyertünk. Kellemes kirándulásunkat egy ebéd utáni városnéző sétával zártuk.

Március 28-án megtartottuk az első negyedéves kuratóriumi ülésünket, amelyen a kuratórium és a felügyelő bizottság egybehangzóan fogadta el a 2005. évi alapítványi beszámolóinkat és gazdasági mérlegünket.

A Magyar Telekom Nyrt. képviselőjével, Peták Józsefnével március 29-én Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska és Hajdú József Miskolcon és Szolnokon AR típusú telefonközpontok felszámolása után felszabaduló helyiségeket tekintett meg. A helyszíni szemlék után a felajánlott épületrészek közül a készülő távbeszélő-történeti látványraktárunk számára Miskolcon a Kiss tábornok u. 30. szám alatti telefonközpont helyiségeit jelölték ki.

Március 30-án a Bélyegmúzeum új időszak kiállításának megnyitóján vettünk részt, amelyet a Légrády Sándor Emlékév eseménysorozatának első momentumaként a bélyegtervező grafikusművész születésének 100. évfordulójára rendeztek.

Április 3-án nyílt meg a Közlekedési Múzeum múzeumtörténeti – 40 éves a Közlekedési Múzeum című – kiállítása, ahol alapítványunkat és múzeumunkat Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska és Bartók Ibolya képviselte.

A tavaszi nyitás előtt április 4-én Egervári László – Kozmáné Grünwald Éva, Jakab László és Majzikné Szivos Ibolya társaságában – Ópusztaszeren a Nemzeti Történeti Emlékparkban lévő filiálénkban tartott helyszíni szemlét. A park közművelődési vezetőjével, B. Nagy Ágnessel a múzeumépület állagfelmérése kapcsán a belső terek falfestésének javítási munkálatait 2007-re ütemezték.

Április 5-én munkahely-változtatása miatt elköszöntünk Németh Enikőtől, aki 2001. február elsejétől volt alapítványunk gazdasági ügyintézője.

A kőszegi állandó kiállításunk kiegészítéseként Makkai-Várkonyi Ildikó rendezésében elkészült a titokszoba kiállítása, amely a levélcenzúra történetének egy fejezetét mutatja be, s amelyet a Kőszegi Bornapok rendezvénysorozat keretében Egervári László április 21-én nyitott meg. Múzeumunkat említettekén kívül Kozmáné Grünwald Éva képviselte.

A Magyar Posta Zrt. jóvoltából a Postamúzeum járműgyűjteménye április 25-én egy Mercedes 308 D típusú gépkocsival gyarapodott. A Szállítási Igazgatóság által átadott postai gépjárművet a balatonszemesi kocsiszínbén helyeztük kiállításba.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány a magyar távbeszélő 125. évfordulója alkalmából a Magyar Telekom Nyrt. Krisztina körút 55. szám alatti székháza előtt Puskás Tivadart ábrázoló szobrot állíttatott. A szoboravatásra április 28-án került sor, amikor a vendégek a Tölösi-teremben megtartott ünnepi műsor keretében és a Magyar Színház színinövendékei előadásában magyar írók távbeszélőről szóló írásrészleteit hallgathatták meg, illetve kivetítőkön a Postamúzeum fotógyűjteményéből készült audiovizuális telefontörténeti összeállítást láthatták. Trischler Ferenc pécsi szobrászművész alkotása előtt avatóbeszédet dr. Pásztory Tamás vezérigazgató-helyettes mondott, s iskolájuk névadójára emlékez-

Puskás Tivadar emlékszobrának felavatása

ve a Puskás Tivadar Távközlési Technikum tanulói egy-egy – összesen 125 – szál virágot helyeztek el. Ezt követően nyitotta meg Egervári László a székház aulájában a Postamúzeum gyűjteményéből rendezett távbeszélő-történeti időszaki kiállítást, amelyet Jakab László, Kozmáné Grünwald Éva, Hajdú József és Juhász Károly készített.

A Múzeumi Egyetértés Egylet tagjai következő kirándulásuk során április 29-én a pászari Szent Antal-templomot tekintették meg, ahol egy rövid orgonakoncert részesei is lehettek, majd a felújított Bartók Emlékházat látogatták meg neves zeneszerzőnk életének és munkásságának megismerése reményében.

A magyar távbeszélő 125. évfordulója alkalmából május 1-jén a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban tartott, a *Kezdetektől a csomagkapcsolt hangátvitelig* című előadássorozaton alapítványunk és a Postamúzeum képviseletében Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska, Heckenast Gábor és Jakab László vett részt. Az iskola rádiója ez alkalomból Egervári Lászlóval interjút is készített.

Ebben az évben a Távközlési Világnapon, május 17-én a diósdí Rádió és Televízió-múzeumban immáron nyolcadik alkalommal rendeztük meg a Távközlési Majális-t. Bár az időjárás nem kedvezett, s az eső elől beszorultunk a múzeum helyiségeibe, ünnepségünk jól sikerült. Ünnepi köszöntőt Tankó Zoltán, a Magyar Telekom Nyrt. vezérigazgató-helyettese mondott, a Nemzetközi Telekommunikációs Unió főtitkárnak világnapi üzenetét *Erősítsük az elektronikus világ biztonságát* címmel Parrag Gábor, a Nemzeti Hírközlési Hatóság frekvenciagazdálkodási igazgatója, körlevelét pedig dr. Nyevrikel Emília, a Nemzeti Hírközlési Hatóság tanácstagja ismertette. A világnapi megemlékezések után nyugdíjba vonulása alkalmából Kovács Gergelyné ügyvezető igazgató asszony

A búcsúzkodás egy megatott pillanata

köszöntése, búcsúztatása vette kezdetét. Irénkét és munkásságát e bensőséges együttlét alkalmából az alapító vállalatok nevében Tölgyesiné dr. Nagy Olga és dr. Krutki Józsefné, a kuratórium és a felügyelő-bizottság nevében Kurucz István, a Posta- és a Bélyegmúzeum nevében Krizsákné Farkas Piroska és Solymosi Jánosné, a Puskás Tivadar Távközlési Technikum nevében dr. Horváth László, a Múzeumi Egyetértés Egylet képviselőtében Málnási András méltatta. A Postamúzeum, illetve a Hírközlési Múzeumi Alapítvány dolgozói egy-egy levéllel bocsátották útjára Irénkét, amelyeket egy erre az alkalomra készült postaládába dobtak be. Az ünnephez a zenét Környei Zsófia vezetésével az Akadémia Kvartett vonósnegyes és Mackó Mária népdalénekes szolgáltatta, a kulináris élvezeteket pedig a Puskás Tivadar Távközlési Technikum *mesterszakácsai*.

Május 20-án és 21-én a Magyar Nemzeti Múzeum által immáron 11. alkalommal megrendezett Múzeumok Majálisán vettünk részt. A Postamúzeum sátrában, ahol a gyermekeknek különböző foglalkozásokat, a felnőtteknek szakirodalmi kiadványainkat ajánlottuk, a két nap alatt Bartók Ibolya, dr. Garami Erika, Hajdú József, Jakab László, Juhász Károly, Kapi András Bálint, Kovács Adrienn, Kozmáné Grünwald Éva, Pataki Klára és Uhl Józsefné vállaltak ügyeletet.

Május 23-án Egervári László és Krizsákné Farkas Piroska Kiskunhalason az Emitel Telegaléria működtetésével kapcsolatban Hegyi István vezérigazgatóval folytatott tárgyalásokat, amikor is egy együttműködési szerződés előkészítésében egyeztek meg.

Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata, a Saxlehner András Egyesület, valamint a Borostyánkőy, Boytha, Haidekker, Kesztlér és Mihalka család május 24-én Saxlehner András (1815–1889), a budai keserűvíz 140 év előtti felfedezője tiszteletére

emléktáblát avatott. Az őrzői Saxlehner András parkban tartott, koszorúzással egybekötött ünnepségen, ahol köszöntőt Molnár Gyula polgármester, visszaemlékezést a család részéről Borostyánkőy László és dr. Boytha György mondott, múzeumunkat Egervári László és Bartók Ibolya képviselte. A Postamúzeumnak otthont adó Saxlehner-palota építetjéről, életéről és munkásságáról a visszaemlékezésekből új adatokat ismerhettünk meg. Többek között azt, hogy Sugár úti palotájának pénzügyi alapjait – az építkezés elkezdésekor 69 éves Saxlehner András – a keserűvíz 18 éves hazai és nemzetközi forgalmából teremtette meg.

A Postamúzeum és a Bélyegmúzeum munkatársai június 7-én és 9-én kellemes kötelezettségüknek tettek eleget. Kovács Gergelyné ebédmeghívására mentünk el, ahol Irénke a pompásan megterített asztal mellett finomabbnál finomabb, mondhatni fejedelmi falatokkal kényeztetett bennünket. Egy nagyon kellemes és szép délutánt töltöttünk Irénkével és Gergővel beszélgetve, akik ebéd után végigkísértek lakásukon, és megmutatták mindazokat a frissen elhelyezett jelképes ajándékokat, amelyeket Irénke május 17-i búcsúztatása, nyugdíjba vonulása alkalmával kapott az alapítványi, bélyegmúzeumi és postamúzeumi munkatársaitól, kollegáitól. A rövid körbevezetés hangulatából ítélve úgy éreztük, hogy a kedvességek, az ajándékaink elérték céljukat, örömet okoztak, s talán bízhatunk abban, hogy rájuk pillantva Irénkében az elmúlt 20 esztendőre visszagondolva csak szép emlékeket ébresztenek. Búcsúzáskor azzal engedett utunkra, hogy szíve és házuknak kapuja minden kedves munkatársa számára nyitva áll. E sorokon keresztül is kívánunk neki hosszú, békés, boldog, egészségben és kellemes tevékenységekben gazdag nyugdíjas éveket. S kérjük, őrizzen meg minket jó emlékezetében.

Látogatás Kovács Gergelynéknél

A létesítendő látványraktárunkba szállítandó műtárgyak felmérése kapcsán június 1-jén Krizsákné Farkas Piroska, Egervári László és Jakab László a csepeli és a Kert közti raktárainkat látogatták meg.

Június 7-én a Farkasréti temetőben szomorú kötelességünknek tettünk eleget. Szabadváry Ferencet, az Országos Műszaki Múzeum ny. főigazgatóját kísértük utolsó útjára. A temetésén Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Egervári László vett részt.

A Bélyegmúzeumban a Légrády Sándor Emlékév előadássorozatában június 14-én Novotny Erzsébet tartott előadást *Grafikus a nyomdában. Légrády Sándor Állami Nyomdabeli évei* címmel. Az előadáson az egész éves rendezvénysorozat védnöke, Egervári László, valamint Krizsákné Farkas Piroska volt jelen.

Június 19-én Egervári László a Magyar Posta Zrt. vezetőivel, Szűts Ildikó vezérigazgató-helyetttel és dr. Szász Katalin kommunikációs igazgatóval tartott személyes konzultációt a posta- és bélyegmúzeumi épületek tulajdonjogáról, továbbá a kuratórium, illetve az alapítvány működtetéséről.

Ugyanezen a napon lebontásra került a dr. Forster Károly-emlékkiállítás, amelynek múzeumi anyagát a kiállítás rendezője, Bartók Ibolya visszaszorolta a gyűjteménybe, a kölcsönzött anyagot pedig visszaadta a kölcsönző családtagoknak. Az emlékkiállítás helyébe Jakab László rendezésében, Kozmáné Grünwald Éva kivitelezésében távbeszélőtörténeti időszakos kiállítás készült, amely a magyar távbeszélő 125 éves történetét mutatta be, s amelyet Egervári László június 23-án délelőtt adott át a látogatóknak.

Az Országos Műszaki Múzeum Öntödei Múzeuma által rendezett, *Ganz Ábrahám élete és munkássága* című kiállítás június 22-i megnyitóján Krizsákné Farkas Piroska és Egervári László vett részt. Lengyelne Kiss Katalin múzeumigazgató külön megköszönte munkatársunk, Hajdú József segítségét, aki fotózással járult hozzá a kiállítás sikeréhez.

A Szent Iván-éji tüzet június 23-án ismét Hollókőn gyűjtöttük meg, ahová a Múzeumi Egyetértés Egylet tagjaival utaztunk. Idén az ünnepi műsort, amit Pál István 87 éves pásztor, palóc dudás és Juhász Zoltán népzeneész, illetve az Iglíce Gyermekek és Ifjúsági Néptánc Együttes szolgáltatott – Oláh József és Csercsics Ivett vezetésével –, a nyári zápor miatt a szabadtéri színpad helyett a helyi kocsmá teraszán kellett megtartsuk. A szívet és lelket megmelengető műsor végére azonban az eső is elállt, így Szabó Csaba polgármester köszöntését és Egervári László előadását a palócokról már a hollókői várban hallgathattuk végig, illetve itt nézhettük meg a gyönyörű naplementét is. A nyári napfordulót az uszonna elfogyasztása után közös énekléssel és tűzgrással köszöntöttük.

A Postamúzeum június 24-én ez évben is csatlakozott a Múzeumok Éjszakája rendezvényhez, e napon délután 6 órától hajnali 2 óráig fogadtuk a folyamatosan érkező látogatókat. A félóránként, majd a látogatószám növekedése okán negyedóránként induló, a Saxlehner-palotát is bemutató tárlatvezetéseinket vendégeink lankadatlan figyelemmel hallgatták végig éppúgy, mint a Kósa Gábor vibrafonon előadott zenei műsorát a zeneteremben. Az esemény házigazdája, a látogatók fogadója s egyben programjainak szervezője Kapi András Bálint volt, a tárlatvezetéseket Bartók Ibolya, dr. Garami Erika, Hajdú József és Makkai-Várkonyi Ildikó tartotta. Az auditóriumban Heckenast Gábor a 125 éves magyar telefóniára emlékezve az *Uraim beszéljenek!* című, Puskás Tivadarról szóló filmet vetítette le az érdeklődőknek, miközben Uhl Józsefné és Majzikné Szivos Ibolya a nagy hőségben hűsítővel, hideg ásványvízzel, sósperccel és

Népzenei előadók Hollókőn

kávával kedveskedett vendégeinknek. Az esemény sikerességét a 800 főt meghaladó látogatószám is bizonyítja.

Mivel a sok feladat miatt a tavaszi felköszöntések elmaradtak, június 27-én az összevont névnapokat – Ildikó, Zita, József, László, Gábor – ünnepeltünk. Új ügyvezető igazgatónk, Egervári László is szívesen csatlakozott az immáron hagyományossá vált összejöveteleinkhez, amelyeken az ajándékozás kapcsán nem csak az ünnepeltek részesülnek meglepetésben, hanem az őket felköszöntők is, hiszen a névnaposok saját készítésű ízletes falatokkal és házi süteményekkel kedveskednek nekik.

Alapítványunk második kuratóriumi ülését június 28-án tartottuk meg. Molnárné Udvardi Éva kurátorunk ekkor jelentette be, hogy munkaviszonya a Magyar Posta Zrt.-vel s egyben kurátori megbízása, amit nagyon sajnál, megszűnik. Megköszönte az együttműködést, s ígéretet tett, hogy nem szakad el véglegesen alapítványunktól.

A Központi Üzemi Tanács Nyugdíjas Egyesületének – Horváth István, Takács András, Káposzta Pál, Koszorú István és Molnár Vilmos – kezdeményezésére július 12-én Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska, Kozmáné Grünwald Éva és Majzikné Szivos Ibolya Balatonkenesén a Magyar Telekom vállalati üdülőjét tekintették meg, hogy a Horváth Mihály téri épületben levő vitrines kiállítási szekrényünknek, amelyben szép telefonjaink vannak elhelyezve, kiállítási helyet keressenek. A látogatás során Nyaka Lajossal közösen jelölték ki a megfelelő helyet, és megegyeztek, hogy a felújított kiállítási szekrényben augusztus végére készül el az új kiállítás. A kirándulás második színhelye a nagyvárosnyi Postamúzeum volt, mivel új ügyvezető igazgatónk, Egervári László még nem látta e kiállítóhelyünket. Végül Taliándörögdön az Úrtávközlési Földi Állomást te-

kintették meg, ahol az épületkomplexumot az állomás egykori üzemvezetője, Dér Ferenc mutatta be. Szomorúan mesélte el annak történetét az építésétől a leállításáig, amikor is az állomás épületét és területét 2005. december 5-én műemlékké nyilvánították, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal 11 172 számon vette nyilvántartásba.

Augusztus elsején munkatársunk, dr. Garami Erika a Bélyegmúzeumban az új pénznem, a forint bevezetésének 60. évfordulója alkalmából tartott előadást.

A közelmúltban két munkatársunktól váltunk meg. Augusztus 31-ével dr. Garami Erikától, aki 2004. február elseje óta dolgozott a Postamúzeumban napi 4 órában főállású muzeológusként, s aki kisfiával a Bécsben dolgozó férjét követte. Szeptember 1-jével közös megegyezés alapján pedig Ring Sándortól köszöntünk el, aki 1998. április 1-je óta látta el a Rádió és Televíziómúzeum gondnoki feladatait.

Szeptember 1-jén Balatonkenesén, a Magyar Telekom Menedzserképző Központ és Üdülő épületében Egervári László és Kurucz István adták át a látogatóknak azt a kibővített távbeszélő-történeti kiállításunkat, amelynek alapjául a Horváth Mihály térről átszállított és felújított kiállítási vitrin szolgált a benne lévő telefonkészülékekkel. A megnyitón Vichmamm Béláné gazdasági vezető, Jakab László kiállítás-rendező, Kozmáné Grünwald Éva kiállítás-kivitelező, illetve Majzikné Szivos Ibolya gondnok is jelen volt.

A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója (1906. szeptember 1.) alkalmából a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület, a Hírközlési Múzeumi Alapítvány, a Puskás Tivadar Távközlési Technikum, az Antenna Hungária Zrt. és a Magyar Telekom Nyrt. közös megemlékezést szervezett. Ennek keretében szeptember 7-én a Magyar Telekom székházában tudományos emlékülést tartottak – dr. Zombory László, dr. Horváth László, Balázs Dénes, Dósa György és dr. Tormási György, illetve dr. Kántor Csaba részvételével, és megnyílt a Postamúzeum által rendezett, *A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója* című jubileumi vándorkiállítás is.

Visszavárva nyári szabadságon lévő kollegáinkat szeptember 12-én összevont Ibolya és Mária napot tartottunk, amelyen szeretettel köszöntöttük az ünnepeket.

A Postamúzeum idén is csatlakozott a Kulturális Örökség Napjai programsorozathoz, amelynek keretében szeptember 16-án és 17-én a múzeumunknak otthont adó Saxlehner-palota épületét is bemutató óránkénti tárlatvezetéseket tartottunk. A tárlatvezetések után Kósa Gábor rövid zenei előadását hallgathatták meg a látogatók. E két napon, amikor 500 főt meghaladó látogató tekintette meg múzeumunkat, ügyeletet Bartók Ibolya, Hajdú József, Kapi András Bálint, Kozmáné Grünwald Éva és Makkai-Várkonyi Ildikó vállalt.

A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója alkalmából szeptember 18-án 14 órakor a Kerepesi temetőben Puskás Tivadar, illetve Puskás Ferenc sírjánál tartottunk közös megemlékezést. A már hagyományá vált koszorúzáson alapítványunk nevében az emlékezés koszorúját Krizsákné Farkas Piroska és Egervári László helyezte el. Az évforduló kapcsán készült jubileumi vándorkiállításunk második színhelyén, az Antenna Hungária Nyrt. Átrium Galériájában 17 órai kezdettel szintén e napon nyílt meg. *A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója* című kiállítást Kárpáti Rudolf vezérigazgató-helyettes nyitotta meg, és Krizsákné Farkas Piroska múzeumigazgató mutatta be.

Szeptember 27-én elmaradt Klára napi összejöveteleinket tartottuk meg.

Alapítványunk harmadik negyedéves kuratóriumi és felügyelő bizottsági ülésére szeptember 28-án került sor. Ekkor mutatkozott be a Molnárné Udvardi Éva helyébe kineve-

Telefontörténeti kiállítás-megnyitó Balatonkenesén

zett, a Magyar Posta Zrt.-t képviselő új kurátorunk, Mayer Marianna. Az Olof Palme Házban szintén e napon nyílt meg a VIII. Állami Művészeti Díjazottak kiállítása, ahol a Balogh Rudolf-díjas Hajdú József fotográfus kollegánk is kiállított. A megnyitón múzeumunkat Krizsákné Farkas Piroska és Vichmann Béláné képviselte.

A Múzeumi Egyetértés Egylet szeptemberi programja a Nagytétényi Kastélymúzeum megtekintése volt, amelynek keretében szeptember 30-án egy csodálatos, minden részletre kiterjedő, tanulságos tárlatvezetésben részesültünk.

Október 1-jétől a Telefónia Múzeumnak új munkatársa van Rázga Lászlóné tárlatvezető, központkarbantartó személyében, aki szerető gondossággal ápolgatja az öreg 7A1 típusú távbeszélőközpontunkat, hogy az még sokáig működhessen a látogatók örömére.

Az Országos Műszaki Múzeum október 5-re a Postamúzeum dolgozóit szakmai konzultációra hívta meg, amely alkalmából az épülő tanulmánytárukat a műszaki és szakmúzeumi közönségnek kívánták bemutatni. A szakmai programon Krizsákné Farkas Piroska, Egervári László és Kozmáné Grünwald Éva vett részt, ahol sok aktuális és hasznos tapasztalatot szereztek, mivel Miskolcon mi is hasonló látványraktár kiépítésén fáradozunk.

Október 9-ét, a Postai Világnapot Pécssett ünnepeltük. A Magyar Posta Zrt. a Pécsi Postapalotával szomszédos közterületet megújította, és a város vezetésével egyetértve Opris Péterről (1848–1913), a Pécsi Posta és Távírda Igazgatóság első vezetőjéről, a Postapalota építetőjéről nevezte el. E téren állíttatta fel alapítványunk a Trischler Ferenc készítette Opris Péter-szobrot. Az ünnepség alkalmából az Opris Péter teret és szobrot Gonda Tibor pécsi alpolgármester, Szűts Ildikó, a Magyar Posta Zrt. vezérigazgató-helyettese és Egervári László, a Hírközlési Múzeumi Alapítvány ügyvezető igazgatója

Opris Péter emlékszobrának avatási ünnepsége

avatták fel. Az eseményen részt vett Kovács Gergelyné ötletgazda is, aki a kivitelezés során sokat segített a pécsi kollegáknak, dr. Krutki Józsefnének és Mosonyi Csabánénak.

Szomorú eseményen vett részt október 10-én Krizsákné Farkas Piroska és Kovács Gergelyné, amikor a Farkasréti temetőben utolsó útjára kísérték Király Árpád aranydiplomás gépészmérnököt, a Magyar Elektrotechnikai Múzeum nyugalmazott igazgatóját.

Immár hagyományosan idén is csatlakoztunk az Újbudai VIII. Saxlehner Nemzetiségi Napok 2006. évi programjaihoz, amelynek keretében október 11-én délelőtt az örmezei Saxlehner Parkban múzeumunk nevében Egervári László és Vichmann Béláné helyezték el az emlékezés koszorúját. Este a múzeum bemutatása után az auditoriumban rendezett emlékkoncerten és fogadáson vettünk részt, ahol a Postamúzeumot is befogadó Saxlehner-palota építetőjére, Saxlehner Andrásra dr. Boytha György családtag emlékezett egy igen érdekes és tartalmas előadás keretében.

A Légrády Sándor Emlékév keretében október 12-én a Bélyegmúzeumban Vagyóczky Károly tartott visszaemlékező előadását, amelyet alapítványunk és múzeumunk képviselőiben Egervári László és Krizsákné Farkas Piroska hallgatta meg.

A Terézvárosi Búcsút megnyitó Díszpolgári ünnepségen és hangversenyen október 13-án az Új Színházban múzeumunkat és alapítványunkat Krizsákné Farkas Piroska és Egervári László képviselte.

A postamúzeumi gyűjtemény 125 (1881–2006) s az azt befogadó országos gyűjtőkörű Postamúzeum 110 (1896–2006) éves történetét bemutató időszak kiállításunkat, Bartók Ibolya rendezésében, október 19-én dr. Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnöke nyitotta meg, ünnepi köszöntőt Egervári László ügyvezető igazgatónk mondott. A megnyitó

után dr. Oláh László, a Magyar Posta egykori elnökhelyettese, a Postások Szakmai Egyesületének elnöke *A Magyar Posta 25 éve (1962–1986)* című mű 1991-ben írott, kiadásra nem került, de 5 kötetbe bekötött kéziratát adta át a Postamúzeum könyvtára részére. Dr. Oláh László szerkesztőbizottsági elnökként az átadás alkalmával elmondta, hogy a nagy terjedelme miatt mindeddig kiadatlan, de a kutatók számára hasznos információkat tartalmazó kézirat tulajdonképpen a dr. Vajda Endre egykori postamúzeumi igazgató 1967-ben kiadott, *A magyar posta története* című könyvének folytatásaként íródott meg.

A Mafitt és a Bélyegmúzeum közös rendezésében október 20-án az *1956 a filatéliában* című kiállítás megnyitóján vettünk részt. A kiállítást dr. Csáky György, a Magyar Posta Zrt. elnöke nyitotta meg, ünnepi köszöntőt Egervári László ügyvezető igazgató mondott.

Október 25. és 27. között az Oktatási és Kulturális Minisztérium és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága idén az Országos Múzeumigazgatói Értekezletet Szombathelyen rendezte meg, ahol az intézményi reformról, finanszírozásról, illetve a megyei múzeumok jövőjéről esett szó. Az értekezleten a Postamúzeumot Krizsákné Farkas Piroska, Egervári László és Vichmann Béláné képviselte.

Az Országos Műszaki Múzeum november 3-án ünnepélyes keretek között nyitotta meg tanulmánytárát. A megnyitón Krizsákné Farkas Piroska, Vichmann Béláné és Jakab László vett részt. A tanulmánytár kialakításával és a fizikai kísérletek bemutatásával kapcsolatos ismeretek ismételtlen hasznos segítségével szolgáltak a miskolci látványraktárunk megtervezéséhez.

November 14-én és 15-én a PKI Távközlésfejlesztési Intézet tudományos ülésén, ahol az előadások a *távközlés korlátok nélkül* és a *tudásszerzés korlátai* témákat ölelték fel, Egervári László és Krizsákné Farkas Piroska vett részt. Szintén e napok egyikén, novem-

A múzeumtörténeti kiállítás megnyitójának ünnepi pillanata

ber 15-én kezdte meg tevékenységét alapítványunk új munkatársa, Máté András jogi asszisztens is.

November 16-án délelőtt Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska és Vichmann Béláné Vácott a Katona Lajos Városi Könyvtár Galériájában Szekeres Erzsébet textilművésznék *Az Árpád-házi szentek üzenete* című kiállítását tekintették meg, amelyet Kovács Gergelyné nyitott meg. Délután a Bélyegmúzeumban Angyal Erzsébetnek az *Egyéniség és konformizmus Légrády Sándor bélyeggrafikai munkásságában* című előadását hallgatták meg. A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója alkalmából szervezett közös megemlékezés keretében a Puskás Tivadar Távközlési Technikum szintén e napon rendezett díszünnepséget, amelyen a Postamúzeumot Heckenast Gábor képviselte. Az ünnepség fő témája a technikum 100 éves jogelődjére, a Vonalfelügyező Tanfolyamra való megemlékezés volt. Az alkalomra készült, *A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója* című vándorkiállításunk a technikum épületében november 17-én nyílt meg, majd Győrben az Arany János Művelődési Házban november 24-én.

A Múzeumi Egyetértés Egylet novemberi programja alkalmából 18-án az Ybl Miklós által tervezett, közel 125 éves Magyar Állami Operaház épületét tekintettük meg.

A Magyar Telekom PKI Rendszertámogató Központja távbeszélőtörténeti gyűjteményünket egy ER 256 típusú, tároltprogram-vezérlésű, analóg távbeszélőközponttal gyarapította. A lebontott központot, amely 1994 óta működött a győri kísérleti laboratóriumban, alkatrészeire szedve november 27-én szállították Budapestre, s adták át hivatalosan

Központszerelés a Telefónia Múzeumban

Megnyitó utáni pillanatkép Pécssett

is múzeumunknak. A bevételezett műtárgyat a Telefónia Múzeumban helyezték el, ahol az átadó intézmény képviseletében Gáldi Attila irányításával, Jakab László gyűjteménykezelőnk és Cserti Viktor külső munkatárs közreműködésével kezdetét vette a központ összeszerelése, illetve felállítása. Terveink szerint az új technikát képviselő ER 256 típusú központ 2007-től – a helyben megőrzött és szintén működőképes rotary központ mellett – üzemképes állapotban lesz megtekinthető.

A rádiózás napja alkalmából december 1-jén Krizsákné Farkas Piroska rendezésében a diósi Rádió és Televíziómúzeumban *Születésnapok* címmel időszakos kiállítást nyitottunk, és rövid emlékülést tartottunk. A kiállítás és az emlékülés témája az 1906-os sikeres vezeték nélküli adáskísérlet az Adrián, valamint a száz éve született Goldmark Péter Károly és Rédl Endre bemutatása volt. Sajnálatosan a tervezett 4 előadásból csupán kettőt tudtunk megtartani Vajda Zoltán és Mészáros Sándor közreműködésével, ugyanis a Budapestet körbezáró bűnüldöző közlekedési akadály miatt első két előadónk, dr. Horváth László és dr. Tormási György nem tudott megjelenni.

December 5-én Pécssett a Postapalota ügyfélfogadójának előterében Hajdú József rendezésében és Kozmáné Grünwald Éva kivitelezésében karácsonyi képeslapjainkból időszakos kiállítást mutattunk be. Az Egervári László által megnyitott kiállítás bemutatóját filmvetítés követte, amelyből a Postamúzeum képeslapgyűjteményének legszebb karácsonyi lapjait ismerhették meg a vendégek.

Csapó Attiláné, a tervtári dokumentációs gyűjtemény ny. muzeológusa 2006. december 31-től végleg nyugalomba vonul. Az általa kezelt gyűjteményt december 8-án – vezető döntés értelmében és Krizsákné Farkas Piroska igazgató asszony jelenlétében – Kapi

András Bálint és Bartók Ibolya vette át a Kert köz 8. szám alatt. Az átvétel során – a számítógépes nyilvántartás, a mikrofilmek és a tényleges tervtári anyag szemrevételezése után – megállapítottuk, hogy a gyűjteményi raktárban más dokumentációs anyagok is találhatóak. Például a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztériumtól átvett – Csibi Kinga, Urbán Gyöngyi és Oláh Tünde egykori kolleganők által listázott 28 doboznyi; a Távíró- és Adatátviteli Igazgatóság volt igazgatója, Kurucz István által átadott; a Beszédes Ernő volt kollegánk, illetve a Dérszegi Miklós által begyűjtött kábeltörténeti, illetve távbeszélő-történeti anyag.¹

Ez évben a Postamúzeum által rendezett Adventi Szalont december 9-én nyitottuk meg Halmos Mária festőművész munkáiból, *A természet gyöngyszemei* címmel. E napon került sor a Múzeumi Egyetértés Egylet záró rendezvényére is, a rendezés közgyűlésre. Az ünnepi műsort zenei összeállítás és oldott hangulatú beszélgetés zárta, amikor áldott békés karácsonyt és boldog új évet kívánva búcsúztunk el vendégeinktől, egyleti tagjainktól.

December 14-én – a rádiózás napja alkalmából – Berzéken a helyi önkormányzat vezetőivel közösen Tomcsányi Istvánra emlékeztünk. A temetőben sírjára virágot helyeztünk, illetve a postahivatal falán lévő emléktábláját megkoszorúztuk: a Hírközlési Múzeumi Alapítvány nevében Kurucz István, Egervári László, Krizsákné Farkas Piroska és Vichmann Béláné, a berzéki önkormányzat nevében Farkas László polgármester és a testület több tagja koszorúzott. A megemlékezés során Tomcsányi István munkásságát Kovácsné Tóth Zsuzsanna alpolgármester asszony vezetésével a helyi diákok méltatták.

Az alapítvány ez évi utolsó kuratóriumi és felügyelő bizottsági ülését december 15-én tartottuk. A bíróság az újra módosított alapító okiratot végre elfogadta, ennek értelmében a kuratórium összetétele a következő lett: elnök Kurucz István, tagok Feczko Iván, Mayer Marianna, Szilágyi Mária és Gáspárné Kovács Éva. Ugyanezen a napon vette fel a kapcsolatot Bartók Ibolya adattáros a Magyar Királyi Posta egykori, 1935 és 1939 közötti vezérigazgatójának, Tersztyánszky Ákosnak a családjával, hogy egy esetlegesen ma is őrzött hagyaték dokumentumai alapján Tersztyánszky Ákos életútját is összeállíthassa az egykori vezérigazgatók és neves postás személyiségek életét és munkásságát magában foglaló életpályák feldolgozásának folytatásaként. A feldolgozott életrajzok egy tervbe vett adattári szakmatörténeti kislexikon alapjául szolgálnak.

December 19-én – összevonva az elmaradt Miklós nappal – előrehozott Éva napot ünnepeltünk. Az év végi ünnepségünkön amellet, hogy névnaposainkat köszöntöttük, a nyugalomba vonuló Csapó Attilánétól búcsúztunk, s egymásnak áldott karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kívánva a 2006-os esztendőttől.

¹ Itt jegyzendő meg, hogy POTI tervtári anyag még a Horváth Mihály téri székházban is található. Kezelője Monostori Ervinné Anikó, aki a 224 9908 telefonszámon érhető el. A Csapó Attiláné által átadott számítógépes nyilvántartás Excel táblázatában a docu 1–4 Poti-anyag, a docu 5–6 Emtel-anyag.

Historia domus – Bélyegmúzeum, 2006

A 2006-os esztendő eseményekben gazdag, egyben sok-sok változást hozó év volt. Január 5-én alapítványunk évnyitó munkaértekezletén – amelyet a Postamúzeum auditóriumában tartottunk – múzeumunk valamennyi dolgozója részt vett. Itt Kurucz István kuratóriumi elnök bejelentette Kovács Gergelyné nyugdíjba vonulását, s egyben bemutatta az alapítvány új ügyvezető igazgatóját, Egervári Lászlót. Ezután az alapítványi múzeumokban 2005-ben végzett tevékenységről szóló beszámoló, valamint a 2006-os munkaterv ismertetése és kiosztása következett.

Az előző évekhez hasonlóan 2006-ban is folyamatosan részt vettünk a Múzeumi Sajtókávéház rendezvényein, amelyekre rendszeresen, havonta készítettünk rendezvényeinkre, kiállításainkra csalogató szórólapokat. Január 9-én múzeumunk adott otthont a sajtókávéház havi, egyben az év első rendezvényének. Szokatlanul nagy volt az érdeklődés mind a sajtó, mind a más múzeumokban dolgozó kollégák részéről. Igény szerint csoportos tárlatvezetéssel mutattuk be az állandó, illetve időszakos kiállításainkat, és örömmel nyugtáztuk, hogy este nyolc óra után mentek el utolsó vendégeink. A rendezvényen számos média képviselői is jelen voltak, s a Népszabadságban ez alkalomból megjelenő cikknek köszönhetően múzeumunkban egy örvendetes eseményre kerülhetett sor.

Múzeumi Sajtókávéház a Bélyegmúzeumban

Történt ugyanis, hogy a Kieselbach Galériában a 2005. december 16-i árverésen felbukkanó alkotások okán – dr. Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnökének támogatásával és jelentős anyagi segítséggel – múzeumunk is a vevőjelöltek között volt. Sajnos a vásárlás meghiúsult, mivel a grafikák lehetőségeinket meghaladó áron keltek el, és kerültek ismeretlen tulajdonos birtokába. A névtelenségét megőrizni kívánó tulajdonos azonban, miután a Népszabadság cikkéből tudomást szerzett arról, hogy múzeumunk is szeretne volna megvásárolni a bélyegterveket, felajánlotta, hogy azokat és a korábban a Nagyházi Galéria árverésén vásárolt két darab Rippl-Rónai grafikát letétként múzeumunkban helyezze el. Ajánlatát és a műveket, amelyeket már februártól a múzeumban őrzünk, boldogan fogadtuk. Megjegyzendő, hogy az értékes grafikákat először június 24-én a Múzeumok Éjszakáján mutattuk be a nagyközönségnek, amelyeket ezt követően október közepéig a különleges műtárgyaink között csodálhatták meg érdeklődő látogatóink.

Ez évben is folytatódtak a Lágymányosi Bélyeggyűjtő Körrel közösen rendezett, immáron tradicionálissá váló *Múzeumi beszélgetések* elnevezésű rendezvénysorozatunk, amelynek neves filatelisták által megtartott előadásait az alábbi táblázat ismerteti.

Január 21.	Dr. Somogyi Tamás	Címertani ismeretek a filatéliában
Január 21.	Dr. Horváth József	Amit a merített papírokról tudni kell
Február 18.	Dr. Novotny Erzsébet	Grafikai stílusirányzatok a klasszikus bélyegeknél
Február 18.	Angyal Erzsébet	Az ifjúsági bélyeggyűjtés
Március 18.	Horváth Lajos	Kárpátalja bélyegkiadása
Március 18.	Kernács György	Budapest székesfőváros illetékbélyegei, 1898–1948
Április 22.	Dr. Greff Lajos	Vadászat a bélyegeken
Május 20.	Czirók Dénes	Bélyegelőtti levelek
Szeptember 16.	Dr. Somogyi Tamás	Fejezetek a francia bélyegek történetéből
Szeptember 16.	Szirtes György	Európa CEPT
Október 21.	Dr. Nagy Ferenc	Levantei bélyegkiadások (Magyar konzulátusi postahivatalok Romániában 1867 és 1869 között)
November 18.	Visnyovszki Gábor	A 20. század magyar filatéliája dióhéjban
November 18.	Rill Atilla	Viktória-királynőfejes angol díjjegyes borítékok
December 16.	Dr. Kalocsai Ferenc	Az 1925. évi sportsorozat és az elmaradt olimpiai játékok (Tokió, Helsinki) filatéliája

A Légrády Sándor bélyegtervező grafikusművész születésének 100. évfordulója alkalmából kiadandó emlékbélyeghez a Magyar Posta Zrt. a művésznek egy kiadásra nem került bélyegtervét kívánta felhasználni. Január 18-án Csegezi Tamásné és Ignác Krisztián a Bélyegmenedzsment Iroda, Angyal Erzsébet és jelen sorok írója a múzeum részéről a 2006-os bélyeg-kibocsátási tervben szereplő kiadásról tartott megbeszélést. A bélyegkép kiválasztásához a jelenlévők a grafikus összes múzeumban őrzött bélyegtervét áttekintették. A választás végül az 1938-ban *A művészetért* pályázatra beadott, a festészetet megjelenítő tervrajzra esett. Csegezi Tamásné javaslatára a 2006-os évet színes és változatos programok szervezésével Légrády Sándor Emlékévvé nyilvánították.

A Légrády-emlékbélyeg forgalomba bocsátása

A Légrády-emlékév keretében a Bélyegmúzeumban március 30-án a grafikusművész bélyegtervezői életművéből válogatott tervrajzokból és megjelent bélyegeiből nyílt időszaki kiállítás. A művészre emlékező alkalmi bélyeget ünnepélyes keretek között szintén e napon bocsátotta forgalomba a kiállítás megnyitója, Szivi László, a Magyar Posta Zrt. vezérigazgató-helyettese. A művészről és alkotásairól Weiner Tibor művészettörténész mondta el gondolatait. A hangulatot Lukács Sándor színművész szavalata varázsolta ünnepélyesebbé.

Az emlékév eseményeihez kapcsolódóan előadásorozatot is szerveztünk. Az első előadó május 24-én dr. Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnöke volt *A művész és a megrendelő, Légrády Sándor és a magyar posta* című előadásával. Június 24-én *Grafikus a nyomdában* címmel dr. Novotny Erzsébet tartott előadást a művész Állami Nyomdában töltött éveiről. A következő előadást Vagyóczky Károly, a szintén kiváló bélyegtervező grafikus, egyben a Pénzjegynyomda művészeti vezetője tartotta *Egy bélyegtervező grafikus a bélyegtervező grafikus szemével* címmel. Az előadásorozatot Angyal Erzsébet kolleganónk zárta, a művész nehéz feladatát bemutató, *Egyéniség és konformizmus Légrády Sándor bélyegtervezői életművében* című előadásával.

Légrády Sándorra emlékezve június 15-én általános iskolai tanulók részére – a művész bélyegeinek témájában – bélyegrajz-versenyt hirdettünk. Ezzel egy időben a diákoktól

írók pályaműveket is vártunk *Miért tetszenek nekem Légrády Sándor bélyegei?* címmel. A beérkezett pályaművek elbírálása után október 12-én az ifjúsági pályázat s egyben a Légrády Sándor Emlékév a díjkiosztással zárult. A tervezett Légrády-émlékalbum nem jelent meg, de az előadásokat jelen évkönyvünkben teljes terjedelmükben közreadjuk.

Január 25-én az MTv1-től tévések érkeztek, hogy a *Napi Mozaik* című műsorban a Bélyegmúzeumot bemutassák. A klasszikus bélyegritkaságokról és a különleges kiadásokról Halász Alexandra ismertetésében készült felvétel február elsején került adásba.

Február 3-án Franyó Zsolt meghívására a Budapest Televízió stúdiójában jelen sorok írója beszélt egyenes adásban a felújított és átrendezett bélyegmúzeumi kiállításokról, majd 8-án a Bélyegmenedzsment Iroda szervezésében a 2007-ben kiadandó bélyegek témáját kijelölő bizottsági ülésen vett részt. Ugyancsak februárban a *Találkozások* című lapban jelent meg egy kétoldalas, színes írás a múzeumból.

Márciusban a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem kérésére egy autótörténeti DVD-hez bélyeges CD-t készítettünk. A postawebre – az 1848-49-es forradalom és szabadságharc témájához csatlakozva – a Than Mór-féle tervről kértek felvételt. A Kner Nyomdaipari Múzeum országos nyomóeszköz-regiszterének elkészítéséhez a bélyegnyomókövek és a vízjelnyomó hengerek fotóival és leírásával nyújtottunk segítséget.

Március 9-én a Blaguss Idegenforgalmi Magazin újságírója járt a Bélyegmúzeumban. A megújult múzeumot és állandó kiállítását Halász Alexandra mutatta be a magazin olvasóinak.

Március 17-én jelen sorok írója Csegezi Tamásné irodavezető és Varga Pál grafikusművész társaságában a Világörökségek Magyarországon bélyegsorozat *Pécs – Ókeresztény sírkamrák* elnevezésű bélyegének ünnepélyes forgalomba bocsátása alkalmából a pécsi Dóm Múzeumba látogatott. Múzeumunk *Világörökségek Magyarországon* címmel nyolctablós, képerkeretbe helyezett kiállítást készített, amely a Pécs 1. sz. postahivatalban történő

Iskolás csoport Beregszász vidékéről

bemutatását megelőzően az új bélyeg forgalomba bocsátásának színhelyét gazdagította; ezt követően egy hónapig volt látható a postahivatalba betérő közönség számára.

Március 29-én az Informatikai és Hírközlési Minisztérium Kárpátaljáról, Beregszász vidékéről gyermekcsoportot látott vendégül, akiket Petőfi László államtitkár kíséretében a Bélyegmúzeumban is körbekalauzoltunk. Ugyanezen a napon látogatott el múzeumunkba *Az év múzeuma* pályázat ellenőre, Kecskeméti Tibor is.

Április 1. és 27. között a budapesti Rákóczi Ferenc Gimnáziumban nyolctablós kiállítást mutattunk be az iskola névadójával kapcsolatos bélyeg-összeállítással.

Április 5-én *Az év múzeuma* pályázat másik ellenőre, Kriston Vizi József érkezett a Bélyegmúzeumba, és nagy örömmel és érdeklődéssel nézte, amint a muzeológusok gyermekcsoportokat kalauzolnak a kiállítóteremben.

A Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának felkérésére április 13-tól Kazahsztánban az Európa Hét ünnepi rendezvénysorozathoz csatlakozva a *Múzeumok remekművei magyar bélyegeken* című kiállítással vettünk részt. A bemutatott anyag többszöri hosszabbítás után július 31-én érkezett vissza.

Májusban a karcagi Közösség Házban 21 tablón népművészeti motívumokat, 28 tablón pedig Magyarország természeti értékeit bemutató átdolgozott és új tárlókban elhelyezett kiállítást mutattunk be egy francia bélyegkiállítással együtt.

Május 4-én szomorú kötelességként Kincses Arisztid bélyegtervező grafikusművész temetési szertartásán Angyal Erzsébet és Halász Alexandra képviselte múzeumunkat, ahol Angyal Erzsébet megható emlékbeszéddel vett végső búcsút a művésztől.

A hagyományoknak megfelelően május 17-én Diósdon a Távközlési Majális rendezvényén vettünk részt, ahol a hivatalos eseményeket követően meghitt, bensőséges hangulatú ünnepség keretében köszöntünk el alapítványunk nyugalomba vonuló ügyvezető igazgatójától, Kovács Gergelynéől. A Bélyegmúzeum nevében Solymosi Jánosné mondott beszédet, amelyben egy Irénkére jellemző Hamvas Béla-idézettel búcsúzott, miszerint „*a fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle*”.

Május 20-án és 21-én immáron tizedik alkalommal kínált egy teljes hétvégére igényes szórakozási lehetőséget minden korosztály számára, illetve a Budapestre látogató külföldiek részére a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében megrendezett Múzeumok Majálisa. Az első napon reggel tíz órakor került sor *Az év múzeuma* pályázat díjkiosztójára. Ebben az esztendőben minden korábbi évet sokszorosan meghaladó számú intézmény

A Bélyegmúzeum elismerő oklevele

Gyermekfoglalkozás a Múzeumok Majálisán

nyújtott be pályázatot. A Bélyegmúzeum a 2005-ben végzett gyűjteménygyarapítási, műtárgymegővási munkájáért, illetve látogatóbarát jellegéért kapott elismerő oklevelet, amelyet Konc Erikától, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának államtitkárától a Bélyegmúzeum igazgatójaként jelen sorok írója és Egervári László, alapítványunk ügyvezető igazgatója vehette át. A majális ez évi témája a múzeum és az ifjúság kapcsolata volt. Ennek figyelembe vételével készült sátordekorációnk is. A gyermekeknek szánt vetélkedőknek, játékoknak, kitöltendő bélyeges totóknak idén is nagy sikere volt. A rendezvényen a Bélyegmúzeum Ifjúsági Filatelisták Klubjának tagjai önkéntes munkájukkal mindkét napon igen sokat segítettek a kollegáknak.

Június 8-án újabb bélyegekkel gyarapodott az országok közötti közös bélyegkiadások sora. Budapesten és Bukarestben egyidejűleg hozták forgalomba a *Bartók Béla – George Enescu* elnevezésű bélyegeket. A Bartók Béla Emlékházban tartott ünnepélyes forgalomba bocsátást jelenlétével Románia budapesti nagykövete, Ireny Comaroschi és Dobrev Klára, a miniszterelnök felesége is megtisztelte. Az eseményen több muzeológus kollégánál jelen sorok írója vett részt.

A Magyar Posta Zrt. Bélyegmenedzsment Irodájának anyagi támogatásával június 15. és augusztus 20. között múzeumunkban először nyílt lehetőség arra, hogy általános iskolás tanulók részére a nyári szünidőben szerdánként játékokkal egybekötött ismeretterjesztő foglalkozásokat szervezzünk. Ezekre a magunk között csak gyermekszerdáknak nevezett összejövetelekre iskolásokat toboroztunk, rendezvényünkről a főváros minden isko-

láját levélben értesítettük, ehhez 530 színes plakátot készítettünk és küldtünk ki. A részt vevő diákok muzeológusok segítségével életkori csoportok szerint ismerkedhettek a postabélyegek történetével és funkciójával, illetve a bélyegekhez kapcsolódó speciális eszközök, nagyítók, csipeszek, fogazatmérők, vízjelvizsgálók használatával. Bélyeget is terveztek, amelyek a Légrády-rajzpályázatra beküldött művek számát gyarapították. Írtak múlt századi stílusú levelet nádtollal, amelyeket a régi időkben szokásos módon hajtogatnak össze és pecsételtek le pecsétviasszal. A rendezvény hétről hétre egyre több kisiskolást vonzott. A legkülönbébb vetélkedőkkel és játékokkal foglalkoztattuk őket: volt bélyeges totó, térképes játék, katalógushasználat, vízjel-meghatározás, bélyegáztatás stb. A lelkes diákok ajándékokat is kaptak. Ezt leginkább egy brit filatelista révén tudtuk megvalósítani, aki az Ukrajna bélyegzőivel kapcsolatos, múzeumunkban folytatott kutatásaihoz nyújtott segítségünket egy ajándék bélyegcsomaggal viszonzta. A gyermekszerdákkal nem titkolt célunk a bélyegek, illetve a Bélyegmúzeum megszerettetése volt; arra kívántuk rávezetni a kisiskolásokat, hogy egy múzeumi látogatás során tudásukat, ismereteiket hogyan bővíthetik, mélyíthetik el.

Június 23. és 25. között a Vácon rendezett bélyegnapi kiállításon *Az ismeretlen Légrády Sándor* című kiállítással és *Bér Andor Pápai állam* című különgyűjteményének bemutatásával kedveskedtünk a filatelistáknak.

A Kárpát-medence lepkéi című kiállítást, amelyet a pécsi Janus Pannonius Múzeummal közösen készítettünk, július 3. és 31. között tekinthették meg a Pécs 1. sz. postahivatalba betérő ügyfelek.

Dr. Molnár László művészettörténész professzort, a tudós filatelistát, aki tanácsaival múzeumunkat mindig a legjobb szándékkal és atyai jó barátként segítette, július 17-én a Farkasréti temetőben a Bélyegmúzeum nevében szomorú szívvel Majsai Mária, Szegedi Istvánné és jelen sorok írója kísérte utolsó útjára.

Június 24-én, Szent Iván napjának éjszakáján első ízben és reményeinket messze felülmúló sikerrel nyitottuk meg kapunkat a Múzeumok Éjszakája rendezvény résztvevőjeként. A részletekről jelen évkönyvünkben Szabó Jenő tanulmányában olvashatnak.

Augusztus 1-jén fizetőszközünk bevezetésének 60. évfordulójára emlékező előadásokat szerveztünk. Dr. Garami Erika *1946. augusztus 1. – a forint bevezetése*, Szabó Jenő *Az első forint-filléres bélyegek* címmel tartott előadást. Ezzel párhuzamosan augusztus folyamán kis kamara-kiállítást is bemutattunk a témában. A forint bevezetésének szükségességét igazoló, a hatalmas inflációt prezentáló filatéliai dokumentumokat az Aroundel inflációs gyűjteményből, valamint a Visnyovszki Gábor által kölcsönzött bérmentesítésekéből válogattuk. Az előadások és a kiállítás kapcsán Szabó Jenő a Kossuth rádió *Szemle* című magazinműsorában beszélt az évfordulóról. Emellett a Lupe, a vizuális kommunikáció magazinja kért illusztrált tanulmányt az évforduló kapcsán. Szabó Jenő cikke az októberi számban jelent meg.

Augusztus elején a Feltalálók Világszövetségének elnöke a *Feltalálók és találmányok a világ bélyegein* című kiállítási anyag kiegészítéséhez kérte segítségünket. Szeptember 9. és 12. között, az őszi Budapesti Nemzetközi Vásárral egyidejűleg, a *Géniusok* című kiállítást rendezték meg. Erre az alkalomra a már meglévő nemzetközi kiállítási bélyeganyagot a téma magyar vonatkozásaival gazdagítottuk, azaz magyar feltalálók és megvalósult találmányaik bélyegképeken, díjjegyeseken és első napi borítékokon.

Az Asiago-díj átadása

A Bélyegmúzeum egyéb filatéliai tárgyak és dokumentumok gyűjteményének 2006. évi gyarapodásából kiemelkedik az Olaszországban megrendezett 36. asiagoi nemzetközi bélyegszépségverseny különdíja, az Asiago-díj, amelyet augusztus 16-án szűk körű ünnepségen adott át dr. Csorba László, a Római Magyar Akadémia professzora és Csegezi Tamásné, a Magyar Posta Zrt. Bélyegmenedzsmenet Irodájának vezetője Egervári László ügyvezető igazgatónknak. A legszebb bélyegnek járó díjat a környezetvédelem témában a 2005-ben kiadott, *Hulladékforradalom a tiszta környezetért* elnevezésű magyar bélyeg nyerte. A Forgács Miklós grafikusművész tervei alapján készült kiadás a szelektív hulladékgyűjtés fontosságára hívja fel a világ figyelmét. A díj Veneto tartomány különleges ajándékával, egy Szent Márk szárnyas oroszlánját ábrázoló muranói üvegkompozícióval együtt került a múzeumba, ahol az átadással egy

időben helyeztük ki az állandó kiállításba, a magyar bélyegsikerekről tanúskodó díjjak közé.

Szeptember 1-jétől nyugdíjba vonult Majsai Mária grafikusunk, aki 1980-tól volt a Postamúzeum, majd 1986-tól a Bélyegmúzeum kiállítás-kivitelezője, s aki igényes munkájával mintegy negyed századon keresztül emelte mindkét múzeum kiállításainak színvonalát. Az utolsó negyedévben bemutatott kiállításainkat így Halász Alexandra és Csete Mónika készítette el túlmunkában.

A szeptemberben Besztercebányán rendezett Magyar–Szlovák Filatéliai Szimpóziumon múzeumunkat Angyal Erzsébet könyvtárosunk, Mafitt tag képviselte.

Október 9-én alapítványunk, illetve a Postamúzeum képviselőivel együtt jelen sorok írója és a Bélyegmúzeum muzeológusai Pécsen az Opris Péter-szobor ünnepélyes avatásán vettek részt. Az ünnepség után vendéglátóink különleges élményben részesítettek, szervezésükben látogatást tehattünk a nyilvánosság elől egyébként elzárt közmű-alagútrendszerben. Ezekben a hajdani, egybenyitott borospincékben ma a távfűtés többszintes, sok kilométeres, labirintusszerű hálózata húzódik a város központja alatt. Másnap mielőtt átkeltünk volna a magyar–horvát határállomáson, egy főhajtás erejéig megálltunk a mohácsi csata emlékművénél. Eszéken a Magyar Iskolaközpontban már vártak bennünket. Itt a Postai Világnap alkalmából rendezett ünnepség és a nyolctablós *Pillangók postabélyegeken* című kiállításunk megnyitása után az iskola diákjainak Angyal Erzsébet, Halász Alexandra és Nikodém Gabriella korcsoportok szerinti bélyeges foglalkozásokat tartottak, amelyek keretében a gyerekek különféle filatelista díjakat nyerhettek. Ezt követően egy fiatal eszéki francia nyelv-tanár vezetésével városnézésre indultunk. Az eseményekről Halász Alexandra fényképeket készített, amelyekből az Eszéki Magyar Iskolaközpontnak

Bélyeges foglalkozások Eszéken

és a pécsi postaigazgatóságnak is küldtünk. A *Pillangók postabélyegeken* című kiállítá-
sunk egy hónapig volt látható az iskolában.

Az 1956-os események filatéliai visszhangjáról párhuzamosan két kiállítást is készí-
tettünk. A Bélyegmúzeum időszakos kiállításában eredeti bélyeggrafikákon, vázlatokon,
tervrajzokon, valamint teljes bélyegíveken keresztül mutattuk be a forradalmi események
bélyegképen való megjelenítését. Különlegességként szerepelt a kiállításban az úgyneve-
zett Soproni felülnyomás sor 21 címlete, valamint azok a hungaricák, amelyeket külföl-
dön a magyarországi események hatására, javarészt jótékonyági segély céljából, más-
részt tiltakozásként adtak ki. A kiállítás különleges eleme volt Svindt Ferenc grafikusmű-
vész három nagyméretű olajfestménye is. A helyi kiállítás anyaga részben a Mafitt tagok
gyűjteményéből származó darabok felhasználásával, futott levelekkel, táviratokkal, kora-
béli sajtópéldányokkal gazdagodva, illetve Visnyovszki Gábor aktív és értékes segítségé-
vel készülhetett el. Ugyanebből a filatéliai anyagból Sárvárra is került egy tizenégy
tablóból álló kiállítás.

A Bélyegmúzeum kiállítását október 20-án dr. Csáki György, a Magyar Posta Zrt. el-
nöke nyitotta meg, egyben forgalomba helyezte az 1956-os forradalom és szabadságharc
50. évfordulójára kiadott emlékblokkot. Ünnepi köszöntőt Egervári László ügyvezető
igazgatónk mondott. Az esemény rangját a bélyegtervpályázat nyertese, az emlékblokk
megalkotója, Berky Péter grafikusművész jelenléte emelte, aki dedikálta az első napi bo-
rítékokat, amellyel a filatelistáknak kedveltünk csakúgy, mint a múzeumban üzemelő
alkalmi postával. A Sárváron bemutatott kiállítást október 21-én Egervári László nyitotta
meg a Protestáns Hét ünnepi rendezvénysorozat keretében. A kiállításról jelen évköny-

Berky Péter kiállított pályaművei előtt

vünkben – Halász Alexandra írásában – részletesen is olvashatnak. Új időszaki kiállításunkról október 19-én a Hír Televízió készített felvételt. Az interjú október 28-án a *Különkiadás* című kulturális magazinműsorban került adásba.

Október utolsó hetében a Bélyegmúzeum munkatársai hagyományosan rendbe tették, és a Hírközlési Múzeumi Alapítvány nevében megkoszorúzták a budapesti temetőben nyugvó neves postás elődeink síremlékeit.

November 13-án a Magyar Sportok Házában hozta forgalomba a Magyar Posta Zrt. a melbourne-i olimpiai játékok 50. évfordulójának tiszteletére kiadott emlékbélyeget. Az alkalomra rendezett ünnepségen kis kiállítást mutattunk be korabeli, az eseményre készített bélyegek tervrajzaiból és vázlataiból.

A Légrády Sándor Emlékév november 16-án zárult Angyal Erzsébetnek, a grafikai gyűjtemény gondozójának előadásával. Egervári László az emlékév védnökeként felidézve a főbb történéseket, a művész emléke előtt tisztelgő eseménysorozatot méltatta.

November 20-án múzeumunkban zajlott a Márai Sándor életét bemutató film egy epizódjának forgatása, amelyhez előzőleg kiválogattuk és előkészítettük a témához kapcsolódó bélyegeket, ezzel minden segítséget megadva a forgató stáb munkájához.

Advent első hetétől a Debreczeni Zsolttól ajándékként kapott karácsonyi témájú kiállítólapokból kis kamarakiállítást készítettünk, megteremtve ezzel az ünnepi hangulatot. December 18-án meghívott nyugdíjas kollégáinkkal együtt kissé előrehozott, meghitt karácsonyi ünnepléssel búcsúztunk a 2006-os évtől.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi gazdasági beszámolója

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi mérlegszerinti eredménye –2 486 000 Ft. A mérlegszerinti eredmény alakulásának oka, hogy bevételünk 1 485 000 forinttal kevesebb, ráfordításunk 1 001 000 forinttal magasabb a tervezetnél.

A Magyar Telekom Nyrt. a tervezett 146 000 000 Ft-os támogatásán felül 4 000 000 Ft-ot biztosított alapítványunk személyi szállítási gondjainak enyhítésére, az országosan elterülő tizenhárom fiilálé, gyűjtemény és raktár elérhetőségére. A Magyar Posta Zrt. 3 000 000 forinttal, az Antenna Hungária Nyrt. 7 902 000 forinttal kevesebb támogatást nyújtott a tervezetnél. Az alapítói támogatások megoszlása az alábbiak szerint alakult:

Magyar Telekom Nyrt.	150 000 000 Ft	62,5%
Magyar Posta Zrt.	65 000 000 Ft	27,0%
Antenna Hungária Nyrt.	25 098 000 Ft	10,5%

A múzeumi saját bevételek a tervezett mértékben realizálódtak. Mérlegszerinti bevételünk hiányát enyhítette a 2004. évi eVilág pályázat elhatárolt bevételének leírása, valamint a pénzügyi befektetések magas kamatbevétele.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány múzeumait, kiállítóhelyeit, gyűjteményeit és raktárait összesen 10 081 m² alapterületen üzemelteti, amelyből:

Múzeum és kiállítóhely	2 575 m ²
Gyűjteménytár	903 m ²
Raktár	810 m ²
Látványtár	600 m ²
Szabadtéri kiállítóhely	4 445 m ²
Auditórium, egyéb	259 m ²
Iroda, munkaszoba	489 m ²
Összesen tehát:	10 081 m ²

Múzeumok és kiállítóhelyek

1061 Budapest, Andrásy út 3.	1063 m²
Postamúzeum – kiállítás	579 m ²
Raktár	101 m ²
Gyűjteménytár	104 m ²
Könyvtár	39 m ²
Adattár, olvasóterem	54 m ²
Restaurátorhelyiség	14 m ²

Muzeológusi munkaszobák	92 m ²
Alapítványi irodák	80 m ²
1074 Budapest, Hársfa u. 47.	1 000 m²
Bélyegmúzeum – kiállítás	350 m ²
Gyűjteménytár	120 m ²
Grafikai helyiség	80 m ²
Muzeológusi munkaszobák	200 m ²
Irodák	50 m ²
Földszinti előtér, ruhatár	80 m ²
Pinceraktár	120 m ²
8636 Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46.	1 571 m²
Postamúzeum – kiállítás	95 m ²
Kocsiszín – kiállítás	271 m ²
Udvar, kert	1 205 m ²
8291 Nagyvázsony, Temető u. 3.	300 m²
Postamúzeum – kiállítás	160 m ²
Kültéri kiállítás, kert, udvar	140 m ²
4026 Debrecen, Múzeum u. 3.	100 m²
Delizsánsz Kiállítóterem – kiállítás	100 m ²
6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.	120 m²
Postamúzeum – kiállítás	120 m ²
3176 Hollókő, Kossuth u. 80.	60 m²
Postamúzeum – kiállítás	60 m ²
1014 Budapest, Úri u. 49.	377 m²
Telefónia Múzeum – kiállítás	350 m ²
Iroda	27 m ²
2049 Diósd, Kőbányai út 11.	3 791 m²
Rádió és Televíziómúzeum – kiállítás	261 m ²
Szabadtéri kiállítás	3 100 m ²
Raktár	430 m ²
3525 Miskolc, Kazinczy Ferenc u. 16.	90 m²
Postakürt Galéria – kiállítás	90 m ²
7621 Pécs, Rákóczi út 19.	133 m²
Telegaléria – kiállítás	104 m ²
Raktár	29 m ²
6400 Kiskunhalas, Mátyás tér 9.	120 m²
Emitel Telegaléria – kiállítás	120 m ²
7621 Pécs, Jókai u. 10.	30 m²
Postagaléria – kiállítás	30 m ²
9730 Kőszeg, Rajnis u. 3.	60 m²
Postamúzeum – kiállítás	60 m ²

3534 Miskolc, Kiss tábornok u. 30.	600 m²
Távközléstörténeti látványraktár	500 m ²
Foglalkoztató-helyiségek	100 m ²

Gyűjteménytárak

9400 Sopron, Teleki Pál út 12.	80 m²
Posta- és távközlés-történeti gyűjtemény	80 m ²
1151 Budapest, Kert köz 8.	260 m²
Tervtári dokumentációs gyűjtemény	260 m ²
1149 Budapest, Egressy út 33–51.	196 m²
Hírközlési dolgozók munkaügyi archívuma	196 m ²

Gyűjteményi raktárak

1211 Budapest, Szent Imre tér 21.	50 m²
Hálózati gyűjteményraktár	50 m ²
1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 16.	80 m²
Postatörténeti gyűjteményraktár	80 m ²

Az alapítvány működését biztosító költségek 2006-ra tervezett összege 266 600 000 Ft. A ténylegesen felmerült 253 601 000 Ft magában foglalja az üzemeltetés, a személyi jellegű kifizetések és a szakmai feladatok megvalósításának ráfordításait. Beruházási feladatokra 4 691 000 forintot fordítottunk.

Vannak megvalósult feladatok, amelyeket nem terveztünk, például a Pécselt felállított első pécsi postaigazgató, Opris Péter szobra. Vannak olyan feladatok, amelyek szerepeltek ugyan tervünkben, de a megvalósításhoz nem rendelkezünk a teljes forrással, ezért átütemeztük a 2007. évre. Ilyen a Bélyegmúzeum tűz- és vagyonvédelmi rendszerének rekonstrukciója. Továbbá vannak feladatok, amelyeket terveztünk, és meg is valósítottunk, de a remélt pályázati forrás elmaradt. Ilyen például Diósdon a termérő és közvetítő kocsik restaurálása.

A miskolci távbeszélőközpont épületében került elhelyezésre a távközléstörténeti gyűjtemény azon része, amelyet Budapestről, a Gyáli úti raktárból szállítottatott át a Magyar Telekom Nyrt. Miskolcon a korszerű látványraktár kialakítása folyamatban van.

A 2005. évi alapítványi évkönyvünket 1000 példányban megjelentettük. Kiadványszerkezetünk következő megjelent száma a balatonszemesi Postamúzeumot mutatja be.

A tervezett bérfejlesztést végrehajtottuk. Az alapítvány feladatainak ellátását 49 fő végzi. Ebből 30 főállású teljes munkaidős, 4 részmunkaidős, 12 nyugdíjas és 3 fő megbízásos munkaviszonyú munkavállaló.

Az elmúlt évben három munkatársunk vonult nyugdíjba, három munkatársunk lépett ki, és három fővel gyarapodott létszámunk.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi gazdasági – bevételi és kiadási – adatai E Ft-ban kifejezve az alábbiak szerint alakultak:

Bevételek

Megnevezés	Tervezett	Tényleges
Saját bevétel	3 500	3 214
Múzeumi belépőkből	2 500	2 391
Áruértékesítésből	1 000	823
Pénzügyi bevétel	100	3 442
Kamatbevétel	100	2 688
Egyéb bevétel	0	754
Támogatások	247 000	240 377
Magyar Posta Zrt.	68 000	65 000
Magyar Telekom Nyrt.	146 000	150 000
Antenna Hungária Nyrt.	33 000	25 098
Egyéb támogatások	0	279
Pályázati bevételek	2 000	4 082
Informatikai és Hírközlési Minisztérium	2 000	3 317
NKÖM	0	265
Magyar Posta Zrt.	0	250
Képző- és Iparművészeti Lektorátus	0	250
Bevételek összesen	252 600	251 115

Költségek és ráfordítások

Megnevezés	Tervezett	Tényleges
Anyagköltség	15 000	16 233
Szolgáltatások és ráfordítások	63 000	52 804
Egyéb költségek	4 600	7 110
Béreköltségek	108 000	107 543
Személyi jellegű kifizetések	20 000	19 585
Bérráfordítások	38 000	36 516
Értécsökkenési leírás	14 000	11 980
Egyéb ráfordítások	4 000	1 830
Költségek és ráfordítások összesen	266 600	253 601

Beruházások

Megnevezés	Tényleges
Személygépkocsi-vásárlás	4 150
Számítástechnikai gépek, beszerzések	541
Beruházások összesen	4 691

Budapest, 2007. március 16.

Az alapítvány közhasznú beszámolójának 2006. évi mérlege

Sor-szám	A tétel megnevezése	Előző év (E Ft)	Tárgyév (E Ft)
a	b	c	e
1.	A. Befektetett eszközök	71 924	76 619
2.	I. Immateriális javak	5 437	3 394
3.	II. Tárgyi eszközök	52 860	47 737
4.	III. Befektetett pénzügyi eszközök	13 627	25 488
5.	IV. Befektetett eszközök értékhelyesbítése	0	0
6.	B. Forgóeszközök	40 420	98 665
7.	I. Készletek	5 838	7 167
8.	II. Követelések	10 655	18 266
9.	III. Értékpapírok	0	0
10.	IV. Pénzeszközök	23 927	73 232
11.	C. Aktív időbeli elhatárolások	1 299	1 593
12.	Eszközök (aktívák) összesen	113 643	176 877
13.	D. Saját tőke	56 822	54 336
14.	I. Induló tőke (jegyzett tőke)	54 780	56 822
15.	II. Tőkeváltozás (eredmény)	2 042	-2 486
16.	III. Lekötött tartalék	0	0
17.	IV. Értékelési tartalék	0	0
18.	V. Tárgyévi eredmény alaptevékenységből (közhasznú tevékenységből)	2 042	-2 486
19.	VI. Tárgyévi eredmény vállalkozási tevékenységből	0	0
20.	E. Céltartalék	0	0
21.	F. Kötelezettségek	9 888	8 998
22.	I. Hossz lejáratú kötelezettségek	0	0
23.	II. Rövid lejáratú kötelezettségek	9 888	8 998
24.	G. Passzív időbeli elhatárolások	46 933	113 543
25.	Források (passzívák) összesen	113 643	176 877

Az alapítvány közhasznú beszámolójának 2006. évi eredmény-kimutatása

Sor-szám	A tétel megnevezése	Előző év (E Ft)	Tárgyév (E Ft)
a	b	c	e
1.	A. Összes közhasznú tevékenység bevétele	256 148	251 115
2.	1. Közhasznú célú működésre kapott támogatás	239 367	240 377
3.	a) alapítótól	233 965	240 098
4.	b) központi költségvetéstől	0	0
5.	c) helyi önkormányzattól	0	0

6.	d) társadalombiztosítótól	0	0
7.	e) egyéb, ebből 1%:	5 402	279
8.	2. Pályázati úton elnyert támogatás	12 774	4 082
9.	3. Közhasznú tevékenységből származó bevétel	2 957	3 929
10.	4. Tagdíjból származó bevétel	0	0
11.	5. Egyéb bevétel	1 050	2 727
12.	B. Vállalkozási tevékenység bevétele	0	0
13.	C. Összes bevétel	256 148	251 115
14.	D. Közhasznú tevékenység ráfordításai	254 106	253 601
15.	1. Anyagjellegű ráfordítások	83 518	76 150
16.	2. Személyi jellegű ráfordítások	152 827	163 641
17.	3. Értécsökkenési leírás	12 903	11 980
18.	4. Egyéb ráfordítások	4 836	1 815
19.	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	22	15
20.	6. Rendkívüli ráfordítások	0	0
21.	E. Vállalkozási tevékenység ráfordításai	0	0
22.	1. Anyagjellegű ráfordítások	0	0
23.	2. Személyi jellegű ráfordítások	0	0
24.	3. Értécsökkenési leírás	0	0
25.	4. Egyéb ráfordítások	0	0
26.	5. Pénzügyi műveletek ráfordításai	0	0
27.	6. Rendkívüli ráfordítások	0	0
28.	F. Összes ráfordítás	254 106	253 601
29.	G. Adózás előtti eredménye	0	0
30.	H. Adófizetési kötelezettség	0	0
31.	I. Tárgyévi vállalkozási eredmény	0	0
32.	J. Tárgyévi közhasznú eredmény	2 042	-2 486

Tájékoztató adatok (E Ft-ban)

33.	A. Személyi jellegű ráfordítások	163 641
34.	1. Bérköltés	107 543
35.	Ebből: – megbízási díjak	0
36.	– tiszteletdíjak	0
37.	2. Személyi jellegű egyéb kifizetések	19 583
38.	3. Bérjárulékok	36 515
39.	B. A szervezet által nyújtott támogatások	0
40.	C. Továbbutalási céllal kapott támogatás	0
41.	D. Továbbutalt támogatás	0

Budapest, 2007. március 12.

Független könyvvizsgálói jelentés

Elvégeztük a Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. 12. 31-i fordulónapra elkészített mérlegének – amelyben az eszközök és források egyező végösszege 176 877 E Ft, a mérleg szerinti eredmény –2486 E Ft veszteség –, valamint a 2006. évre vonatkozó eredmény-kimutatásának és kiegészítő melléklet és közhasznú jelentésének vizsgálatát, melyeket a vizsgált szervezet 2006. évi közhasznú egyszerűsített éves beszámolója tartalmaz. Az alapítvány 2005. december 31-i beszámolóját az Audit Plusz 2000 Kft. vizsgálta, és 2006. március 06. napján hitelesítő záradékkal látta el.

Az éves beszámoló elkészítése az ügyvezetés felelőssége. A könyvvizsgáló felelőssége az éves beszámoló véleményezése az elvégzett könyvvizsgálat alapján, valamint az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélése.

A könyvvizsgálatot a magyar nemzeti könyvvizsgálati standardok és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvények és egyéb jogszabályok alapján hajtottuk végre. A fentiek értelmében a könyvvizsgálat tervezése és elvégzése révén eleendő és megfelelő bizonyítékot kell szerezni arról, hogy az éves beszámoló nem tartalmaz lényeges hibás állításokat.

Az elvégzett könyvvizsgálat magában foglalta az éves beszámoló ténytámasztó bizonylatok mintavételén alapuló vizsgálatát, emellett tartalmazta az alkalmazott számviteli alapelvek és az ügyvezetés lényegesebb becsléseinek, valamint az éves beszámoló bemutatásának értékelését. Meggyőződésünk, hogy munkánk megfelelő alapot nyújt a könyvvizsgálói záradék (vélemény) megadásához.

Záradék/Vélemény: A könyvvizsgálat során a Hírközlési Múzeumi Alapítvány közhasznú egyszerűsített éves beszámolóját, annak részeit és tételeit, azok könyvelési és bizonylati alátámasztását az érvényes nemzeti könyvvizsgálati standardokban foglaltak szerint felülvizsgáltuk, és ennek alapján elegendő és megfelelő bizonyosságot szereztünk arról, hogy az egyszerűsített éves beszámolót a számviteli törvényben foglaltak és az általános számviteli elvek szerint készítették el.

Véleményünk szerint a közhasznú egyszerűsített éves beszámoló – amelyben az eszközök és források egyező végösszege 176 877 E Ft, a mérleg szerinti eredmény –2486 E Ft (veszteség) – az alapítvány, a Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. 12. 31-én fennálló vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad. A közhasznú jelentés az egyszerűsített éves beszámoló adataival összhangban van.

Budapest, 2007. március 12.

A könyvvizsgálattal megbízott társaság
Audit Plusz 2000 Kft.
1054 Budapest, Báthory u. 19.
Kamarai nyilvántartási száma: 001379
Képviselőre jogosult: Lakatos István

Lakatos István

A könyvvizsgálatot a társaság nevében Lakatos
István bejegyzett könyvvizsgáló végezte.
Kamarai bejegyzési száma: 002190
8600 Siófok, Mikszáth Kálmán u. 28.

Lakatos István

Közhasznúsági jelentés

A Hírközlési Múzeumi Alapítványt 1990. január 1-jével alapította a Magyar Telekom Nyrt., a Magyar Posta Zrt. és az Antenna Hungária Nyrt. az alapítók közös muzeális örökségének ápolására, bemutatására és tudományos igényű feldolgozására. A Fővárosi Bíróság 429. sorszám alatt vette nyilvántartásba, amelyet 1998. január 1. napjától kiemelten közhasznú szervezetté minősített.

Az éves munkatervi feladatokat teljesítettük. 125 éves évfordulóját ünnepeltük a telefonközpont magyarországi üzembe helyezésének. Ennek emlékére állítottuk fel Puskás Tivadar mellszobrát a Magyar Telekom Nyrt. székháza előtt. A Postai Világnap méltó ünneplésére felállítottuk Pécssett az első pécsi postaigazgató, Opris Péter szobrát. Az év folyamán huszonegy időszaki és három állandó kiállítást nyitottunk meg.

A gyűjteménygyarapodások 2006-ban a következők: a magyar bélyegek gyűjteménye 50 091, a külföldi bélyegek gyűjteménye 20 719, a vegyes bélyegmúzeumi gyűjtemények 443, a postamúzeumi tárgyi gyűjtemények 136, a postamúzeumi dokumentációs gyűjtemények 3117, a könyvtári gyűjtemények 541 darabban gyarapodtak.

Az alapítvány múzeumait és fiiláléit 124 363 fő látogatta meg. A szakkönyvtárainkat 108 kutató, a munkaügyi archívumot 1179 érdeklődő kereste fel. A Postamúzeum auditóriumában 116 alkalommal tartottak szakmai összejöveteleket. Nagy sikerrel vettünk részt a Múzeumok Majálisa, a Múzeumok Éjszakája és a Magyar Örökségvédelmi Napok országos rendezvényeken.

Az alapítvány vállalkozási tevékenységet nem folytatott, úgy ebből bevétele sem származott. Pártoktól független, politikai tevékenységet nem folytat.

Budapest, 2007. március 21.

Felügyelő-bizottsági vélemény

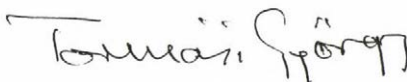
A felügyelő-bizottság a Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi beszámolóját áttekintette, a könyvvizsgálói jelentést elfogadja. Az alapítvány beszámolója a számviteli törvény előírásainak megfelelő.

A 2006. évi beszámolót a Hírközlési Múzeumi Alapítvány Felügyelő Bizottsága elfogadja.

Budapest, 2007. március 29.

Szabó Gyula
felügyelő-bizottsági tag

Dr. Tormási György
felügyelő-bizottsági tag

Gárdosné Petényi Erzsébet
felügyelő-bizottsági elnök

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2007. évi munkaterve

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány múzeumai fontos feladatnak tekintették és tekintik a jövőben is a műtárgyak gyűjtését, védelmét, feldolgozását és legszélesebb körű bemutatását. Ez megfelel a kor követelményeinek, elvárásainak. A bemutatással kapcsolatban azonban el kell mondanunk, hogy a rendszerváltás előtt sok esetben vállalati szervezésben mentek az emberek a múzeumokba. A különböző csoportok részére kirándulásokat szervezve kapcsolták össze a múzeumlátogatásokat az egyéb szabadidős programokkal. Csakhogy az elmúlt évtizedekben gyökeresen megváltoztak a társadalmi szokások, a globalizáció hatásai ezen a téren is érvényesültek. Az ismeretszerzési, szórakozási és szabadidős szokások átalakultak. Az Internet elterjedésével és egyre bővülő használatával az ismeretszerzés módja is alapvetően megváltozott.

Megváltozott a lakosság kultúrafogyasztásának szerkezete is. Kialakult a *plázakultúra*, az emberek hétvégén a plázákba járnak. A multiplex mozik, bevásárlóközpontok a családok számára a vásárláson túl a szabadidő-eltöltés célját szolgálják. A gazdasági élet is megváltozott. A vállalatok, munkahelyek kifejezetten a gazdasági munkára koncentrálnak szervezve a mindennapi feladatokat, arra nincs mód és lehetőség, hogy közös szabadidős programot szervezzenek a munkatársak és családtagjaik részére.

Mivel a társadalmi hatásokat sajnos nem tudjuk kizárni és megmásítani, a változásokat a múzeumok életében, irányításában is figyelembe kell venni. Azt a vékony réteget kell bővíteni, amely jelenleg a *múzeumi kultúra fogyasztóit* képviseli. Vonzóvá kell tenni a múzeumokat, sok esetben a régi jól bevált gyakorlatra építve kell fejleszteni a látogatók megnyerése érdekében kifejtett tevékenységünket. Szemléletváltás szükséges a vezetésben és a múzeumi munkában egyaránt. Meg kell szüntetni a párhuzamosságokat a múzeumok között. Az összevonható feladatokat – gazdasági, titkársági, restauratori, kiállítás-rendezői, gondnoksági – egy helyre kell koncentrálni. A múzeum váljon interaktív találkozási helyé, és a látogatók szórakozva tanuljanak. Jelentsen élményt nekik, hogy ott jártak, legyen mire visszaemlékezniük. A 21. század múzeumát kell megteremtünk, amelynek látogatóbarát múzeumnak kell lennie. Itt jegyzem meg, hogy ennek érdekében új megjelenési formákkal is változatosabbá tettük gyűjteményeink bemutatását. Miskolcon megnyitjuk a csoportos látogatók előtt a távközlés-történeti látványtárat, ahol olyan műtárgyak is megtekinthetők lesznek, amelyek évtizedek óta a közönség elől elzártan, pincékben, raktárak mélyén fekvettek.

Mindemellett nagyon fontos, hogy az alapítók és az alapítvány között gazdasági és működési összhang legyen. Arra kell törekednünk, hogy az alapítók számára az alapítvány ne gazdasági teherként jelenjen meg, hanem olyan befektetési, szponzorálási lehetőség legyen, amely a múlt megőrzője, amire a jövőt lehet építeni. Az alapítók legyenek büszkéek az alapítványra, annak múzeumaira és kiállítóhelyeire, ezek pedig legyenek olyan színvonalúak, amelyekkel az alapítók méltán büszkélkedhetnek. Törekednünk kell, hogy az alapítók mindegyikével egyformán jó kapcsolat és együttműködés alakuljon ki. Ennek érdekében az alapítvány működésében lévő törvényi hiányosságokat az elmúlt időszak-

ban igyekeztünk megszüntetni, hiszen a törvényes működés biztosítása az alapítóknek és az alapítványnak egyformán elemi érdeke.

Igazgatás és gazdálkodás

Az elmúlt év személyi változásai – ügyvezető igazgató nyugalomba vonulása, új ügyvezető igazgató kinevezése, a postamúzeumi igazgató megbízása – miatt az alapító okirat módosítását kellett előkészíteni. Az alapítók mellett a Fővárosi Bíróság is kért az okiratban végrehajtandó, a törvényi előírásoknak megfelelő változtatásokat.

2007-ben az alapítvány egyik fontos igazgatási feladata, hogy a Fővárosi Bíróság végzése szerint jóváhagyott módosított alapító okirat birtokában a változtatásokat haladéktalanul bevezettesse a különböző hatóságoknál, az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalnál, a Fővárosi Önkormányzatnál, az alapítvány bankszámláját vezető Erste Banknál stb.

A Postamúzeum épületével kapcsolatos bírósági per továbbra is folyamatban van. A tárgyalások folyamán törekvéseink szerint el kell érni a múzeum műemléképületben maradását, esetleg az alapítvány tulajdonába kerülő értékarányos csereingatlan biztosítását.

Az alapítványt érintő változásokat a belső szabályzatokban is aktualizálni szükséges. A munka- és személyügyi nyilvántartásokat teljes körűen felül kell vizsgálni: a munkaszerződéseket éppúgy, mint a munkaköri feladatokat meghatározó munkaköri leírásokat.

A Magyar Telekom Nyrt. Miskolcon 600 m² alapterületű, teljesen felújított raktárhelyiséget biztosított a Postamúzeum távközlés-történeti gyűjteménye számára, és a műtárgyakat a Gyáli úti raktárból át is költöztette. Az új raktárhelyiségben a korszerű látványraktárunk kialakítása folyamatban van. Az év kiemelkedő feladata, hogy a látványtárat alkalmassá tegyük múzeumlátogatók fogadására, illetve iskolák kihelyezett tanóráinak megtartására, amihez kiegészítő helyiségeket is biztosítottak.

A Magyar Posta Zrt. céltámogatását a Bélyegmúzeum tűzvédelmi berendezésének cseréjére kívánjuk felhasználni. A kiállítási katalógussorozat folytatásaként a miskolci és a hollókői, illetve az ópusztaszeri és a kiskunhalasi kiállításnak összevont füzetet tervezünk.

A Csonka János Emlékmúzeum *100 éves a postautó* című első kiállításához szakmai segítséget nyújtunk. A magyar televízió elindulásának 50. évfordulójára CD-ROM kiadását tervezzük, pályázati támogatással.

Gyűjteményi feladatok

- A Bélyegmúzeumban a Magyar Posta Zrt.-től átvett, az 1996 és 2000 között kiadott bélyegek vázlatainak és kiviteli terveinek bevételezése, számítógépes nyilvántartása.
- A Michel-féle online katalógus alapján a beérkező külföldi bélyegek számítógépes nyilvántartása, a digitalizálás módjának és szabályzatának kidolgozása.
- A 2006-ban elkezdett revíziós leltár folytatásaként az európai, ázsiai és afrikai országok bélyeggyűjteményeinek, valamint a magyar díjjegyek, a Soó-, a Poppovits-, illetve a Bakay-féle klasszikus lebélyegzés külön gyűjtemények revíziós leltára.
- A Postamúzeumban létesítendő látványraktárba átszállított műtárgyak teljes revíziója.
- A Postakürt Galéria kiállításának felfrissítése, raktári állományának nyilvántartásba vétele.
- A műszaki rajz és műszaki dokumentáció gyűjtemény áthelyezése az Andrássy úti épületből a tervtári dokumentációs gyűjtemény Kert közli raktárába.

- Hosszú távú műtárgy-restaurálási terv elkészítése.
- A postatörténeti gyűjtemény revíziós leltárának befejezése.

Tudományos tevékenység

- A 2006. évi alapítványi évkönyv tanulmányainak megírása, az évkönyv elkészítése.
- A kiállítási forgatókönyvek elkészítése.
- *Hírközlési kiállítóhelyek Észak-Magyarországon* címmel közös ismertetőfüzet kiadása a miskolci és a hollókői kiállításunkról.
- *Hírközlési kiállítóhelyek Dél-Alföldön* címmel közös ismertetőfüzet kiadása az ópusztaszeri és a kiskunhalasi kiállításunkról.
- *A magyar televíziózás története* című CD-ROM kiadvány elkészítése.
A kiadványok hiánytalan kiadása csak sikeres pályázatok esetén valósul meg.

Kiállítások

- Képzőművészeti vendégkiállítás fogadása, Bélyegmúzeum;
- Apa és lánya címmel – Kass János grafikusművész 80. születésnapjára – válogatás Kass János könyvillusztrációiból és Kass Eszter festményeiből, Bélyegmúzeum;
- Bélyegnap kiállítás, Bélyegmúzeum;
- Magyarországi bogárfajok a filatéliában, a Pécs 1. sz. postahivatalban, Bélyegmúzeum;
- Sárvári Protestáns Napok, Sárvár rendezvényeinek keretében, Bélyegmúzeum;
- Soó Rezső emlékszobájának átrendezése, Delizsánsz Kiállítóterem, Bélyegmúzeum;
- Jézus születése a világ bélyegein, a Pécs 1. sz. postahivatalban, Bélyegmúzeum;
- Emlékezés Tomcsányi Béla és Tihanyi Kálmán születésének 100. évfordulójára, a Rádió és Televíziómúzeumban, Postamúzeum;
- A magyar televízió 50 éve, az Antenna Hungária Nyrt. Átrium Galériájában, Postamúzeum;
- Levélszekrények, a Pécs 1. sz. postahivatalban, Postamúzeum;
- Távírók és táviratok, a Pécs 1. sz. postahivatalban, Postamúzeum;
- Adventi Szalon, az auditórium, Postamúzeum.

Közönségkapcsolatok

Mindkét múzeum aktívan részt vesz a Múzeumok Majálisa, a Múzeumok Éjszakája, illetve a Kulturális Örökségvédelmi Napok rendezvénysorozat programjában.

A Bélyegmúzeum Mafitt-előadásoknak, diákfoglalkozásoknak és ifjúsági filatelista kluboknak ad otthont. Folytatja a *Múzeumi beszélgetések* című előadássorozat, a nyári gyermekfoglalkozások, valamint a kihelyezett múzeumi órák megtartását.

A Postamúzeum a Múzeumi Egyetértés Egylet 178 tagjának évi tíz alkalommal szervez közös programot. Évente megrendezi Diósdon a Távközlési Majálist és a rádiózás napját, Hollókőn a Szent Iván-éji tűzugrást, Budapesten a Postai Világnap megünneplését, illetve Berzéken – a helyi önkormányzattal közösen – a Tomcsányi Istvánra való megemlékezést. Emellett az auditóriumban a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület rendezvényeinek és összejöveteleinek ad otthont egész éven át.

Budapest, 2006. december 19.

Évfordulók nyomában

Az *Évfordulók nyomában* című évkönyvi fejezetünkben ez évben több évfordulóról emlékezem meg. A jubileumokat időbeni sorrendben ismertetem, és amelyik témához hozzá tudom rendelni a Postamúzeum tárgyi és dokumentációs gyűjteményében fellelhető, a megfelelő témával kapcsolatos emlékeket, akkor azok jegyzékét is közreadom.

Az első évforduló a távbeszélő-történethez kapcsolódik. 2006-ban volt 125 éves a magyar távbeszélő, ugyanis a Fürdő (ma József Attila) utca 10. szám alatti ház harmadik emeletén 1881. május 1-jén nyílt meg az első távbeszélőközpont. A távbeszélő-hálózat megteremtése azonban többéves nehéz és küzdelmes feladat elé állította a két testvért, Puskás Tivadart és Puskás Ferencet.

A Postamúzeum birtokában levő dokumentumok és levelezések bizonyítják, hogy Puskás Tivadar 1876-tól több éven keresztül Thomas Alva Edison munkatársa volt. Kezdetben fő tevékenysége Edison találmányainak európai népszerűsítése volt, majd az Edisonsól nyert engedély birtokában 1878-ban Párizsban megkezdte a távbeszélő-hálózat kiépítését. S mivel e sokoldalú elfoglaltsága megakadályozta abban, hogy hazájában is

Puskás Tivadar

Puskás Ferenc

tevékenykedjen, testvérét, Puskás Ferencet kérte fel, hogy az Európai Edison Telefon Társaság Ausztria–Magyarország területére kiterjedő képviselőjét ellássa.

A felkérés értelmében Puskás Ferenc huszárfőhadnagy szabadságotlatta magát, majd Párizsba utazott, ahol testvére mellett sajátította el a hálózat- és központépítés műszaki és szervezési feladatait. A budapesti távbeszélő-hálózat kiépítésének engedélyezésére 1879. július 28-án nyújtott be kérelmet a minisztériumhoz. Puskás Ferenc a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által 1880. május 20-án kiadott, 4767/IX. számú engedélyokirat szerint 20 évre nyert jogot Budapesten és Újpesten távbeszélő-hálózat létesítésére.

Az engedély birtokában Puskás Ferenc azonnal hozzáfogott a munkához, de számtalan nehézségbe ütközött. Legnagyobb ellenállást a háztulajdonosok tanúsították, akik a felszerelt vezeték tartó vaskapcsoktól és a vezetékek tömegétől féltették házaikat. Az előfizetők toborzása is nehéz, türelmet igénylő feladatnak bizonyult. A kitaró és megfeszített munka eredményeként azonban a távbeszélőközpont és a hálózat alig egy év alatt elkészült. Az első távbeszélőközpont három darab egy sorban egymás mellett felállított száz-as jelzőtáblás szekrényből és az ezekkel párhuzamosan elhelyezett három darab keresztlemez váltóból állt. Az induló előfizetőkről pontos adataink nincsenek, számuk 25 és 50 közé tehető. Az első írásos névsor 238 előfizető felsorolásával 1882-ből származik.¹ Az előfizetési díj egy évre 180 forint volt. Az előfizetők Bergmann- vagy Ader-féle asztali és fali készülékeket használtak. Az első központkezelő Matkovits Júlia volt.

A megfeszített munka sajnálatos módon Puskás Ferenc egészségét felemésztette, ezért 1883-ban kérvényezte, hogy távbeszélő-engedélye szálljon át Puskás Tivadarra. Ezt a közmunka- és közlekedésügyi miniszter az 1883. május 6-án kiadott, 13 115. számú rendeletében engedélyezte ugyan, de egyben korlátlan joggal ruházta fel az államot közhasznú távbeszélő-hálózatok létesítésére, s május 1-jétől a magán telefonvállalatot arra kötelezte, hogy bruttó bevételének 5%-át az államnak fizesse be.

Puskás Ferenc 1884. március 22-én bekövetkezett halála után Puskás Tivadar hazajött Párizsból, átvette a telefonhálózat irányítását, s az előfizetők számának növekedése, valamint a távbeszélő-technika gyors fejlődésének hatására elkezdte a hálózat bővítését.

A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2005-ben elhatározta, hogy a 125 éves évforduló alkalmából az első telefonközpontot befogadó ház helyén, a Hild téren egy Puskás-emlékművet állíttat. A felmerült technikai és pénzügyi nehézségek miatt azonban nem az eredetileg tervezett helyen, hanem a Magyar Telekom Nyrt. székháza előtt levő köztéri parkban avathattuk fel 2006. április 28-án a Trischler Ferenc szobrászművész által készített Puskás Tivadar-mellszobrot. A Postamúzeum e jeles alkalomból távbeszélő-történeti vándorkiállításal emlékezett a Puskás testvérekre.

A Postamúzeum dokumentációs gyűjteményében található 6 doboznyi, a D-29.35.0. leltári számon nyilvántartott, Puskás Tivadar és Puskás Ferenc életére és munkásságára vonatkozó dokumentumanyagról az alábbi rövidített listát adom közre.

¹ A Postamúzeum dokumentációs gyűjteményében D.21-149.1-2. leltári számon egy 1882. és egy 1883. évi, illetve a D.29-35.0. leltári számon egy 1885. szeptemberi előfizetői névsort őrzünk.

Ssz.	Megnevezés
1.	Személyi iratok, elszámolások, 1872–1888
2.	Thomas Alva Edison és Puskás Tivadar közötti szerződés, 1878
3.	Edison és Puskás szerződése a fonográf gyártásáról és forgalmazásáról, 1878
4.	Edison 70 db levele Puskás Tivadarhoz időrendi sorrendben, 1878-tól
5.	Edison 19 db távirata Puskás Tivadarhoz, 1878–1881
6.	Puskás Tivadar francia útlevele, 1880
7.	A Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium által Puskás Ferenc számára kiadott engedélyokmány a közvetlen beszélésre szolgáló távbeszélő-állomások, hálózatok és az ehhez szükséges összeköttetések Budapesten és Újpesten való létesítése tárgyában, 1880. május 20.
8.	Puskás Ferenc elismervénye a távbeszélő-állomások, hálózatok és az ehhez szükséges összeköttetések Budapesten és Újpesten való létesítéséről szóló engedélyokmány, valamint a kötelező és biztosítéki okmány szövegét tartalmazó irat átvételéről, 1880. május 25.
9.	Puskás Ferenc kötelező és biztosítéki okmánya, 1880
10.	Puskás Ferenc jegyzőkönyvben rögzített nyilatkozata az engedélyokmányból fakadó kötelezettségeinek szabályok szerinti teljesítéséről, 1881. augusztus 27.
11.	Előfizetési feltételek magyar és német nyelven, Puskás Ferenc aláírásával, 1881
12.	Előfizetési felhívás a telefonhálózat vonalaira, Puskás Ferenc aláírásával, 1881
13.	Puskás Ferenc levele Puskás Tivadarhoz, másolat, 1882
14.	Puskás Tivadar nyilatkozata, Párizs, 1883
15.	Puskás Ferenc engedélyokmánya Budapesten és Újpesten hálózat létesítésre, 1883
16.	Puskás Ferenc átruházó engedményokirata a Puskás Tivadarnak átengedett, a távbeszélő-állomások, hálózatok és az ehhez szükséges összeköttetések Budapesten és Újpesten való létesítéséről szóló engedélyokmányáról, 1883. április 12.
17.	Puskás Ferencné született Kürthy Irma nyilatkozata, miszerint férje a budapesti telefonhálózatot és az arról szóló engedélyokmányt az ő tudtával és beleegyezésével ruházta át Puskás Tivadarra, 1883. április 13.
18.	II. pótcikk az átruházó engedményokirathoz a Puskás Tivadarra vonatkozó kikötések alapján megtörtént átruházásról, 1883. április 27.
19.	Elismervény és kötelező biztosítéki okmány, 1884
20.	Ditrói Puskás Ferenc gyászjelentése, 1884. március 22.
21.	III. pótcikk az átruházó engedményokirathoz, amelyben a közmunka- és közlekedésügyi miniszter az engedélyokmányt a benne foglaltak megtartása mellett, a cégtulajdonosok között kötendő társasági szerződés alapján kialakítandó „Budapesti telefonhálózat, Puskás Tivadar és társai” cégre átruházza, 1885. október 21.
22.	A budapesti telefonhálózat ügyeiről szóló dokumentumok, 1887–1890
23.	A Budapesti Állami Távbeszélő Hálózat Bérleti Vállalatának részvénytörlesztési terve 1890-től 1917. augusztus 31-ig, 1890

Ssz.	Megnevezés
24.	A Budapesti Állami Távközlő Hálózat Bérleti Vállalatának részvénytörlesztési terve 1893-tól 1917. augusztus 31-ig, 1892
25.	A Puskás Tivadar elnökletével tartott alapszabályokkal kapcsolatos közgyűlésről készített jegyzőkönyv, é. n.
26.	Puskás koncessziós szerződése Újpestre, é. n.
27.	Ditrói Puskás Tivadar gyászjelentése, 1893. március 16.
28.	A <i>Telefon kezelése</i> című leírás magyar és német nyelven, é. n.
29.	Puskás Tivadar keresztlevele
30.	Puskás Tivadar fotói, 22 db
31.	Puskás Ferenc fotói, 13 db
32.	A telefon kezdeti korszakából fotók, 16 db
33.	A Puskás család sírhelyéről fotók, 24 db
34.	Thomas Alva Edison fotói, 2 db

A 2006-os év következő jubileuma egy sikeres rádiókísérlethez fűződik, amelyet 1906. szeptember 1-jén végeztek, s amely eseményt a magyar rádiózás születésének tekintünk.

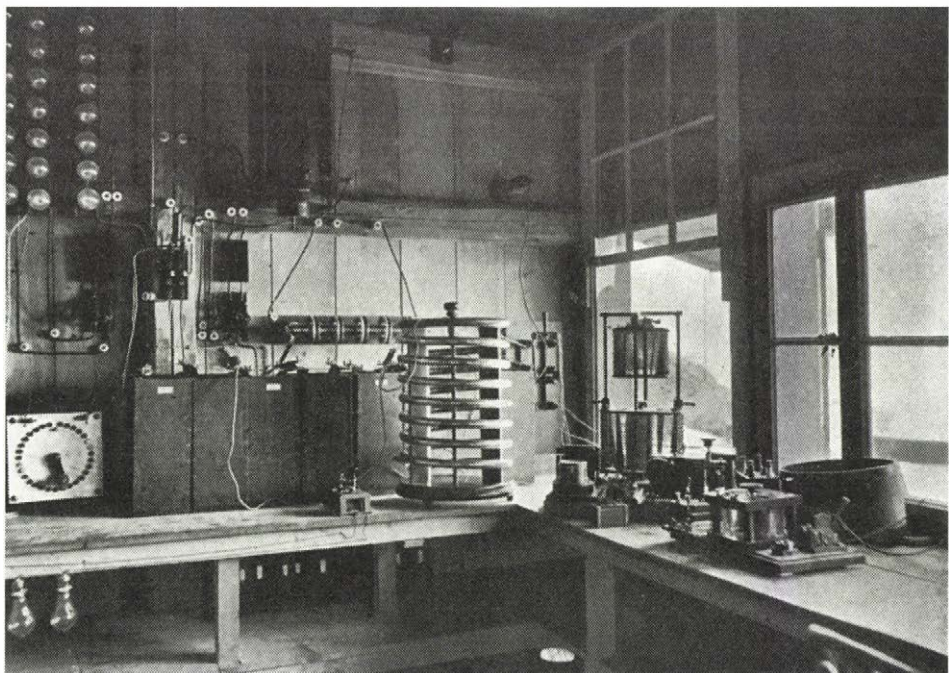
Ezt megelőzően az első rádiófrekvenciás adáskísérleteket 1895-ben Nagyváradon Károly Iréneusz József szerzetes tanár, fizikus mutatta be a premontrei gimnáziumban. Majd 1903-ban – a főváros közvetlen környékén – Csepel és Újpest között Hollós József végzett jelentősebb kísérleteket egy Slaby-féle szikraadóval és egy kohéreses Branly-féle vevővel. E kísérlet során az egyik antennát a Weiss Manfréd Gyár, a másikat az Egyesült Izzólámpa Gyár kéményére szerelték fel. 1904-ben már Budapest és Bécs között folytak kísérletek, amelyek során a budapesti adó jelét Bécsben is kifogástalanul lehetett fogni, magyar oldalon azonban a vétel nem volt kielégítő, mivel a bécsi állomás kis energiával sugárzott.

Sikeres kísérlet az Adriai-tengeren csupán 1906 augusztusa és szeptembere között jött létre. Ekkor a Magyar Királyi Posta, amely Magyarországon az állami monopólium gyakorlójaként a távközlési szolgáltatásra kizárólagos jogot élvezett, már hazai gyártású berendezéseket is alkalmazott. A kísérletekhez Fiumében a tengerparton fix állomást, az Előre hajón mozgó állomást rendeztek be. 1906. szeptember 1-jén éjszaka az Előrével Anconái hajóztak, s a sugárzott jeleket az egész út során jó minőségben vették. A hajó a fix állomással a magas hegyekkel elzárt Buccari-öbölből éppúgy tudott jeleket váltani, mint Póla kikötőjéből, amelyet a Monte Maggiore 1200 m magas tömbje zárt el.

A sikeres kísérlethez az Előre hajóra 2 db 30 méter magas ideiglenes árbocot szereltek fel, amelyek a 2 mm vastagságú, párhuzamosan kifeszített bronzhuzalból sátortetőt formázó antennát tartották. Az adó- és a vevőkészülékeket a fedélzet alatt helyezték el. A szükséges áramot Csonka-féle benzinmotorral hajtott 7 kW-os váltóáramú generátor szolgáltatta. Itt alkalmaztak először nagyfeszültségű papírkondenzátorokat, amiket Szvetics Emil elektrotechnikai laboratóriumában gyártottak. A fiumei parti állomás antennarendszerét – amely öt szál párhuzamosan kifeszített bronzhuzalból állt – egy vegyi gyár 50 m magas kéménye és egy 30 m magas oszlop között feszítették ki, ahonnan egy 12 m magas tartóosz-

Az Előre hajó Anconában

Az Előre hajó fedélzet alatti terme a készülékekkel felszerelve

lopra továbbvezették, majd innen drótkábelrel a parton lévő bódében elhelyezett berendezéshez csatlakoztatták. A működéshez szükséges áramot a fiúmei világítóhálózatból nyerték. A mérésekhez a városi villamos vasút 500 V-os egyenáramát használták fel, amit izzólámpákkal 100 V-ra csökkentettek le. A kívánt frekvenciát turbinaszaggatóval állították elő, ami 1000 méteres hullámhosszúságon terjedt. A vevőberendezések hullámhosszúságát gyorsan lehetett változtatni, ezáltal könnyen tudtak más adók által sugárzott jeleket is fogni.

A Postamúzeum a jeles jubileumra *A hazai rádiózás születésének 100. évfordulója* című vándorkiállítással emlékezett meg. A múzeum igen gazdag rádiótörténeti tárgyi gyűjteményében a Storno Gábor iparművész által 1958-ban készített Előre hajó makettje is megtalálható a meglehetősen nagy mennyiségű dokumentum mellett.

2006. október 23. az 1956-os forradalom kitörésének 50. évfordulója. Gyűjteményünkben nem találtam az eseményekhez kapcsolódó hírközlés-történeti anyagot, ezért **Vörös Béla** ny. honvédezzredes, okleveles villamosmérnök – *A katonai iskolák és a polgári hírközlés kapcsolata az 1956-os forradalomban* című – írásának rövid részletével emlékezem az alábbiakban az eseményekre.

Tehát, amint Vörös Béla írja – Azoknak az objektumoknak a fegyveres védelmére, amelyek a biztonságos polgári működést, az ország államvédelmi, rendőri és katonai védelmét irányítani tudják, a kormány – mint mindenkor – védelmi tervet készített. Ennek végrehajtására saját belső titkosított automata telefonközpont, ún. K-vonal szolgált. Ezenkívül minden fegyveres szervezetnek saját híradása volt. A polgári híradást a fővárosban automata távbeszélőközpontok biztosították. Az országban tartózkodó szovjet csapatoknak szintén saját híradásuk volt, emellett persze a magyar hírhálózatot is igénybe vették. Közös gyakorlatokon, ha azt két vagy több nemzet hajtotta végre, mindenkinek saját híradása is volt. Az előljáró, irányító Varsói Szerződés parancsnoksággal a híradást a szovjetek biztosították.

A polgári híradást biztosító személyek állása mindig bizalmi állás volt. A híradások között katonás fegyelem uralkodott, rendfokozattal rendelkeztek, fegyelmi szabályzatuk hasonlított a honvédségnél használatos követelményekhez, s büntetésük is komoly volt.

A híradást biztosító intézmények védelmét minden társadalmi rendszerben katonailag is biztosították. A legfontosabbakat békeidőben is éjjel-nappal belügyi őrség védte. Ezek az intézmények 1956-ban terv szerint az alábbi megerősítéseket kapták volna. Azaz az egyes – katonai iskolákat is magában foglaló – védelmi erők terv szerinti elosztása körzetenként és bázisonként az alább leírtak (részlet) szerint alakulhatott volna.

- I. körzet – Parancsnok: Zrínyi Miklós Katonai Akadémia parancsnoka, Márton András ezredes
Rádió stúdió – Belügyminisztérium 1/3 őrség
Közlekedés és Postaügyi Minisztérium – Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
Főposta – Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
Erzsébet távbeszélőközpont – Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
Teréz távbeszélőközpont – Zrínyi Miklós Katonai Akadémia
- II. körzet – Körzetparancsnok: Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola parancsnoka
Lakihegyi rádióadó – Belügyminisztérium 2/3 őrsége 39 fővel
Operatív rádióadó – Belügyminisztérium 4 fő rendőrrel
Kispesti távbeszélőközpont – Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola
Pesterzsébeti távbeszélőközpont – Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola

- III. körzet – Körzetparancsnok: Ságvári Endre Hadtáp Tiszti Iskola parancsnoka
 Újpesti távbeszélőközpont – Kossuth Tüzér Tiszti Iskola 7 fővel
 Kőbányai távbeszélőközpont – Kossuth Tüzér Tiszti Iskola 7 fővel
 Zuglói távbeszélőközpont – Kossuth Tüzér Tiszti Iskola 7 fővel
 Posta rádióvevő központ – Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola 7 fővel
 Marchegyí elosztó – Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola 7 fővel
- IV. körzet – Parancsnok: Sztálin Katonai Politikai Akadémia parancsnoka, Pesti Endre ezredes
 Operatív rádióállomás I. – Belügyminisztérium karhatalom 1 szakasszal
 Operatív rádióállomás II. – Belügyminisztérium karhatalom 1 szakasszal
 Operatív rádióállomás III. – Belügyminisztérium karhatalom 1 szakasszal
 Rádió Baba u. 14. – Sztálin Katonai Politikai Akadémia 1 lövészrajjal
 Zugligeti távbeszélőközpont – Sztálin Katonai Politikai Akadémia 1 lövészrajjal
 Óbudai távbeszélőközpont – Sztálin Katonai Politikai Akadémia 1 lövészrajjal
 Krisztina távbeszélőközpont – Sztálin Katonai Politikai Akadémia 1 lövészrajjal
 Szabadsághegyi távbeszélőközpont – Sztálin Katonai Politikai Akadémia 1 lövészrajjal
- V. körzet – Parancsnok: Zalka Máté Híradó Tiszti Iskola parancsnoka, Susa István alezredes
 Dobogóhegy rádióadó – Rendőrség 4 fővel
 Főposta – Rendőrség 4 fővel
 Diósd Rövidhullámú Rádióállomás – Vasvári Pál Tiszti Iskola 1 rajjal
 Lágymányos távbeszélőközpont – Vasvári Pál Tiszti Iskola 1 rajjal
 Budafoki távbeszélőközpont – Vasvári Pál Tiszti Iskola 1 rajjal

A védelmi terv azonban nem volt naprakész, mivel éppen ebben az időben fontos szervezeti változások, átalakítások zajlottak, így ezt a tervet nem lehetett végrehajtani. E változások közül megemlíthetjük, hogy a budapesti Zalka Máté Híradó Tiszti Iskola Szentendrére, a Vasvári Pál Tiszti Iskola megmaradt része Szolnokra költözött, a Ságvári Endre Hadtáp Tiszti Iskola megmaradt része beolvadt a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiába, a Petőfi Sándor Politikai Tiszti Iskola pedig helyet változtatott.

Ezen okok miatt az eredeti terv szerint tehát nem lehetett dolgozni. A feladatok és a végrehajtók összekeveredtek, emellett számos nem katonai feladatot is át kellett venni a feloszlott államvédelmi hatóságtól. Végül a káoszt fokozta, hogy amikor a hatalom kérdése eldőlt, a legtöbb alakulat visszament helyőrségébe, így a további őrzést a megalakult nemzetőrség vette át, illetve az alakulatok forradalom mellé állt állománya.

A távbeszélőközpontok védelme kapcsán a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia egy kisebb csoportot indított útba a Krisztina Távbeszélő Központ védelmére. Ugyanis ezekben az években a távbeszélőközpontok fontos katonai objektumok voltak. Az együttműködést a Posta Katonai Szolgálat biztosította, amely az adott postaépületben kapott elhelyezést. E postaépületek védelme is fontos katonai feladat volt. A távbeszélőközpontban a fő feladatot az akadémia Híradó tanszékének beosztottai kapták, akik szakmailag is ismerték az objektumot. A központot határőrökkel is megerősítették a budapesti határőrhíradókat kiképző központból. A védőknek a többszöri fegyveres támadás ellenére október 30-ig sikerült megtartani a központot. Majd alkudozás kezdődött, amelynek eredményeképpen november 2-án a központot további őrzésre a kijelölt nemzetőr csoportnak adták át.

A nemzetközi összeköttetéseket lebonyolító József Távbeszélő Központ is fontos védelmi góc volt, amelyet Gyuricza Imre alezredes parancsnokkal az élen a 102. rádiófelderítő ezred egy csoportja védett, kiegészítve az akadémistákkal. A központ épületét négy szovjet harckocsi is fedezte. A fegyveresek azonban ezt a központot is támadták, a szovjet katonákra például a közeli templom tornyából lőttek rá. Érdekes momentum, hogy amikor a szovjet harckocsik parancsot kaptak, vonuljanak ki Budapestről, a nagy kapkodásban egy szovjet főhadnagy és a Romániából idevezényelt 33. motorizált alakulat három szovjet katonája, akik a Corvin köznél elvesztették csapatukat, a távbeszélőközpontban ragadtak. Az itt rekedt katonákat Fomin szovjet alezredes, a Különleges Hadtest tolmácsa menekítette ki Tökölre.

Itt kell megjegyeznem, hogy a hallgatók és a növendékek részére a *választóvizet* a Szabad Nép *Hajnalodik* című cikke hozta meg, amely az addigi eseményeket népfelkelésnek nevezte, így a kirendelt intézmények és alakulatok, amelyek fegyveresen védték a *néphatalmat*, nem tartoztak a forradalmárok közé. A további összetűzés elkerülése érdekében a parancsnokok feladták a védendő objektumokat, és visszatértek laktanyájukba. A Szabad Nép vezércikkéből az is kiderült, hogy akik addig a hatalmat védték, azok lettek a néppellenesek, akik ellen felléptek, azok lettek a nép akaratát végrehajtó forradalmárok.

A második szakaszban a hadsereg az új kormány határozatának megfelelően tagja lett a megalakult nemzetőrségnek. Egyes alakulatai az új honvédelmi miniszter, Janza Károly altábornagy parancsai szerint cselekedtek. Ennek a parancsnak a lényege az volt, hogy a hatalmat a fegyveres erők és a felkelőkből alakult forradalmi egységek közösen gyakorolják. Ennek érdekében azokat is fel kellett fegyverezni, akiknél eddig nem voltak fegyverek.

A Magyar Rádió védelme kapcsán október 23-án késő éjjel a többi iskolával együtt a Tatai Lövész és Harckocsizó Tiszti Iskola is megkapta a karhatalmi riadóparancsot. Ennek értelmében összeállították a menetoszlopot, amelynek első lépcsőfokát az iskolán tanuló államvédelmi és határőrnövendékek alkották. Azt a parancsot kapták, hogy az ott lévő egységek megerősítésére vonuljanak a rádióhoz. Budapest határához érve az oszlopot Hegyi Lajos vezérőrnagy már várta, és a Budai Nagy Antal Légvédelmi Tüzér Laktanyába irányította. Az oszlop előtt haladó elővéd azonban már túljutott a Bécsi úton, és beért a rádióhoz. Az iskola parancsnoka Szilágyi Dezső alezredes volt.

Október 24-én az iskola állományát több csoportban vetették be. Zakócs János őrnagy parancsnoksága alatt 6 tehergépkocsival mintegy 150 lövésznövendék indult a rádióhoz, hogy azt visszafoglalja. A lövészrajokat géppuskások egészítették ki. Mire a csoport beért a rádióba – kb. délelőtt 10 órakor – a felkelők már elfoglalták a rádió épületét. A zászlóalj állományát 8 tiszt és 150 lövész szakirányú növendék képezte. Fegyverük a karabély volt, amit 3 db Gorjunov-féle géppuska egészített ki. A tiszteknél pisztoly volt 14 darab lőszerrel.

A rádió épületét más egységek segítségével sikerült visszafoglalni és október 30-ig megtartani. Fegyveres harcra nem került ugyan sor, de a rádiót 23-án este elfoglaló csoportok az ostrom következtében az épületben és a szobákban rengeteg kárt okoztak: berendezéseket törtek össze, iratokat szórtak szét, a magnetofonszalagokat letekerték stb.

Az iskolai csoport tehát más idevezényelt alakulatokkal őrizte a rádió épületét. Október 28-án itt is megalakították a katonai tanácsot, és teljesítették mindazokat a parancsokat, melyeket a honvédelmi miniszter a napok folyamán kiadott: új megszólítás, rendfokozati jelzések átalakítása, sapkacsere stb.

Az iskola hősi halottjának, Patai Mihály hadnagynak a története is a rádióhoz kapcsolódik. Az ott tartózkodó növendékek részére gépkocsin élelmiszert szállított. Visszafelé azonban a Rákóczi úton erős tűz közé került, a gépkocsi, amelyben Patai mellett még két halott és három sebesült is volt, megsemmisült. Megjegyzendő, hogy Patai hadnagy halálát ekkor mindössze szolgálati balesetnek minősítették, csak hosszú hónapok múlva kapta meg családja azokat a juttatásokat, melyek abban az időben egy hősi halottnak kijártak.

Az iskola egy másik csoportját, a páncélos hallgatókat a lakihegyi rádióállomáshoz vezényelték, amelyet már 23-án este körül vett egy kb. 40 fős felfegyverzett civil csoport. A rádióállomás elfoglalását a védők – az ott levő államvédelmi őrség, azaz 2 tiszt, egy őrmester és 50 államvédelmi sorkatona – megakadályozták, és több foglyot is ejtettek, akiket október 27-ig az épületben őriztek, majd a központi börtönbe szállítottak.

E csoport megerősítésére rendelték ki a Tatai Lövész és Harckocsizó Tiszti Iskola páncélos zászlóalját, amelynek létszámát 6 tiszt és 90 növendék alkotta. Parancsnokuk Szabó Sándor főhadnagy, helyettese Zámbo Sándor főhadnagy volt. Október 25-én a védelem 3 db 85 mm-es légvédelmi löveggel, 1 tiszttel és 40 sorkatonával egészült ki. 26-án az esztergomi harckocsis alakulattól érkezett 3 db harckocsi, 1 tiszt és 12 sorkatona. 27-én délután Pécsről érkezett újabb 60 fő. Ekkor az államvédelmi őrség elvonult.

A rádióállomást komolyabb támadás nem érte, szórványos lövöldözés következtében két harckocsizó katona sebesült meg. A tiszti iskola zászlóalját 30-án vonták ki az objektumból, a további őrzést a sorkatonák vették át.

A forradalom alatt a Kossuth rádió a Parlament épületében kialakított stúdióból szolgáltatta a műsort. Mivel itt a technikai biztosítás szűkös volt, a műsorszolgáltatást mindössze néhány hanglemez és mikrofon segítette. A Parlamentet a parlament őrsége, a kirendelt erősítés és a szovjet katonai erők védték, így az adás lehetősége biztosított volt – fejeződik be Vörös Béla visszaemlékezése.

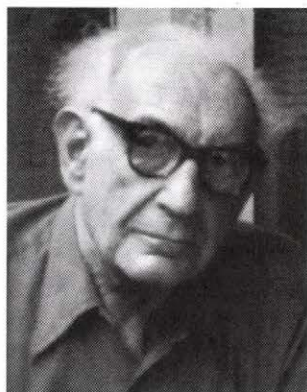
A 2006. évi évfordulók sorát két kiváló mérnök munkásságának rövid ismertetésével zárom. Közös bennük, hogy 1906 decemberében születtek, s bár egyik itthon, a másik külföldön tevékenykedett, mindketten beírták nevüket a magyar technikatörténetbe.

Goldmark Péter Károly Budapesten született 1906. december 3-án. Családja 1920-ban Bécsbe emigrált, így az érettségit már ott tette le. Felsőfokú tanulmányait Bécsben a műszaki egyetemen, majd Németországban a charlottenburgi műszaki főiskolán folytatta. Itt találkozott Gábor Dénessel, aki maga mellé vette, és kutatásokra ösztönözte. A televíziós kísérletezés ekkor már több országban folyt, így az ő érdeklődése is erre irányult. 1926. december 6-án sikerült egy 2,5×3,8 centiméteres képernyőn képet előállítania. A sikeres kísérlet után az

Goldmark Péter Károly

angol Pay Radio Ltd. cég alkalmazásába került. 1933-ban Yew Yorkba költözött, és hamarosan (1935) a Columbia Broadcasting System (CBS) munkatársa, majd a kutatólaboratórium vezetője lett. Felhagyva a mechanikus televíziós kísérletekkel, az elektronikus – képcsöves – kísérletekre tért át. A gyakorlatban is használható színes televíziót 1940-ben mutatta be. A II. világháború alatt haditechnikai problémákat oldott meg. Karrierje meredeken ívelt fölfelé, a laboratórium vezetője 1954-től a cég igazgatója lett, majd 1972-től saját vállalatát, a Goldmark Communication Coorporations-t vezette. Nevéhez fűződik a mikrobarázdás hanglemez megalkotása (1948), a televízió orvosi alkalmazása és az EVR (electro video recording) módszer felfedezése. A tökéletesített színes televíziós eljárása a Holdon tett első emberi séta, az Apolló-program megörökítését segítette elő. 1977-ben az Amerikai Egyesült Államok elnökétől, Jimmy Cartertől vehette át – 14 tudóstársával együtt – a National Medal of Science kitüntetést, amely tudományos munkájának legmagasabb elismerését jelentette. 1977. december 7-én hunyt el autóbaleset következtében az USA-beli Port Chesterben.

Rédl Endre

Rédl Endre Budapesten született 1906. december 20-án. Mérnöki diplomáját 1928-ban szerezte a budapesti műegyetemen. Ezt követően a Standard Villamossági Részvénytársaságnál dolgozott: Fő tevékenysége a rádióadók tervezése és azok szerelésének irányítása volt. Részt vett a lakihegyi – 120 kW teljesítményű – középhullámú adó és a vidéki reléállomások – Magyaróvár, Pécs, Miskolc, Nyíregyháza –, valamint a székesfehérvári rövidhullámú adóállomás megvalósításában. Munkásságát 1932-től az Egyesült Izzó és Villamossági Rt. elektroncső laboratóriumában folytatta, ahol a léghűtéses adócsövek, higanygőz-egyenirányítók fejlesztését és gyártását 1935-ben kezdték meg. Rédl Endre ekkor dolgozta ki a katódnak használt wolframfonalak tórium-bevonását, a grafit- és cirkóniumozott anódok és rácsok gyártási technológiáját. A rádióvevőcső fejlesztését és gyártását a Magyar Adócsőgyárba az Egyesült Izzó és Villamossági Rt. főkonstruktőreként irányította. Három évtizedes munkássága után 1962-től az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnál koordinátorként tevékenykedett további egy évtizeden át. Emellett a Távközlési Kutató Intézetben és a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetben konzultánsként működött. Oktatói tevékenységét már a Standard Villamossági Rt.-nél megkezdte, mérnöki továbbképző előadásokat tartott. A Budapesti Műszaki Egyetemen 1949-től tanított, *Ipari elektronika* és *Vákuumtechnika* címen írt jegyzeteket. Összeállította a négy nyelvű *Híradástechnikai értelmező szótár* elektronika részét. A Híradástechnikai Tudományos Egyesület (HTE) főtítkári posztját 1949 és 1950 között töltötte be. 1964-ben a HTE által alapított Puskás Tivadar-díjjal tüntették ki. Budapesten hunyt el 1993. augusztus 26-án.

A Rádió és Televíziómúzeumban december 1-jén – születésük 100 évfordulója kapcsán – a két neves mérnökről időszakos kiállítással és emléküléssel emlékeztünk meg. Amikor Goldmark Péter Károly 1962. október 15. és 18. között Magyarországon tartózkodott, Vajda Zoltán, a rádió mérnöke ekkor találkozott és kötött barátságot vele, erről beszélt az emlékülésen. Rédl Endrere egykori munkatársa, Mészáros Sándor emlékezett.

A rozsdabarna szalag születése, virágkora és lassú elmúlása

Az első mágneses hangrögzítő berendezést 1900-ban a párizsi világkiállításon mutatta be feltalálója és a szabadalom birtokosa, a dán Waldemar Poulsen. A feltaláló a Telegraphon nevű szerkezetnél hanghordozóként 100 m hosszú, 1 mm átmérőjű acélhuzalt használt, amelyre 80 mp anyagot lehetett felvenni. A készülék a hangminőség miatt csakis beszéd-felvételre volt alkalmas, amire egyébként feltalálója is szánta. Zenei felvételek tehát nem jöhettek szóba. Az acélhuzal- vagy a vékony acélszalag-hordozó még jó két évtizedig maradt. És maradt az a hangminőség is, amely a mágneses hangrögzítést a diktafonok, telefonos üzenetrögzítők területére korlátozta.

Alapvető fordulatot az a szabadalom jelentett, amit a Drezdában élő osztrák mérnök, F. Pfleumer jelentett be 1928-ban. Ő cellulóz szalagra vitt fel mágnesezhető vasoxid port, s ily módon egy könnyebb súlyú és könnyebben kezelhető hanghordozóhoz jutott. Nagy előnyt jelentett, hogy a szalag vágható és ragasztható is volt. Pfleumer a saját maga által készített szalaggal, a saját maga által épített készülékkel mutatta be eljárását a különböző vállalatoknak, tehát mindent megtett találmánya népszerűsítése és ipari alkalmazása ér-

Dr. Pfleumer a saját maga által épített készülékkel

dekében. A készülékek fejlesztésére és gyártására végül 1932-ben az AEG céggel kötött szerződést. Mivel azonban a szalag tulajdonságainak javítása és gazdaságos gyártása komoly kémiai ismereteket igényelt, a munkálatokba még 1932-ben bevonták a ludwigshafeni I. G. Farben vállalatot, a Basf elődjét. A két gyár összefogásának eredményeként 1934-ben készült el a K 2 típusú, Magnetophon márkanévű készülék, amely még abban az évben a berlini rádió-kiállítás szenciója lett. Az AEG cég a K 2 típusú készülék sorozatgyártását 1936-ban kezdte el. S bár a német rádió is több darabot rendelt ebből a típusból, ez még mindig csak beszédfelvételre volt alkalmas, mivel minőségi paraméterei jóval alatta maradtak az akkor általánosan használt viasz- és zselatinlemezekének. Főleg az egyenáramú előmágnesezés okozta suhogó zaj volt zavaró, de magas volt a torzítás értéke is.

A magnetofonyártásban forradalmi változást 1941-ben a német rádió két munkatársának felfedezése, a nagyfrekvenciás előmágnesezés hozott. W. Weber és H. J. Braunmühl megoldása a mágneses hangrögzítést vitathatatlanul a legjobb hangfelvételi eljárássá tette, amelynél az átlagos hallású ember aligha tudta megkülönböztetni a felvételt az élőbeszédétől. A nagyfrekvenciás előmágnesezéssel dolgozó magnókat az AEG cég 1943-ban kezdte sorozatban gyártani, és Németországban a rádióstúdiókban, sőt a film- és hanglezemiparban is általános használatba került. Megjegyzendő, hogy már 1943-ban is készültek olyan sztereófelvételek, amelyek még ma is jó minőségben játszhatók le.

Mint tudjuk, a háború alatt a német szabadalmak nem kerültek ki más országokba. Németország kapitulációja után azonban minden német szabadalom a szövetségesek bir-

AEG gyártmányú magnetofon

tokába jutott. Ekkor a szövetséges csapatoknak külön egységei igyekeztek felderíteni és feldolgozni a német tudományos és ipari eredményeket, amelyeket kötetekbe foglalva az angolok, a franciák és az amerikaiak hoztak nyilvánosságra, s amelyek így többek között Magyarországra is elkerülhettek.

A német szabadalmak alapján számos európai és tengerentúli vállalat kezdett el stúdiómagnókat gyártani, illetve szalaggyártással foglalkozni. 1947-től a rádióstúdiók gyorsuló ütemben tértek át a mágneses hangrögzítésre. Egy-egy stúdióházban kezdetben néhány tucat, később több száz stúdiómagnetofon működött, az éves szalagigény pedig kezdetben ezres, később százezres nagyságrendű volt. Az óriási kereslet kapcsán jó nevű híradástechnikai és villamossági gyárak kezdtek magnetofont gyártani, mint az AEG utódjaként a Telefunken, a Philips vagy az angol EMI, de voltak olyan cégek is, amelyek a magnógyártás révén váltak ismert és jelentős céggé, mint például az amerikai Ampex vagy a svájci Studer. A szalaggyártásra elsősorban olyan vegyészeti cégek vállalkoztak, amelyeknek hasonló technológiákban – fotó-, film- vagy ragasztószalaggyártás – volt már tapasztalatuk. Ilyenek voltak a Kodak, a Pyral, a Basf, a nyugati Agfa, a keleti Agfa (a későbbi Orwo), a Ferrania, a Gevaert, a Scotch (3M), a Memorex, amelyekhez később felzárkóztak a japán Fuji, Sony és TDK cégek is. Számos kisebb vállalkozás is alakult, de ezek többsége vagy csődbe ment, vagy a nagyobb vállalatok vásárolták fel, de a nagyobb cégek között is gyakori volt a fúzió. A gyártott szalagok legnagyobb mennyisége negyedcollos, ezerméteres, magra vagy orsóra csévelt stúdiószalag volt. Az alapanyag kezdetben főleg acetyl-cellulóz, később polietilén fólia volt, de kísérleteztek pécével, sőt papírral is, ezek azonban nem váltak be. A filmkészítés később 16, 17,5 és 35 mm széles perforált szalagokat is igényelt.

Természetesen már az első pillanattól kezdve voltak olyan törekvések, hogy kisebb, olcsóbb, egyszerűbb, ennek megfelelően alacsonyabb minőségi kategóriába tartozó, de a polgári felhasználók igényeit kielégítő magnetofonok is gyártásra kerüljenek. Az ebben rejlő üzleti lehetőséget sok cég felismerte, és rövidesen nagyszámú, kisebb sebességű orsós magnó került piacra.¹ A szalaggyárak is ontani kezdték a különbözőképpen konfekcionált, kifejezetten kis sebességre alkalmas szalagtípusokat. Azonban a HiFi fogalom megszületése az 1960-as években a közszükségleti magnókkal szemben támasztott követelményeket is megszigorította, így az azokkal elérhető hangminőség már közelített a stúdiómagnókéhoz.²

A kazetta a mágnesszalag-technikában az 1960-as évek elején jelent meg, a filmtechnikában ekkor természetesen már ismert volt. A kazetta megkönnyítette a szalag használatát, hiszen elmarad a befűzés időt rabló művelete, a csere pillanatok alatt lebonyolítható, könnyen tárolható, s egyben hatékony védelmet nyújt a minden hangrögzítési eljárás legfőbb ellensége, a por és az emberi kéz érintése révén rákerülő szennyeződés ellen. Ez nagyon fontos tényező, mert minél nagyobb a jelsűrűség a hordozón, annál inkább szük-

¹ A diósdói Rádió és Televízió múzeumunk kiállításában a kommersz és a HiFi típusú magnetofonok, illetve a stúdiók által használt professzionális készülékek két generációja mellett a videomagnetofonok típusváltozatai is megtekinthetők. A képeken múzeumunk T.19-94.1.0. és T.19-94.12.0. leltári számú készülékeit mutatjuk be. A készülékek sokféleségét Nagy Vilmos Orsós magnó Múzeuma is igen szemléletesen mutatja be a Nógrád megyei Terényben, ahol több mint 300 különböző típusú működőképes magnó látható.

² HiFi: high-fidelity, a készülékek tökéletes, torzításmentes hangvisszaadása.

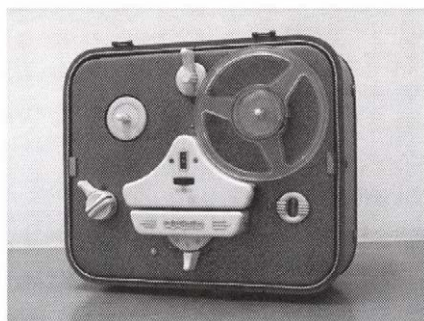
séges a védelem.³ Rövid ideig két kazettatípus volt versenyben: a kicsit nagyobb méretű Grundig, illetve a Philips konstrukciója. A versenyből végül utóbbi került ki győztesen.

A kompaktkazettánál az előzőkhez képest a szalag méretei csökkentek. Szélessége 3,81 mm lett, amin két sztereó jelcsík pár kapott helyet egymással ellentétes irányban, szalagsebessége 4,76 cm/sec. A mindenki által jól ismert kompaktkazetta szédületes karriert futott be. Az elmúlt négy évtizedben százmillió nagyságrendben gyártottak különböző készülékeket a legegyszerűbb sétálómagnótól a háromfejes, három vagy négymotoros profi gépig. A kazetták ferro-, króm- és metálváltozatban szintén milliárdos nagyságrendben kerültek és kerülnek ma is a fogyasztókhöz. A kompaktkazetta később megjelent miniatürizált változatát, a mikrokazettát kis mérete és alacsony szalagsebessége miatt főleg diktafonokban és telefonos üzenetrögzítőben használják.

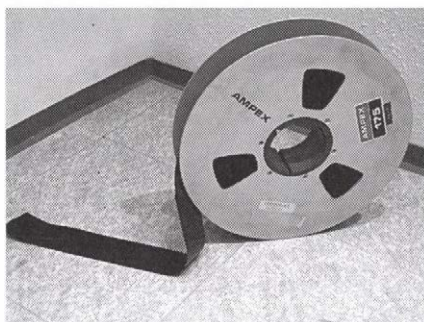
A kompaktlemez, a CD megjelenése a digitális eljárásnak köszönhetően eddig elérhetetlen hangminőséget eredményezett. A magnógyártók az új találmánnyal megpróbálták felvenni a versenyt, egy digitális mágneses felvételi eljárás kidolgozása érdekében nagy erőfeszítéseket tettek. Néhány állófejes digitális magnót⁴ sikerült is kifejleszteni, ezek azonban csak múló sikerek voltak. Az igazi világsikert a forgó fejjel dolgozó R-DAT hozta meg. Itt a kompaktkazettánál kisebb, teljesen zárt, csak a felvevő- vagy lejátszó-készülék által nyitható kazettára készül a nemzetközi szabványoknak megfelelő digitális felvétel. Érdekességként megemlíthetjük, hogy a DAT kazettát eredetileg közhasználatú célokra szánták, ehhez viszont meglehetősen drága volt, minőségi jellemzői viszont professzionális alkalmazásra is alkalmassá tették.⁵ Ma is sok stúdióban készül ún. master-felvétel a 3,81 mm széles szalagra.

Terta 811 típusú magnetofon

BRG M5 Mambo típusú magnetofon

Ampex 2 collos professzionális videoszalag

³ Érdemes megemlíteni, hogy a készülő kompaktkazettáról először a mágneses jelfrögzítésről 1962-ben Budapesten megtartott nemzetközi konferencián hallhattunk, illetve az előadásokat tartalmazó kötetben olvashattunk a magyar származású, de külföldön élő Goldmark Péter Károlytól.

⁴ DASH: Digital audio stationary head.

⁵ DAT: Digital audio tape – digitális hangszalag.

Különböző típusú és gyártmányú hang- és videokazetták

A mágneses hangrögzítés fejlődése az utóbbi időben véglegesen összefonódott a képrögzítésben elért új eredményekkel. A kezdeti időszakban ugyan a hangrögzítés területén szerzett tapasztalatokat próbálták meg átplántálni a képrögzítés területére, mára ez a folyamat azonban megfordult. Ez tulajdonképpen érthető is, hiszen a digitalizálás nyomán megindult és egyre gyorsuló konvergencia következtében az átviteli lánc nagy része számára közömbös, hogy az átvitt jel hangot, képet, szöveget vagy egyéb adatokat reprezentál. Ma a video- és adatrögzítés fejlődése a gyorsabb, érthető tehát, hogy a hangrögzítés is ennek eredményeit használja fel. Erre példa a Studer cég V-Eight nevű 8 sávú, 20 bites digitális rögzítője, amely S-VHS kazettával dolgozik. Ez a kifejezetten audio célra szolgáló szalagot tartalmazó VHS kazetta Adat néven is forgalomba került.⁶ A Tascam cég 1998-ban Amsterdamban hasonló berendezést mutatott be, amellyel a szintén videofelvételhez kifejlesztett Hi 8 kazettára készített 8 sávú, szabványos CD minőségű felvételt.

A szalagfelhasználók tábora jelentősen akkor növekedett meg, amikor a videojelek formájában lévő képek mágneses felvétele megoldódott. Néhány sikertelen próbálkozás után az amerikai Ampex cégnek 1956-ban sikerült az első gyakorlatban is használható videomagnót bemutatni. Rájöttek ugyanis, hogy a lényegesen nagyobb frekvenciájú, ennek megfelelően rövidebb hullámhosszúságú jelek rögzítéséhez szükséges nagy szalagsebesség – a szalag hosszirányú mozgása esetén – megoldhatatlan mechanikai és stabilitási problémákat okoz. A nagy sebességet a szalag és a fej vagy fejek között relatív módon kell biztosítani. Ezért négy fejet helyeztek el egy dob felületén, amely a szalag mozgásirányára merőleges síkban nagy sebességgel forgott. Így a szalagon keresztirányú jelcsí-

⁶ Például: Basf adat master

kok keletkeztek. Erre a célra a megszokottnál szélesebb szalagra volt szükség, amit 2 colban állapítottak meg. Ezt az eljárást kvadruplex eljárásnak nevezték el.

Ennél az eljárásnál az 50 mm széles szalagot tartalmazó, kb. 46 cm átmérőjű tekercsek súlya meghaladta az 5 kg-ot. Így az ezekkel való munka nem volt könnyű. A szalag befűzése is elég bonyolult volt. Arról nem is beszélve, hogy a gépek nagyok, súlyosak és zajosak voltak. Mindez előrevetette, hogy a képrögzítés területén még jelentős fejlődés várható, sőt szükséges. Már az Ampex rendszer kifejlesztése előtt is folytak kísérletek egy másfajta módszerrel. Ezek után elsőként 1959-ben a Toshiba cég mutatott be egy helikális, azaz spirális képrögzítőt. Ennél az eljárásnál a szalag a fejdobot – amely egy vagy több forgófejet tartalmazott – spirális alakban öleli körül 180 vagy közel 360 fokban. A fej vagy fejek a szalagra ferde irányú jelsíkokat ír, írnak fel. Az elképzelés nagyon bizarrnak tűnt, és valószínűleg kevesen gondolták akkor, hogy ez a rendszer lesz az, amely mind a professzionális, mind az amatőr szektorban általánosan elfogadott és elterjedt videorögzítési módszer lesz. Eleinte itt is 50 mm-es szalagot használtak, amelyet hamarosan csökkenteni kezdtek, s végül az 1 collos méret vált általánossá. Az 1 collos orsós szalagot digitális változatban is gyártják.

Az 1956-os Ampex rendszerű VR-1000 típusú készülék súlya 865 kg volt, így elég nehéz volt abban bízni, hogy előbb-utóbb szállítható, hordozható, sőt amatőr videomagnók is használatba kerülhetnek. Pedig nem kellett túl sokáig várni. Néhány kísérlet után a Sony cég 1970-ben piacra dobta a U-matic márkanevű kazettás készülékét. Ez megfelelt annak az elképzelésnek, miszerint amatőr felhasználónak csak kazettás gép adható el, hogy a szalagbefűzés nehézkese feladatától mentesülhessen. Tehát a U-matic eredetileg amatőr célra készült, de olyan jól sikerült, hogy főleg professzionális területen került felhasználásra. Persze még ez a berendezés is nagy és nehéz volt, esetében is csak szállíthatóságról beszélhetünk, nem hordozhatóságról. Kazettája 19 mm-es, vagyis 3/4 collos szalagot tartalmazott.

A fejlődés következő lépcsőfokát a Betamax (Beta) rendszer jelentette. Ennek kazettája még kisebb lett, a játékidője viszont nőtt. A hetvenes évek közepén kidolgozott, ugyancsak a Sonytól származó készüléket igazán közhasználatú célra szánták. Tulajdonképpen ez az eljárás lett volna hivatott arra a szerepre, amit különböző okok miatt végül a VHS rendszer töltött és tölt be még ma is. Ugyanakkor a Beta a televízió-stúdiók legelterjedtebb videorögzítési eszköze lett, különösen a külső felvételeknél használt, kamerával egybeépített, ún. Betacam berendezés.

A szintén japán JVC és Matsushita VHS rendszere ugyancsak 1975-ben, néhány hó-

Az 5 cm széles szalaggal működő Ampex VR-1200 típusú videomagnó

nappal a Beta után jelent meg a színen. Szalagszélessége 1/2 coll, akárcsak a Betánál, de kazettaméretei kissé nagyobbak. Állítólag ügyesebb üzletpolitikájuknak, a szabadalmak szabaddá tételének köszönhetően a Betával folytatott versenyben, a közhasználatú készülékek piacán, a VHS lett a nyertes. Ma a házi képmagnók szinte kizárólagos jelhordozója.

A videokazetták fejlődésében a következő állomást a 8 mm-es kazetta jelenti, amely valóban amatőr célokra készült. A kis kézi kamerák, camcorderek többsége ezzel a kazettatípussal dolgozott. A Hi 8 jelű metálkazetták digitális felvételekre is alkalmasak voltak. A digitális kamerákhoz azonban egy még kisebb kazettát, a DV kazettát fejlesztették ki.

A rozsdabarna szalag diadala tehát teljes volt. Meghódította nem csak a hang- és videorögzítés teljes területét, hanem használták a számítógépeknél, a mérés technikában, az orvosi gyakorlatban, a repülőterek és nagy közlekedési csomópontok jelentéstárolóinál, a repülőgépek fekete dobozaiban, az oktatásban, a különböző mágneskártyákon, tehát gyakorlatilag az élet minden területén.

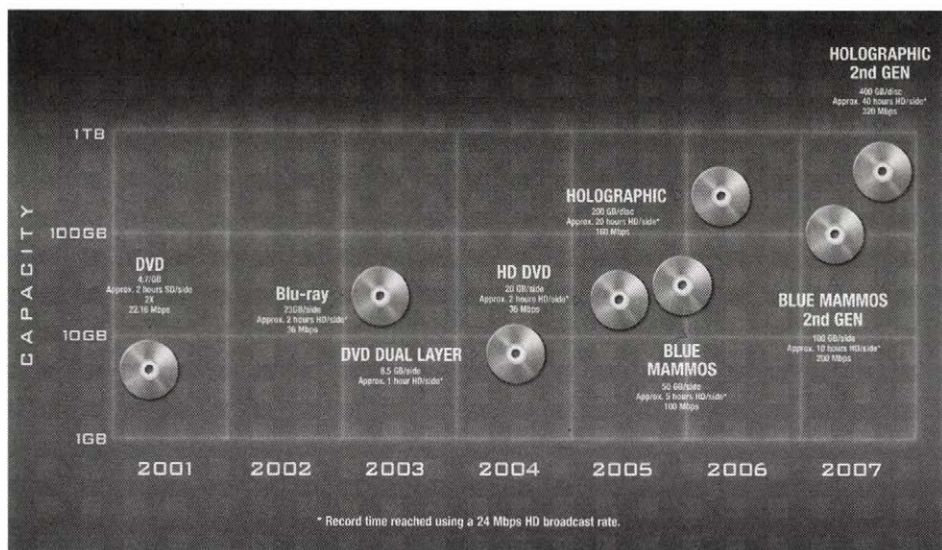
A szalaggal szemben az első nagy kihívást a kompaktlemez, azaz a CD jelentette. A Philips és a Sony által kifejlesztett új eljárást 1980-ban mutatták be a szakmai közönségnek, és mind a lemezek, mind a lejátszók azonnal forgalomba is kerültek. A fejlesztők jó üzletpolitikáját dicsérik, hogy a lemezeken mindjárt a kezdet kezdetén gazdag választékot kínáltak klasszikus és könnyűzenéből is. A 120 mm átmérőjű lemez kb. 80 perc játékidőt biztosított, és egy lemezen átlagosan húsz könnyűzenei szám fért el. A kisebb méret, a hosszabb játékidő, de főleg a digitális felvétel lényegesen jobb hangminősége miatt ezek a kevésbé sérülékeny lemezek a hagyományos hosszán játszó LP-lemezeket⁷ néhány év alatt gyakorlatilag lesöpörték a piacról. A zenei CD-k mellett hamarosan megjelentek az adatlemezek is, amelyek szöveget, képet, sőt mozgóképeket is tartalmaztak. A CD-k 800 MB kapacitása lehetővé teszi, hogy egy-egy író teljes életművét vagy akár egy teljes lexikon anyagát egy-két lemezen lehessen kiadni. Természetesen rövid időn belül a rádiók és televíziók részére kifejlesztették a CD lejátszók professzionális változatát is.

A kompaktlemezek használhatóságát nagymértékben kiterjesztette az egyszer és többször írható CD-R és CD-RW megjelenése. Ezáltal olyan univerzális rögzítő és visszajátszó eszközökhöz jutottunk, amely a számítógépekbe beépítve lehetőséget nyújt akár adat, akár audio-, akár videojel egyszerű, gyors és olcsó felvételére. A CD segítségével a számítógépben lévő adatok kinyerhetőkké és bárhova elvihetőkké váltak.

A Philips és a Sony nem érte be a CD világsikerével, hanem továbbfejlesztette a rendszert. 2000-re kidolgozták a CD-vel teljesen azonos méretű Super Audio CD-t (SACD), amelynél a műszaki paramétereket tovább javították, ezáltal még tökéletesebb hangzást biztosítva. A Super Audio CD-nek van olyan változata is, amelynél a lemez két jelhordozóréteget tartalmaz. A második réteg hagyományos CD formátumú felvételt hordoz, így a meglévő normál CD játsszóval is lejátszható.

A további fejlesztések azt a célt kívánták megvalósítani, hogy egy játékfilmet vagy videofelvételt is rögzíteni lehessen. Erre a célra született meg a lézeres videolemez, ismertebb nevén a DVD, amely egy kétórás játék- vagy művészfilm teljes rögzítését is lehetővé teszi annak köszönhetően, hogy kapacitása több mint ötszöröse az egyszerű CD-nek, vagyis 4,7 GB. Óriási jelentősége van ennek a lehetőségnek a filmarchívumok

⁷ Long-play lemez: Hosszan játszó mikrobarázdás hanglemez.

2004. évi prognózis a CD és DVD lemezek kapacitásának fejlődéséről

számára, a DVD a vegyileg lebomló, színüket veszítő, tönkremenő félben lévő hazai és külföldi filmek egyik utolsó mentősvára. Lehetőséget biztosít ugyanis a sérült film képből és hangból történő teljes archiválására, hosszabb idejű tárolásra, a hiányzó részek kijavítására, pótlására és a színek helyreállítására. Részben ezt kihasználva, részben jó üzleti lehetőséget sejtve, több régi híres film került DVD-re, és vált kaphatóvá a különböző üzletláncok polcain. Az elgondolás annyira sikeres lett, hogy egyes tévésorozatok röviddel adásba kerülésük után már DVD-én is megvásárolhatók. A másik új szokás a nagy játékfilmeket érinti, szinte szabványszerűen tartalmazza a filmográfiát, a későbbiekben kivágásra ítélt, de leforgatott jeleneteket, a forgatás történetét, eredeti helyszínait. Neves díjakkal elismert filmek esetében az egyes főszereplők visszaemlékezéseit videoklipek formájában is közre adják, de ezeket már ún. két DVD-t tartalmazó albumok formájában.

A DVD-k természetesen a számítástechnikában is alkalmazásra kerültek, kiválóan megfelelnek nagy adatmennyiség tárolására, sürgős mentések (back up) végrehajtására. Az a lehetőség is fennáll, hogy az általunk készített videofelvételeket számítógépre letöltsük, majd onnan a legközelebbi felhasználásig egy DVD-re kiírjuk. Manapság már ott tartunk, hogy a digitális kamerák professzionális esetben közvetlenül a normál méretű, 120 mm-es DVD-re készítik a felvételt, illetve a gyengébb paraméterű, kereskedelemben kapható kis kamerák 80 mm-es mini DVD-re rögzítenek. További kapacitásnövelést a rövidebb hullámhosszú kék lézeres lemez, a Blue Ray jelent, amelynél a 100 GB is elérhetővé válik.

A számítógépek egyik legfontosabb építőeleme a merevlemez memóriáké.⁸ A merevlemez tulajdonképpen egy hermetikusan elzárt térben nagy sebességgel forgó mágnesesbevonattal ellátott tárcsa, amelyre a lemez érintése nélkül sugár irányban mozgó

8 HDD: Hard disk drive.

fejek írják fel, vagy olvassák le az adatokat. A merevlemezes memóriák kapacitása a tárcsák számának szaporításával bővíthető, ami által akár egy egész napos rádió- vagy tévéműsor tárolására és adásba játszására is alkalmassá tehető. A számítógépek megjelenése óta a stúdió-technikusok szerettek volna eljutni a szalag-, illetve a lemeznélküli stúdióhoz, ami mára már meg is valósult. Az ilyen rendszerben az egyes műsorszámok fájlok formájában léteznek, s ezeket a napi tevékenységhez gyorsan elérhető merevlemezes memóriák tárolják, az archívumot pedig nagyon nagy kapacitású off-line szalagos háttérmemóriák képezik. A műsorszámok forgalma a források és a felhasználók között számítógépes hálózaton keresztül bonyolódik le.

Már hosszabb ideje használnak merevlemezeket editálási, montírozási célra is. Ugyanis amíg a szalagnál a jelsorozat egyes részeihez csak a szalag ide-oda futtatásával, vagyis a szalag lineáris elmozdulásával lehet eljutni, addig a lemeznél a lemez bármely pontjához pillanatok alatt hozzáférhetünk. Belátható, hogy az első esetben az editálás hosszadalmas és fáradtságos folyamat, a végeredmény csak időigényes átjátszással vagy a szalag szétvágásával érhető el. Ezt az editálási módot lineáris vagy destruktív editálásnak nevezzük, hiszen a szalagot a vágással rendszerint tönkretesszük. A másik esetben viszont elég, ha kijelöljük a felvételtől megtartani kívánt részeket és azok sorrendjét. Az elektronikus vezérlés olyan gyorsan pozícionálja a fejet a kijelölt helyekre, hogy a lejátszott műsor teljesen folyamatosnak tűnik. Az eredeti felvétel pedig sértetlen marad, és ha az editálás az első alkalomra nem sikerült, akárhányszor újrapróbálhatjuk. Ezt a módszert ezért non destruktív vagy non lineáris editálásnak nevezzük.

A legutóbbi időkből VHS képmagnók helyett egyre inkább DVD írókat vagy merevlemezes rögzítőket, esetleg ezek kombinációját kínálják az otthoni felhasználóknak. Egyes televíziós vevőkészülékekbe már eleve beépítik a merevlemezes rögzítőt, hogy a néző a számára érdekes műsort felvehesse, és a neki legmegfelelőbb időpontban nézhesse meg. A merevlemezes memóriák kapacitása jelenleg maximum 400 GB.

A szalag jövőjét a lemezeknél is jobban veszélyeztetik azonban a szilárdtest memóriák, amelyek a fejlődés során előbb-utóbb megkérdőjelezzik a lemezek létjogosultságát is. Minden eddig ismert hang- és képrögzítési eljárás leggyengébb pontja a jelhordozó mozgását végző szerkezeti elem. Ez az, ami az elkerülhetetlen kopás következtében a leginkább meghibásodik, vagy elhasználódik. Ez van leginkább kitéve a por és a nedvesség káros hatásának, és ez viseli el legkevésbé a rázkódást, a durva kezelést. A szilárdtest memóriáknak azonban nincs mozgó alkatrésze, és ez behozhatatlan előnyt jelent.

A félvezető elemek sokaságából felépülő memóriacsipek régóta ismeretesek és használatosak a számítástechnikában. A számítástechnika és a hírközléstechnika gyorsuló konvergenciája következtében már jó egy évtizeddel ezelőtt megjelentek a piacon a memóriakártyákkal dolgozó riporter készülékek.

Nagra gyártmányú Ares M típusú riporter készülék

Ilyen volt például a híres Nagra gyár Ares-P II típusú készüléke, amely a számítástechnikából jól ismert flashkártyával működött, amely kártyára 132 perces digitális sztereóműsört lehetett rögzíteni.

A memóriacsipek rohamos fejlődése azt eredményezte, hogy egyre kisebb méretű ele-

mekre egyre nagyobb mennyiségű információt lehet felvenni. A különböző márkájú körömszíri memóriakártyák elterjedését hihetetlenül meggyorsította a digitális fényképezőgépek robbanásszerű térhódítása. Néhány éve jelentek meg a számítógépek USB portjára csatlakoztatható, kisméretű ceruzához hasonlító memóriatokok, az ún. pendrive-ok, amelyekre akár adat, akár hang, akár kép is rögzíthető. Ma már ott tartunk, hogy egy 8 GB kapacitású pendrive is viszonylag megfizethető áron elérhető. Ez nagyjából két DVD kapacitásának felel meg, vagyis két teljes mozifilm is elfér rajta. A számítógépek kezdetben nélkülözhetetlen kellékét alkotó 3,5 collos hajlékonylemezes rögzítők, az ún. floppyk, amelyekben a szalaggal azonos anyagból készült kör alakú mágnes fólia volt az adattároló, már akkor kezdtek háttérbe szorulni, amikor mellettük elkezdték a CD írókat is alkalmazni. Ma, a pendrive-ok korában azonban a kis hajlékonylemez már a muzeális eszközök sorába szorult vissza.

Az ifjúság körében közkedvelt sétálómagnók sem maradtak érintetlenül a technológiai változások sodrásában. Közel tíz évvel ezelőtt kerültek piacra az ún. MP Man készülékek, amelyeknek mai változata az MP3 lejátszó. Ez a megnevezés tulajdonképpen az MPEG 3 jelű adattömörítési eljárást takarja.⁹ Adattömörítéssel ugyanis azonos méretű jelhordozóra lényegesen több információ rögzíthető, mint tömörítés nélkül. Az igen kis méretű hordozható MP3 készülékeknel többnyire cserélhető flashkártyát használnak memóriaként, amelyeknek maximum 4 GB-os kapacitása akár több száz zeneszám, illetve adat felvételét is lehetővé teszi.

Már az eddig elmondottak is tükrözik, hogy a szilárdtest memóriák rohamosan veszik át a szalagok, de a lemezek szerepét is. A jövőt pedig jól jelzi az IBM 2006. évi rövid híre, miszerint ígéretes ötvözetet kísérleteztek ki gyorsabb memóriacsipek gyártásához. Jó hír ez a pendrive-ok, MP3 lejátszók és mobiltelefonok kedvelőinek is. A tájékoztatás szerint a diszkhelyettesítő, nem törlődő memóriák gyorsan növekvő piacán még kisebb, még gyorsabb és remélhetőleg még nagyobb kapacitású csipek jelenhetnek meg az új ötvözetre alapozva. Talán ez fogja jelenteni az utolsó lökést az újraírható CD-k és DVD-k piacának összeomlásához.

1998-ban Amsterdamban az International Broadcast Convention egyik panelje azt a címet viselte, hogy: *Haldoklik a szalag? És mikor fog eltűnni?* Közel egy évtized elteltével ma már bátrabban adhatunk választ erre a kérdésre. Igen a szalag haldoklik, és rövidesen el fog tűnni. Valószínűleg nem teljesen, mert az archívumokba zárt sokmillió tekercs digitalizálása, ha egyáltalán lehetséges, még sokáig el fog tartani, s az is lehet, hogy hosszú távú tárolóként, off-line memóriaként még továbbra is fognak használni szalagot, mert azt már tudjuk, hogy a magnószalagok 60 év után is lejátszhatók, de az új jelhordozók hosszú távú viselkedését még nem ismerjük. És ahogy ma is vannak, akik feketelemezeket gyűjtenek, vagy az elektroncsöves erősítőkre esküsznek, úgy a jövőben is lesznek, akik melegebb hangúnak találnak egy analóg magnót, mint egy MP lejátszót.

Canon típusú MP3 lejátszó

⁹ MPEG: Motion picture expert group.

Jubileumi kiállítás a Postamúzeumban

2002. november 1-jétől a Postamúzeum adattári gyűjteményének tényleges kezelőjeként a gyűjtemény újjászervezésével és rendszerezésével párhuzamosan kezdtem el a múzeum történetére vonatkozó dokumentumok gyűjtését és feldolgozását.¹ Sajnos a kezdeti időkből igen kevés eredeti dokumentummal rendelkezünk, s elődeink néhány e témában ránk maradt írásában is gyakran egymásnak ellentmondó állításokra bukkanunk.² Ezért 2004-ben a tiszta források megtalálásának reményében a Közlekedési Múzeum adattárában, illetve a Magyar Országos Levéltárban folytattam kutatásokat. S bár a kutakodásnak koránt sem volt vége, 2006-ban a postamúzeumi gyűjtemény létrehozásának 125 (1881–2006) s az azt befogadó Postamúzeum 110 (1896–2006) éves jubileumára már e munka eredményeként készíthettem el a *Postamúzeum története* című időszakos kiállítást.

A 2006. október 19-én megnyílt kiállítással egy olyan muzeális intézménynek kívántam emléket állítani, amelynek alapjait 125 évvel ezelőtt rakták le, tehát történelme van. Főleg ha arra gondolunk, hogy a magyar muzeológia s egyben a Magyar Nemzeti Múzeum alapkövét gr. Széchényi Ferenc a Magyarország történetére vonatkozó s a magyar nemzetnek felajánlott gyűjteményével 205 évvel ezelőtt, 1802. november 25-én fektette le. S ha tudjuk azt, hogy a hazai szakmúzeumok kialakulásának folyamata csupán az 1867. évi kiegyezés utáni gazdasági és kulturális fejlődés eredményeként kezdődhetett el.

A kettős évfordulóra készült kiállítás az elmúlt 125 év történéseit a postamúzeumi vezetők, illetve a múzeum létrehozásában jelentős szerepet betöltő postás személyiségek életének és múzeumtörténeti szempontból fontos munkásságának tükrében mutatja be. Tablóinak segítségével végigkísérhetjük, hogy kik voltak azok a neves postás személyiségek, akik a múzeum létrehozásában közreműködtek, hogy kik voltak azok a postás tisztviselők, akik saját hivatali munkájuk mellett a postamúzeumi gyűjteményt gondozták és gyarapították, hogy az 1955. évi újjászervezés után kik voltak a múzeum kinevezett vezetői. S vezetésük alatt mi minden történt a múzeum életében, hogyan fejlődött annak gyűjteménye, s hogyan jött létre a postamúzeumi fiilálék országos hálózata.

¹ A Postamúzeum 1980-ban létrehozott adattári gyűjteményét 1981 és 1986 között Módos Elemér ny. muzeológus, 1987 és 1993 között Rákóczi Margit könyvtáros kezelte. Az adattári iratanyag kezelését titkárságvezetői teendőim ellátása mellett 1994-től kaptam feladatul. Időközben azonban a gyűjtemény a könyvtári állomány gyarapodásának következtében kiszorult az erre kijelölt könyvtári helyiségből, s a bedobozolt, raktárba szállított anyag immáron minden gyűjteményi rendszert nélkülözött. Ennek értelmében 1994-ben a segítségül mellém rendelt Kisfaludi Júlia muzeológussal csupán az iratanyag selejtezéssel egybekötött válogatására, tematikus rendszerezésére, illetve a II. emeleti olvasóterembe való szállítására szorítkozhattunk. A gyűjtemény tényleges kezelését adattárosi kinevezésem, azaz 2002. november 1-je óta látom el.

² Például a milleniumi kiállítás postai anyagát dr. Hennyey Vilmos a Matlekovits Sándor szerkesztésében 1898-ban megjelent összefoglaló mű *Posta* című fejezetében a kiállítás aktív, felelős résztvevőjeként részletesen és hitelesen ismerteti. Ezzel szemben dr. Hencz Lajos az általa szerkesztett, 1937-ben *A magyar posta története és érdemes munkásai* címmel megjelent könyvében 40 év távlatából úgy ítéli meg, hogy a milleniumi kiállításon a magyar posta „csak nagyon hevenyében összehordott anyaggal” szerepelt. Mivel utóbbi könyv postai körökben elérhetőbb volt, s azt többen forgatták, a kiállítással kapcsolatban sajnos még ma is nagyon sokan őt idézik, nem a hiteles Hennyeyt.

A Postamúzeum története

A Postamúzeum anyagának gyűjtése az Országos Gazdászati Hivatal és a Távir dai Köz-ponti Raktár anyagkészletéből az 1880-as években kezdődött. A begyűjtött távirógépeket, készülékeket és egyéb anyagokat eleinte a főposta épület egyik I. emeleti helyiségében helyezték el azzal a céllal, hogy a táviróhivatal számára a sürgősen pótlásra, cserére vagy oktatási célra szolgáló gépek, készülékek és alkatrészek állandóan kéznél legyenek. A későbbiekben a már régebbi rendszerű távirógépeket és alkatrészeket is tartalmazó s így történeti áttekintést is nyújtó táviróraktárból jött létre a kezdetben Távir damúzeumnak nevezett muzeális gyűjtemény. Felügyeletét **Pilcz Ottó** igazgatósági titkár gyakorolta, aki az Országos Gazdászati Hivatal vezetői teendőit is ellátta, s akit a Postamúzeum első vezetőjének tekintünk.

1885-ben Magyarország mezőgazdasága, ipara, kereskedelme, közlekedése – s ezen belül a postaintézmény – országos kiállítás keretében mutatkozott be a nagyközönségnek. A kiegyezés után alig 18 éves múltra visszatekintő önálló Magyar Királyi Posta azonban igen szerény tárgyi és dokumentációs emlékekkel rendelkezett. Közeltörténeti múltjának emlékeit az erőszakos osztrák uralom miatt a gyűjtés helyett inkább feledni szerette volna, s a korábbi évszázadok pótolhatatlan relikviáit a mostoha történelmi korok emésztették fel. A kiállítási anyag alapját tehát az akkori Távir damúzeum gyűjteménye képezte. A múzeum a mindössze 70 m² alapterületű, de a gyűjtemény első nyilvános bemutatkozására alkalmas adó kiállításrészben egy szerény posta- és egy jóval gazdagabb táviró-történeti kiállítással szerepelt, ahol a különféle toló-, kézi és levélgyűjtő kocsik mellett egy négytengelyű mozgópostavagon is látható volt.

Az országos kiállítás tanulságait levonva a szakma a muzeális gyűjtemény nagyobb méretű gyarapításába kezdett. Tárolása azonban viszontagságos volt. Amikor Baross Gábor miniszter a posta és a távir da egyesítéskor a főposta épületét átszervezte, 1887-ben azt is elrendelte, hogy az első emeleten lévő Távir damúzeumot ideiglenesen a Koronaherceg és Zsibárus utca sarkán lévő II. emeleti szobában helyezték el. 1888-ban a múzeumot a főposta épületében működő Budapesti Postaigazgatóság kezelésébe adták, gondozását **Schaden Frigyes** postatisztre bízták, aki később a gyűjtemény leltározását is elkezdte. Eközben azonban a főposta forgalma évről évre nőtt, az épület rövid időn belül szűknek bizonyult, így a Távir damúzeum egyszobás helyiségére is

A Távir damúzeumnak nevezett muzeális gyűjteményt befogadó főposta épülete

szükség volt, s annak a mintegy 700 darabos állományát a nagy távírógépterem egyik sarkában asztalokon és rozoga szekrényekben őrizték.

E lehetetlen állapot megszüntetése végett – a főposta belső átalakításakor a nagy távírógépterem berendezése kapcsán – a Budapesti Postaigazgatóság a minisztériumnak azt a javaslatot tette, hogy a gyűjteményt oszlassák fel, s annak egy részét a postatisztképző tanfolyamnak, más részét a mérőhelyiségnek, a későbbi kísérleti állomásnak adják át. Ezzel szemben Kolossváry Endre főmérnök egy olyan előterjesztést készített, amely a Távírdamúzeum egyidejű megszüntetése mellett a külföldi rokonintézetekéhez hasonló posta- és távírdamúzeum berendezését mondta ki. Baross Gábor miniszter – Pfannschmidt Kálmán osztálytanácsos és Heim Péter vezérigazgató láttaozása mellett – ezt az előterjesztést fogadta el, és adta ki, amellyel 1890. szeptember 26-án a Postamúzeum alapjait hivatalosan is megvetette. 1891-ben Kolossváry Endre újabb előterjesztésének eredményeképpen a gyűjteményt az épület III. emeletén – a Szerviták tere felé eső udvari szárnyon – a 27. és 28. számú szobában helyezték el, ahol némileg jobb körülmények közé jutott, de a szakszerű feldolgozás még váratott magára.

A következő években fő hangsúlyt a millenniumi kiállítás kapott. Megszervezésére és végrehajtására a Magyar Királyi Postán belül kiállítási bizottság alakult, amelynek élén Heim Péter, majd 1895. augusztus 20. után Szalay Péter elnökigazgató állt. A kiállítás egyik fő szervezője és irányítója – Nádor Vince miniszteri osztálytanácsos mellett – Kolossváry Endre műszaki tanácsos volt. A szervezők a posta, távíró és távbeszélő történelmi fejlődését a nagy múltú Magyar Királyi Posta intézményéhez méltó módon kívánták bemutatni. Ennek érdekében 1894-ben az egész országra kiterjedő gyűjtést szerveztek. 1895-ben dr. Hennyey Vilmos postatanácsost Bécsbe küldték az ottani Postamúzeum tanulmányozására, az esetleges magyar vonatkozású anyag felkutatására. Munkás László postafőtisztet a levéltári kutatómunkák elvégzésével, Oberhäuszer Lajos posta- és távírdatanácsost a kiállítandó térképek és grafikonok tervezésével és kivitelezésével bízták meg. A postatisztképző tanfolyam igazgatóságát pedig arra utasították, hogy a tanfolyam gyűjteményében lévő postatörténeti emlékekről tegyen jelentést.

Az 1896. május 2-án megnyílt millenniumi kiállításon a Magyar Királyi Posta a 131. számú posta-, távírda- és távbeszélőcsarnokban sikeresen szerepelt. A hatalmas, hosszában három részre tagolt francia stílusú épülethez, amelynek belső tereit vörös függönyökkel és drapériákkal díszített, míves tárlókkal és üvegszekrényekkel felszerelt oldalfülkékre osztották, a postai járművek kiállítására nyitott fészter csatlakozott. Az ifj. Kovrig Tivadar tervei alapján épült csarnok összesen 600 m² zárt és 200 m² nyitott helyiségből állt. Az itt kiállított tárgyakat és dokumentumokat a Postamúzeum anyagának gyarapítására szánták. Ennek érdekében a beküldött anyagok tulajdonosait felkérték, hogy azokat ajándékozzák a Postamúzeumnak. A felkérésre az igazgatóságok, postamesterek és magánemberek mellett nem csak a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Országos Levéltár engedett át értékes postai okmányokat, hanem a megyei levéltárak is. A postatiszti tanfolyam igazgatósága pedig értékes emlékeit kimondottan a létesítendő Postamúzeum számára ajánlotta fel.

1896. november 3-án a millenniumi kiállítást bezárták, a posta-, távíró- és távbeszélőcsarnokot lebontásra ítélték, s mivel a Postamúzeum sem önálló épülettel, sem önálló kiállítóhellyel nem rendelkezett, az igen gazdaggá vált muzeális gyűjtemény elhelyezéséről sürgősen gondoskodni kellett. Így történt, hogy a Magyar Királyi Posta és a Magyar

Központi
és
Közlékiügyei
m. k.
Minister.

1855. sz.

1855
/105

A központi posta- és távirdaépület, hivatalos helyiségeinek megfelelőbb felhasználása céljából és tekintettel a posta- és távirda-egyesítésére, az ottani hivatalok és osztályok elhelyezése körül egyelőre a következőket rendeltem.

A távirdui fő- és kerületi pénztár, a posta és távirda-egyesítésékor az országos illetve igazgatósági postafőosztárral az utóbbiak helyiségében egyesítettetik.

A távirdui pénztárak helyiségébe, továbbá a volt távirduigazgató-magánlakásába, a posta és távirduigazgatósági számosztályok helyettesének át.

A postaigazgatósági számosztály jelen helyiségét a főpostahivatal főnöki irodájára, serét, pénzügyi hírlaposztály foglalja el, és utóbbinak jelen helyiségevel az utólvány-kifizető osztály bővítettessék ki.

A távirduigazgatósági számosztály II. emeleti helyiségébe a központi postaszámvevőség III. a, alosztálya helyettesítik át, ennek III. emeleti helyiségevel pedig a távirdui géptervek bővítettessék ki.

A postaigazgató-magánlakásából egy szoba átvesztés az igazgatóságnak alkalmasok két vagy három fogalmazó számára.

Négyre az I. emeleten levő távirdui múzeum

A központi posta- és távirdui épület felügyelőségé-
nek
Helyben.

ideiglenesen a Koronaherceg és Leibárms utera sarkán
levő II. emeleti szobában helyreendő el.

Az ezen áthelyezésekkel járó átalakítási munkálatok végzésére Hegyi és Majorossy építő mesterek cége vállalkozott a csatolt költségvetés alapján, melyet Berzsek Gyula, min. főmérnök a munkálatok némi módosítása mellett 20417 ft 02 Kora helyesbített.

A felügyelőség emélfogva hívja fel az ajánlkozó céget, hogy a szobán forgó munkálatokat kerékösszegeben kétszer (2000) ft általány mellett hajtva végre, elvállalás esetén pedig gondoskodjon arról, hogy a munka aronnal megkezdésén és arután készelem nélkül végrehajtassék, továbbá arról, hogy annak idején az átköltözköztetés kelendő egymásutánban akadály nélkül végbemenjen.

Együttal utasítom a felügyelőséget, intézkedjen az iránt is, hogy az újvartetőzet, vasalkotmány, mely különben egyelőre meghagyandó lesz, a biztonságos tekintetből netán szükséges intézkedések megállapítása végett, két monteur által alapsóan megvizsgáltassék.

Az en vizsgálat eredményéről tegyen mielőbb jelentést.

Budapesten, 1888. május hó 7-én

Bárcs

A millenniumi kiállítás posta-, távírda- és távbeszélő-csarnoka a nyitott fészerrel

Királyi Államvasutak között létrejött megállapodás értelmében a kiállítási anyag nagy részét ideiglenes megőrzés végett a közlekedési csarnokban, a későbbi Közlekedési Múzeumban helyezték el. A fennmaradó tárgyakat pedig az Országos Posta és Távírda Gazdászati Hivatalba szállították, ahol az önálló Postamúzeum létrehozása érdekében tovább folytatott gyűjtés eredményeként bekerülő anyagot őrizték. A gazdasági hivatalnál őrzött, 1897 októberében 579 leltári tétellel rendelkező gyűjtemény kezelője **Oberhäuszer Lajos** postatanácsos volt, aki az újonnan begyűjtött műtárgyak eddig hiányzó darabjait nyilvántartásba vétel után a Közlekedési Múzeumba volt köteles beszállítani. Tehát az 1899. május 1-jén megnyíló Közlekedési Múzeum V. posta-, távíró- és távbeszélő-csoportjaként bemutatott postamúzeumi gyűjtemény nem csak a millenniumi kiállításban szereplő, hanem az időközben begyűjtött anyag egy részét is tartalmazta. A következő években, évtizedekben pedig folyamatosan gyarapították – 1913-tól a gyűjtemény következő kezelője, **kishindi Hindy István** postafőigazgató közreműködésével.

Amikor a millenniumi kiállítás bezárásakor a Magyar Királyi Posta úgy határozott, hogy a posta-, távíró- és távbeszélő-történeti tárgyakat ideiglenesen a Közlekedési Múzeumban helyezi el, a tárgyak feletti felügyeleti jogot egy postai közeg által kívánta gyakoroltatni. Ez a kívánsága, ami addig csak elméletben valósult meg, a gyakorlatban 1909-ben teljesült, amikor a múzeum közvetlen igazgatására a kereskedelemügyi miniszter felügyelő-bizottságot hozott létre, amelybe a posta részéről Follért Károly vezérigazgatót, Oberhäuszer Lajos igazgatót és kishindi Hindy István műszaki tanácsost nevezte ki. Ettől kezdve a Közlekedési Múzeumban elhelyezett postamúzeumi gyűjtemény érdekeit

a felügyelő-bizottság, illetve a felügyelő-bizottságon belül megalakult szakbizottság postai tagjai képviselték egészen 1944 végéig. E bizottsági tagok – vezérigazgatók, múzeum-vezetők és gyűjteményi képviselők – a gyűjtemény gyarapítása, nyilvántartása és kiállításba helyezése mellett sohasem feledkeztek meg az önálló Postamúzeum tervéről, amit többször hangoztattak.

A Közlekedési Múzeum és a Postamúzeum közel fél évszázados közös múltjában a változás jelei az 1920-as évek elején jelentkeztek. A postai tárgyak beszállítása a minimálisra csökkent, az együttműködés pedig többnyire abban merült ki, hogy a különböző hazai és nemzetközi kiállításokra a postamúzeumi anyagot kikérték, majd visszaszolgáltatták. A végső törést az 1931. esztendő hozta meg, amikor a Magyar Királyi Posta a magyar távbeszélő 50. évfordulóját ünnepelte. Ebből az alkalomból adta ki ugyanis Bud János kereskedelemügyi miniszter azt a *Postamúzeum létesítése* című rendeletet, amellyel a Baross Gábor által már 1890-ben kiadott utasítást erősítették meg. A rendeletben feltejesztője, dr. báró Szalay Gábor postavezérigazgató így fogalmaz: „*Ennek a történelmileg is jelentős mozzanatnak alkalmából felújítom a postamúzeum létesítésének már régebben felmerült tervét, és ez alkalommal a megvalósítás alapjait kívánom muzeális tárgyak komoly és állandó gyűjtésének megindításával megvetni.*”

Az újjászervezett Postamúzeum alapjait valóban az 1931-ben – illetve az 1945-ig még négy e tárgyban – kiadott rendelet alapján begyűjtött tárgyak és dokumentumok vetették meg. Ezeket a műtárgyakat a Magyar Királyi Posta már nem adta át a Közlekedési Múzeumnak, hanem különböző postaépületekben raktározta, majd 1935-ben azok nyilvántartásba vételét, gyarapodási naplóba vezetését is elrendelte. 1937-ben a postamúzeumi ügyeket a vezérigazgatóság I. ügyosztályának, azaz a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóság, 1940-ben a 10. Szociálpolitikai és tanulmányi ügyek ügyosztályának hatáskörébe utalták. Vezetését **Huber Oszkár** főigazgatóra bízták, s a háborús viszonyok ellenére is nagy odaadással folytatták az önálló Postamúzeum tervezését és anyaggyűjtését.

1944 tavaszán még úgy tűnt, hogy a terveket végül a Közlekedési Múzeum fogja valóra váltani, ugyanis a magyar vasút centenáriuma alkalmából 1946-ban egy új Közlekedési Múzeum s benne egy önálló, mintegy 2000 m² alapterületű Postamúzeum alapkövét kívánta letenni a Lágymányos területén építendő kiállítási városrészben. A Magyar Királyi Posta vezérigazgatója, dr. Kuzmich Gábor hozzá is járult a tervekhez, amelyek szerint az eddig részben a Közlekedési Múzeumban, részben a különböző raktárakban tárolt postamúzeumi anyagot egy „*önálló és a Közlekedési Múzeumtól teljesen független m. kir. Postamúzeumban*” helyezték volna el.³ A szép terveket azonban, amelyek talán a múzeum máig meglévő épületproblémáját is megoldották volna, a háború végképp elsodorta. Emellett Budapest ostroma alatt a postamúzeumi gyűjtemény súlyos károkat szenvedett, a Közlekedési Múzeumot és a Pauler utcai postahivatal melletti két raktárhelyiségünket bombatalálat érte.

1945-ben, ebben a véres, háborús károkkal sújtott évben a Postamúzeum életében gyökeres változások kezdődtek. Az átszervezett magyar posta intézményének teljesen új vezetői, akik a Közlekedési Múzeumban őrzött postamúzeumi anyag előéletéről semmi-

³ KM 39/1944. Samarjay Lajos: Jelentés a Közlekedési Múzeum bővítése, esetleg egy új múzeum építése tárgyában a Postavezérigazgatóság, a Közmunka Tanács és a Székes Fővárossal folytatott megbeszélésekről. Közlekedési Múzeum adattár.

féle információval nem rendelkeztek, a Postamúzeum irányításával **dr. Szitányi-Árpássy Ferenc** postaigazgatót bízták meg. A múzeum a Magyar Posta Szakoktatási Felügyelőségnek postamúzeumi osztályaként a Lágymányosi Távbeszélő Központ III. emeletén lévő 8 helyiségből álló hajdani gondnoki lakásban működött, ahol 4 szoba irodai helyiségként, 4 gyűjteményi raktárként szolgált. A múzeumvezető két előadással és négy fő segédszeméllyel kezdett hozzá a romok eltakarításához, a gyűjtemény háború utáni állapotának felméréséhez. A Lágymányosi Távbeszélő Központban őrzött gyűjteményben jelentősebb károk nem keletkeztek, azonban a Pauler utcai két raktárhelyiség az épületet ért bombatalálat következtében súlyos veszteséget szenvedett, az itt tárolt 36 láda becsomagolt muzeális anyagból csupán 15 láda maradt meg. A többszörös bombatalálat következtében romossá vált Közlekedési Múzeumtól pedig a több ezer darabos postamúzeumi gyűjteményből mindössze 213 tárgyat és dokumentumot kapott vissza 1945-ben a múzeum, amit az óbudai postaépület gépkocsigarázsában helyeztek el.

Dr. Szitányi-Árpássy Ferenc nem sokáig tevékenykedhetett a múzeum élén, jószerével meg sem ismerhette a muzeális gyűjtemény anyagát, hiszen az 5000/1946. M. E. számú rendelet értelmében 1946. október 10-én végelbánás alá vonták, azaz nyugdíjazták, a múzeumi ügyekkel megbízott munkatársai pedig a folyamatosan átszervezett magyar posta intézményének útvesztőiben tűntek el. A Postamúzeumot az eddigiekhez képest példátlan módon sorsára hagyták, gyűjteményét nem gyarapították. Változás csupán 1951-ben történt, amikor **dr. Vajda Endre** postatanácsos – Módos Elemér postafőigazgató támogatásával – a Lágymányos területén építendő kiállítási városrész tervének felelevenítése után

A Postamúzeumnak otthont adó Lágymányosi Távbeszélő Központ épülete

A Közlekedési Múzeumtól visszakapott műtárgyaknak otthont adó óbudai postaépület

egy ideiglenes helyiségben felállítandó Postamúzeum tervén kezdett dolgozni. 1952-ben a múzeumi anyagok felkutatásához s egy olyan munkatársi közösség szervezéséhez fogott hozzá, amellyel a gyűjtemény szakszerű feldolgozására, kiállítására és publikálására vállalkozhatott. Ezt követően Dedics Imre, a posta vezérigazgatójának első helyettese a Postamúzeum újjászerezésére egy bizottságot hozott létre, amely dr. Vajda Endre vezetésével 1954. augusztus 5-én kezdte meg munkáját a vezérigazgatóság 7. emeletén lévő nagy, 330 m² alapterületű teremben, ahol 1955. június 25-én a Postamúzeum első önálló kiállítása megnyílt.

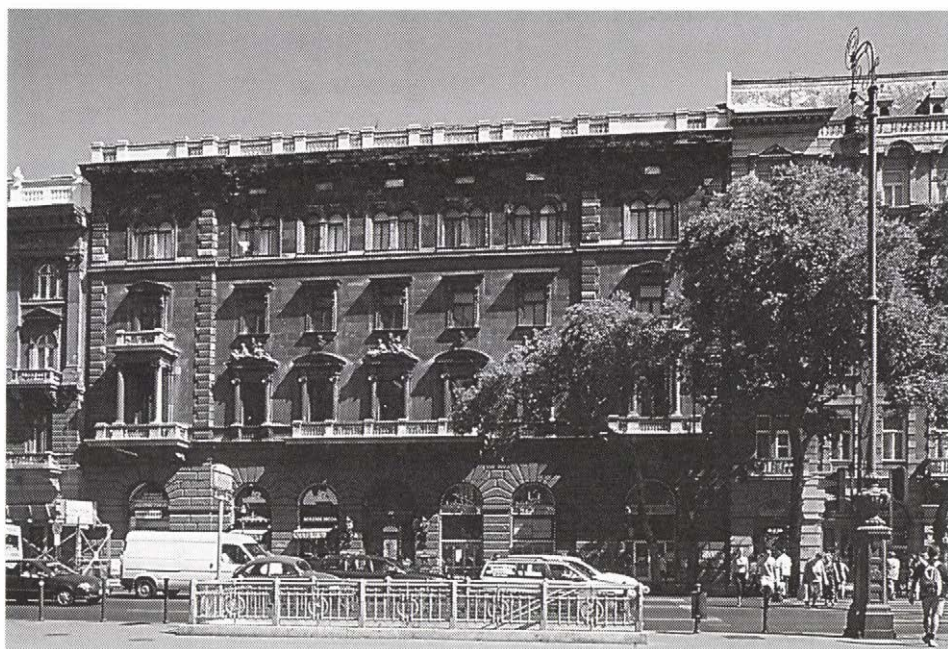
Sajnos a látogatók nem sokáig gyönyörködhetek az állandó kiállítás részleteiben, hiszen 1956-ban a vezérigazgatóság épülete s benne a Postamúzeum több belövést kapott. Az újból megindított anyaggyűjtés és a szorgos munka eredményeként azonban a helyreállított és átrendezett Postamúzeum 1958. szeptember 6-án ismét megnyitotta kapuit. Dr. Vajda Endre a Postamúzeumot 1955 és 1975 között 20 éven keresztül vezette, s közben 1960-ban a magyar posta kulturális intézményeit, köztük a Postamúzeumot működtető Posta Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központot is megszervezte, amelynek 1975 februárjáig szintén igazgatója volt. 1962-ben Balatonszemesen megnyitotta a Postamúzeum első, 1968-ban Nagyvácszonyban a második fiálialéját. A folyamatosan gyarapodó gyűjtemény raktározási gondjait azonban a kiállítóhelyek életre hívása sem oldotta meg. Végző megoldást egy önálló múzeumépület jelentett volna, s bár a megvalósításához a Postavezérigazgatóság 1970-ben a Rákóczi út 57. szám alatti volt szlovák evangélikus templom romos épületét meg is vásárolta, a nagy átalakítási költségek miatt végül

úgy határozott, hogy a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségének kiköltözése után a Postamúzeumot az Andrassy út 3. szám alatt felszabaduló bérleménybe helyezi el. A felújított bérleményben – két év szünet után – a Postamúzeum 1972. október 27-én nyitotta meg kapuit, ahol már az országos gyűjtőkörű szakmúzeumokkal megegyező látogatói időben várta látogatóit.

A Postamúzeum vezetői teendőinek ellátásával 1975. december 1-jétől **Ternyilla Mihály** postaellenőrt bízták meg, aki ellenőrzési előadóként már 1965-től a múzeumban dolgozott. Rövid, hároméves múzeumvezetői pályafutása alatt nagyobb jelentőségű változást – az állandó és időszakos kiállítások rendezése mellett – 1978-ban a nagyvázsonyi kiállítóhely bővítése, illetve a balatonszemesi fiilálé átrendezése jelentett. A Postamúzeum vezetésével 1979. január 16-tól **Prágai György** postafőtanácsost bízták meg. Közbenjárásának köszönhetően beiktatásának évében a Közlekedési Múzeumban őrzött fogatolt járműveink közül 7 darabot a Postamúzeum visszakapott. Vezetése alatt 1980-ban Debrecenben megnyílt a Postamúzeum harmadik fiiláléja, 1982-ben pedig az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban létesítendő új múzeumi kiállítóhelyről kezdődtek tárgyalások. A múzeumlátogatók baráti körének bővítése érdekében Balatonszemesen és Nagyvázsonyban hangversenyeket, a postaforgalmi szakközépiskolásoknak irodalmi pályázatokat és postatörténelmi tábortokat, a kiskorú gyermekeknek játszóházakat szerveztek. 1985. január 1-jétől a Postamúzeum – a Posta Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központ megszűnése után – a magyar posta oktatási és kulturális intézményeit működtető Posta Oktatási és Kulturális Intézet szervezetébe került.

A Postamúzeum első állandó kiállítását befogadó vezérigazgatósági épület

A Postamúzeum az Andrassy út 3. szám alatti Saxlehner-palotában

1985 végén a Postamúzeum élére **Kovács Gergelyné** személyében az első olyan igazgatót neveztek ki, aki nem postás múlttal vagy végzettséggel, hanem magyar–történelem szakos középiskolai tanár és etnográfus–muzeológus diplomával rendelkezett. Kovács Gergelyné 1985 és 2005 között 20 éven keresztül volt a Postamúzeum vezetője, s közben részt vett a Posta- és a Bélyegmúzeum működtetésére létrehozott Hírközlési Múzeumi Alapítvány megszervezésében, amelynek 1990-től ügyvezető igazgatói teendőit is ellátta. Működése alatt céltudatos, eredményközpontú, szakmai körökben is megbecsült muzeológiai tevékenységet folytatott. A gyűjtemények feldolgozására, a kiállítások kivitelezésére fiatal muzeológusokkal, tapasztalt szakemberekkel és külső kutatókkal tudományos műhelyt hozott létre. Elkészíttette a gyűjtemények nyilvántartásának és kezelésének új szabályzatát, amivel a műtárgyak feldolgozását új alapokra helyezte. Folytatta a postamúzeumi kiállítóhelyek bővítését, amelyek között a távközlés és a műsorszórás történeti emlékei önálló bemutatóhelyet kaptak. 1987-ben Ópusztaszer, 1990-ben Hollókő, 1991-ben Budapest, 1995-ben Diósd, 1998-ban Miskolc, 1999-ben Pécs, 2002-ben Kiskunhalas, 2003-ban szintén Pécs, 2004-ben Kőszeg bevonásával bővítette a postamúzeumi fiálék országos hálózatát. Balatonszemesen a postai járművek tárolására és bemutatására szolgáló új kocsiszínt építtetett, s a szolgálatuk teljesítése közben életüket veszített hírközlési dolgozók emlékművét állíttatta fel. A Postamúzeum Andrassy úti bérleményét újabb helyiségek bérbevételével folyamatosan bővítette, amivel a munkatársaknak optimális, az itt tárolt gyűjteményeknek megfelelőbb körülményeket teremtett. Munkakörét 2006 januárjában adta át **Krizsákné Farkas Piroskának**, a Postamúzeum, illetve **Egervári Lászlónak**, a Hírközlési Múzeumi Alapítvány vezetőjének.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy ma a nemzeti örökségünk részét képező postamúzeumi gyűjtemény 125 (1881–2006) s az azt befogadó országos gyűjtőkörű Postamúzeum 110 (1896–2006) éves történetében Magyarország történelméhez hasonlóan voltak szép, és voltak viharos időszakok. Megálmodói azonban – ha láthatnák – csak részben lennének elégedettek, hiszen az önálló postamúzeumi kiállítóhely igen, de az önálló postamúzeumi épület máig nem valósult meg. Mi mégis reménykedünk, és hisszük, hogy dr. Monus Ferenc 1940-ben előrevetített csodálatos víziója egyszer valóra válik. Reményt keltő írásában dr. Monus Ferenc így fogalmazott: „*A magyar kultúrának új vára épül: a m. kir. postamúzeum. Időt álló alapjai elvileg már le vannak rakva. A kezdeményezést a szükség adta, így jövője nem épülhet homokra, élete biztosítva van.*”⁴ Ma ehhez csupán annyit tehetünk hozzá: Úgy legyen!

A Postamúzeum vezetői és a múzeum kezdeti történetében fontos szerepet betöltő postás személyiségek

Pilcz Ottó posta- és távírdafőfelügyelő, a Postamúzeum első vezetője (1881?–1887). A jelenleg is folyó kutatások ellenére életrajzi adatai meglehetősen hiányosak, sem születési, sem elhalálozási időpontját nem ismerjük. Képi ábrázolásunk sincs róla. Azt az értékes információt pedig, miszerint az 1880-as években a Távírómuzeumnak nevezett postamúzeumi gyűjtemény felügyeletét Pilcz Ottó igazgatósági titkár gyakorolta, dr. Monus Ferenc postahivatali igazgatónak köszönhetjük, aki a Postamúzeum történetére vonatkozóan 1942-ben folytatott komoly kutatásokat. Tudjuk azonban, hogy Pilcz Ottó 1869-ben lépett a posta szolgálatába, hivatali esküt augusztus 31-én tett. 1873 és 1878 között központi számtisztként a Temesvári Távírda Igazgatóságon dolgozott. 1879-től még Temesváron, 1881-től már Budapesten volt távírda-számvevőszéki főtiszt. 1882-től távírda-igazgatósági, az 1887. évi egyesítés után posta- és távírdatitkárként teljesített szolgálatot. 1891. február 18-án Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter az újonnan szervezett Országos Posta- és Távírdagazdászati Hivatal Távírdaszervevények központi raktárának vezetésével bízta meg. 1900 októberében posta- és távírdafőfelügyelőként vonult nyugalomba.

Schaden Frigyes (1862–1926) ny. helyettes államtitkár, múzeumvezető (1888–1896). 1862-ben Pozsonyban született. Gépészmérnöki oklevelet Budapesten szerzett. Postai szolgálatát a vezérigazgatóság műszaki ügyosztályán 1887-ben a legelső postamérnökök egyikeként kezdte. Postamúzeumi tevékenységéről mindösszesen annyit tudunk, hogy amikor 1888-ban a múzeumi gyűjteményt a budapesti Posta- és Távírdaigazgatóság kezelésébe adták, gondozását Schaden Frigyes postatisztre bízták. Schaden Frigyeset 1893-ban posta- és távírdafőmérnöké, 1901-ben műszaki tanácsossá nevezték ki. 1902-től a Budapesti távbeszélő-hálózat átalakító munkáinak műszaki vezetősége nevű postaszerv felügyelő-bizottságának tagja, 1906-tól

⁴ Dr. Monus Ferenc: A postamúzeumról. *Magyar Posta*, 1940. 10. sz. 491. p.

a Távíró és távbeszélő ügyosztály vezetője volt. 1909-től a Posta és távírda műszaki főfelügyelőség vezető-helyettese, ahol 1911-ben műszaki főtanácsossá, majd igazgatóvá nevezték ki. 1918. január 1-jén a Számadási és statisztikai ügyek ügyosztályának vezetésével bízták meg. Összegzőként elmondható, hogy részt vett Magyarország távíró- és távbeszélő-hálózatának kiépítésében, az 1890-es években a postaépületek újjátásában és építésében, s a magyar posta üzemében az első magyar automobilon is az ő irányítása mellett indultak meg. Pályafutása alatt kétszer miniszteri elismerésben, 1916. január 9-én a Vaskorona-rend III. osztálya kitüntetésben részesült. Külföldi tanulmányúton is többször részt vett. 1925 júliusában vonult nyugalomba, amikor kiváló szolgálatainak elismerésül helyettes államtitkári címet kapott. 1926-ban Budapesten hunyt el.

Kolossváry Endre (1858–1938) helyettes államtitkár, vezérigazgató-helyettes (1919–1928). 1858. december 24-én Veszprémben született. Középiskoláit Kalocsán, Pápán és Pozsonyban végezte, gépészmérnöki oklevelet Budapesten szerzett. A posta szolgálatába 1887. október 1-jén – Baross Gábor hívására az első 12 postamérnök egyikeként – lépett, ahonnan 1928-ban vezérigazgató-helyettesként vonult nyugalomába. Kiemelkedő műszaki pályafutása alatt a Postamúzeum történetében is meghatározó szerepet játszott. Amikor 1890-ben a minisztérium a Távírdamúzeum megszüntetésével egyidejűleg a külföldi társintézetekéhez hasonló posta- és távírdamúzeum berendezését határozta el, a minden lényegre kiterjedő előterjesztést, amellyel 1890. szeptember

26-án a Postamúzeum alapjait megvetették, Kolossváry Endre készítette el. Miután az előterjesztést Baross Gábor miniszter elfogadta, Kolossváry Endre 1891-ben írott újabb beadványában a múzeum megfelelő elhelyezését sürgette. Intézkedése nyomán a múzeum céljára a főposta épület III. emeletén két szobát jelöltek ki. A Magyar Királyi Postánál a millenniumi kiállítás megszervezésére és végrehajtására létrehozott bizottság egyik fő szervezője és irányítója volt. A bizottság a posta, távíró és távbeszélő fejlődésének méltó bemutatása érdekében 1894-ben az egész országra kiterjedő gyűjtést szervezett, amellyel a Postamúzeum gyűjteményét gyarapították. Kolossváry Endre a millenniumi kiállítás szervezése és rendezése körül szer-

zett kiváló érdemeinek méltánylásául 1896. október 10-én a Ferencz József-rend lovagkeresztjébe kitüntetésben részesült.

Nádor Vince (1846–1924) miniszteri tanácsos, vezérigazgató-helyettes (1905–1908). 1846. január 1-jén Pozsonyban született, ahol a középiskolai és jogi tanulmányok elvégzése után bírói, majd államszámvitelani államvizsgát tett. A posta szolgálatába postahivatali járulnökként 1867. november 1-jén lépett, ahonnan elnökgazgató-helyettesként 1908 végén vonult nyugalomba. Kimagasló postai pályafutása alatt a Postamúzeum történetében is fontos szerepet játszott. Részt vett az 1885. évi országos kiállítás rendezésében, majd megszerkesztette a kiállítás alkalmából készült, *A hazai közmunka és közlekedési ügyek története és fejlő-*

dése című mű postai fejezetét, amiért miniszteri elismerésben részesült. A Magyar Királyi Postánál a millenniumi kiállítás megszervezésére és végrehajtására létrehozott bizottság egyik fő szervezője és irányítója volt. A bizottság a posta, távíró és távbeszélő történelmi fejlődésének méltó bemutatása érdekében 1894-ben a rendeletek tárában a postaszemélyzethez intézett felhívással az egész országra kiterjedő gyűjtést szervezett, majd 1895-ben dr. Hennyey Vilmos postatanácsost Bécsbe küldte az ottani Postamúzeum tanulmányozására. A tanulmányút jelentése alapján, amely a kiállításra összegyűjtött anyagból Postamúzeum létesítését szorgalmazta, Munkás László postafőtisztet a Magyar Nemzeti Múzeumban és a Magyar Országos Levéltárban elvégzendő postatörténeti kutatómunkákra kérte fel. Tehát a bizottság a kiállítási anyag széles körű gyűjtése érdekében minden lehető intézkedést megtett. Nádor Vince a kiállítási zsűriben csoportbiztosként és szakértőként is szerepelt.

Dr. Hennyey (Hager) Vilmos (1864–1950) helyettes államtitkár. 1864. július 31-én Bécsben született. Az állami és jogtudományi doktori diplomán kívül 1895-ben a József Műegyetemen egyetemi magántanári képesítést is szerzett. A posta szolgálatába 1884-ben gyakornokként lépett, ahonnan helyettes államtitkárként 1924-ben vonult nyugállományba, amikor is ügyvédi irodát nyitott, és szakirodalommal foglalkozott. Kiemelkedő postatörténeti szakíró volt. Miután 1891-ben a Münchenben, 1893-ban a Chicagóban tartott világkiállítást tanulmányozta, a millenniumi kiállítás szervezőbizottsága 1895-ben Bécsbe küldte az ottani Postamúzeum tanulmányozására, a magyar posta múltjával is kapcsolatba hozható és nálunk is kiállítható történeti anyag felkutatására. Ilyen anyagot ugyan nem talált, de beszámolt a bécsi Postamúzeum kulturális jelentőségéről és létesítési körülményeiről. Tapasztalatai alapján arra kérte Dániel Ernő minisztert, hogy a millenniumi kiállításra összegyűlt és összegyűjtendő anyagot ne hagyja elkallódní, hanem azok felhasználásával létesítsen Postamúzeumot. Javasolta, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum és a Magyar Országos Levéltár anyagából a kiállításra kérjék kölcsön a posta régi okiratos emlékeit, az intézményen belüli gyűjtés eredményesebbé tétele érdekében pedig a tisztviselők a helyszínen kutassák fel a muzeális szempontból becses és felhasználható anyagot. Jelentése meghallgatásra talált, a kiállítási anyag széles körű gyűjtése érdekében minden lehető intézkedést megtettek. A millenniumi kiállításról majdnem minden hiteles információnk dr. Hennyey Vilmostól származik, a Matlekovits Sándor szerkesztésében 1898-ban megjelent összefogó mű *Posta* című fejezetében ismerteti részletesen. A *magyar posta története* című önálló munkája 1926-ban jelent meg.

Munkás (Miavecz) László (1842–1920) postafelügyelő, postatörténeti kutató. 1842. november 28-án Rozsnyón született. Protestáns teológiai tanfolyamot végzett, majd 1865-ben a jénai egyetemen teológiát és bölcsészeti tárgyakat hallgatott. 1872. július 13-án fizetés nélküli

távírdagyakornokként lépett a posta szolgálatába, ahonnan 1909 novemberében postafelügyelőként vonult nyugalomba. Kiváló postatörténeti kutató volt. Az 1896. évi millenniumi kiállítást megelőzően a kereskedelemügyi miniszter megbízta, hogy a Magyar Országos Levéltárban és a Magyar Nemzeti Múzeumban kiállításra alkalmas postatörténeti dokumentumok után kutasson, és eredményeit a kiállításon mutassa be. Munkája alapján a múzeum és a levéltár értékes postai okmányokat engedett át, amelyek az igazgatóságoktól, a postamesterektől és a magánemberektől begyűjtött, illetve a létesítendő Postamúzeum számára felajánlott dokumentumokkal a millenniumi kiállítás történeti anyagát képezték. A gyűjtési felhívás alapján a kerületi igazgatóságok által felterjesztett kiállítási anyagot is Munkás Lászlóhoz továbbították, aki történeti szempontból átnézte, s az arra érdemeseket a kiállítási bizottságnak felterjesztette. Kutatásait a kiállítás bezárása után is folytatta, eredményeit 1897 és 1903 között a Magyar Gazdaságtörténeti Szemlében közölte. Feltárásainak kiegészítése végett a következő években a bécsi levéltárakban kutatott. 1908-ban Kossuth Ferenc minisztertől 3 havi szabadságot kapott, hogy kutatási eredményeit egy kötetbe összefoglalva kiadhassa. A *királyi magyar posta története 1528–1715* című, ma is alapműnek számító munkája azonban az Országos Iparegyesület kiadásában csak 1911-ben jelent meg.

Oberhäuszer Lajos (1842?–1925) posta- és távírdafőigazgató, múzeumvezető (1897–1912). Bár a Postamúzeum 1955 előtti vezetői közül a Közlekedési Múzeum adattárában nemrég folytatott kutatásoknak köszönhetően Oberhäuszer Lajos múzeumi tevékenységéről tudunk a legtöbbet, életrajzi adatai még hiányosak, és képi ábrázolásával sem rendelkezünk. Tudjuk azonban, hogy postai szolgálatát 1868-ban kezdte, hivatali esküt december 28-án tett. 1869-ben járulnökká, 1890-ben ideiglenes jellegű, 1892-ben végleges minőségű posta- és távírdatanácsossá nevezték ki. 1873-ban a vezérigazgatóság postajáratí irodájához kerül, ahol első postajáratí térképét 1874-ben készítette el. 1896-tól a Járatí ügyek ügyosztályán, 1909-től a Forgalmí és járatí ügyek ügyosztályán dolgozott. 23 évíg volt a posta- és távírdatanfolyam rendes tanára, amely számára megírta a nagy jelentőségű *Posta- és távírdaföldrajz* című, 1889-ben kéziratban, majd 1901-ben könyv alakban megjelent tankönyvet. 1913-ban vonult nyugalomba. Oberhäuszer Lajos postamúzeumi munkája minden bizonnal akkor kezdődött, amikor az 1896. évi millenniumi kiállítás postacsarnokában kiállítandó térképek és grafikonok tervezésére és kivitelezésére a kiállítási bizottság felkérte. A postai kiállítás egyik legteljesebb és legsikeresebb részeként is emlegetett összeállításon Oberhäuszer Lajos 8 hivatalnokkal másfél évíg dolgozott. A kiváló munka eredményeként 1896. október 10-én az ezredéves országos kiállítás szervezése és rendezése körül szerzett kiváló érdemeinek méltánylásául a Ferencz József-rend lovagkeresztje kitüntetésben részesült. A millenniumi kiállítás bezárása után a postacsarnokot lebontották, s az igen gazdaggá vált múzeumi gyűjteményt kiállítási hely hiánya miatt ideiglenes jelleggel a Közlekedési Múzeumban helyezték el. A műtárgyak átadásáról Oberhäuszer Lajos már a Postamúzeum megbízott vezetőjeként intézkedett. A következő években a gyűjtemény további gyarapításáról, nyilvántartásáról, illetve a Közlekedési Múzeumban való kiállításba helyezéséről gondoskodott. A kezdetektől tagja volt a Közlekedési Múzeum 1909-ben létrehozott felügyelő-bizottságának, amelyben a Postamúzeum érdekeit 1913. évi nyugdíjazásáíg képviselte. Életének 83. évében 1925. március 28-án hunyt el.

Kishindi Hindy István (1857–1929) ny. helyettes államtitkár, múzeumvezető (1913–1920). 1857-ben Bajmazújvároson Bayler István néven született. Postai pályafutását 1879-ben díjnokként kezdte, később gyakornok, majd postatiszt lett. A mérnöki karba 1891-ben vették fel, s augusztusban végleges minőségű posta- és távírdamérnökke neveztek ki. 1892-től a vezérigazgatóság Műszaki ügyosztályán dolgozott, 1900-tól főmérnöki, 1907-től műszaki tanácsosi minőségben. 1910-től igazgatóként, majd 1917-től főigazgatóként a Gazdasági ügyek ügyosztályát vezette. 1920-ban nyugállományba vonult. Pályafutása alatt a Magyar Királyi Postát több világkiállításon is képviselte. Az erdélyi távbeszélő-hálózat kiépítésében is jelentős szerepet játszott.

1906-ban a milánói világkiállítás alkalmával kifejtett tevékenységéért elismerésben, 1918-ban érdemes munkásságáért a Ferencz József-rend középkeresztje kitüntetésben részesült. Múzeumi tevékenysége 1909-ben a Közlekedési Múzeum felügyelőbizottságának létrehozásakor kezdődött, amikor a postamúzeumi gyűjtemény képviselőjére Follért Károly postavezérigazgató és Oberháuszer Lajos múzeumvezető mellett őt is bizottsági tagnak választották. 1910-ben a Közlekedési Múzeum gyűjteményének célirányos fejlesztésére a felügyelő-bizottság tagjaiból életre hívott szakbizottságba is beválasztották, amelyben szintén a postamúzeumi gyűjtemény érdekeit képviselte. Kezdetben Oberháuszer Lajossal, majd 1913-tól helyébe lépve gondozta a kihelyezett gyűjteményt a később kinevezett bizottsági tagokkal egészen az 1920. évi nyugdíjazásáig. 1929. május 24-én életének 73. évében Budapesten hunyt el. Holttestét május 28-án a X. kerületi tisztviselőtelepi római katolikus plébániatemplomban ravatalozták fel, ahonnan beszentalés után Vácra szállították, s ott május 29-én a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Szalay Péter (1846–1908) államtitkár, elnökigazgató (1895–1908). 1846. október 6-án Budán született. Jogi diplomájának megszerzése és ügyvédi hivatásának elhagyása után 1868-ban segédfogalmazóként lépett a posta szolgálatába, ahol 1908. november 9-én – életének 62. évében – bekövetkezett váratlan haláláig dolgozott. Elnökigazgatói kinevezése után 1895. augusztus 20-tól a millenniumi kiállítás megszervezésére és végrehajtására létrehozott kiállítási bizottság élén állt, miközben a kiállítás alkalmából Budapestre összehívott nemzetközi távírdaértekezlet szervezése és vezetése körüli feladatokat is ellátta. Érdemeiért a Ferencz József-rend középkeresztje kitüntetésben részesült. Mielőtt 1896. november 3-án a millenniumi kiállítást bezárták, s a posta-, távíró- és távbeszélőcsarnokot lebontásra ítélték, a Magyar Királyi Posta vezetősége, az élen Szalay Péter elnökigazgatóval, úgy határozott, hogy az igen gazdaggá vált muzeális gyűjteményt a Magyar Királyi Államvasutakkal kötött megállapodás értelmében ideiglenes megőrzés végett a közlekedési csarnokban, a későbbi Közlekedési Múzeumban helyezik el. Az 1896. október 19-én kelt megállapo-

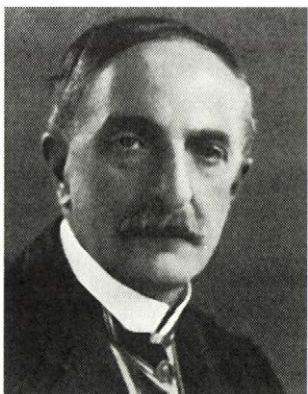

dás arra is kitért, hogy a Közlekedési Múzeumban elhelyezett „*tárgyak feletti felügyelettel egy posta-távírda közeg bíztnék meg*”.⁵ 1899. május 1-jén a Közlekedési Múzeumot megnyitották, s a postamúzeumi gyűjteményt a múzeum V. posta-, távíró- és távbeszélő-csoportjaként mutatták be. Szalay Péter a postamúzeumi gyűjtemény folyamatos gyarapítását és fejlődését hirtelen bekövetkezett haláláig kísérhette figyelemmel, a tárgyak felügyeletével 1909-ben megbízott felügyelő-bizottságba már utódját nevezték ki.

Follért Károly (1859–1942) helyettes államtitkár, posta-vezérigazgató (1909–1918). 1859. június 24-én Eszéken született. Középiskolai tanulmányait Sopronban és Nagyszombatban végezte, ahol édesapja postaigazgató volt. Államtudományi és államszámviteli államvizsgát Kolozsváron tett. A posta szolgálatába postakezelőként 1877. szeptember 22-én lépett, ahonnan vezérigazgatóként 1918. november 6-án saját kérelmére vonult nyugállományba. A Közlekedési Múzeum közvetlen vezetésére és igazgatására létrehozott 29 tagú felügyelő-bizottság tagjává, a posta-, távíró- és távbeszélőtörténeti gyűjteményi csoport képviselőjeként, 1909. június 22-én nevezték ki. A negyedévente ülésező bizottságban postai tagtársaival együtt igazi jó gazdaként képviselte a postamúzeumi gyűjtemény érdekeit.

Egy percre sem feledkezett meg arról, hogy az 1896-ban kötött megállapodás szerint a postai anyagot csak ideiglenes jelleggel, az önálló Postamúzeum létrehozásáig helyezték el a Közlekedési Múzeumban. Bár a folyamatos gyarapodás eredményeként begyűjtött tárgyakat és dokumentumokat rendszeresen beszállították, ragaszkodott ahhoz, hogy a vásárlással bekerülő műtárgyakat a Magyar Királyi Posta saját költségén szerezzék be, és a múzeumi nyilvántartást oly módon alakítsák ki, hogy „*egy postamúzeumnak esetleges létesítéskor ezen tárgyaknak a közlekedési múzeumtól való elválasztása utólag nehézségbe ne ütközzék*”.

Hangzottak el Follért Károly szavai az 1910. február 22-én tartott felügyelő-bizottsági ülésen, bár ebbéli véleményét a Közlekedési Múzeum vezetői nem fogadták megértéssel. Geduly Gyula miniszteri tanácsos például úgy vélte, hogy „*a közlekedési múzeumnak külön postamúzeum létesítése által való széttagolása és gyengítése nem volna célszerű*”.

Paskay Bernát (1872–1954) postaműszaki főigazgató. 1872. július 26-án Becskón – Trencsén vármegyében – született. 1896-ban gépészmérnöki oklevelet szerzett. A posta szolgálatába 1898. június 15-én lépett, ahonnan a Posta Kísérleti Állomás vezetőjeként 1932-ben vonult nyugalmába. A Postamúzeummal akkor került kapcsolat-

⁵ Az ideiglenes elhelyezésre vonatkozó 1896. október 19-én kelt, 69.899/1896. számú ügyiratból idéz dr. Csösz Anna: *A magyar posta az 1896. ezredéves országos kiállításon* című cikkében. In *Magyar Posta*, 1941. 7. sz. 349. p.; továbbá Huber Oszkár a Magyar Királyi Postavezérigazgatóság 1944. március 14-én kelt, a Közlekedési Múzeumban elhelyezett postai tárgyak biztonsága tárgyában írott, 209.953/1944. számú levelében. KM 27/1944. KM adattár.

ba, amikor a Közlekedési Múzeum felügyelő-bizottságának a kebelében alakult szakbizottságot speciális szakértőkkel egészítették ki. Ugyanis az 1911. június 27-én tartott szakbizottsági ülésen a múzeumi tanulmányok, tárgyleírások és rajzok elkészítésére minden szakcsoport részéről osztályelődöt kellett választani. Kishindi Hindy István felügyelő-bizottsági tag a postaügyekre vonatkozóan dr. Forgon Lajos postatanácsost, a távírda- és távbeszélőügyekre vonatkozóan Paskay Bernát főmérnököt javasolta. Javaslatát a felügyelő-bizottság elfogadta. A fennmaradt szakbizottsági jegyzőkönyvekből tudjuk, hogy Paskay Bernát a Közlekedési Múzeumban többször tartott előadást a távíró- és távbeszélő-berendezésekről. Emellett 1913. október 21-én a távíró- és távbeszélő-történeti tárgyak új elrendezéséről nyújtott be javaslatot, ami az ülésről készült jegyzőkönyvben – idézet formájában – teljes terjedelmében fennmaradt a javaslatához készült tervrajzokkal, illetve az elhelyezni kívánt tárgyak kimutatásával együtt. Részt vett a gyűjtemény gyarapításában, és a Postamúzeum történetében elsőként tárgyleírásokat készített. Paskay Bernát múzeumi tevékenységét 1914-ig követhetjük nyomon.

Dr. báró Szalay Gábor (1878–1956) államtitkár, postavezérigazgató (1928–1935). 1878. augusztus 14-én Budapesten született. Középiskolai és egyetemi tanulmányait is itt végezte. A posta szolgálatába 1900. július 12-én lépett, ahonnan vezérigazgatóként 1935. augusztus 1-jétől vonult nyugalomba. A Postamúzeum történetében betöltött fontos szerepének ismertetése előtt meg kell említenünk, hogy 1919-től a Közlekedési Múzeum és a Magyar Királyi Posta együttműködése a minimálisra csökkent, többnyire abban merült ki, hogy a postai vezetők a hazai és nemzetközi kiállításokra a postamúzeumi anyagot kikérték, majd visszaszolgáltatták. Változás csupán 1931-ben történt, amikor a Magyar Királyi Posta a magyar távbeszélő fennállásának 50. évfordulóját ünnepelte, amely alkalomból dr. báró Szalay Gábor vezérigazgató az 1890-ben kiadott múzeumalapító miniszteri rendelet megerősítéseként újabbat terjesztett fel. *„Ennek a történelmileg is jelentős mozzanatnak alkalmából felújítom a postamúzeum létesítésének már régebben felmerült tervét, és ez alkalommal a megvalósítás alapjait kívánom muzeális tárgyak komoly és állandó gyűjtésének megindításával megvetni”* – írta. A rendelet kiadása után országos gyűjtés kezdődött, a begyűjtött anyagot különböző raktárakban őrizték, majd 1935-ben azok nyilvánosságba vételét is megkezdték. A múzeumi ügyekkel minden bizonnyal ekkor került kapcsolatba Huber Oszkár is, aki a távbeszélő jubileumi ünnepeire megszervezésére létrehozott rendezőbizottság tagja és később a Postamúzeum vezetője volt.

Huber Oszkár (1886–?) postafőigazgató, múzeumvezető (1931?–1944). 1886-ban Budapesten született, középiskolai és egyetemi tanulmányait is itt végezte. A posta szolgálatába gyakornokjelöltként 1904. július 4-én lépett, pos-

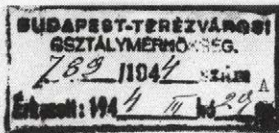
tatisztte 1907-ben nevezték ki. 1914-től részt vett az I. világháborúban, 1918-ban a császári és királyi távíróezred főhadnagyaként szerelt le. 1916. október 3-án a Koronás Ezüst Érdemkereszt kitüntetésben részesült. A háború után a Budapesti Távíró és Távbeszélő Igazgatóságnál dolgozott. 1920 és 1929 között a Postavezérigazgatóság összekötő tisztviselőjeként a Honvédelmi Minisztériumban, ezt követően a vezérigazgatóság Távíró és távbeszélő műszaki főosztályának 5. ügyosztályán teljesített szolgálatot. 1939 júliusától az Üzembiztonsági ügyek ügyosztályának vezető-helyettese, 1942. január 1-jétől a Szociálpolitika és tanulmányi ügyek ügyosztályának vezetője volt egészen 1944 végéig. Előléptetései során 1918-ban titkári, 1922-ben tanácsosi, 1939-ben igazgatói cím és jelleg, 1941-ben tényleges igazgatói, 1941 júliusában főigazgatói cím és jelleg kinevezésben részesült. Munkássága során kétszer legfelső dicséző elismerésben – Signum Laudis –, nyolcszor miniszteri, többször vezérigazgatói elismerésben és dicséretben részesült. Hazai kitüntetései mellett a Német Vaskereszt II. osztálya kitüntetését is kiérdemelte. Szakoktatóként 1924 és 1930 között a honvéd híradóosztály tanfolyam, majd 1937-től a postatisztképző tanfolyam rendes tanáráként tanított. A szakirodalom terén is maradandót alkotott. A Magyar Postában főleg rádiótörténeti cikkei jelentek meg, önálló munkái közül a *Hughes-gépkezelés* és a *Rádiókezelés* című könyvei érdemelnek külön említést, utóbbi rövid idő alatt négy kiadást is megért. Postamúzeumi tevékenysége minden bizonnyal akkor kezdődött, amikor 1931-ben az 50 éves magyar távbeszélő jubileumi ünnepségeinek megszervezésére létrehozott rendezőbizottság tagjává választották, amely alkalmából a múzeum létesítésének tervét is felelevenítették. Közreműködéséért dicséretben és elismerésben részesítették. Majd akkor teljesedett ki, amikor 1942. január 1-jétől a Szociálpolitika és tanulmányi ügyek ügyosztályának vezetésével bízták meg, amelynek 1940-től a postamúzeumi ügyek is a hatáskörébe tartoztak. Munkásságáról jelenleg csak 1944 decemberéig vannak információink.

Dr. Kuzmich Gábor (1886–1958) postavezérigazgató (1939–1945). 1886. november 21-én Komárom vármegyében, Izsán született. A középiskolát Esztergomban a Szent Benedek-rendi főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait Budapesten a Tudományegyetem jogi karán végezte. A posta szolgálatába napidíjas fogalmazóként 1908. december 10-én lépett, ahonnan vezérigazgatóként 1945-ben vonult nyugalomba. Vezérigazgatósága alatt az 1931. évi gyűjteménygyarapító rendeletet kétszer adták ki újra, de az önálló Postamúzeum létrehozása és az anyaggyűjtés felgyorsult teendői mellett a Magyar Királyi Posta első vezetőjeként vigyázó szemét a Közlekedési Múzeumban elhelyezett gyűjteményi csoporton is rajta tartotta. S bár az 1896-tól eltelt közel fél évszázad alatt a Magyar Királyi Posta élén immár a hatodik – Szalay Péter, Follért Károly, Demény Károly, dr. báró Szalay Gábor, Tersztyánszky Ákos, dr. Kuzmich Gábor – vezérigazgatóként szolgált, a gyűjtemény sorsáról elődeihez hasonlóan egy percre sem feledkezett meg, s a muzeális anyag hajdani elhelyezésére vonatkozó álláspontja sem változott. 1944-ben az esetleges légitámadásoktól félve a Magyar Királyi Posta és a Közlekedési Múzeum úgy döntött, hogy a múzeum anyagát helyben hagyják, mivel vidéken sem látták nagyobb biztonságban. A múzeum a Budapestet ért bombatámadások miatt a nagyközönség

M. KIR.
POSTAVEZÉRIIGAZGATÓSÁG

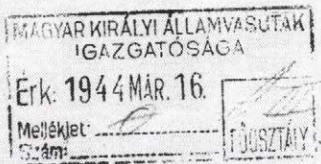
8324

A Közlekedési Csarnokban elhelyezett postamuzeális tárgyak biztonsága.

209.953

7.101944.

Levelem. 166-194
156-810

A m.kir.Államvasutak tekintetes Igazgató-ságának,

B u d a p e s t .

A m.kir.posta az 1896-iki országos kiállításon nagy és igen értékes posta,távíró és távbeszélő anyaggal vett részt, mely egy e célra emelt külön pavillonban és a hozzátartozó nyitott csarnokban nyert elhelyezést.

A kiállítás bezárása után az összegyűjtött anyag - amely egyébként a létesítendő postamúzeum alapjának volt szánva,megfelelő helyiség hiánya miatt "a közlekedési csarnokban leendő ideiglenes elhelyezés, illetve megőrzés végett, a tároló szekrényekkel együtt a M.kir.Államvasutaknak adattak át.

Az átadás annakidején a posta tulajdonjogának fenntartása mellett történt és csak arra az időre, amíg a postának módjában lesz a múzeumot saját épületében megfelelően elhelyezni. Egyébként az átadás körülményeit és részleteit tárgyaló és a M.kir.Államvasutakhoz intézett 69.899/1896 K.M. számú leirat az átadott muzeális tárgyakra vonatkozólag a m.kir.posta felügyeleti jogát "...az említett tárgyak feletti felügyelettel-önként értőleg - egy posta- távirda közeg bizatnék meg....." szövegrésszel is biztosította.

A postának a Közlekedési Csarnokban őrzött muzeális emlékei nemcsak azért bírnak nagy értékkel, mert ennek a gyűjteménynek össze-

Off. 17.9

./.

1152

A Közlekedési Múzeumban ideiglenesen elhelyezett postamúzeumi gyűjtemény biztonsága tárgyában írott vezérigazgatói levél Huber Oszkár aláírásával, 1944

POSTA-ÉRTÉKESÍTŐ
KÖZVETLEN

8324

gyűjtésére annakidején igen nagy anyagi áldozatot fordított, de főleg azért, mert a gyűjteményben a postának pótolhatatlan emlékei vannak. Ezeknek esetleges légitámadás következtében való elpusztulása úgy postatörténeti, mint általános kulturtörténeti szempontból is pótolhatatlan veszteség lenne.

Felkérem azért a Tekintetes Igazgatóságot, szíveskedjék, lehetőleg mielőbb közölni, hogy a Közlekedési Csarnok őrizetében levő postamuzeális anyag esetleges légitámadás ellen biztonságba van-e helyezve, mert ha a Tekintetes Igazgatóságnak nem volna módjában azt megfelelően elhelyezni, akkor annak vidéki elhelyezéséről magam kívánok sürgősen gondoskodni.

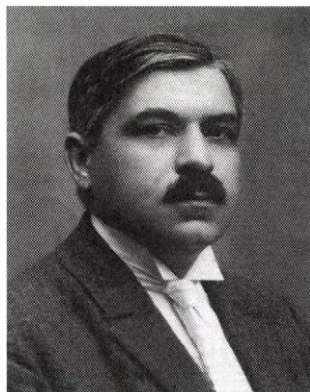
Budapest, 1944. március hó 9-én.

A postavezérigazgató megbízásából:

Arbuz
postafőigazgató.

Ért. 1944 III. 30. ol. u. 14²

előtt már 1942 nyarán bezárta kapuit, ennek ellenére 1944 tavaszán a múzeum vezetősége még töretlen elszántsággal tervezte a Közlekedési Múzeum bővítését, esetleg egy új múzeum s benne egy önálló Postamúzeum építését. A terveket dr. Kuzmich Gábor is jóváhagyta. Sajnos Budapest ostroma alatt mind a Közlekedési Múzeumban, mind a különböző postaépületekben őrzött gyűjteményünk háborús károkát szenvedett, a Közlekedési Múzeumot és a Pauler utcai postahivatal melletti két raktárhelyiségünket bombatalálat érte. Így a következő években a múzeumépítésben a helyreállító és mentési munkálatok kaptak fő hangsúlyt.

Dr. Monus Ferenc (1882–1949) postahivatali igazgató, a Postamúzeum irodalmi szakelőadója. 1882-ben Nagyváradon született. Gimnáziumi tanulmányait szülővárosában, a jogi egyetemet Szegeden végezte. A posta szolgálatába 1900. augusztus 16-án rapidfjas gyakornokjelöltként lépett, ahonnan postahivatali – 1931-től Miskolc 1., 1936-tól Debrecen 1. – igazgatóként 1941. január 10-től vonult nyugalomba. Neves postatörténeti szakíró volt, az 1920-as évektől rendszeresen publikált. Levéltári kutatásokon alapuló 10 történelmi jelentőségű szakkönyve, a Magyar Posta című szaklapban 22 hiánypótló tanulmánya, napilapokban mintegy 50 írása jelent meg. S bár 40 évi postai szolgálat után nyugállományba vonult, alkotótevékenységét tovább foly-

tatta. A Magyar Posta 1940. évi 10. számában megjelent írásában egy csodálatos Postamúzeum vízióját vetíti előre, s egyben a vezérigazgatóság múzeumépítő szándékáról számol be: „A magyar kultúrának új vára épül: a m. kir. postamúzeum. Időt álló alapjai elvileg már le vannak rakva. A kezdeményezést a szükség adta, így jövője nem épülhet homokra, élete biztosítva van.” 1942-től a Huber Oszkár vezette és a postamúzeumi ügyekkel is megbízott Szociálpolitikai és tanulmányi ügyek ügyosztályán berendelt ny. hivatali igazgatóként, a Postamúzeum irodalmi szakelőadójaként dolgozott. Ettől kezdve a Magyar Postában *A magyar posta múltjából* címmel külön rovatot vezetett. A múzeum szempontjából legfontosabb, a legtöbb dokumentumértékű alapinformációt tartalmazó cikkét *A postamúzeum történetéből* címmel 1942-ben írta meg. Majd 1943-ban arról írt tanulmányt, hogy a postai hatóságok irattárából hogyan kell a történeti becsű iratanyagot megmenteni, s a jövő számá-

ra a Postamúzeum gyűjteményébe rendszeresen beszállítani. Postamúzeumi munkáját 1944 végéig követhetjük nyomon, de azt is tudjuk, hogy 1947-ben dr. Udvarhelyi Ödön vezérigazgató még megbízta, hogy írja meg a posta fejlődésének történetét. A megbízást elvállalta, a munkát el is kezdte ugyan, de eddig ismeretlen okokból nem fejezte be.

Dr. Sztányi-Árpássy Ferenc postaigazgató, múzeumvezető (1945–1946). 1945 utáni első igazgatónkról igen keveset tudunk, életrajzi adatai hiányosak, sem születési, sem halálozási dátumát nem ismerjük. Szaknaptárjainkból azonban megtudhatjuk, hogy a posta szolgálatába 1911-ben lépett, esküt augusztus 12-én tett. 1935-től a Magyar Királyi Posta Tudakozó Irodájának osztályvezetője, 1937-

től irodavezető-helyettese volt. 1941-ben a Nemzetközi Leszámoló Hivatal, 1942-ben az Utalványelszámoló Hivatal helyettes vezetőjévé nevezték ki. Utóbbinak 1942. július 1-jétől felmentéséig, 1945. május 30-ig volt a vezetője. Múzeumvezetői tevékenységéről az adattárunkban fennmaradt, *Jelentés a Postamúzeum 1945. évi működéséről és munkarendtervezet az 1946. évrre* című, 1946. március 27-én kelt írásából értesülünk. A jelentés érdemi, beszámoló része az 1931-ben elkezdett raktárszerű gyűjtés eredményeként elkezdett – s a Közlekedési Múzeumban be nem szállított – muzeális gyűjtemény nyilvántartásáról, raktározásáról, 1945. évi háborús veszteségeiről, illetve a múzeumi személyzetről szól. Ebből tudjuk, hogy az új gyűjtemény nyilvántartásba vételét három gyarapodási naplóban 1935-ben kezdték el, hogy kezdetben a vezérigazgatóság épületének néhány erre kijelölt helyiségében, majd két különböző helyen, a Lágymányos Távbeszélő Központ és a Budapest 13. számú postahivatal épületében tárolták. A Közlekedési Múzeumban őrzött postai gyűjteményből 1945-ben átvett 61 tárgyat, 21 térképet, 129 fényképet és 2 kiállítási vitrint pedig az óbudai postaépület gépkocsigarázsában helyezték el. A múzeumi munkát 3 fős személyzet, illetve 4 fős segédszemélyzet látta el: dr. Szitányi-Árpássy Ferenc és Blaskovits Miklós postaigazgató, dr. Csősz Anna főellenőr; illetve Gúta Margit, dr. Laux Józsefné, Koncz Margit segédtiszt és Pálfalvi Lajos I. o. altiszt. Érdekességként megemlíthetjük, hogy dr. Szitányi-Árpássy Ferenc a II. világháború miatt meghírsült önálló múzeumépület hiányában a gyűjtemény biztonságos elhelyezésére – a Dob utcai postaépület mellett – a vezérigazgatóság VII. emeleti helyiségeit javasolta, ahol 1955-ben a Postamúzeum első önálló kiállítása valóban megnyílt. A jelentés munkatervi része arra utal, hogy a rendelkezésére álló rövid, háborús eseményekkel terhelt egy év alatt a múzeumvezető sem a részben ládákban tárolt anyagot, sem a nyilvántartási rendszert nem ismerhette meg igazán. Ezt végérvényesen az 5000/1946. M. E. számú rendelet akadályozta meg, amely alapján 1946. október 10-től végelbánás alá vonták, azaz nyugdíjazták.

Dr. Vajda Endre (1915–1987) postafőtanácsos, múzeumigazgató (1955–1975). 1915. március 11-én Budapesten született, ahol 1933-ban az Állami Szent István Reál-gimnáziumban érettségizett. Postai szolgálatát 1933 októberétől postaforgalmi díjnokként a Budapest 10. számú postahivatalban kezdte. 1935-ben és 1936-ban postatiszti alap- és szakvizsgát, 1937. július 12-én hivatali esküt tett. 1942. november 25-én a pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem elvégzése után az államtudományok doktorává avatták. Egy év katonai szolgálat után a József, majd az Erzsébet Távbeszélő Központban teljesített szolgálatot. 1948 februárjától a Budapesti Postaműszaki Igazgatóság Vizsgálati és jogi osztályát vezette, ahonnan a vezérigaz-

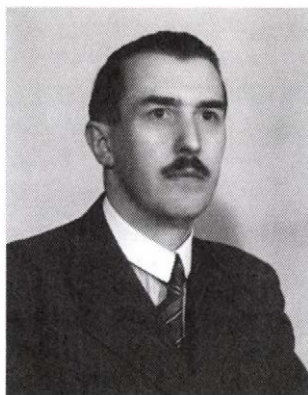
gatóság Távközlési forgalmi ügyosztályához került. 1948 novemberétől a Gazdászati ügyosztály, 1949 márciusától a Központi ellenőrzési, jogi és vizsgálati ügyosztály, 1950 júniusától a Távközlési, üzleti és forgalmi ügyosztály vezetőjévé nevezték ki. 1951 szeptemberétől a Budapesti Postaigazgatóságon a távbeszélő szabályzat megalkotóinak bizottságában dolgozott, amikor a postavezérigazgató a Postamúzeum terveinek kidolgozására és egy munkabizottság megszervezésére kérte fel. A múzeum újjászervezésére létrehozott

bizottság 1954. augusztus 5-én a Postavezérigazgatóság 7. emeletén lévő 330 m² alapterületű, padlóborításáról nagy gumiteremnek nevezett helyiségben kezdte meg munkáját, ahol 1955. június 25-én az első állandó kiállítás is megnyílt. A múzeumot a tervezés, szervezés és megnyitás után dr. Vajda Endre 1955 és 1975 között 20 éven keresztül vezette, s közben az 1960-ban életre hívott Posta Műszaki Dokumentációs és Tájékoztatási Központot is megszervezte, amelynek 1975. február 28-ig szintén igazgatója volt. Több nagyobb jelentőségű, a múzeum története szempontjából is fontos esemény fűződik a nevéhez. Az 1956-ban belövést kapott Postamúzeumot átépíttette, kibővítette, s 1958-ban újra a nagyközönség elé tárta. 1962-ben Balatonszemesen megnyitotta a múzeum első, 1968-ban Nagyvásonyban a második fiilálját. 1972-ben a múzeumot a vezérigazgatóság épületéből egy nagyszabású felújítás után átköltöztette jelenlegi helyére, az Andrassy út 3. szám alá. Mindezek mellett 1949-től rendes tanárként a rádiókezelési és a postatisztképző tanfolyam hallgatóit oktatta. A szaklapokban rendszeresen publikált, 1965-ben *A hírközlés krónikájából*, 1967-ben *A posta története* című nagyobb jelentőségű önálló írása jelent meg. 1969-től a *Posta- és bélyegmúzeumi szemle* szerkesztője volt. Érdeemes munkásságáért 1963-ban vezérigazgatói, 1964-ben miniszteri elismerésben részesült. 1965-ben a Művelődési Minisztérium keretében működő Műszaki Múzeumok Tudományos Tanácsának a Postamúzeumot képviselő tagjává választották. 1970-ben és 1975-ben a Posta Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesült. 1975 novemberében 42 évi postai szolgálat után vonult nyugállományba. 1987. december 6-án életének 73. évében hunyt el Budapesten, földi maradványait a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

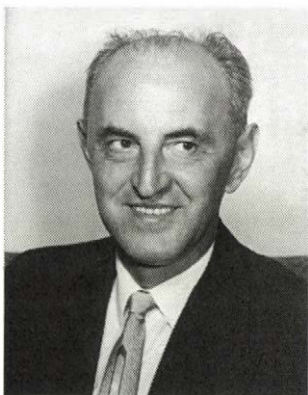
Módos Elemér (1902–1988) postafőigazgató. 1902-ben Budapesten született. Középiszkoláit a református főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait a Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán végezte, ahol 1925-ben szerzett közgazdász oklevelet. Időközben Párizsban fél évig a Sorbonne hallgatója volt, és fél évig különböző ipari üzemekben dolgozott. A posta szolgálatába hivatali alkalmazottként 1925. október 31-én lépett, ahonnan főigazgatóként 1969-ben vonult nyugalomba. 44 éves aktív pályája során számos kiemelkedő feladatot látott el. A II. világháború után a magyar posta intézményének újjászervezésében, 1952-ben az önálló Postaügyi Minisztérium megszervezésében vett részt. A nemzetközi ügyek referenseként kiemelkedő francia nyelvtudásával több nemzetközi konferencián és tárgyaláson képviselte a postát. Tevékeny részt vállalt a Közlekedéstudományi Egyesület munkájában, rendes tanárként a postatisztképző tanfolyam, majd a Postatisztképző Intézet hallgatóit oktatta, s szakírói tevékenysége kapcsán szerkesztőként, tankönyvszerzőként és több tanulmány írójaként alkotott. Érdeemes munkásságáért számos állami és postai kitüntetésben részesült. A Postamúzeummal akkor került kapcsolatba, amikor az 1950-es évek elején a dr. Vajda Endre által előterjesztett újjászervezési tervek vető pártfogó támogatásába, s azokat a frissen kinevezett postaügyi miniszternél eredményesen képviselte. A múzeum újjászervezésekor a műszaki emlékeket felülbíráló bizottságnak is tagja volt. Nyugdíjas tanácsadóként 1970 és 1986 között segítette szaktudásával a Postamúze-

um munkáját, a dokumentációs gyűjtemény rendszerezése, a térképgyűjtemény leltározása és kartonozása után a múzeumi adattár felállításán dolgozott.

Koczka László (1892–1979) postaműszaki főigazgató. 1892. március 8-án Pápán született. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, gépészmérnöki oklevelet Budapesten a műegyetemen szerzett. 1914 augusztusától 4 és fél éven keresztül katonai szolgálatot teljesített. A posta szolgálatába segédmérnöként 1920-ban lépett, ahonnan postaműszaki főigazgatóként 1957 januárjában vonult nyugalomba. Pályája során kiemelkedő szakoktatói és szakírói tevékenységet folytatott. A Fővárosi Iparrajz Iskolában, a Postaműszerész Szakiskolában, a Postatisztképző Intézetben és a Postamérnöki Szaktanfolyamon tanított. A Műszaki Egyetem továbbképző tanfolyamán is tartott előadásokat, és a felsőoktatás tematikájának kidolgozásában is részt vett. 1950 és 1960 között a Műszaki Egyetem vizsgáztató bizottságának konzulense volt. 1928 és 1959 között 11 szakkönyvet írt, és 11-et lektorált. Két kötet *Pattantyús kézikönyv* főszerkesztője volt. Egész életét a posta műszaki fejlesztésének és a postai szakalkalmazottak nevelésének szentelte. A múzeumi munkával akkor került kapcsolatba, amikor 1954-ben a Postamúzeum újjászervezési bizottsága mellett az ő elnöklétével egy műszaki emlékeket felülbíráló bizottságot is létrehoztak. E bizottság tagjai az újonnan begyűjtött tárgyak és dokumentumok felülvizsgálatát végezték, azaz kijelölték a műszaki emlékek nyilvánítható műtárgyakat. A Postamúzeum megnyitása után – Módos Elemérrrel együtt – a múzeum kiadványainak lektorálásában működött közre.

Ternyilla Mihály (1922–1998) postafőfelügyelő, múzeumigazgató (1975–1979). 1922. május 27-én Mándokon született. A mezőkövesdi katolikus Szent László Gimnázium elvégzése után 1940. augusztus 18-án lépett a posta szolgálatába. Ugocsa vármegyében, Tiszapéterfalván, Feketeadón, Beregszászon és Técsőn postahivatali vezetőként és ellenőrként dolgozott. Közben 1955. július 18-án elvégezte az Örmény Szövetségi Köztársaság Mezőgazdasági Minisztériumának középfokú levelező tagozatos iskoláját. 1959-ben családjával Budapestre költözött, október 3-tól az 500. számú, december 18-tól a 112. számú postahivatal helyettes vezetője volt. Munkája mellett több alap- és felsőfokú tanfolya-

mot is elvégzett. 1961. szeptember 1-jétől a Postaüzem Elszámoló és Statisztikai Hivatalához, 1964. március 1-jétől a Krisztina Távbeszélő Üzemhez helyezték, ahol orosz fordítóként, majd ellenőrzési előadóként dolgozott. A Postamúzeumhoz ellenőrzési előadóként 1965. április 1-jén került, ahol 1975. december 1-jétől a múzeum vezetői teendőinek ellátásával bízták meg. A 3 éves múzeumvezetői pályafutása alatti fontosabb események a következők voltak. 1976-ban *100 éves a telefon*, 1977-ben *A detektoros rádiótól az űrtávközlésig*, 1978-ban a *Postások az őszirózsás forradalomban* címmel

nyílt postamúzeumi kiállítás. Nagyobb jelentőségű eseményt a nagyvázsonyi kiállítóhely átalakítása, bővítése és berendezése jelentett. Ugyanis a Postamúzeum második fiáléljának első kiállítása az 1925-ben épült parasztházban 1968-ban csak egy 19 m²-es helyiségben nyílhathott meg. A teljes épületet a hozzá tartozó melléképülettel az 1974-ben kiadott engedélyek alapján csak a következő években alakították át postamúzeumi kiállítóhellyé, aminek eredményeképpen a fiálél – kezdetben időszakai, 1978-tól állandó kiállításával – már hat helyiségben 114 m² alapterületen fogadhatta látogatóit. Vezetése alatt 1978-ban a balatonszemesi kiállítóhelyet is átrendezték, s megnyitották a *Mozaikok a posta történetéből* című kibővített kiállítását. Ternyilla Mihály múzeumvezetői munkakörét 1979. február 26-án adta át utódjának, április 9-től gazdasági és műszaki tanácsadóként átment a Közlekedési Múzeumba, ahonnan 1983. március 31-én vonult nyugalomba. Életének 76. évében 1998. április 30-án hunyt el Budapesten, hamvait a Békásmegyeri urnatemetőben helyezték örök nyugalomra.

Prágai György (1925) postafőtanácsos, múzeumigazgató (1979–1985). 1925. március 23-án Szegeden született. Postai szolgálatát 1944. szeptember 20-án a Szeged 1. számú postahivatalban távirat-kézbeseítőként kezdte, aztán 1951. április 4-től a postaigazgatóságon előadóként teljesített szolgálatot. 1948-ban elvégezte a Szakszervezeti Tanács vezetőképző tanfolyamát, majd postaaltiszti vizsgát, 1950-ben pedig postatiszti alap- és szakvizsgát tett. 1952 és 1969 között felváltva: Budapesten a Postások Szakszervezeténél, Szegeden a postaigazgatóságnál dolgozott. Közben 1958-ban a Szegedi Radnóti Miklós Gimnázium elvégzése után leérettségizett. 1967-ben a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem közgazdász továbbképző tagozatát, 1970-ben a Politikai Főiskolát végezte el. 1970-től Szegeden a Szakszervezetek Csongrád Megyei Tanácsánál munkabizottsági vezető volt, majd főmunkatársként 1975-től újra a Postások Szakszervezeténél dolgozott. A Postamúzeum igazgatójává 1979. január 16-tól nevezték ki. A 7 éves múzeumvezetői pályafutása alatti fontosabb események a következők voltak. Közbenjárásának köszönhetően 1979-ben a Közlekedési Múzeumban őrzött fogatolt postajárműveink közül 7 darabot a Postamúzeum visszakapott. A Budapesten rendezett kiállítások közül 1979-ben a frankfurti Postamúzeummal közösen rendezett *Irányítószámok a világban* és a dr. Békésy György tiszteletére rendezett emlékkiállítás, 1981-ben a *100 éves a telefon Magyarországon*, 1982-ben az előadásokkal egybekötött, *Az 1896-os millennium postai és filatéliai emlékei* című érdemel külön említést. 1980-ban Debrecenben megnyílt a Postamúzeum harmadik fiálélja, a Delizsánsz Kiállítóterem. 1982-ben javaslatára az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban létesítendő új múzeumi fiáléléről kezdődtek érdemi tárgyalások. A kiállítóhelynek otthont adó, Tömörkényből áttelepített hajdani községeháza tervezési munkálatai 1983-ban, kivitelezése 1985-ben kezdődött el. 1985-ben a Postamúzeum állandó kiállításának távközlés-történelmi részét is átrendezték. Prágai György múzeumvezetői munkakörét 1985. augusztus 9-én adta át, december 31-én 41 szolgálatban eltöltött esztendő után nyugállományba vonult.

Kovács Gergelyné született Szabó Irén (1939) kultúrtörténész, múzeumigazgató (1985–2005). 1939. augusztus 18-án Debrecenben született. Tanulmányait szülővárosában folytatta, ahol 1962-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen magyar–történelem szakos középiskolai tanár és etnográfus–muzeológus diplomát szerzett. 1962 júliusától idegenforgalmi gyakornok, majd 1963. január 1-jétől Budapesten az Ibusz Rt.-nél konferenciaszervező és idegenvezető volt. 1974 és 1985 között az Országos Természetvédelmi Hivatal kultúrtörténészeként az első nemzeti parkok kulturális értékeinek megóvásán, a természetelví gazdálkodás feltételeinek megteremtésén dolgozott. A tájak, korok, múzeumok mozgalomban a védett területek bemutatását szervezte. A természetvédelmi

oltalom alá vont területeken a Mohácsi Történelmi Emlékhely szervezésében és az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark kiépítésében vett részt. 1985 és 2005 között 20 éven át volt a Postamúzeum igazgatója, és 1990-től a Posta- és a Bélyegmúzeum működtetésére létrehozott Hírközlési Múzeumi Alapítvány ügyvezető igazgatói teendőit is ellátta. Folytatta a hírközlési bemutatóhelyek bővítését, amelyek között a távközlés és a műsorszórás történelmi emlékei számára önálló kiállítóhelyeket hívott életre. A Telefónia Múzeumot a Krisztina Távbeszélő Központ Vár-mellékközpontjában 1991-ben, a magyar távbeszélő 110. évfordulóján, a Rádió és Televíziómúzeumot a Diósi Rádióállomás épületében 1995-ben, a magyar rádió-műsorszórás 70. évfordulóján nyitotta meg. Ezeken kívül Ópusztaszeren, Hollókőn, Miskolcon, Pécsen, Kiskunhalason és Kőszegen nyitott új postamúzeumi fiilálét. Balatonszemesen a műemléki épület teljes felújítása és egy új kocsiszín építése mellett a szolgálatuk teljesítése közben életüket veszített hírközlési dolgozók emlékművét állíttatta fel. Irányításával számtalan nagy sikerű kiállítás nyílt, s a vidéki kiállítóhelyek is sorra felújításra, átalakításra kerültek. A Delizsánsz Kiállítóterem új helyre, a debreceni postaigazgatóság épületébe költözött. Ópusztaszeren a honfoglalás 1100. évfordulóján mind az épület, mind a kiállítás felújításra került, s 2000-ben innen indult országos körútjára *A magyar államiság ezer éve a hírközlési emlékeken* című vándorkiállítás. Vezetése alatt a Postamúzeum 1989-ben a Széchenyi Emlékérmét, 2003-ban Az év múzeuma 2002 kitüntetését nyerte el. Szakfolyóiratokban számos tanulmánya, idegenforgalmi szakíróként több kiadást is megért útikönyvei – Debrecen, Alföld, Bács-Kiskun megyei útikönyv; Hortobágy, Magyarország útikönyv Alföld fejezete – jelentek meg magyar, angol és német nyelven. Szerkesztője volt a *Hortobágy, a nomád pusztától a nemzeti parkig* című kötetnek, a *Dunánál* című 12 nyelven megjelent képeskönyvnek, illetve az alapítvány és a Postamúzeum – évkönyv, kiállítás-ismertető és CD-ROM – kiadványainak. Pályája során számos elismerésben és kitüntetésben részesült. A Mohácsi Történelmi Emlékhely építéséért (1976) Szocialista Kultúráért kitüntetés, a Hortobágy című könyvéért (1981) és a kiemelkedő szakmai munkájáért (1990) Nívó-díjat, a természetvédelemben végzett munkásságáért (1995) Pro Natura-díjat, a Telefónia Múzeum létrehozásáért (1991) és munkássága elismeréséért (2005) A magyar távközlésért érdemérem kitüntetés, érdemes és eredményes munkásságáért a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét (2005) kapta, valamint több emlékérmét, plakettet és tiszteletbeli tagságot az idegenforgalomban, a természetvédelemben és a muzeológiában kifejtett munkájáért. 48 éves aktív pályája után 2006 januárjában vonult nyugalomba.

Levélszekrények a magyar posta használatában a kezdetektől 1945-ig

Az írásos küldemények gyűjtésére szolgáló, közterületen elhelyezett levélszekrények története a 16. századig vezethető vissza.¹ 1529-ben az olaszországi Florenzben a város templomai elé bedobó-nyílással ellátott faládákat, ún. tamburikat helyeztek el. Ezek a faládák szintén az információ továbbításának, áramoltatásának eszközei voltak, azonban nem feltétlenül postai célokat szolgáltak. Segítségükkel a környék lakosai a tudomásukra jutott gonosztettekről, fontos személyek ellen készülõ merényletekrõl, összeesküvésekrõl inkognitójukat megõrízve, de írásban értesítették a hatóságokat. A templomok közelében elhelyezett késõbbi levélszekrényekbe az egyházi személyek részére címzett írásos küldeményeket dobták be.²

A valóban postai jellegû levélszekrényekrõl az elsõ híradás Franciaországból származik. 1653-ban XVI. Lajos francia király engedélyezte, hogy Párizs forgalmasabb utcáin, útkeresztezõdéseiben levélszekrényeket, úgynevezett kis postákat helyezzenek el magán-személyek leveleinek összegyûjtésére. Így nem volt szükség postahivatalok berendezésére, s a feladók névtelenségüket is megõrizhették.

A 17. és 18. századi Európában még nem általános a közterületre kihelyezett levélszekrény.³ A levelezés is csak az írni-olvasni tudók szûk rétegének – az arisztokrácia, az egyházi személyek – kiváltsága volt. A 18. századi Habsburg Birodalomban sem használatosak a közterületi levélszekrények. A császárvárosban viszont – sajátos újtásként – berendezték az úgynevezett bécsi kispostát, amely a mai mobilpostához hasonlítható. A postalegények ólom postaládákkal, kezükben kerepelõvel, ún. klapperrel járták az utcákat, s így szedték össze a levélküldeményeket. A bécsi Klapper-Post alkalmazottai nem csak gyûjtötték a leveleket, hanem lebélyegzett levélpapírt is árultak, amelyek a helybéli levélfogalomban voltak használatosak.⁴

Utcai levélgyûjtõszekrények nagyobb számban a 19. század elsõ felében jelentek meg Európa-szerte. 1823. október 18-án a porosz király elrendelte hogy „*a megszállt rajnai tartományokban francia mintára meghonosodott és közkedveltségnek örvendő postai levélszekrényeket a levelezõk kényelmére továbbra is fenn kell tartani, sõt a porosz állam területén*” is a hatóságok kötelesek rendszeresíteni.⁵ Ezek a porosz levélszekrények alul nyitható, fából készült ládák voltak, fenti bedobó-nyílással.

¹ Szili József: A postai levélgyûjtõszekrények története. *Postamúzeumi Közlemények*, 1989. 4. sz. 1. p.

² Uo. 1. p.

³ „*Már az 1600-as években találkozunk hivatalos rendeletre kifüggesztett levélszekrényekkel, de csak a nagyobb városokban. Kisebb helyeken csak a 19. század ötvenes-hatvanas éveiben láthatók. A 18. századból származó és régi postaházakat ábrázoló osztrák vagy német metszeteken sem látunk levélszekrényt.*”
Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetébõl. *Magyar Posta*, Budapest, 1943. 3. sz. 96. p.

⁴ Szili József: A postai levélgyûjtõszekrények története. *Postamúzeumi Közlemények*, 1989. 4. sz. 4. p.

⁵ Uo. 4. p.

Az írásbeliség térhódításával a levelezésnek a reformkori Magyarországon is mind nagyobb szerep jutott az emberek közötti kommunikációban. A levél már nem csupán a hivatalos érintkezés, hanem a személyes, magánjellegű közléseknek is elsődleges eszkövé lépett elő. Így a levélforgalom a 19. század első felében soha nem látott méreteket öltött, ami maga után vonta a postaszolgálat struktúrájának és eszközkészletének átalakulását. Ennek eredményeként valamennyi európai ország postai gyakorlatában meghonosodtak a szabványosított hely- és keletbélyegzők és pecsétnyomók. A postatarifák egyszerűbb és gyorsabb lerovásához a század 30-as éveiben megjelent a bélyeg elődje, a levéljegy, s megkezdte térhódítását az írásos küldemények gyors és biztonságos begyűjtésének eszköze, a postai levélszekrény is.⁶

Magyarországon a királyi helytartótanács 1830. április 13-án kelt 10 255. számú rendelete előírta, hogy a postahivatalok gondoskodjanak levélszekrények kihelyezéséről.⁷ Kezdetben a köztereken elhelyezett levélgyűjtő-alkalmatosságokba csak a portós levelet volt szabad bedobni, amelyeknek viteldíját a címzett utólag fizette meg.⁸ 1837-ben a Levélposta Rendtartás II. rész 1. fejezetének 10. §-a a levélszekrény funkcióját tágítva elrendelte, hogy a gyűjtőszekrények révén más küldeményeket, például ajánlott levelet, pénzeslevelet is postára lehessen adni.⁹

A reformkori levélszekrények fából készültek felfelé nyitható fedéllel, fekete-sárga csíkozással, s formájukat tekintve leginkább a templomi perselyekre emlékeztettek. A bedobó-nyílást felül alakították ki.¹⁰ Az Ausztriában és Magyarországon felállított korabeli típusok a porosz levélgyűjtőszekrényekre hasonlítottak. Ezeket a korai darabokat csak leírásokból, metszetekről ismerjük, eredeti példány nem maradt fenn belőlük.

A magyar forradalom és szabadságharc idején a magyar posta rövid időre függetlené vált. A postaügy a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium kezelésébe került. A tárca vezetője, Klauzál Gábor első intézkedései között szerepelt az osztrák tarifarendszer átalakítása.¹¹ 1848. július 1-jén új postai díjszabást vezettek be, amely az ország területén a korábbi 3-mal szemben 2 krajcáros viteldíjról rendelkezett.¹² Az intézkedés a postaforgalom növelését célozta, ám a bekövetkező forradalmi események miatt ez nem járt átütő eredménnyel. A szabadságharc idején is születtek postai reformtervek.¹³ Azonban a heroikus küzdelem nem hagyott esélyt a posta békés újjászervezé-

⁶ „A postai tarifák bélyeggel történő lerovása a postaforgalom fejlődésére rendkívüli hatással volt. A levélszekrények használata is tulajdonképpen a levélbélyeg forgalomba hozásával és rendszeresítésével lendült fel erőteljesen.” Szili József: *Levélszekrénytörténet. Katedra*, 1987. 3. sz. 12 p.

⁷ Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetéből. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 95–96. p.

⁸ Dr. Hennyey Vilmos: A magyar posta története. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai, 150. p.

⁹ Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetéből. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 96 p.

¹⁰ Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetéből. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 96. p.

¹¹ Klauzál Gábor miniszter egyik országgyűlési felszólalásában azt mondta, hogy „a levélbérnek leszállítását műhatatlanul szükségesnek tartottam, mert... az olcsóbb, de gyakoribb levelezés... többet fog behozni, mint a magasabb díj melletti ritkább levelezés”.

¹² Dr. Hencz Lajos: *A magyar posta története és érdemes munkásai*. Budapest, 1937, Merkantil, 113. p.

¹³ Napirenden szerepelt a postajegy, azaz a postabélyeg bevezetése. Barabás Miklós tanítványa, Than Mór 1848. július 3-án készítette el – egyes források szerint Kossuth buzdítására – az első magyar bélyeg tollrajzát, amelyen a *Magyar Álladalmi Posta* és *Postajegy* felirat, valamint a Kossuth-bankóéhoz hasonló címerrajz látható. A Bélyegmúzeum gyűjteményében megtalálható a kiváló történelmi- és arcképfestő bélyegterve, amely a forradalmi események miatt nem valósulhatott meg.

sének.¹⁴ Így az ügyvitel az előző korszak gyakorlatának megfelelően zajlott, s a meglévő postai eszközállományt használta.¹⁵

A nyugat-európai postai reformokat az abszolutizmus korának minisztere, báró Bruck Károly vezette Magyarországon.¹⁶ 1850-ben a legfontosabb újítások között szerepelt a kocsi- és a levélposta egyesítése, a levélviteldíj csökkentése, az egységes levélportó, valamint – angol mintára – az úgynevezett levéljegy, vagyis a bélyeg bevezetése.¹⁷ A bélyeg használatával a posta „a levelek díjazását... a közönség kezébe adta..., és a feladást a postahivataloktól elterelve a levélszekerények felé irányította, ami a forgalom lebonyolítását nagymértékben megkönnyítette, s meggyorsította”.¹⁸ A postai levélgyűjtőszekerények elterjedése egyenes arányban állott a postaforgalom ugrásszerű növekedésével, amelynek alapfeltétele volt a postakezelés ésszerűsítése.¹⁹ Az abszolutizmusban használt postai levélszekerények formája, működése reformkori elődeire, a lakattal, kulccsal záródó faládákra hasonlított, ám megjelentek a bádögöböl, vaslemezből oldalfali bedobó-nyílással készült levélgyűjtő utcabútorok is.²⁰

Levélszekerénytípusok a Magyar Királyi Postán

A kiegyezés egyik fontos vívmánya az osztrákkal közös díjzónát alkotó, ám belügyeiben önálló Magyar Királyi Posta megalakulása volt. Első intézkedései között szerepelt az ágazat arculatának megújítása, nemzeti jellegének ábrázolása a postai tárgyakon – például a címertáblákon és pecsétnyomókon – és nyomtatványokon. A postahivatalok előtt s a közterületeken megjelentek a zöldre festett, piros-fehér csíkozással díszített, koronás címerrel ellátott, fából, illetve vaslemezből való levélgyűjtőszekerények.²¹ Ezek a típusok kulccsal záródó ládák voltak belsejükben kiemelhető betéttáskával, később fémből készült betétdobozzal, amelyet az ürítő közeg kiemelt, s a postahivatalba szállított.²²

¹⁴ „A világsi fegyverletétellel aztán elbukott a magyar posta függetlensége is, még mielőtt azt a nemzet gazdasági érdekeinek megfelelően ki tudta volna használni, még mielőtt a nemzet bizalmát, rokonszenvét teljesen meg tudta volna nyerni.” Dr. Hencz Lajos: *A magyar posta története és érdemes munkásai*. Budapest, 1937, Merkantil, 114. p.

¹⁵ A Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium „1848. április 27-én kelt rendeletével értesíti az igazgatóságokat, hogy a postaiügyek intézését átvette, s meghagyja, hogy addig is, míg a posta ellátása tekintetében bővebb utasítások bocsátatnak ki, a posták a régi szabályok szerint járjanak el”. Dr. Hennyey Vilmos: *A magyar posta története*. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai, 153. p.

¹⁶ „A posta az abszolút uralom alatt vette fel azokat a fontos fejlődési elemeket, amelyek nagyüzemű közgazdasági intézménnyé való átalakulását jelzik. Ez a fejlődés kapcsolatos ugyan nagy nemzetközi jellegű postai reformokkal, ám az is kétségtelen hogy az osztrák kormány felismerte ezeknek az eseményeknek világgazdasági jelentőségét, és előmozdította a külföldön megkezdett újítások meghonosítását.” Dr. Hennyey Vilmos: *A magyar posta története*. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai, 159. p.

¹⁷ Uo. 155–159. p.

¹⁸ Uo. 159. p.

¹⁹ „Elterjedésük csak az 1850. év utáni időben indult meg, amikor a leveleknek postabélyeggel való bérmentését mind jobban és jobban megismerték és megkedvelték.” Dr. Monus Ferenc: *A levélszekerények történetéből*. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 96. p.

²⁰ A Postamúzeumnak a T.10-84.88.0. leltári számú tárgya reprezentálja ezt a típust.

²¹ A Postamúzeum két eredeti darabot őriz ebből a korszakból: T.10-83.25.0. és T.10-83.27.0. leltári számmal.

²² „Ilyen gyűjtőtáskás levélszekerények Budapesten s vidéken még 1899. évben is használatban voltak, habár nem feleltek meg a kívánalmaknak, mert egy gyűjtő altiszt legfeljebb 4-5 levelekkel telt zsákot vihetett magával.” Dr. Monus Ferenc: *A levélszekerények történetéből*. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 98. p.

Mivel a betéttáskás, betétdobozos rendszer sok kívánnivalót hagyott maga után, napi-rendre került a gyűjtőszekrények tökéletesítésének gondolata. Ennek megfelelően Búsfy Korlát²³ az 1880-as évek elején olyan levélszekrényt tervezett, amelynek szerkezete lehetővé tette, hogy tartalmát a helyszínen ürítsék, így nem kellett a levelekkel teli nehéz dobozokat a hivatalba szállítani. Az újító elme találmányáról szabadalmi leírásában a következőket írja: „A levélszekrényürítő oly gépezet, mellyel a leveleket egy zárt szekrényből egy másik, kulccsal zárható ládába lehet üríteni anélkül, hogy az ürítő közeg a levelekhez férhetne, sőt anélkül, hogy a leveleket csak láthatná is. Az én találmányomnak újdonsága és lényege, melyre nézve a törvényszerű védelmet különösen igénybe veszem, a következőkben áll: 1. A kölcsönös és ellentétes irányú működésében a tolószekrény két ajtajának, azaz mint újat jelölöm meg a tolószekrény fenék- és oldalajtójának váltakozó működését, amennyiben tudniillik amely időben az egyik ajtó nyílik, a másiknak szükségképpen záródnia kell, és megfordítva amely pillanatban az egyik ajtó csukódik, a másiknak nyílnia kell. 2. A két ajtó (a fenék- és oldalajtaja a tolószekrénynek) ezen kölcsönös és ellentétes irányú működése által lesz a cél elérve, hogy a levelek a tolószekrénybe helyezett levélszekrényből a tok alá erősített ládába hullhatnak anélkül, hogy azokat a kiürítő közeg láthatná vagy elsikkaszthatná. 3. A levelek elsikkasztása találmányomnál csak az által volna kivitelezhető, ha a levélszekrény vagy a tolószekrény a tokkal együtt vagy végre a tok alá erősített zárt láda erőszakkal szétrombolatnék, vagy pedig ha a láda, illetőleg a levélszekrény álkulccsal felnyitatték. 4. A levélszekrény kulcsa a tok belsejében van elrejtve, hogy az nem látható, míg a tok hátfala vagy oldalfalai le nem szakítottanak. 5. A tolószekrény és a tok a vágányok és csapok által elválaszthatatlanul és oly erősen vannak összekötve, hogy a zárt ládába csak erőszakkal lehet behatolni.”²⁴

A Magyar Királyi Posta a találmányt örömmel fogadta, s a Búsfy tervei alapján elkészített tolószekrényes levélgyűjtő 1882. május 9-én este hat óraker használatba vétetett.²⁵ Az új levélszekrény-ürítő hibáira használat közben derült fény. Ezekről a feltaláló a következőket írta: „Május 10-én egésznap, május 11-én déli 10 óráig jól működött, de ekkor egy csapszeg kiesett, a belső kulcs kicsorbult, és hasznavehetatlenné vált. Kijavított, és újból használatba vétetett május 16-án délután 2 óraker.”²⁶

A gyakori meghibásodások miatt további fejlesztésre, tökéletesítésre szoruló szerkezet kétségkívül úttörő munka volt, s fontos állomás a levélszekrények fejlődéstörténetében.²⁷

²³ Búsfy Korlát a kiegyezés után lépett a magyar posta szolgálatába. 1868-ban postahivatali gyakornokként a pesti postaigazgatóságához került. 1869-ben II. osztályú postahivatali járulnökká nevezték ki, s még ebben az évben sikeres postatiszti vizsgát tett. 1871-ben III. osztályú postatiszti kinevezést kapott, majd 1877-ben Gervay Mihály az Országos Gazdászati Hivatal vezetésével bízta meg. 1883-ban az Országos Postagazdászati Hivatal, 1891-ben az újonnan szervezett Országos Posta- és Távírdagazdászati Hivatal Postaszervevények központi raktárának vezetésével bízták meg.

²⁴ Búsfy találmányát a Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal 1882. március 12-én a szabadalmi lapstrom XVI. kötetének 598. lapján vette nyilvántartásba – tudjuk meg a Postamúzeum D.29 jelű tematikus dokumentációs gyűjteményének Búsfy Korlátira vonatkozó személyes anyagából.

²⁵ Búsfy Korlát személyes anyaga a Postamúzeum tematikus dokumentációs gyűjteményében.

²⁶ Búsfy Korlát személyes anyaga a Postamúzeum tematikus dokumentációs gyűjteményében.

²⁷ Érdekességként megemlíthetjük, hogy a Budapesti Magyar Királyi Postaigazgatóság 6183/1882. számú jelentése szerint a Búsfy tervei alapján elkészült és 1882. május 9-én használatba vett levélgyűjtőszekrényt már ugyanabban az évben folyamatosan helyezték ki a különböző postahivatalok elé. Az 1882. május 24-én kelt jelentés alapján „a szóban levő új postahivatal – Budapest V. József tér – előtt is így szerkezetű levélgyűjtőszekrényt” kívántak felállítani. Búsfy Korlát személyes anyaga a Postamúzeum tematikus gyűjteményében.

1600. szám.

MI ELSŐ FERENCZ JÓZSEF

ISTEN KEGYELMÉBŐL

AUSZTRIAI CSÁSZÁR

CSEHORSZÁG KIRÁLYA STB.

ÉS

MAGYARORSZÁG APOSTOLI KIRÁLYA

emlékeztül adjuk ezennel mindenkinek, a hit illet, hogy

Búsffy Korlát,

m. kir. postai főtitart Budapesten,

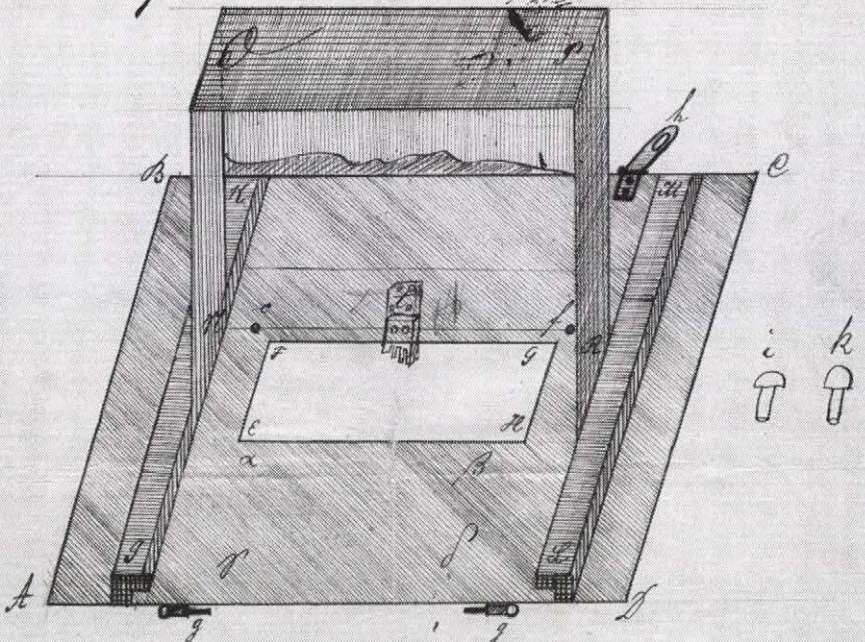
Utolünk legalázatosabban előterjesztette miként ő legjobb tudomására és lelkiismeretével szecint ujnak tekintendő

levélsekriény irítót talált fel,

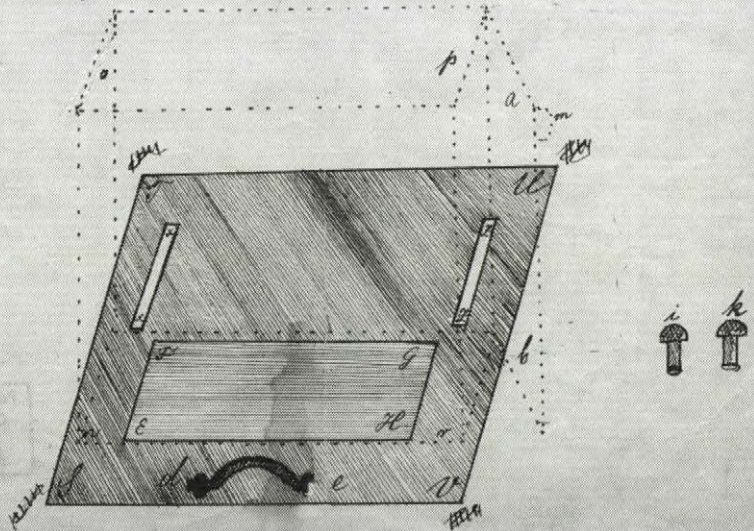
ezeszevén legalázatosabban Felségünk előtt, hogy ezen találmányza, mely a bemutatott leírásban vásolea van, hízácó oaabadalmat engedélyzeni méltóztatunk.

Búsffy Korlát szabadalmi leírásának elődala

Figur. I. Abra.

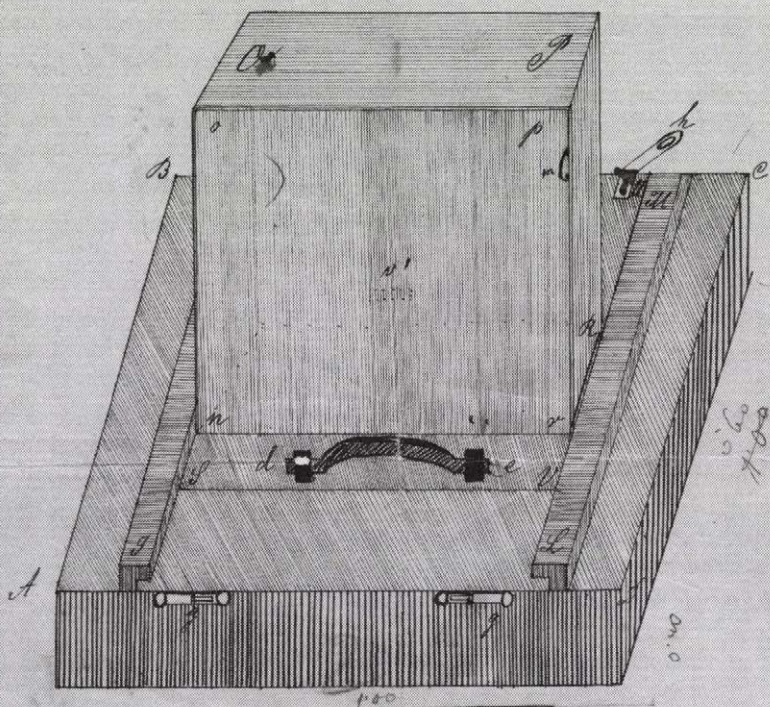

Figur. III. Abra 3.

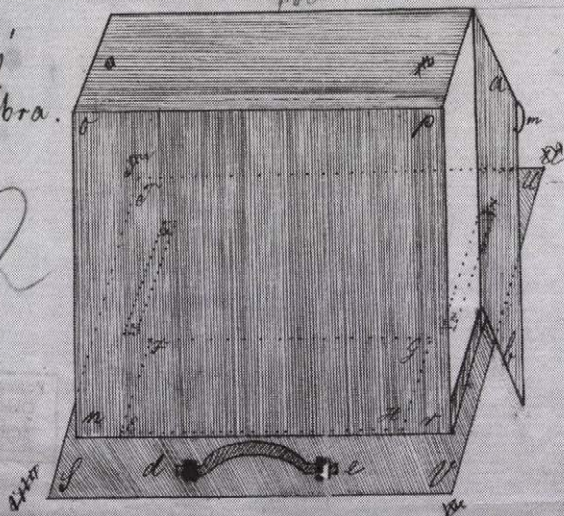
A Búsfy-féle találmányt ábrázoló I. és III. ábra

Figur. IV. ^{4'} Abra.

Figur. II. Abra.

2

A találmányt ábrázoló IV. és II. ábra a szabadalmi leírásból

A korábbi kulcsos-betétes levélszekrényekhez képest a gyors és biztonságos levélgyűjtés szempontjából hibái ellenére is nagy előrelépést jelentett. A Búsfy-féle kísérleti levélszekrényt Doromby József postatiszt, majd Árkay Sándor budapesti műlakatos fejlesztette tovább.²⁸

A magyar kísérletek átmeneti megoldást jelentettek. A posta által ma is használatos, úgynevezett gépi őrítésű levélszekrénytípust a 19. század kilencvenes éveinek a végén egy grazi lakatos, Wlcek Vendel fejlesztette ki. Wlcek az általa tervezett új szerkezetű levélszekrényt Budapesten 1889 márciusában mutatta be. A versenytárgyaláson a szakértői bizottság az ő tervét fogadta el, némi módosítás kikötésével.²⁹ A gépi őrítésű levélszekrény aljának kétajtós zárszerkezete őrítés alkalmával a gyűjtőkeret betolásakor automatikusan kinyílt, s a bedobott levelek a gyűjtőkerethez rögzített bőr gyűjtőzsákba hullottak. Wlcek találmányának – amely minden addigi megoldásnál egyszerűbb és gyorsabbá tette a levélgyűjtést – gyártási jogát Magyarországon a Vívezeték Légszesz és Fűtésberendező Rt. kapta meg. A cégtől a Magyar Királyi Posta 1894-ben 500 géprendszerű levélszekrény gyártását rendelte meg.³⁰ Nem telt el tíz év, s csak Budapesten az új típusú levélszekrényekből több mint 650 darab állt a levelezni vágyók rendelkezésére.

A Magyar Királyi Posta századfordulós gyors fejlődését ecsetelve dr. Hennyey Vilmos a következőket írta a levélszekrényekről: „*Ha az intézmény megismerése céljából végig bolyongunk Budapest utcáin, feltűnik a házak falán vagy a gyalogút mentén a sok postai levélgyűjtőszekrény, amelyek zöld keretbe foglalt vörös színűkkel és csinos alakjukkal hívogatni látszanak a közönséget. Azelőtt – az ötvenes években – ezek a szekrények rossz és könnyű szerkezetű, kis bádogtartályok voltak, s csakhamar megteltek levéllel. Tartalmukhoz is hozzá lehetett férni. A mai szekrény már automatikusan nyílik, ha a postaszolga a levelek kivétele céljából a hasonlólag automata szerkezettel nyíló és záródó gyűjtőzsákot a szekrény aljához betolja, és ismét bezáródik, ha a zsákot kihúzza. Avatatlan kéz a levelekhez nem juthat, mert a zsákot csak a postahivatalban nyithatják ki tisztviselők jelenlétében... A levélszekrény a hosszú útra induló levél első pihenőhelye... A levélszekrényben nappal legfeljebb egy óráig maradhat a levél... A levélgyűjtőszekrényekből kiszedett anyag körülbelül 70 millió darabra tehető évenként... A levélszekrényeket kiürítő automobil és egylovas járatok 12 nagyobb hivatalból indulnak ki körútjukra; a város belsejébe naponként 10-17-szer, a külső részeken 7-10-szer őrítik ki a szekrényeket.*”³¹

A gépi őrítésű levélszekrények igen gyorsan teret hódítottak, de vidéken, főleg a kisebb lélekszámú településeken a kulcsos-betétdobozos levélszekrények még sokáig használatban maradtak.

²⁸ „Doromby József postatiszt találmányát a szabadalmi joggal együtt eladta Árkay lakatosnak... Árkay nyilván ebből és a Búsfy-féle levélgyűjtőkocsi egyesítésének gondolatából új és némileg módosított alulnyitható levélszekrényt tervezett, melyhez zsákvászonból készült gyűjtőzsákot használt.” Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetéből. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 100. p.

²⁹ „A bemutatott készülék első vizsgálatra megnyerte a bizottság tetszését, s megállapították, hogy az eddigiekénél feltétlenül jobb és megbízhatóbb szerkezetű, és a bizottság javaslatára megengedték Wlceknek, hogy a hirdetendő versenytárgyaláson, melyen csak hazai iparosok vehettek részt, ő is bemutathatja levélszekrényét... Ugyanakkor került bemutatásra Korzsinek Ede lakatos, Páris Károly bécsi postatisztviselő és Wlcek újabb javítású levélszekrénye. A bizottság Wlcek szekrénye mellett döntött, s azt elfogadásra ajánlotta.” Dr. Monus Ferenc: A levélszekrények történetéből. *Magyar Posta*, 1943. 3. sz. 101. p.

³⁰Uo. 101. p.

³¹Dr. Hennyey Vilmos: Budapest székes főváros posta-, távíró- és telefonintézménye. In Pál Imre (szerk.): *Posta és Távíró Évkönyv*. Budapest, 1903, Országos Központi Községi Nyomda, 28–29. p.

Levélszekrények a postai rendeletek tükrében

A kiegyezés utáni postai szabályozás a levélszekrények kapcsán mindenek előtt a bennük elhelyezett pénzről és egyéb értékkekről rendelkezett.³² A Posta Rendeletek Tárában évről évre megjelenő, a Postagazdászati Hivaltól megrendelhető tárgyak, szerelvények és anyagok jegyzékében rendszeresen szerepel a levélgyjűjtőszekrény tétel.³³

A levélszekrények kívánatos elhelyezését, gondozását, karbantartását a századforduló előtti években szabályozták. A hivatalokat és a postamestereket a közterületen elhelyezett levélgyjűjtőszekrények tisztán tartására, ápolására utasították, a posta- és távírdabiztosokat pedig a rendeletben foglaltak ellenőrzésére szólították fel.³⁴ A levélszekrények ürtítése a levéltitok védelme miatt a posta kizárólagos joga és feladata volt.³⁵ Az előírások szerint azonban azon szerződéses postai értékkekkárosoktól, akik a levélgyjűjtőszekrények ürtítése nem vállalkoztak, a kiadott engedélyt nem vonhatták meg.³⁶

A vidéki pályaudvarokon – különösen a mozgóposta országos hálózatának kialakulásával – sorra jelentek meg a levélszekrények.³⁷ A kereskedelemügyi miniszter rendelete 1889-ben arra is kitért, hogy: „Az egyes vasúti állomásokon kifüggesztett levélgyjűjtőszekrények pontos kiürítését a vasúti közegek ellenőrzik, mi időt úgy sem igényel, különös teendővel nem jár. Mivel pedig a levélgyjűjtőszekrények pontos kiürítése főleg a vasúti közegeknek az általuk bedobott levelek rendes továbbítása céljából amúgy is érdekükben áll, ellenőrzési feladatuknak annál készségesebben megfelelhetnek.”³⁸

³² *Posta Rendeletek Tára*, 1874/21. szám, 90–92. p.

³³ *A Rendeletek Tára*, illetve a *Posta és Távírda Rendeletek Tára* 1874 és 1938 közötti számaiban megjelent Árjegyzékek című közleményekben.

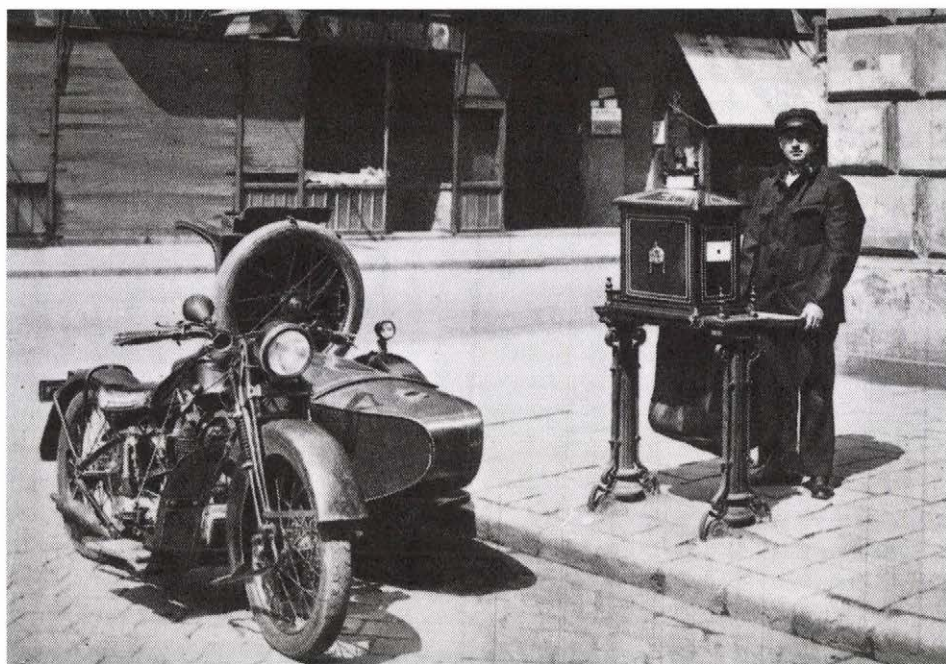
³⁴ „1. A levélszekrényeket lehetőleg az időjárás behatásának kevésbé kitett helyekre kell kifüggeszteni, mert ha a nap sugarai állandóan erősen érik, a fénymáz rajtok hamar megfakul. 2. A levélszekrényeket a levélgyjűjtés alkalmával, kivált nyáron, eső után tiszta száraz ronggyal le kell törölni, s ezenfelül minden héten... hideg vízzel jól megmosni, szivaccsal leitatni és szarvasbőrrel azonnal szárazra törölni. A színehagyott, illetve megfakult, de még nem foltos szekrényeket tisztára mosás és szárazra törölés után főzött lenolajba (köznyelven: firnázjszba), nem pedig terpentinbe mártott ronggyal vékonyan bekenni, és mikor ez megtörtént, száraz vászonruhával tisztára törölni kell, nagyon ügyelve arra, hogy az olajból semmi se maradjon a szekrényeken... 3. A rendes gondozás mellett is... kopottá vált szekrényeket szakértő iparos mázoló által újra kell festeni és fénymázoltatni... A posta- és távírdabiztosok szemleútjaik alkalmával fordítsanak kellő figyelmet arra, hogy a levélszekrények megfelelő karban és tisztán tartassanak, s ahol gondatlanságot vagy hanyagságot tapasztalnak, egész szigorral és nyomatékkal járjanak el, s intézkedéseikről a hibás postamester, illetve hivatal megnevezése mellett előljáró igazgatóságukhoz tegyenek jelentést... Gazdászati ügyek. In *A Magyar Királyi Posta Szabályrendeletek gyűjteménye 1867–1910*. Budapest, 1911, Magyar Királyi Posta- és Távírda-vezéregazgatóság, 279. p.

³⁵ „Az 1878. évi 30 147. számú rendelet e) pontja értelmében a levélszekrényekben egybegyűlt levelek beszéde általában a postahivatal feladata, s ennél fogva arra kincstári postahivataloknál postahivatali szolgák, nem kincstáriaknál pedig a postamesterek, illetve közegek kötelezettek és kötelezendők is.” Postaiüzlet és kezelési ügyek. In *A Magyar Királyi Posta, Távírda és Távbeszélő Szabályrendeletek gyűjteménye 1867–1897*. Budapest, 1899, Magyar Királyi Postavezéregazgatóság, 63. p.

³⁶ Uo. 63. p.

³⁷ Az 1889. október 8-án kelt körrendelet arra szólítja fel az igazgatóságokat, hogy „levélgyjűjtőszekrények csak az oly vasúti állomásokon hagyandók meg, illetőleg alkalmazhatók, hol a nagyobb személyforgalom avagy a város, esetleg népesebb község közelsége folytán a szekrények a közönség által tényleg igénybe vétetnek, illetve remélhető, hogy igénybe fognak vétetni”. Uo. 63. p.

³⁸ Uo. 64. p.

Gyűjtőkeretes levélgyűjtőszekrények ürtése a 20. század elején

A szabályzatokból nyomon követhető az új típusú gépi őrítésű levélszekrények megjelenése és elterjedése a postai gyakorlatban.³⁹ Az 1893. július 3-án megjelent utasításból az újonnan bevezetett géprendszerű levélszekrények őrítésének menetét ismerhetjük meg.⁴⁰ A rendeletekből kirajzolódik a régi betétdobozos-kulcsos és az új géprendszerű levélszekrények párhuzamos egymás mellett élése, párharca is. A századfordulón s azt követően is igény szerint mindkét típust használta a Magyar Királyi Posta. Az 1894. március 1-jén kelt körrendelet szerint az újfajta levélszekrények kocsi-val történő őrítését csak a nagyobb településeken engedélyezték, arra hivatkozva, hogy gyalogosan „a szekrényekhez tartozó zsákkal a gyűjtés könnyebb és gyorsabb, mint eddig volt, s egy zsákban a körülményekhez képest 6-10, sőt több szekrény tartalma is elfér”.⁴¹ Még ugyanez év szeptemberében a 66 534. számú körrendeletben arra szólították fel a postaigazgatóságokat, hogy új típusú levélszekrényt csak a postahivatalokhoz közel eső köztéren állítsanak fel, mert gyalogszerrel, a súlyos gyűjtőtáskával a levélgűjtés nehezen végezhető.⁴²

A levélszekrények őrítésénél, a levelek begyűjtésénél – az ügyfelek érdekét szem előtt tartva – az egyik fő kritérium a levéltitok védelme volt. A rendelet szerint „a hivatal vezetőjének a gyűjtés ezen módjánál kiváló gondot kell fordítani, hogy csak megbízható postaközegek (és nem levéljegyzárúsító vagy annak alkalmazottai) szedjék ki a leveleket, hogy a kiszedés úgy történjék, hogy egyes levelek vissza ne maradjanak, a kiszedés alkalmával ki ne hulljanak, hanem mindjárt jól és biztosan zárható táskában akként helyeztesenek el, hogy a levéltitok is megőrizve maradjon”.⁴³

A posta már 1892-ben úgy rendelkezett, hogy a korábban csak falra szerelhető levélszekrények a főváros utcáin, terein díszes öntöttvas állványokra is rögzíthetők.⁴⁴ Ily mó-

³⁹ A gépszerkezetű levélszekrény tétel az Országos Posta- és Távírdagazdászati Hivataltól megrendelhető tárgyak, szerelvények és anyagok listájában először a Posta és Távírda Rendelet Tárának 1902. évi 1. számában, a 6. oldalon olvasható.

⁴⁰ „Köteles a szolga a gyűjtőkerületben alkalmazott levélszekrényeket azon sorrendben, amint azok útjába esnek, kiüríteni, és avégből a kocsi... az utcájárda jobb vagy bal szélén megállítja, a kiteendő órajelzőtáblát a tartályból előveszi, a kocsi-ról leszáll, a gyűjtőzsákot leemeli, azzal a levélszekrényhez siet, s a kiürítést végzi oly módon, mint erre kitanítatott, nevezetesen: a) a gyűjtőzsákot a szekrény aljába tolja; b) mialatt a levelek a szekrény alá tolt zsákba lehullnak, az órajelzőtáblát a szekrényből lehúzza, s helyébe a legközelebbi gyűjtés idejét mutató táblát illeszti; c) a gyűjtőzsákot a szekrény alól kihúzza, és meggyőződik arról, hogy a gyűjtőszekrény feneke jól becsukódott-e. A kiürítést így elvégezvén visszasi-et a kocsihoz, elhelyezi a gyűjtőzsákot, felszáll a kocsi-ra, és a levett órajelzőtáblát a kocsi-ra erősített »Behozandó« feliratú tartályba teszi” Postaüzlet és kezelési ügyek. In A Magyar Királyi Posta, Távírda és Távbeszélő Szabályrendeletek gyűjteménye 1867–1897. Budapest, 1899, Magyar Királyi Postavezéregazgatóság, 66. p.

⁴¹ Uo. 67. p.

⁴² „Tapasztalat szerint némely nagyobb kiterjedésű városnak külső területén az egymástól különben is távolabb eső új fajta levélgűjtőszekrények czélszerűen nem alkalmazhatók, mivel az azokhoz való meglehetősen súlyos gyűjtőtáska használata mellett a levélgűjtés gyalogszerrel nehezen végezhető, vagy igen sok időbe kerül; a kocsi-val való gyűjtést pedig részint az aránytalan nagy költség, részint a terep és egyéb viszonyok miatt berendezni nem lehet, de a forgalom sem teszi szükségessé. Elrendelem tehát, hogy az igazgatóságok ily városokban az új fajta levélszekrényeket csak a posta-távirda-hivataloktól távol nem eső belterületeken használtsák, honnan a levélgűjtés gyalog minden akadály s késedelem nélkül pontosan teljesíthető, ellenben a város külterületein, illetve hegyes részein közönséges nagy, betéttáska nélkül való levélszekrényeket függesztessenek ki, melyekből a leveleket az eddig fennállott gyakorlat szerint a levélhordók által körüjük alkalmával vagy a gyűjtésre külön kijelölt szolgák által kell kiszedetni.” Uo. 67–68. p.

⁴³ Uo. 68. p.

⁴⁴ Uo. 103. p.

don a levélszekrény már nem csupán használati tárgy, de környezetszépítő, ízlésformáló, esztétikai, sőt művészi értékkel bíró utcabútorrá vált.

A kiegyezéstől hosszú évtizedekig használt levélgyűjtőszekrény elnevezést a Magyar Királyi Posta 1932-ben rendeletileg megváltoztatta, attól kezdve a hivatalos neve a levélszekrény lett.⁴⁵

1945 előtti levélszekrények a Postamúzeum gyűjteményében

A Postamúzeum tárgyi gyűjteményében csupán két olyan eredeti levélszekrényt őrzünk, amelyeknek készítési ideje az 1850 körüli évekre, a magyar posta önállóvá válása előtti időszakra datálható. Közülük az egyik egy nagyobb méretű, ónlemez falú, kulccsal nyitható, előoldalán bedobó-nyílással készített levélgyűjtőszekrény, amelyet a kaposvári postahivatalnál használtak. A másik egy betétdobozos, lakatpánttal záródó, vaslemezről készített, dupla fedelű, téglatest formájú levélszekrény.⁴⁶

A gödöllői cserkészposta levélszekrénye

A dualizmus időszakból mindössze négy eredeti darab van a Postamúzeum birtokában. Ezek a kulcsos, betétdobozos vagy betéttáskás típushoz tartoznak.⁴⁷ A Trianon utáni – az 1920 és 1940 közötti – évekből azonban mintegy harminc eredeti kis- és nagyalakú kulcsos, valamint gépi üritésű levélgyűjtőszekrényt őriz a múzeum.

Gyűjteményünk értékes, kuriózumnak minősülő darabjait képezik azok a különleges levélszekrények is, amelyeket a szabványostól eltérő méretben, nevezetes alkalomokra vagy helyekre készítettek. Ezek közül említhetjük meg az 1933-ban Gödöllőn megrendezett cserkész világtalálkozóra készített egyedi tervezésű, díszes, úgynevezett cserkészlevélszekrényt.⁴⁸ Ritkaságnak számít az 1930-ból való, sátozott, emeletes kiképzésű, világoskék alapszínű, stilizált repülőgép-ábrázolású, gépi

⁴⁵ *Rendeletek Tára*, 1932. 33. sz. 286. p.

A köznyelvben oly erősen meggyökerezett postaláda kifejezést a magyar posta nem használta, a hivatalos rendeletekben 1932 előtt mindig a levélgyűjtőszekrény kifejezés fordul elő. Érdekességként megemlítendő, hogy a század elején Szigetváron a levélszekrénynek egy megtévesztő helyi elnevezése, a *postatiszt* honosított meg, amely tényről Forgon Lajos, a pécsi postaigazgatóság egykori vezetője az 1905. évi *Posta és Táviró Évkönyv* oldalain számolt be rövid anekdotaszzerű visszaemlékezésében *A szigetvári „postatiszt”* címmel.

⁴⁶ Leltári számuk: T.10-84.88.0. és T.10-83.20.0.

⁴⁷ Leltári számuk: T.10-83.25.0., T.10-83.27.0., T.10-84.68.0. és T.10-84.116.0.

⁴⁸ A T.10-84.73.0. leltári számú, kulcsos zárszerkezetű, sátozott levélszekrény előoldalán liliom- és pecsétes levélábrázolás látható, a zár kör alakú fedőlemezén a *IV. Jambore Cserkészposta Gödöllő* felirat olvasható. Az előlap négy sarkában, illetve az oldallapokon népies, mezőkövésdi motívumra emlékeztető díszítés látható.

űrítésű levélszekrény is, amely a Keleti pályaudvar melletti Budapest 72. számú postahivatalnál a légipostával szállítandó levelek számára volt kihelyezve.⁴⁹

Különösen szépek a főként fővárosi hivatalok elé állított nagyméretű, mives oromdíszsel, űrítés-jelzővel ellátott levélszekrények.⁵⁰ A legszebb darab mégis az igényes kivitelezésű, kazettákra tagolt, barokkos tetőoromzattal, pilléres bedobó-nyílással ékesített, öntöttvas lábakon álló, úgynevezett országközi levélszekrény, amelyet 1904-ben az Országház postahivatalában állították üzembe.⁵¹

A postai levélszekrények hőkora egybeesik az önálló magyar posta kialakulásával és fejlődésével. A levéltitok védelmét maximálisan szem előtt tartó, biztonságos, korrekt küldeménykezelés egyik jellemző ismérve a századforduló magyar postájának.

Ebben kiemelkedő szerep jutott a levélszekrénynek is, amely – számos tökéletesítő újítás után – megbízhatóan szolgálta az intézményeket és a hon egyszerű polgárait is.

Az elkövetkező évtizedekben szerkezetét tekintve a levélszekrény már nem változott. A századfordulóra megalkotott gépi űrítésű, gyűjtőkeretes típus mind a mai napig a magyar posta szolgálatában áll.

Légipostai levélgyűjtőszekrény

⁴⁹Leltári száma: T.10-84.258.0.

⁵⁰Például a T.10-84.119.0., T.10-84.288.0., T.10-84.289.0. és a D-33. leltári számú tárgyak.

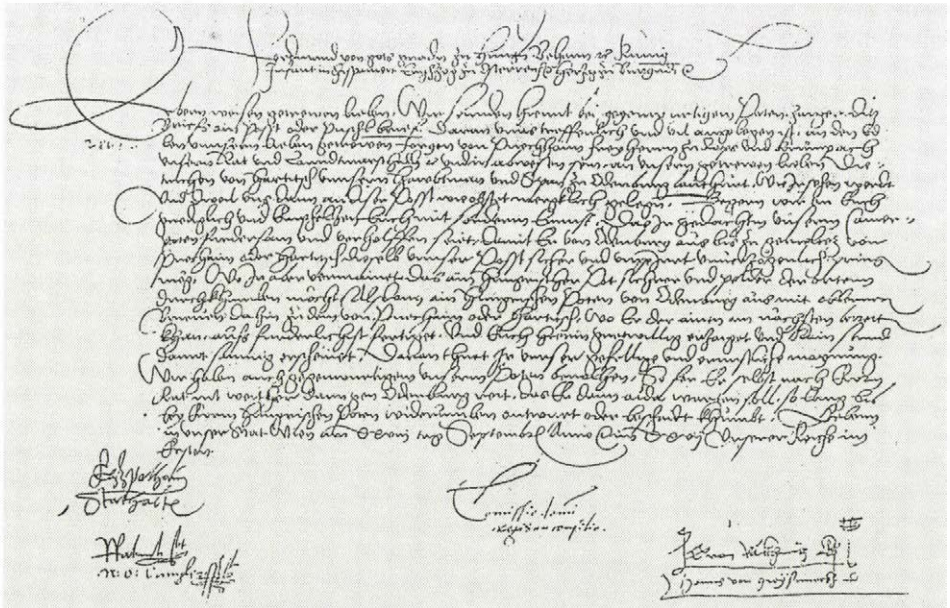
⁵¹Leltári száma: T.10-84.1.0.

A soproni postaintézmény kezdetei

A királyi posta felállítása előtt történt, hogy I. Ferdinánd 1527-ben megparancsolta Sopron város tanácsának, hogy levelét Puchheim György részére azonnal postázza.¹ Ilyen és ehhez hasonló küldemény máskor is érkezett, hiszen nem volt szervezett postaintézmény; a közigazgatási, az egyházi, a kereskedelmi és a magánlevelezést felfogadott vagy alkalmi küldöncökkel bonyolították le. A háborús időkben azonban megnőtt a hadiposta szerepe, ezért az 1550-es években több postavonalat rendeztek be. A hadifutárok csak a postaállomásig mentek, Bécsbe a küldeményt a postastáféta vitte. Menetrend szerint hetente egyszer a közönséges posta, az ún. ordinária közlekedett.

Magyarországon a dunántúli posták közül az első postavonalat I. Ferdinánd király Bécs és Buda között 1528-ban rendezte be.² A törökök térfoglalása miatt ez tartósan csak Bécs és Komárom között volt fenntartható. Mivel fennállt annak a veszélye, hogy a törökök dél felől Bécs felé vonulnak, az osztrák rendek, hogy az esetleges törökök támadásokról időben értesüljenek, több postavonalat rendeztek be.

A Bécs–Körmend postavonal Sopronon át Bécs, Waltersdorf, Sopron, Csepreg, Hisnum és Körmend postaállomásokkal 1554-től működött. Hossza 18 német mérföld volt, s fő-

I. Ferdinánd Sopron város tanácsához írott levele, 1527. szeptember 28.

¹ Dr. vitéz Házi Jenő: *Sopron szabad királyi város története*. 7. kötet, Sopron, 1929, Székely és Társa, 262. p.
² Munkács László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 11–12. p.

leg a király és a helytartótanács levelezését közvetítette. A 26 mérföld hosszú Libe–Szigetvár postavonalat 1558. május 1-jén rendezték be Libe, Szimbach, Varasd, Óbarcs, Csurgó, Babocsa és Szigetvár postaállomásokkal. A Bécs–Nagykanizsa postavonal először a bécsi udvari főpostamester 1568. évi jelentésben szerepel Bécs, Mosbrunn, Pordány, Keresztúr, Csepreg Ungona, Vasvár, Zalaszentiván, Hahót és Kanizsa postaállomásokkal.³

E postavonalakat az osztrák rendek tartották fent.⁴ Járandóságuk azonban többször késett, így történt ez 1583-ban is. A haditanács udvari kamarához címzett átiratából arról értesülünk, hogy a posták: „*Bécsből Kanizsára és vissza nagy késedelemmel, 10-12, sőt több nap alatt végzik az utat. Mivel fizetésük rendszertelenül jár ki, elszegényedtek, és nem tartanak lovakat a kellő számban. Miután ebből nagy bajok származhatnak, sőt végváarak is eleshetnek, intézkedés kéretik.*”⁵ A bécsi kamara erre 1584. július 13-án meghagyta az udvari főpostamesternek, hogy a Kanizsa felé eső 7 magyar posta között 1000 forint adományt osszon ki.

A postákat a török támadások mellett a magyar felkelők – Bocskai, Bethlen, Thököly – csapatai is sanyargatták.⁶ Az útjukba eső posták közül többet feldúltak. A Bocskai-féle felkelés idején az udvari főpostamester szerint a rebellisek Sopron, Körmend és Kanizsa körzetében 8 postát pusztítottak el.⁷ De nem kímélték a postákat a felszabadító császári katonák sem.

Az 1600-as években a királyok udvartartásukkal és az udvari főpostamesterrel többször megfordultak Sopronban. A nikolsburgi békét követően a soproni országgyűlés az 1622. évi 26. számú törvényben foglaltak szerint magyar királyi, azaz önálló magyarországi postamesterség felállítását határozta el, a törvény kimondta, hogy közhivatalokra, így a postára is ezentúl csak magyar nemesi személyek fognak kinevezetni.⁸

A postavonalak szükségszerűen többször változtak. 1664-ben I. Lipót császár parancsára a Bécsújhelytől Kőszeg és Körmend felé járó postákat a császári seregek táborozási helyéig, Szentgotthárdig hosszabbították meg.⁹

A királyi posták postamesterei és lovas postalegényei nagyon nehéz körülmények mellett végezték munkájukat, ki voltak téve az időjárás viszontagságainak és az esetleges rablótámadásoknak. A felszabadított országrészek állapota még rosszabb volt. A normális élet helyreállítása csak lassan vette kezdetét. I. Lipót császár 1695. évi adománylevelében gróf Paar Károly József udvari főpostamester alá rendelte a magyarországi postákat.¹⁰ A megszakadt postavonalak helyreállításáról és újak létesítéséről rendeletet adott ki. A helyreállítandó posták között volt a soproni is.

A törökök kiűzése után már I. Ferdinánd király, a magyarországi posták felállítója, postapátensében a postamestereknek különböző kedvezményeket biztosított. I. Lipót oszt-

³Uo. 18. és 20. p.

⁴Uo. 55. p.

⁵Uo. 47. p.

⁶Bocskai István hajdúi 1605-ben Sopront ostromolták, Bethlen Gábor csapatai 1619-ben, Thököly Imre hívei 1683-ban portyáztak a Dunántúlon.

⁷Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 53. p.

⁸II. Ferdinánd már 1624-ben megszegte a törvényt, de 1625-ben a pozsonyi kamarához intézett rendeletével a régi állapotokat visszaállította. In Dr. Kamody Miklós: *Észak-Magyarország hírközlésének története*. Miskolc, 1985, Herman Ottó Múzeum, 28. p.

⁹Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 154. p.

¹⁰Uo. 197. p.

rák császár és magyar király 1695. április 16-án újból kiadta a postarendtartást, amely megerősítette a posták előjogait, és részükre újból biztosította a hatóságok és bíróságok védelmét. Ugyanakkor kötelezte a községeket, városokat, hogy a posták felállításakor a szükséges lakóhelyiségeket, istállókat megfelelő áron biztosítsák, illetve a lovakat bérbeadó vállalkozóknak ismételten megtiltotta a levelek gyűjtését és a postakürt használatát.¹¹

I. Lipót Sopronban gróf Paar Károly udvari főpostamester ajánlására Greiner János Pált nevezte ki postamesternek, valamint megbízta az egész postavonal felügyeletével. Nemes Greiner János Pál édesapja, Greiner Tamás Pordányban volt királyi harmincados. Greiner János Pál bár iskoláit Sopronban végezte, oda csak a postamesteri megbízása után tért vissza, hogy a postaállomást berendezze.¹²

A postamester a városi tanácsnak a császári postamesteri kinevezését és kiváltságlevélét 1695. február 18-án mutatta be. Az eseményt a tanács jegyzőkönyvébe is bejegyezték.¹³ Greiner a kiváltságlevélre hivatkozva a városi tanácsot arra kérte, hogy a posta céljára méltányos áron biztosítson alkalmas helyet. Beck Vendel soproni polgármester azonban a kérést elutasította. Bár a tanács elismerte a postamester jogait, a rendelkezésnek nem tett eleget, nem biztosított helyet a postának.

Greiner csak a külvárosban tudott bérleményt szerezni, ahol a postaállomást, illetve saját lakását is berendezhette. A hely azonban nem felelt meg, nagy volt a sár, az épületet nehezen lehetett megközelíteni. A belvárosban való elhelyezését és jogainak biztosítását egy újabb beadványban kérte, s egyben azt is közölte, hogy a magas házdíjat a külvárosban fizetni nem bírja, ezért a házat rövidesen el kell hagynia.

A tanács ellenállása abból is látható, hogy amikor a postamester a belvárosban vásárolt egy házat, a posta beköltöztetését mindenféle kifogásokkal akadályozta.¹⁴ Amikor Greiner beadványában az utak helyreállítását kérte, a város arra hivatkozott, az a vármegye kötelessége. Az utak állapota tehát nem változott, pedig az elmúlt télen a postamesternek két lova útközben elpusztult, és egy horvát táborból jövő staféta, amely fontos üzenetet hozott, olyan sárba keveredett, ahonnan csak nagy nehézségek árán lehetett kimenteni – tudjuk meg a postamester beadványából.¹⁵

A postamesternek rövidesen újabb nehézségekkel kellett szembenéznie, mert a posták berendezésekor a fizetési helyről nem gondoskodtak. S mivel a bécsi kamara a fizetést nem vállalta, már 1695. augusztus 29-én azt írta a pozsonyi kamarának, hogy miután az új postáknak a fizetése rendszeresen nem szolgáltatót ki, sokan közülük már abbahagyták a szolgálatot, felkéri tehát a pozsonyi kamarát, hogy panaszukkal ne járuljanak az udvari kamarához. E panaszukat a postamesterek többször is megismételték.¹⁶

Greiner János császári postamester a belvárosba való beköltözése előtt a következőket írta a városi tanácshoz intézett beadvényaiban: „Végül is mivel még bér ellenében sem tudtam a tanácstól szállást kapni, és a külvárosban sem találtam eladó lakást, noha ezt számos polgár segítségével kerestem. Mostani lakásomat magas évi bére és kényelmetlen

¹¹ Dr. Hennyey Vilmos. *A magyar posta története*. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai Könyvnyomda Rt., 100. p.

¹² Bán János: *Sopron újkori egyháztörténete*. Sopron, 1939, Székely és Társa Könyvnyomdája, 298. p.

¹³ SVLT. *Protocollum Senatorium Regia ac Libera Civitatis Soproniensis de anno 1695*. 37. p.

¹⁴ SVLT. *Protocollum Senatorium Regia ac Libera Civitatis Soproniensis de anno 1695*. 223–270. p.

¹⁵ SVLT. *Postamesteri beadvány Sopron város tanácsának és közönségének*. XXXIX. Num. 32.

¹⁶ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 203. p.

A belvárosi Türk János, ma Fegyvertár utcai lakóház, amelyben Greiner János 1697-ben a postaállomást berendezte, s amely ma műemlék

A postaállomás berendezése után a postamesternek 1698-ban azért kellett panasszal forduljon a városi tanácshoz, hogy a tilalom ellenére régi szokás szerint a magán kocsisok továbbra is felvállalták a levelek szállítását, és ebből a postamesternek kára keletkezett. A beadvány szerint a város népét a kocsisok és azok levélhordói beszélték rá arra, hogy leveleiket ne vigyék a postára.

Greiner János postamester első teendője a háborús időkben szétzilált posta helyreállítása, a rendszeres postaközlekedés biztosítása volt. A közönséges posta ebben az időben a postavonalakon hetente egyszer menetrend szerint közlekedett, de sürgős ügyben a staféta bármikor indítható volt. Útközben postamérföldenként, mintegy 17 km-ként lóváltóállomások voltak berendezve. A postát a postalegény lóháton vagy könnyű kocsin bír-

volta miatt kénytelen voltam elhagyni. Ezért a belvárosban posta céljaira alkalmas házat vásároltam Breincing Echard városbíró tudtával és a tanács hozzájárulásával, elég magas áron, hogy a szolgálat hátrányt ne szenvedjen. Meglepő tehát, hogy a tanács és az egész város mégis nehézségeket támaszt a postának a belvárosban leendő elhelyezése ellen...¹⁷ Végül nem hallgathatom el azt a panaszomat sem, hogy az étkezés céljaira használt borom behozatala ellen folyton nehézségeket támasztanak, de leginkább csak velem szemben teszik. Nem hiszem, hogy a tanács abban a nézetben ringatja magát, hogy nekem felettesem, s hogy a drága városi bort vásárolni kötelességem. Az ilyen meghunyászkodás a postánál nem szokásos, és itt sem fog megtörténi."¹⁸

Greiner János a Türk János – ma Fegyvertár – utca 3. szám alatti házát, a gárdista házzal szemben 1697-ben vásárolta meg.¹⁹ A városnak ez azért nem tetszett, mert attól tartottak, hogy a városkapukat a későn érkező postakocsik miatt majd nem lehet időben bezárni, s a beérkező kocsik a város nyugalmát is felverik. Ennek ellenére a postamester az épületet még ebben az évben átalakította, és berendezte a postaállomást, amelyben a postamester lakása, a posta és a váltólovak részére az istálló is helyet kapott.

¹⁷SVLT. Postamesteri beadvány Sopron város tanácsának és közönségének. XXXIX. Num. 30.

¹⁸SVLT. Postamesteri beadvány Sopron város tanácsának és közönségének. XXXIX. Num. 32.

¹⁹Dr. Thiring Gusztáv: *Sopron házai és tulajdonosai 1734–1939*. Sopron, 1941, Sopron szabad királyi város. 28. p.

zsákban vitte. Személyszállítást a postamesterek saját vállalkozásban végeztek. A posta működését a postai utasítás, az ún. Post Ordnung szabályozta.

A török dúlást követően a postajárat Sopron is érintve a Bécs–Nagykanizsa – már 1568-ban is fennálló – postavonalon indult el. Ezt a postautat Pécsen át Eszékig meghosszabbították, ahol a Buda–Eszék postavonallal találkozott. A Bécs–Kanizsa postavonal lóváltó-állomásai a következők voltak: Bécs, Achau, Vimpác, Nagyhöflány, Sopron, Nagybarom, Kőszeg, Szombathely, Körmend, Egerszeg, Hahót és Kanizsa. A helyreállítás és az új posták felállítása több évig tartott.

A Bécs–Konstaninápoly postavonalat, amelynek egyik lóváltó-állomása Sopron volt, az 1699. évi karlócai békekötésben említik az osztrák posta török területen való békés áthaladása kapcsán. Ezt az útvonalat, amelyen a futárszolgálatot Mária Terézia 1746. január 20-án kiadott rendelete alapján már nem csak alkalmilag, hanem rendszeresen is működtették, ebben az időben 17-18 nap alatt tették meg. Ez az út nem volt veszélytelen annak ellenére sem, hogy a török területen janicsárok szállítottak, és az áthaladást hatóságok biztosították. Később ebből a postavonalból fejlődött ki a 18. századi konstaninápolyi osztrák posta, amely a Közel-Kelet postaforgalmát közvetítette.²⁰

A Sopron–Zágráb postavonal felállításáról az 1695. április 8-án Bécsben kelt leiratban értesítették a pozsonyi kamarát. „*Minthogy az eddigi Grácson keresztül való postajárásnál a Horvátországba és Szlavóniába szülő levelek Kanizsán és a Dráván át csak késsedemmel jutnak rendeltetésök helyére, és a véget úgy a nádor, mint a bánhoz sok panasz érkezik, más kép pedig eddig a postákat berendezni a török miatt nem volt lehetséges, meghagyatott Paar Károly József grófnak, hogy rendezzen be Sopronból kiindulva Zágrábra közvetlen postajáratot, az útba eső postamestereknek havi 12, a soproninak 17 forint havi fizetés, összesen 2604 forint költséggel.*”²¹ A tervezett postavonal felállítása Sopron, Nagybarom, Kőszeg, Szombathely, Körmend, Kutas, Lendva, Csáktornya, Varasd, Szentmárton, Belovár és Zágráb állomásokkal még 1695-ben megtörtént.

A haditanács sürgetésére Esterházy Pál nádor 1696. november 8-án írásban kérte az udvari kamarát és Paar gróf főpostamestert, hogy Pozsonytól – Gátán és Széleskúton, tehát birtokain keresztül – Sopronba postavonalat létesítsen. A haditanács indoka ellen, hogy őfelsége tisztjei, akik Pozsonyból Sopron felé vagy Horvátországba igyekeznek, ne kényszerüljenek Bécs felé kerülni, Paar grófnak nem volt kifogása, de a berendezésre 300 forint előleget kért.²²

A Pozsony–Sopron postavonal minden bizonnyal más vonalon, de felállításra került, hiszen 1699-ben olyan sérelem érte ezen az úton a postát, amely még a soproni tanács jegyzőkönyvébe is bekerült. Történt ugyanis, hogy a Sopronból induló postakocsi Meggyes előtt az összeszűkülő úton szembetalálkozott egy hintóval. A két kocsis egymásnak ajánlotta a kitérést. A postakocsis hiába fújta a postakürtöt, hogy a császári postakocsinak elsőbbsége van, a hintóban ülő urak is közölték, hogy ők a császár emberei. A postakocsit kísérő kurír hiába vette elő pisztolyát, a hintóban utazók a kurírt lefogták, pisztolyával

²⁰ Dr. báró Szalay Gábor: Keleten levő idegen postahivatalok. In Demény Károly (szerk.): *Posta- és táviróévkönyv 1914*. Budapest, 1914, Országos Központi Községi Nyomda Rt., 18. p.

²¹ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 202. p.

²² Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 202. p.

fejbe vágták, hajánál fogva a földre teperték. Ezek után a hintó elindult Sopron felé. A postakocsi utánuk eredt, Ruszton az ott elszállásolt katonaságtól segítséget kapott, és Kőhidánál a hintót utol is érték. Az utasokat a muskétások lefogták, a tisztek pedig eljáratk ellenük. A postakocsi visszafordult, s így késve bár, de beért Pozsonyba.²³

A posták rendszertelen fizetése 1697-ben a felségárulási perbe fogott Zrínyi Péter és Frangepán Ferenc Kristóf elkobzott vagyonából rendeződött, amiből a királyi kamara komoly jövedelemhez jutott. Az elkobzott javak kezelésére a Zala megyei Nedeliczén új kamara állíttatott fel, amelynek jövedelméből a Sopron–Zágráb postavonal költségeit is fizették. A soproniak havi 16 forint, Körmend, Kutas, Szentmárton, Belovár 1 és fél postáért 18 forint, a többi postamesternek 12 forint havi járandóságával összesen 2064 forint költséggel járt a postavonal fenntartása.²⁴

Az ország még ki sem heverte a török felszabadító háború okozta vér- és anyagi áldozatot, a zsoldos katonák erőszakoskodását, elszállásolási kötelezettségét, II. Rákóczi Ferenc 1703 májusában zászlót bontott, és kezdetét vette a Rákóczi-féle felkelés. Sopron közel volt Bécshez, s anyagi érdekei miatt hű maradt a császárhoz. A kuruc hadak 1705. december 24-én és 25-én bombázták a várost, nagy részét felégették. Vak Bottyán a Sopron melletti Harka községből 1705. december 27-én Károlyi Sándornak a következőket írta: „*Sopron felől azt írhatom, hogy magát feladni nem akarván mind külső s belső városának nagyobb részein bombák által megégettem. Most pedig ezzel a kárral még egy kevés ideig gondolkodási időt adtam nekik, rövidesen meg más módját keresem fel.*”²⁵ Ennek megfelelően a kurucok január 6-án ostrom alá fogták a várost. A bombázás során a lakosság sokat szenvedett, de Vak Bottyán Sopront bevenni nem tudta, így a város alól elvonult.

Greiner János postamester és Horváth Miklós tanácsos, a Bécsi kapu őrségének parancsnokai, a harcokban hősiesen részt vettek, utóbbi az ostrom során életét vesztette.²⁶ A harcok alatt megszakadt postaközlekedést visszaállították, de a kurucok még 1708-ban is megszállva tartották a Dunántúlt, a postákat feldúlták. Januárban Sümeg várában elrendelték a Rákóczi-féle magyar posta felállítását, Kőszegtől a Duna vonaláig.²⁷ Végrehajtására azonban nem kerülhetett sor, a kurucok harci helyzete ezt már nem tette lehetővé.

Magyarországon 1710 és 1713 között a háborús időkkel együtt járó pestisjárvány ütötte fel a fejét, amely Sopronban már kevesebb áldozatot szedett, mivel Dobner Nándor polgármester a felsőbb hatóságok intézkedéseit szigorúan betartatta. Azaz a 40 napos vesztégyár alatt a Magyar kapunál az úton lévőknek barakkot tartottak fenn, a városba senkit sem engedtek be, még Nádasdy és Sigrái grófokkal sem tettek kivételt.²⁸ Emellett 1710. október 11-én Sopron városának meghagyatott, hogy miként továbbítsa az Ausztriába szóló leveleket, még a staféta útján küldötteket is. Hogy a járvány ne terjedjen tovább, a leveleket hatóságilag felbontották, megfüstölték, új borítékban a város kisebb pecsétjével látták el, s csak ezek után továbbították. A levelek felbontásával, e bizalmas feladat ellátásával a kancellária Tarján Pál harmincadost, Greiner János Pál postamestert, egyben

²³ Csatkai Endre: Kaland a szűk úton. *Kisalföld*, 1965. július 10.

²⁴ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 202. p.

²⁵ Horváth Zoltán: *Sopron és a megye múltja egykorú iratok tükrében*. Sopron, 1964, K. n. 71. p.

²⁶ Bán János: *Sopron újkori egyháztörténete*. Sopron, 1939, Székely és Társa könyvnyomdája, 300. p.

²⁷ Dr. Vajda Endre: *A posta története*. Budapest, 1967, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 269. p.

²⁸ Házi Jenő: *Soproni polgári családok 1535–1848*. Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó, 303. p.

városi tanácsost és Dobner Nándor polgármestert bízta meg. A felbontásánál hárman, de legalább ketten jelen kellett legyenek, és ha olyan írás akadt, amelyet másoknak nem volt szabad elolvasni, azokat Baumgartner Bálintnál – mint ezen passzushoz őfelsége által kirendelt követnél – kellett elhelyezni.

Mivel a kurucok által megszállt területen a posták elpusztultak, III. Károly 1711-ben ezek helyreállítására rendeletet adott ki. Az újjászervezendő posták között volt a Bécs–Sopron–Zágráb–Károlyváros, illetve a Körmendről kiágazó Kanizsai postavonal is. A Pozsony és Sopron közötti postavonal helyreállítása a tervben nem szerepelt. Újrarendezték azonban a posták fizetését; Sopron, Nagybarom, Körmend és a Kanizsa felé eső postákat 1714-től a soproni harmincadból fizették.²⁹

III. Károly a háborúskodásban kimerült államkincstárt örökölt, a pénzügyi helyzet javítása érdekében a postaintézményt 1722-ben állami kezelésbe vette. Ettől kezdve a postamesterek öröklés, kinevezés vagy pályázat útján nyerték el a postaállomásokat. A postai tevékenység ezek után állami jog lett, a posta falára kikerült a kétfejű sast ábrázoló címtábla. A hivatalos nyelv a német volt.³⁰ A posta ebben az időben háromféle szolgáltatást nyújtott: levélposta meghatározott napon való rendszeres szállítása, ordinária; egyes felek megbízásából a levél külön postával való küldése, extraordinária; egyes utasok lóháton vagy kocsin történő szállítása, azaz extraposta.

A háborús idők után nyugodtabb évtizedek következtek. A posták tartósan berendezkedtek, biztosították az állam, a kereskedelem és a lakosság megbízható postai ellátását.

Nemes Greiner János Pál postamester bár Sopronba érkezése után több alkalommal is sérelmével fordult a városi tanácshoz, mivel az nem biztosította számára az őt megillető jogokat, a posta belvárosba történt áthelyezése után megbékült a tanáccsal, és 1699. március 27-én letette a polgáresküt. A későbbiekben pedig a város jeles közéleti személyiségévé vált. 1704-ben maga I. Lipót király ajánlotta belső tanácsosnak, amire meg is választották, és ettől kezdve haláláig részt vett a város közügyeinek intézésében. Dobner Nándor polgármesterrel együtt döntő szava volt a városi tanácsban. Majd 1710-ben megválasztották polgármesternek. Emellett a katolikus státus tagja s egyben az egyházi céh vagyonának első gondnoka volt. 1720-ban a magyar királyi kancellária őt küldte ki Kismartonba, hogy a tanácsban az ott dülő civakodást megszüntesse. Greiner János Pál postamester és városi tanácsos több éven keresztül volt a város polgármestere és városbírója.³¹ Sopron szabad királyi város tisztelt polgáraként öregedett meg, érdemeket szerzett a posta, a katolikus egyház és a város vezetésében is. A postát végrendeletében fiára, Greiner Ferenc Ignácra hagyta, 33 évi postai munkásság után 1728-ban hunyt el.³²

Greiner Ferenc Ignác 1699. március 24-én Sopronban született. Tanulmányainak befejezésekor, 1719-ben a városi tanácsot meghívta bölcseleti vizsgájára. A polgáresküt 1727. március 3-án tette le. Még az év folyamán megválasztották gyámnak. 1728-ban édesapjától, Greiner János Páltól megörökölte a postamesterséget. Apjához hasonlóan ő is részt vett a város közéletében. Gróf Batthyány Lajos (1696–1765) ajánlatára 1732-

²⁹ Munkás László: *A királyi magyar posta története 1528–1715*. Budapest, 1911, Országos Iparegyesület, 228., 230. p.

³⁰ Dr. Hennyey Vilmos: *A magyar posta története*. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai Könyvnyomda Rt., 115. p.

³¹ Polgármester 1710–1711, 1718–1719, 1726–1727, városbíró 1708–1709, 1716–1717, 1724–1725.

³² Házi Jenő: *Soproni polgári családok 1535–1848*. Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó, 405. p.

A Monsieur
Monsieur N. N. Pillgram,
Ministre de La Parole de Dieu
Tres-Renomé pour present.
f Vienne a 6
Cito. Edenbourg.
en Hongrie.

Bécsből 1734-ben Sopronba küldött levél cito, azaz sürgős jelzéssel

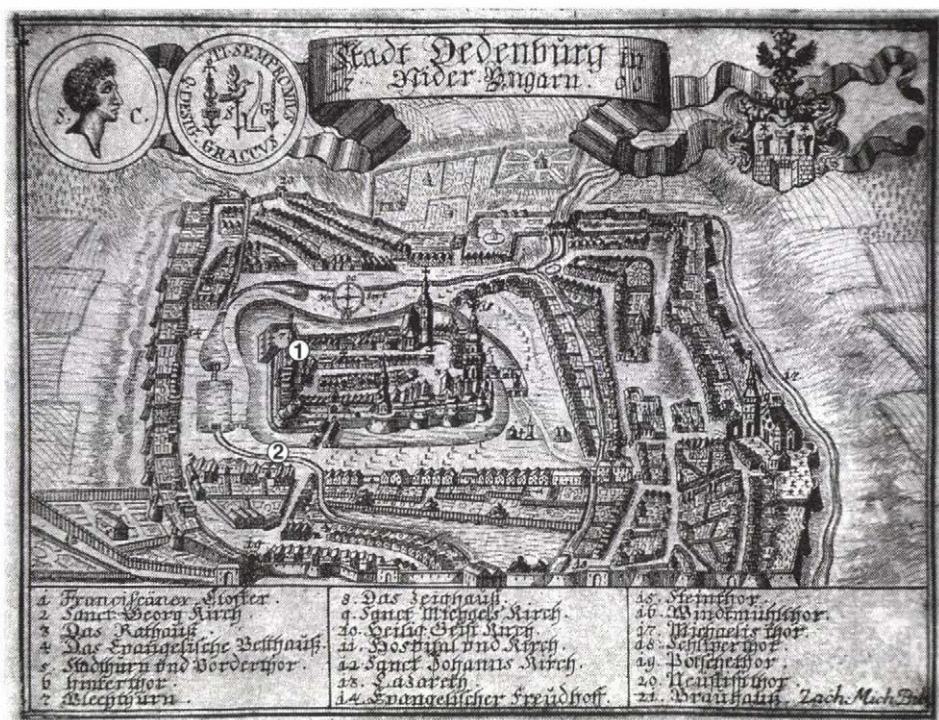
ben belső tanácsosnak választották. 1748 és 1749 között városbíró, 1750 és 1751 között polgármester volt.³³

Griner Ferenc Ignác politikailag egy csendes időszakban látta el a postamesterséget. Működése alatt a posta forgalma is növekedett, ennek megfelelően a belvárosi postaház már szűknek bizonyult. Anyagi lehetőségei megengedték, hogy a belvárosi szűk utcai helyett a tágas belső várfal előtti téren új postaházat építtessen. Az átköltözéskor a tér – később sétáló utca – északi oldalán a várfal alatti kertekben még állt a barokk őrtorony. A várfalat a hideg északi saroknál az olasz bástya zárta le. Az új postaházzal szemben az úgynevezett három ház állt. A tér déli oldalán az Újteleki kaputól a Magyar kapuig húzódó Hosszú sor apró házainak sorát az evangélikus líceum emeletes épülete bontotta meg. A postaház szomszéd épülete Kund János Mihály kádármesteré volt, a sarkon gr. Erdődy János szlovén bán palotája állt. A tér közepén a várárok két tóvá szélesedett.

1730 körül tehát a szűk belvárosi utcából ebbe a környezetbe, a mai Széchenyi terre költözködött a posta. Ebben az időben Bécs és Sopron között a közönséges posta hetente, a keddi napon közlekedett. A Sopronon átmenő postavonalak a következők voltak: Bécs–Zágráb és onnan Zengig; Bécs–Eszék és onnan Belgrádig.

Greiner Ferenc Ignác postamester 1751-ben halt meg, október 16-án temették. A soproni postamesterséget fia, Greiner Xavéri Ferenc örökölte.

³³Házi Jenő: *Soproni polgári családok 1535–1848*. Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó, 405. p.

Sopron város 1700 körüli felülnézeti látképe a belvárosi, ma Fegyvertár utcai (1), illetve a külvárosi, ma Széchenyi téri (2) postaállomások helymegjelölésével

Greiner Xavéri Ferenc tehát édesapja halála után örökölte a soproni postamesterséget. Az 1757. évi összeírás alapján a mai Széchenyi téren hatszobás lakásban lakott, és a legnagyobb adófizetők közé tartozott.³⁴ Polgárjogot 1763. április 15-én kapott, amihez apja és nagypája érdemeire való tekintettel ingyen jutott hozzá.³⁵ Érdekes momentumként említhetjük meg, hogy Dorfmeister István neves osztrák festő, aki 1761-ben tűnt fel Magyarországon, 1762-ben a soproni Esterházy palota lakója volt, és ebben az évben Mária nevű leányát a soproni Szent Mihály templomban keresztelték meg, ahol a kereszt-szülők Greiner postamester és felesége volt.³⁶

Greiner Xavéri Ferenc postai tevékenységéről kevés emlék maradt fenn. Postamestersége alatt a posta kezelését minden bizonnyal adminisztrátor végezte. Itt kell megjegyeznünk, hogy az országban az elsők között Sopronban – 1754-ben – használtak helybélyegzőt. A postamester bizonyára a megnőtt levélforgalom vitte rá, hogy helynévbélyegzőt készíttessen.³⁷ Postamestersége alatt a bélyegzőnek egymást követően ötféle változata

³⁴ Dr. Thiring Gusztáv: *Sopron városa a 18. században*. Sopron, 1939. Sopron sz. kir. város, 281. p.

³⁵ Házi Jenő: *Soproni polgári családok 1535–1848*. Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó, 512. p.

³⁶ Csatai Endre: Adalékok a soproni barokk festészethez. *Soproni Szemle*, 1968. 3. sz. 253. p.

³⁷ Térfi Béla: *Bélyegelőtti levelek és azok lebetűzései*. Budapest, 1943, Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete, 205. p.

készült el – valószínűleg gyorsan kopó anyaga miatt –, amelyek a város német nevét tartalmazták gót betűkkel és a von szó rövidítésével: *v Oedenburg*, illetve *v Oedenbourg*.

Ugyancsak Greiner Xavéri Ferenc postamestersége alatt történt a postán az a nagy változás is, miszerint 1749-ben Mária Terézia elrendelte a menetrend szerint közlekedő társas postakocsikat, az ún. delizsánszjáratokat. Elsőként Bécsből a birodalmi fővárosokba vezették be. A delizsánszjáratot Bécsből Sopronon át Kőszegig az 1770-es években rendszeresítették. Az 1776. évi naptár, a Schreib Kalender szerint a delizsánszjárat Bécsből hétfőn reggel 8 órakor indult, s csütörtökön az esti órákban érkezett vissza. Utasokat, levelet, pénzt és csomagot is szállított. A járatot 1804-ben Károlyvárosig meghosszabbították.³⁸

A Greiner család 1695-től három nemzedéken át több mint 70 évig vezette Sopronban a postaállomást. Elismert, megbecsült polgárai voltak a városnak. A család neve azonban később a közéletbe már nem lehetett fel, feltehetően elköltöztek a városból. A postaházat Greiner Xavéri Ferenc eddig ismeretlen okok miatt 1765-ben gr. Széchenyi Antalnak 15 000 forintért eladta. Általunk ismert utódja, Poncz (Pancz) Nepomuki János a postát a tér másik végére helyezte át.³⁹

A tárgyalt időszakban a posták főpostahivatalokhoz tartoztak. Sopron – a Bécs felé eső Nagyhőflány és Vimpác állomásokkal – még az 1700-as évek második felében is a bécsi postaigazgatás alá volt rendelve, de 1776-ban már a kőszegi főposta névsorában található.⁴⁰ Sopronban a posta háborús körülmények között létesült, és mindvégig fontos szerepet töltött be a haza védelmében, a közigazgatásban és a kereskedelemben. Az utolsó évek békések és Sopron postatörténetének kiemelkedő éveit voltak.

⚔Æ DE WBURG

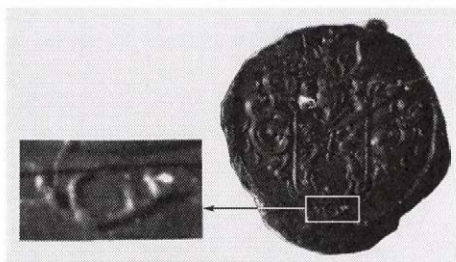
v Oedenburg

⚔' Oedenbourg

⚔ Oedenbourg

⚔' Oedenbourg

Sopron város első, Greiner Xavéri Ferenc által készítettetett helynévbélyegzői

A Greiner család pecsétje a postakürttel

³⁸Hübert Károly: *A postaintézet Magyarországon*. Kőszeg, 1886, Rónai Frigyes Könyvnyomdája, 101. p.

³⁹Házi Jenő: *Soproni polgári családok 1535–1848*. Budapest, 1982, Akadémiai Kiadó, 405. p.

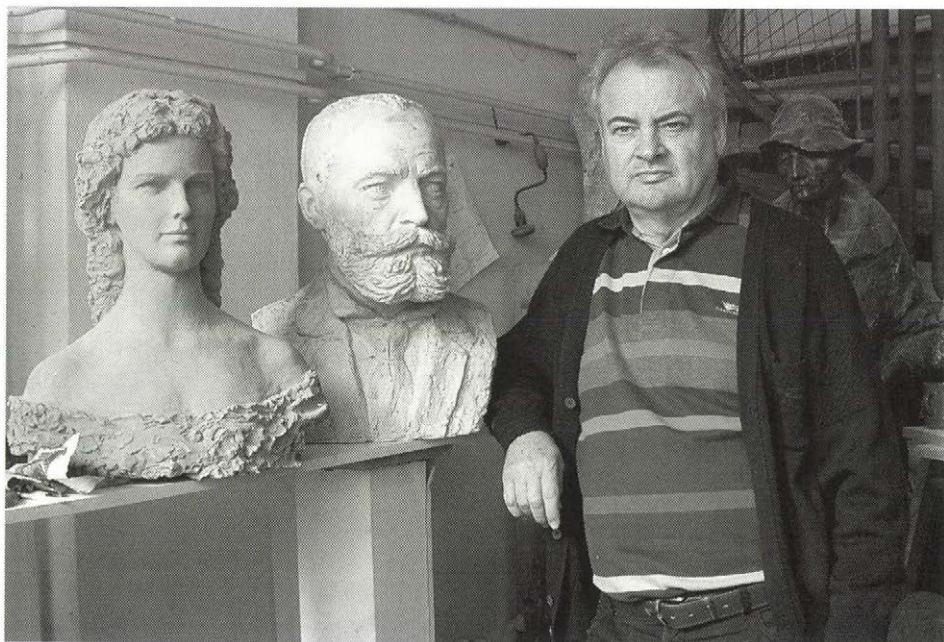
⁴⁰*Kalendarium 1776*.

Interjú Trischler Ferenc szobrászművésszel

A közelmúltban avatták fel Pécsen a főposta melletti téren Opris Péter első pécsi postagazgató bronz mellszobrát. Ezzel egy időben a szóban forgó tér felvette Opris Péter nevét. A szobrot Trischler Ferenc pécsi szobrászművész készítette, akinek ez már a harmadik megbízása volt a Hírközlési Múzeumi Alapítványtól. Első munkája a balatonszemesi Postamúzeum udvarára készített hírközlési emlékmű volt, amelyet Puskás Tivadar, illetve Opris Péter bronz mellszobra követett.

– *Ez után a rövid bevezető után arra kérlek, hogy mesélj a gyermekkorodról, illetve a pályád szempontjából meghatározó élményeidről.*

– Már gyermekkoromban is nagyon szerettem a képeket, szobrokat, de főleg a festmények tetszettek. Ezekkel először a bolyi templomban találkoztam, én ugyanis a Pécsről mintegy 25 km-re fekvő Bólyban, akkori nevén Németbólyban születtem 1945. március 6-án. A templomba szorgalmasan jártunk, ministráltam és harangoztam is, és minden alkalommal megcsodáltam a festményeket. Néha annyira elbáméskodtam, belemerültem a nagy oltárkép nézésébe, hogy a pap már sziszegett, hogy csengetnem kell. A templom elég régi volt, hiszen a Mária Terézia által betelepített svábok rövid időn belül templomot is építettek a faluban.

A művész és alkotásai

Mára persze már nagyon megváltozott a közben várossá nőtt Bóly lakosságának összetétele. 1945 után a svábokat kitelepítették, s helyükbe elsősorban szlovákok érkeztek az északabbi országrészekből. A templom azonban, amely gyermekkoromban olyan volt számomra, mint egy múzeum, szinte semmit nem változott. Emlékszem, télen mindig nagyon hideg volt benne, de vigasztalt a tudat, hogy újra láthatom a festményeket, amelyek nagyon nagy hatással voltak rám. Az oltárképen Jézus volt látható a kereszten, a kereszt alatt bűnbánó Magdolna és Szent Antal.

– *Csak megfigyelte a látottakat, vagy magad is készítettél képeket vagy tárgyakat?*

– Úgy 10 éves koromban kezdtem el rajzolni. Korábban már próbálkoztam vízfestéssel, de nem mindig úgy sikerült, ahogyan szerettem volna. Zavart, hogy szétfolytak a színek. Rajzaimért azonban az iskolában gyakran megdicsértek, s minden év végén volt rajzkiállítás is, ahol mindig díjat kaptam. Ez nagyon jól esett, mert csendes, visszafogott gyerek voltam, s végre én is kitűnhettem valamivel.

Ezenkívül nagyon szerettem még a repülőgép-modellezést. Az iskolánkban működött egy ilyen szakkör. Kaptunk régi tervrajzokat, fa- és papíryanagot, és én többnyire otthon önállóan készítettem a modelleket: gumimotoros repülőgépet, vitorlázógépet. Az egyik ilyen vitorlázógépemnek több mint 2 méter volt a szárnya. A szerszámok otthon megvoltak. Voltak fűróink, gyalupadunk és a modellkészítéshez használatos mindenféle csiszológépeink. De volt a közelben egy kovácműhely is, ahol lehetett drótokat, vasidomokat alakíttatni. Szerettem berakni a vasat a tűzbe, s utána hajlítgatni, próbálgatni.

A gépek sokszor hónapokig készültek, s megtörtént, hogy egy rosszul sikerült röptéskor pillanatok alatt tönkrementek. A modellek orrába az egyensúly miatt ólomsúlyt kellett rakni. Ha jól eltaláljuk a súly nagyságát, akkor a gép nagyon szépen tud szállni. Az említett nagy gépnél sikerült jól eltalálnom a súly nagyságát, mert amikor eldobtam a gépet, az nem akart leszállni. Végigszállt az udvar felett, s ezzel nagy riadalmat keltett a libák és kacsák között, amelyek a géppel ütközve komoly károkat okoztak, főleg a gép szárnyában. Azt még kijavítottam, de ezzel be is fejeztem a modellépítést. A festés és a rajzolás azonban továbbra is megmaradt.

– *Tudtál akkoriban valakivel beszélgetni erről?*

– Volt Bólyban egy fiatalember, aki akkor Budapesten járt a Török utcai képzőművészeti gimnáziumba. Vele gyakran találkoztam, amikor éppen otthon volt. A papám mondta, hogy vigyem el a rajzaimat, mutassam meg Meszlényi Jánosnak, aki egyébként Müller volt, csak a háború után magyarosította a nevét. Középiszolás diákként végignézte a rajzaimat, elmondta, hogy melyik tesz neki s melyik nem. Arra a kérdésemre, hogy miért tesz, vagy nem tesz neki valamelyik rajz, azt válaszolta, hogy ezen gondolkodjam el én. Aztán rájöttem, hogy számára azok voltak a jó rajzok, ahol csupán néhány vonal segítségével sikerült megragadnom valaminek a lényegét.

Portrékat is festettem a családtagjaimról, az anyukámról, az öcsémről. Ezenkívül ismert festményekről készítettem másolatokat: Leonardo és Munkácsy képeiről. Ezeket látva Meszlényi azt javasolta, hogy próbálkozzam inkább a formázással, mert a plaszticitás erősebb a képeimben, mint a színkezelés.

Ezt követően érméket kezdtem el mintázni, de ez nagyon nehéznek tűnt a kétdimenziós rajzok után. Később portréformázással is próbálkoztam. Bólyban a kályhástól szereztem agyagot, aki örült, hogy ilyesmivel foglalkozom, s elkezdtem mintázni az öcsémet.

Nem volt egyszerű, a fülét mindig rossz helyre illesztettem. Magamtól kezdtem el méricskélgni, hogy a jó arányokat könnyebb legyen megtalálni.

– *Úgy tűnik, hogy egymás után sorra kipróbáltad a különböző technikákat. Mi volt aztán a folytatás?*

– Az általános iskola után szobafestő és mázólok lettem, és három évig dolgoztam a bolyi gazdaságban. Már 17 éves voltam, amikor elhatároztam, hogy elmegyek Pestre, mert otthon semmire sem mennék. Összepakoltam egy kis bőröndbe a holmimat, és vonatra szálltam. Csak később gondoltam bele, hogy milyen szomorúságot okoztam ezzel a szüleimnek. Bár tudták, hogy el fogok menni, hiszen az albérlet már megvolt, mégis nagyon rosszul esett nekik, hogy búcsú nélkül mentem el, de én nem szerettem búcsúzkodni.

Pesten a Nagyvárad tér környékén laktam. Nappal szobafestőként dolgoztam, mellette pedig beiratkoztam a Dési Huber Képzőművészeti Körbe. Hoztam magammal otthon készült rajzokat, és a képzőművészeti körben is mintáztam. Emlékszem, először csigát kellett formázni. Jártam közben festőkhöz és rajzolni is, mert kíváncsi voltam, mit mond az egyik vagy a másik tanár. Mindenkitől tanulni akartam. A szobrászmester tanácsára beiratkoztam a középiskolába levelező tagozatra, hiszen akkor még nem volt érettségim. Ez azonban nagyon megerőltető volt. Nappal dolgozni, a szabadidőben iskolába járni, és ott volt még a képzőművészeti kör is, amelyet továbbra is rendszeresen látogattam. Huszonnégy éves koromban leérettségiztem, s akkor azonnal jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakára, ahová elsőre felvettek. 1969-től 1975-ig hat évig jártam a főiskolára. Négy év után megkaptam a diplomámat, két évig pedig az úgynevezett művészképzőn tanultam.

– *Milyen volt akkor az élet a főiskolán?*

– A főiskola alatt kollégiumban laktam, de a megélhetéshez mindenféle munkákat el kellett vállalni. Én a rákoskeresztúri temetőben vállaltam síremlékkészítést. Volt egy mandulaműtétben meghalt 15 éves lány, akinek a szülei megbíztak egy kb. másfél méteres kőszobor készítésével. Korábban soha nem faragtam ekkora méretű kőszobrot, kisebbeket már igen, hiszen a főiskolán két évig kötelező a kőfaragás. Ez a munka mintegy három évig tartott. Azóta is szeretem a kőfaragást, de a lassúsága miatt inkább agyag- vagy gyurmaformázással foglalkozom.

1975-től 1978-ig Derkovits-ösztöndíjas voltam, s közben Pécsre költöztem, ahol már várt a feleségem és a két gyerek. Pécssett a művészeti szakközépiskolában kezdtem el tanítani. Egy idő után megkerestek a bolyi gazdaságból, hogy szívesen támogatnának. A szüleim akkor még éltek, és én gyakran átjártam hozzájuk Pécsről Bólyba. Később Bólyban lett műtermem. Megrendeléseket is kaptam hamarosan, és ezzel véget is ért az ötéves oktatói pályám.

– *A főiskolai évekre visszatekintve, mely tanárokra, mesterekre emlékszel vissza szívesen?*

– A főiskolán egymás mellett voltak a műtermek, s a mesterek is ott dolgoztak. A közelben volt Somogyi József és Pátzay Pál műterme is. Pali bácsi – amikor délután már megunt a munkát – néha hátratett kézzel beballagott a műtermembe, és megkérdezte, hogy meg szabad-e nézni a munkámat. Igenlő válaszomra általában sokáig nem szólt semmit, csak körbe-körbe járta az éppen készülő szobrot. Én akkoriban Dózsa Györgyöt mintáztam, ami egy ülő figura volt, mindkét keze a combján nyugodott, s fejével kissé balra nézett. Pali bácsi egyszer megkérdezte, hogy meg szabad-e mozgatni. Miután agyag-

ból volt, mondtam, hogy igen. Pali bácsi megfogta a szobor bal karját, és kissé előrehúzta, majd hátralepett, s azt mondta: *No látja, most már sokkal mozgalmasabb, határozottabb a figura.* Ez a kicsi változtatás tényleg sokat javított a szobron.

Somogyi József is gyakran bejött hozzám a műterembe. *Megnézhetem, min dolgozik?* – kérdezte ilyenkor. Éppen egy álló figurán dolgoztam, amelyet sokáig nézegetett, majd azt mondta: *Milyen irigylésre méltó érzékenységgel van mintázva a kéz.* Majd jött a szokásos kérdés: *Belenyúlhatok?* Jóváhagyó bólintásomra fogott egy lécdarabot, amivel végighúzta a nő kabátját, részben legyalulva azt. *Így sokkal jobb, nem kell az a sok apró részlet, mert csak elvonja a néző figyelmét a lényegről* – mondta. Azt vallotta, hogy jó, ha egy szoborban vannak finom részletek, de ha minden finomkodik, akkor unalmas lesz a szobor. *A finom hullámok mellé mindig kell vihar is* – mondogatta.

Olyan mester volt, aki néhány szóval el tudta mondani a lényegét. Nekem ez nagyon fontos volt, mert érdekelt a szobrászat, tanulni akartam.

Egyébként minden nap rajzoltam, és tartottam a kapcsolatot a festőkkel is. Gyakran átjártunk egymáshoz, és igyekeztünk egymást tanácsokkal segíteni. Még most is szívesen festegetek, vagy fogok a kezembe pasztellkrétát, ha hiányzik a szín. Legjobban azonban rajzolni szeretek, s ez így van már kilencéves korom óta. Ha szobrot tervezek, most is rajzolóssal kezdem a munkát. Több vázlatot készítek, mire kialakul a szoborterv, s csak utána kezdem el mintázni. Amikor még tanítottam, akkor is azt mondtam a diákoknak, hogy a legfontosabb a rajzolás, a megfigyelés, az arányok tartása.

– *Kik voltak az első megrendelőid, és milyen típusú feladatokkal bíztak meg?*

– A bolyi gazdaságtól nem csak műtermet, hanem megbízásokat is kaptam szinte minden műfajban, a szobortól az érméig. Abban az időben a gazdaság vezetése igazi művészetpártoló emberekből állt, akik például a Pécsi Nemzeti Színház vendégjátékait is támogatták a bolyi gazdasághoz tartozó településeken. Ha Bolyban volt a vendégszereplés, a környező falvakból az emberek utazását saját járműveivel is segítette a gazdaság.

A későbbiekben több megrendelést kaptam a Pécsi Húsipari Vállalattól, amely Alsómocsoládon megvásárolt egy volt vadászkastélyt azzal a céllal, hogy ott oktatási központot alakítson ki. A kastély körül hatalmas park terült el, ahová több mellszobrot, illetve más parkba illő szobrot rendeltek: például Flóra, Padon ülő nő, Napfürdőző stb.

Számtalan köztéri szobrom van az ország szinte minden részén, Kaposvártól Hevesig, amelyek az elmúlt 30 évben készültek. Utolsó munkám a Pécsen található Szent Borbála szobor, amelyet 2006-ban készítettem Opris Péter mellszobrával együtt. Rendszeresen

Meditáció, 1992

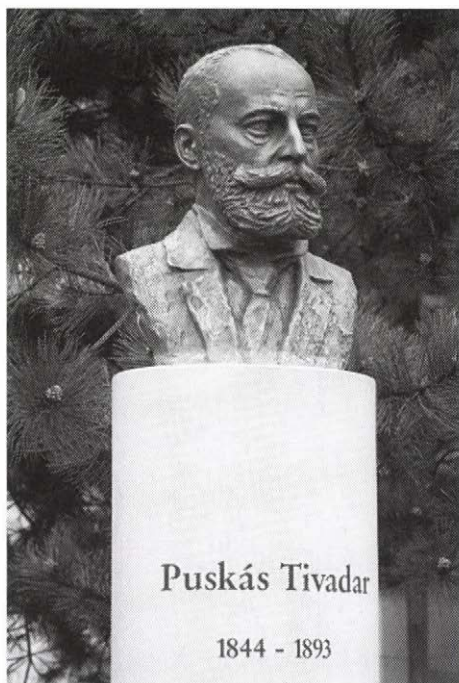
készíték érméket, és gyakran szerepelek kiállításokon. A következő kiállításom idén szeptemberben lesz Stockholmban. Finnország magyarországi nagykövete többször volt Pécsen, és korábban vásárolt is a munkáimból. Magyarország után Svédországba került nagykövetnek, és az ő szervezőmunkájának is köszönhető a leendő stockholmi kiállítás egy kitűnő galériában.

– *Hogyan kerültél kapcsolatba a Hírközlési Múzeumi Alapítvánnyal, és mi volt a megbízás tárgya?*

– Az alapítvány 2003-ban egy meghívásos pályázatot írt ki hírközlési emlékműre, amelyet a balatonszemesi postamúzeum udvarára kellett tervezni. A Kő Pál vezette zsűri az én munkámat ítélte a legjobbnak. Így kaptam megbízást a postásszobrot, a hat bronz domborművet és a galambokat is magában foglaló szoboregyüttes elkészítésére, amelyet 2004-ben avattak fel. A kézbesítő figurájának megformázásához felidéztem magamban gyerekkorom postását. Még most is jól emlékszem kabátjára, testtartására és a mozdulatra,

Napfürdőző, 1989

Puskás Tivadar, 2006

Opris Péter, 2006

ahogy jellegzetes táskáját kinyitotta. Utána elkészítettem Puskás Tivadar mellszobrát is, amely jelenleg a Magyar Telekom budapesti székháza előtt áll, és a bevezetőben már említett Opris Péter első pécsi postaigazgató mellszobrát a főposta melletti térre.

– Köszönöm a beszélgetést, és jó egészséget, sok sikert kívánok alkotómunkádhoz.

Trischler Ferenc köztéri alkotásai

Magányosan, 1975, Alsómocsolád
Fáradt bohóc, 1978, Pécs
Petőfi Sándor-mellszobor, 1978, Hímesháza
József Atilla-dombormű, 1979, Bóly
Hullámok dombormű, 1983, Zalakaros
Lobogás, 1983, Pécs
Diákok, 1984, Kaposvár
Termékenység, 1984, Sátorhely
Jókai Mór-mellszobor, 1985, Harkány
Juranich Lőrinc mellszobor, 1985, Szigetvár
Munkácsy Mihály-dombormű, 1985, Kaposvár
Pihenő, 1986, Drávaszabolcs
Hild János-dombormű, 1986, Pécs
Napfürdőző, 1989, Alsómocsolád

I. világháborús emlékmű, 1990, Töttös
Olvasó lány, 1990, Nagyvárad
Bárcezi Gusztáv-dombormű, 1990, Kaposvár
Széchenyi István-mellszobor, 1990, Alsómocsolád
II. világháborús emlékmű, 1990, Töttös
Kossuth Lajos mellszobra, 1991, Alsómocsolád
Petőfi Sándor mellszobra, 1991, Alsómocsolád
II. világháborús emlékmű, 1991, Újpest
II. világháborús emlékmű, 1991, Mágocs
Assisi Szent Ferenc, 1991, Pécsbánya
Damjanich-mellszobor, 1991, Pécs
Bőség, 1991, Bóly
Knézich-mellszobor, 1992, Pécs
Deák Ferenc-mellszobor, 1992, Alsómocsolád,
Liszt Ferenc-mellszobor, 1993, Alsómocsolád
Gróf Leiningen-mellszobor, 1993, Pécs
Erzsébet királynő dombormű, 1993, Bóly
Szentháromság, 1993, Mohács
Diszkapu, 1993, Pécs
Poeltenberg Ernő, 1994, Pécs
Munkácsy Mihály-mellszobor, 1994, Alsómocsolád
Flóra, 1995, Alsómocsolád
Batthyány Julianna-dombormű, 2000, Bóly
Szent István-mellszobor, 2001, Lajosmizse
Szent István-mellszobor, 2001, Heves
Szent István-mellszobor, 2003, Döbrente
Mátyás király mellszobor, 2003, Lajosmizse
Jakon Bleyer-dombormű, 2004, Budapest
Hírközlési emlékmű, 2004, Balatonszemes
Palkó Sándor-mellszobor, 2004, Orfű
Csorba Győző-mellszobor, 2004, Pécs
Wittmann Antal-mellszobor, 2005, Mosonmagyaróvár
Diszkapu, 2005, Bóly
Erzsébet királynő dombormű, 2005, Bóly
Puskás Tivadar-mellszobor, 2006, Budapest
Opris Péter-mellszobor, 2006, Pécs
Szent Borbála, 2006, Pécs
14 stáció dombormű, 2007, Pécs

A Postamúzeum múzeumpedagógiai lehetőségei

A 21. század fejlődése nem csak a technikában jelenik meg, hanem a múzeumok fejlődésében is láthatók jelei. Aki gyakran jár múzeumokba, érzékelheti, hogy napjaink múzeumaiban egyre jelentősebb szerepet kap az informatika, a különféle hang- és képeffektusok megjelenése és a jobbnál jobb programok szervezése családok és gyermekek számára. Ez egyrészt a látogatócsalogató programok része, másrészt a látogatóközönség is igényt tart a múzeumok fejlődésére. Azonban a múzeumba járó szülők gyakran találkozhatnak azzal a problémával, hogy nincs kire hagyni gyermeküket, amikor ők éppen egy érdekes és ritka kiállítást szeretnének megtekinteni. Ennek megoldásaként ma már egyre több olyan múzeumot látogathatnak az ilyen problémával küszködő szülők, ahol gyermeküket egy-két órára múzeumpedagógiai foglalkozásra vihetik. S amíg a gyermek végzett múzeumpedagógusok – és persze sok más gyermek – között játszik, képzőművészeti foglalkozásokon vesz részt, fejleszti ismereteit különböző feladatok, rejtvények segítségével, addig a szülők kellemesen végignézhetik, megismerhetik a régóta áhított kiállítást. Persze nem csak ilyen esetekben találkozhatunk múzeumpedagógiai foglalkozásokkal, hanem már az iskolák is előszeretettel fogadják ezeket a lehetőségeket. Természetesen korosztályonként más és más nehézségű feladatokkal ismerkedhetnek meg ilyenkor a fiatalok.

Sajnos a budapesti Postamúzeum ezen a téren jelentősen le van maradva a hazai múzeumoktól. Míg más múzeumokban 30 esztendeje folynak ilyen foglalkozások, addig a Postamúzeumban – igaz korábban volt néhány időleges próbálkozás – jelenleg semmilyen állandó múzeumpedagógiai tevékenység nem történik. A Postamúzeum bár nem zárkózik el a gyermekfoglalkozásoktól, a hely és a múzeumpedagógusok hiánya visszaveti ezeket a foglalkozásokat. Ezért kényszerül csak olyan rendezvényeken bemutatkozni, ahol a múzeumpedagógiai foglalkozásokhoz a hely adott. Ilyen lehetőség például a Magyar Nemzeti Múzeum kertje, ahol minden évben részt veszünk a Múzeumok Majálisa rendezvényen, és évente megújuló fejlesztő- és memóriajátékokat mutatunk be. Ezeket a játékokat magam készítem el azzal a céllal, hogy e rendezvények alkalmával ne csak a felnőttekkel, hanem a gyermekekkel is meg tudjuk ismertetni értékes és érdekes gyűjteményeinket. A játékok többsége feladatlapos memória- és logikai készséget fejlesztő játék, amelyek egy-egy adott témához kapcsolódva születtek meg.

A játékok elkészítése számomra örömteli feladat. Nem csupán azért, mert játszani jó, hanem azért a pillanatért is, amikor a gyermekek – és a szülők – szemében felcsillan a büszkeség az olykor nem is olyan egyszerű feladatok megoldásakor. És persze a mosoly és az öröm kárpótolja az embert a mindig új ötletet kívánó feladatok elkészítéséért.

Remélhetőleg néhány éven belül a múzeumpedagógia a budapesti Postamúzeumban is jelentős szerephez juthat, amelybe terveink szerint a vidéki kiállítóhelyeink is bekapcsolódhatnak majd. Ez nem csak a Postamúzeum szempontjából lenne jelentős előrelépés, hanem az ide látogató gyermekeknek biztosítana lehetőséget arra, hogy a múzeum, illetve

a kiállítás megtekintése után érdekes játékokba vonjuk be, és tanulságos feladatokkal kössük le figyelmüket ebben a gyönyörű, 19. században épült Andrássy úti palotában.

Ezeknek a játékoknak készség-, képesség- és memóriafejlesztőnek kell lenniük, mivel nagyon fontos, hogy egy mai múzeum a gyermekek tudásának, készségeinek, képességeinek és memóriájának fejlődéséhez játszva próbáljon hozzájárulni. Hiszen mint tudjuk, az emlékezés a tanulás egyik legszükségesebb alapja, segítségével fejlődik az énképünk, és biztosítja számunkra a folyamatosság érzését. Amikor arra gondolunk, mit jelent embernek lenni, el kell ismernünk az emlékezet központi szerepét. Az emlékezésnek három szakasza különböztethető meg. Elhelyezés a memóriában, megőrzés a memóriában és visszanyerés a memóriából. Egyszerűbben: kódolás, tárolás, előhívás. Az emlékezet jelen elméletei alapján a felejtést az emlékezés egy vagy több szakaszán fellépő hibának tulajdonítják. Az emlékezet három szakasza a különböző helyzetekben nem egyformán működik. Úgy tűnik, azok a helyzetek, amelyek az ismeretek másodpercekig tartó megőrzését igénylik, különböznek azoktól, amelyekben az ismeretanyag hosszabb, percek-től évekig tartó tárolására van szükség. Az előbbit rövid távú, az utóbbit hosszú távú memóriának nevezzük. Ha egy nevet közvetlenül az után idézünk fel, miután találkozunk alanyával, az előhívás erőfeszítés-mentesnek tűnik, mivel a név nyoma még aktív, még éppen a tudatunkban van. Ha ugyanazt a nevet órákkal később próbáljuk felidézni, akkor az előhívás gyakran nehézségekbe ütközik, mert a név nincs már a tudatunkban. Persze esetünkben ez a név egy tárgy neve is lehet.

Memóriafejlesztés szempontjából a Postamúzeum épületében számos lehetőség rejlik, amit, ha lesz rá lehetőség, múzeumpedagógiai szempontból szeretnénk is kihasználni. A játékokat korosztályokra bontanánk, de olyanok is lennének, amelyeket mindenki játszhat. Először a legkisebbek foglalkoztatásának tervezetét mutatom be, amely tulajdonképpen egy egyszerű kifestő játék. Először is, amikor egy óvodás csoport érkezik a múzeumba, korosztályuknak megfelelő tárlatvezetést kell szervezni, amely keretében csupán a figyelmüket felkeltő dolgokat szabad bemutatni. Például a köpcsényi lóváltó-állomás makettjét, a csöpostát, a korabeli postajárműveket, a működő régi telefonközpontot – a csengetés és az egymással való kommunikálás lehetőségének ismertetésével –, a lakihegyi antennatorony villámhárítógömbjét stb. Ezek után terveink szerint egy e célnak megfelelő teremben emlékezetből lerajzolhatnának egy adott tárgyat, autót vagy akár egy postamestert ábrázoló bábút is, ami éppen a kiállítás során a kedvencükké vált, vagy csak egyszerűen megtetszett nekik. Természetesen az is elképzelhető, hogy a látott tárgyokról előre elkészített rajzokat színezhessenek ki.

A Postamúzeumnak helyet adó Saxlehner-palota kívül-belül gazdagon díszített a Lotz Károly által festett freskókkal, amelyek közül egyet a kisiskolás korú gyerekek elemezhetnének ki egy múzeumpedagógus segítségével. Ezek közül a freskók közül néhány az ásványvízzel kapcsolatos, mivel a ház építtetője a Hunyadi János néven ismertté vált keserűvíz forgalmazója volt. Az elemzés során a gyermekeknek főként a színekre kellene koncentrálni, majd a freskó kicsinyített színezetlen másolatát festékekkel vagy egyszerű színes ceruzával emlékezetből kiszínezni. Az is feladat lehetne, hogy az egyik freskó kicsinyített másolatán egy-egy kihagyott részletet pótoljanak, berajzoljanak. Ez már egy összetettebb feladatot jelentene, amellyel nem csak a memóriájuk, hanem a rajzkészségük is fejlődne, hiszen nem csak a színekre kellene odafigyelniük, hanem a fres-

kó pontos ábrázolását is rögzíteniük kellene előbb a rövid távú, majd a hosszú távú memóriájukban.

Az általános iskola felső tagozatos, illetve a középiskolás korú gyermekek számára a memória fejlesztését feladatlapos játékok segítségével lehetne megvalósítani. A gyermekek múzeumpedagógus vagy tárlatvezető kíséretével végigmennek a kiállításon, majd a tárlatvezetés után egyénileg is megnézhetnék a kiállítást. Itt már kapnának egy-egy feladatlapot, amelyen a tárlatvezetésen elhangzottakkal kapcsolatos kérdések lennének. Ezt a játékot akár 3-4 fős kis csoportokban vagy akár egyénileg is végrehajthatnák. Akik elsőként érnének vissza a kiindulóponthoz, azok apró ajándékokban – toll, kulcstartó stb. – részesülhetnének. Ennél a feladtnál fontos elképzelés, hogy az adatlap megoldásai az adott tárgynál ne legyenek minden esetben kiírva, hanem inkább olyan válaszokat várnánk, amelyek érdekesek a gyermekek számára, és bizonyos mértékig agytornát is igényelnének. Erre példakérdés lehetne, hogy: Meddig működött a kiállított telefonközpont? A dátum ugyan nincs kiírva a központnál, de a múzeumpedagógus vagy a tárlatvezető felhívna rá a figyelmet az aktuális, az éppen 1990-ben született korosztálynál. Ebből a gyerekek tudni fogják, hogy a telefonközpont 1990-ig működött.

A foglalkozásoknál lényeges szempont, hogy a gyermekek ne rohangáljanak fel-alá a kérdések megfejtése miatt, hanem a múzeumlátogatás szabályait betartva keressék meg a válaszokat. Ha a gyermekek számára nem tudunk ajándékot biztosítani, akkor ez a játék továbbfejleszhető. Egy olyan kérdőívet állíthatunk össze, amelynek válaszait egy keresztretjvénybe írják be, amelyben a megfejtés után egy olyan városnév bukkan elő, ahol szintén található egy postamúzeumi kiállítóhely, egy esetleges újabb látogatói célként. Igaz, hogy egy egyszerű ajándék és egy jó játék hatásosabb reklám lehetne a gyermekek és szüleik körében, mint egy egyszerű turistaújságban is megjelentethető apróhirdetés.

Természetesen a memória fejlesztéséhez – a talán már szokványosnak mondható – képes memóriajáték is megtalálható lesz a Postamúzeumban, amely 40 ábrájával a kicsik és nagyok kedvencévé válhat. A kártyákon a Magyarországon található postamúzeumi kiállítóhelyekből láthatnak majd egy-egy kiállításrészletet, amelyeknek a párját kell megtalálni. Jelenleg ez a kártyacsomag csak házi kivitelezésben készült el, de remélhetőleg az elkövetkezendőkben nyomdai úton is kiadhatóvá válik. Ezekkel a játékokkal nem csak az a célunk, hogy a gyermekek jól érezzék magukat múzeumunkban, hanem esetenként mind a rövid, mind a hosszú távú memóriájuk fejlesztéséhez is hozzájárulhassunk.

A Múzeumok Majálisán a memóriajátékokon kívül még számos rejtvény, színező, levélíró és viaszpecsételős játék várja a sátrunkba betérő gyermekeket, akik büszkén viszik haza az általuk készített játékokat vagy megoldott feladatlapokat. Ilyen játék a magyar televíziózás 50. évfordulójára készített rejtvény is, amely bár egyszerűnek mondható, rengeteg figyelmet és türelmet igényel. Ezek a feladatok nem csak a játék örömet szolgálják, hanem egyben reklámként is funkcionálhatnak. Ez azért célszerű, mert a gyermekek, ha ezeket a játékokat hazaviszik, esetleg egy-egy családi vagy iskolai kiránduláson felidézhetik a kiállítóhelyeink helyszíneit, és jobb esetben még el is látogatnak oda.

A Postamúzeum egyik fő célja az lehetne, hogy ne csak a Múzeumok Majálisán vagy a hasonló rendezvényeken tudjon bemutatkozni múzeumpedagógiai téren, hanem minél több gyermekkel ismertethesse meg a posta történetét, és ezt ne csak kiállítások bemutatásával, hanem érdekes memória-, képesség- és készségfejlesztő játékokkal tegye. A má-

sik cél, hogy az iskolák és a pedagógusok segítségével a fiatalok legszélesebb rétegéhez el tudjuk juttatni a múzeum értékeit. Remélhetőleg ez a folyamat minél előbb elindulhat, és többen több gyermek és szülő ismerkedhet meg ezekkel a játékokkal, illetve a múzeum által közreadott történetekkel, kiállításokkal. Felnőtteknek vagy szülőknek készített játékok is sikeresnek mondhatók, mint például a mondatkereső, amely szintén reklámanyagként is szolgálhat.

Ezeknek a játékoknak, ötleteknek, projekteknek a megvalósításához megfelelő és állandó múzeumpedagógiai helyszínre, eszközökre, legalább két szakemberre – esetünkben végzett múzeumpedagógusokra – és természetesen pénzre van szükség. Amíg ezek a tényezők nincsenek biztosítva, addig a Postamúzeumban a múzeumpedagógiai foglalkozások csak néhány rendezvény erejéig fejlődnek, fejlődhetnek ki. A más múzeumok által bemutatott foglalkozások pedig elérhetetlenné válnak. Bízom benne azonban, hogy hamarosan a Postamúzeum is felfejlődhet pedagógiai programjaival a hazai múzeumok közé, és számos gyermeknek és felnőttnek biztosíthat színvonalasabbnál színvonalasabb foglalkozásokat és hasonló egyszerű, de fejlesztő játékokat.

Végezetül ismerkedjenek meg néhány adatlappal, amelyeket a Múzeumok Majálisa, illetve a hasonló rendezvények alkalmából készítettem.

A Postamúzeum kiállításával kapcsolatos feladatlap

1. Mondj három épületet, amelyben Lotz Károly freskói láthatók!
2. Ki készítette a postatörténeti fali gobelineket, amelyek a Postamúzeumban láthatók?
3. Kik és mikor hordták a kiállításban látható óriáscsizmát?
4. Kinek a nevéhez fűződik az első magyar postautó?
5. Melyik uralkodónő nevéhez fűződik a postai személyszállításról és a kocsi-posta szabályozásáról kiadott rendelet?
6. Melyik város híres szállodájában használták a kiállított telefonközpontot?
7. Hogy hívják azt a távírdafelügyelőt, aki 1901-ben emlékalbumot kapott?
8. Melyik adótorony villámhárító gömbje látható a Postamúzeumban?
9. Melyik Nobel-díjas magyar kutató mellszobra látható a kiállításban?
10. Melyik négy zeneszerző portréja látható a zeneterem mennyezetén?

Megfejtés: 1. Operaház, Parlament, Magyar Tudományos Akadémia; 2. Kapros Kósa Edit; 3. Postakocsi hajtói téli időkben; 4. Csonka János; 5. Mária Terézia; 6. Székesfehérvár; 7. Józsa Lajos; 8. Lakihegyi adótorony; 9. Dr. Békésy György; 10. Mozart, Bach, Beethoven, Haydn.

Fejtse meg a szövegben rejlő mondatot!

A szavak jobbról balra, balról jobbra, fentről le, lentől fel (átlósan nem) olvashatók!

A	T	Ö	G	Á	S	J	Ú	P	É	K	T
R	G	B	V	E	T	T	R	O	T	R	M
O	A	M	N	É	U	R	H	V	E	É	T
B	Ü	E	F	Ő	T	É	R	F	R	M	U
M	S	S	A		T	É	M	M	A	N	D
I	Ü	G	Y	H	E	I	A	I	Z	O	R
C	S	T	N	Í	N	Z	E	T	Ű	T	T
I	K	L	O	R	E	S	E	M	T	O	É
L	A	V	I	A	M	S		Í	Z	E	H
A	L	Z	R	D	T	O	I	E	S	D	Ó
P	B	Z	O	Ó	Á	D		Y	S	I	Á
S	A	M	Á	R	O	N	A	P	Ö	V	T

Kétbetűsek: AM, AT, CS, FM, KI, TV; **Hárombetűsek:** HÉT, MIT, MRT, MTI, PAL, PYE, RGB, URH, TUD; **Négybetűsek:** ÉTER, KRÉM, SÜSÜ, ORTT; **Ötbetűsek:** ABLAK, FŐTÉR, ORION; **Hatbetűs:** HÍRADÓ; **Hétbetűsek:** ÁTME-NET, CIMBORA, DOSSZIÉ, ÖSSZTŰZ; **Nyolcbetűsek:** KÉPÚJSÁG, PANO-RÁMA, VIDEOTON.

Megfejtés: Ötven éves a magyar televíziózás.

Postamúzeum – 1061 Budapest, Andrásy út 3.

Postamúzeum – 8636 Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46.

Postamúzeum – 8291 Nagyvázsony, Temető u. 3.

Delizsánsz Kiállítóterem – 4026 Debrecen, Múzeum u. 3.

Postamúzeum – 6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.

Postamúzeum – 3176 Hollókő, Kossuth u. 80.

Telefónia Múzeum – 1014 Budapest, Űri u. 49.

Rádió és Televíziómúzeum – 2049 Diósd, Kőbányai út 11.

Postakürt Galéria – 3525 Miskolc, Kazinczy Ferenc u. 16

Telegaléria – 7621 Pécs, Rákóczi út 19.

Emitel Telegaléria – 6400 Kiskunhalas, Mátyás tér 9.

Postagaléria – 7621 Pécs, Jókai u. 10.

Postamúzeum – 9730 Kőszeg, Rájinis u. 3.

www.postamuzeum.hu

Találja meg az elrejtett, szóköz nélküli mondatot!

.	A	T	T	X	O	?	S	E	D	F	H
S	Z	E	E	K	P	Z	I	K	V	Ö	!
Z	É	T	L	R	N	T	É	S	E	L	K
E	R	E	V	Á	Ö	Ú	J	R	S	D	Ő
R	N	O	Á	M	K	I	S	É	C	S	A
B	K	S	R	J	U	M	A	L	D	G	L
I	?	Q	L	Z	T	Ú	.	Z	L	Y	Á
L	Y	O	M	Y	Y	Z	I	Ö	K	R	D
X	I	A	Ú	N	L	E	U	M	I	Í	J
S	B	M	Z	Á	D	M	C	X	A	H	Á
Z	A	U	E	V	T	Í	P	A	L	A	T
I	N	!	P	A	L	L	Ű	V	M	G	Y

Megfejtés: Szeretettel várjuk önt és kedves családját a Hírközlési Múzeumi Alapítvány múzeumaiban!

Postamúzeum – 1061 Budapest, Andrásy út 3.

Postamúzeum – 8636 Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46.

Postamúzeum – 8291 Nagyvázsony, Temető u. 3.

Delizsánsz Kiállítóterem – 4026 Debrecen, Múzeum u. 3.

Postamúzeum – 6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.

Postamúzeum – 3176 Hollókő, Kossuth u. 80.

Telefónia Múzeum – 1014 Budapest, Úri u. 49.

Rádió és Televíziómúzeum – 2049 Diósd, Kőbányai út 11.

Postakürt Galéria – 3525 Miskolc, Kazinczy Ferenc u. 16

Telegaléria – 7621 Pécs, Rákóczi út 19.

Emitel Telegaléria – 6400 Kiskunhalas, Mátyás tér 9.

Postagaléria – 7621 Pécs, Jókai u. 10.

Postamúzeum – 9730 Kőszeg, Rájnis u. 3.

www.postamuzeum.hu

Morzeábécé

Betűk:

A	.-	Á	...-	B	-...	C	-..	D	-..	E	.
É	...-	F	...-	G	---	H	I	..	J
K	-..	L	...-	M	--	N	-.	O	---	Ö	---
P	...-	Q	...-	R	-..	S	...	T	-	U	...-
Ü	...-	V	...-	W	...-	X	-...-	Y	-...-	Z	...-

Számok:

0	-----	1	.----	2	..---	3-	4-
5	6	-....	7	--...	8	---..	9	-----

Írásjelek:

.	...--	,	---..	:	--...	?	...--
---	-------	---	-------	---	-------	---	-------

Fejtsék meg a következő felhívást!

.../---..//././././././././.../ .../---./././././././.../
 -/...-/./././.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../
 ./.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../
 -./././././.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../
 ---.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../.../...

Megfejtés: Szeretettel várunk téged és családodat a Postamúzeumban.
 Cím: 1061 Budapest, Andrásy út 3.

A távíró- és a távbeszélőtörténeti gyűjtemény viszontagságai avagy költöztetése a Gyáli útról

A távközléssel kapcsolatos tárgyi emlékek gyűjtése már az 1880-as évek elején megkezdődött, és ma is folyamatosan tart. A Postamúzeum legnagyobb területigényű gyűjteményét a távíró- és távbeszélő-történeti tárgyak alkotják. A gyűjtés során a mindenki által jól ismert távíró- és az igényesen kialakított, néha kimondottan kecses megjelenésű telefonkészülékeken kívül természetesen a nagyobb kiterjedésű műszaki berendezések – keretek, egységek, gépek – is bekerültek a gyűjteménybe. Ezek között megtalálhatók a távgépírók, a manuális LB és CB telefonkészülékek és távbeszélőközpontok, valamint az egyéb műszaki berendezések is. Ezeknek a nagyméretű és esetenként igen súlyos tárgyaknak az elhelyezése mindig gondot jelentett a múzeumnak.

A Postamúzeum gyűjteményi tárgyait, köztük a távíró- és távbeszélő-történeti emlékeket is, a Magyar Királyi Posta kezdetben a főposta épületében, a millenniumi kiállítás után kiállítóhely hiányában részben a Közlekedési Múzeum kiállításában, részben pedig a különböző postaépületek raktárterületeiben tárolta. Később a Közlekedési Múzeumban kiállított tárgyak mellett a Postavezérigazgatóság, a Lágymányosi Távbeszélő Központ és a Budapest 13. számú postahivatal Pauler utcai épületében őrizték a műtárgyakat.

A II. világháború alatt súlyos károkat szenvedett, különböző postaépületekben tárolt postamúzeumi gyűjteményt, illetve a Budapest ostroma alatt romossá vált Közlekedési Múzeumtól visszakapott műtárgyakat végül az 1949-ben felépült Csepel 1. számú postahivatal épületében múzeumi célra kialakított pinceraktárakba költöztették. S bár az itt tárolt műtárgyak jelentős részét 1955-ben a Postavezérigazgatóság épületében megnyílt első önálló postamúzeumi kiállításába kihelyezték, a raktáron lévő hálózatos tárgyi emlékeket máig a Csepel 1. számú postahivatal két pincehelyiségében tároljuk. A Postamúzeum kiállítása jelenlegi helyére, az Andrássy út 3. szám alá 1972-ben költözött. Raktározás céljából ekkor vehettük igénybe a múzeum szomszédságában, a Bajcsy-Zsilinszky úton lévő Budapest 5. számú postahivatal pincehelyiségeit, ahol a postatörténeti tárgyak mellett távíró- és távbeszélő-történeti emlékeket is őriztünk.

A folyamatosan gyarapodó tárgyak tárolása azonban egyre nagyobb gondot okozott. Emellett a múzeum gyűjtési és tárolási módszereit az első gépi kapcsolású (rotary) távbeszélőközpontok bontása révén hirtelen megjelenő igen nagy méretű és súlyú keretek és berendezések elhelyezési igénye is alapvetően befolyásolta. A lebontott keretek és egységek azonban csak a kezdetet jelentették a nagy kiterjedésű tárgyak gyűjtésében.

Ennek előzményeként el kell mondanunk, hogy az 1970-es évek elején a crossbar technika megjelenésével egy olyan kísérleti hely létesítése vált szükségessé, ahol a korábbi forgógépes (rotary) és a bevezetésre kerülő crossbar technika együttműködését modellezni és oktatni tudták. Ekkor jött létre a Győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola területén az a Rendszer Támogató Központ elnevezésű mintaközpont, amelyben az összes akkor hazánkban még üzemben lévő központtípus megtalálható

volt. A rotary központok leállításával, a crossbar központok gyors elterjedésével, illetve az elektronikus (TPV) központok megjelenésével azonban a mintaközpont feladatai megváltoztak. Az 1989 végén, az 1990-es évek elején bevezetett három elektronikus központtípus (ADS, AXE és EWSD) rendszertámogatása és oktatása vált legfontosabb feladatává. Így a győri mintaközpont berendezéseit 1996-ban lebontották, és átadták a Postamúzeumnak.

Az átadás igen nagy mennyiségű és súlyú berendezések elhelyezésének és állagmegóvásának megoldását kívánta meg a múzeumtól. Gyors segítségként a Matáv Rt. ideiglenes raktárhelyet bocsátott rendelkezésünkre, amelynek eredményeként a győri anyag berendezései – különféle típusú központkeretek, átvitel-technikai és áramellátó berendezések – 1996-ban a csepeli távbeszélőközpont épületébe kerültek.

A raktározás tekintetében az első minőségi változást az 1997-es esztendő hozta meg. Ugyanis a rákospalotai EWSD típusú távbeszélőközpont épületének felső szintjén a Matáv Rt. egy 260 m² alapterületű tetőtéri termet bocsátott rendelkezésünkre, amelybe a múzeum tervtári dokumentációs gyűjteménye mellé a T.16 jelű távbeszélőtörténeti gyűjtemény ki nem állított műtárgyainak egy részét is átköltöztethettük. A világos, pormentes, fűtött helyiség nagyban elősegítette a műtárgyak állagmegóvását, illetve azok adatainak, történetének megfelelő körülmények között történő feldolgozását. A költöztetést középiskolás diákok segítették, a muzeológus munkatársak ezzel párhuzamosan a munka irányításán túl a leltározást is elvégezték.

1999-ben a Matáv Rt. a csepeli távbeszélőközpontban ideiglenesen tárolt győri berendezések és az időközben begyűjtött hasonló méretű műtárgyak részére új helyszínt jelölt ki. Így lett a Gyáli úti Posta Anyaghivatal kb. 650 m²-es pinceraktára a múzeum egyes távíró- és távbeszélő-berendezéseinek nyugvóhelye egészen 2006-ig. A korábban szenespinceként használt helyiség sajnos nem tette lehetővé az előírások szerinti állagmegóvást, s a hideg, sötét, poros pincében munkavégzésre is csak igen korlátozott mértékben kerülhetett sor. Így nem bántódtunk túlságosan, amikor a Gyáli úti telephely eladása miatt egy újabb költözés szükségessége merült fel. Tudtuk persze, hogy ez nagyon nagy munka lesz, de hogy mekkora – most már elmondhatjuk –, azt ál munkában sem gondoltuk.

A tárgyak szállíthatóvá tételéhez, a csomagoláshoz és dobozolásához már 2005-ben nekiláttunk. Mint korábban a rákospalotai költözésnél, a munkálatok elvégzéséhez itt is tervbe vettük a Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjainak bevonását, de sajnos a rossz körülmények miatt erre itt nem kerülhetett sor. Így a teljes feladat a múzeum dolgozóira hárult. Hónapokon keresztül csak csomagoltunk, dobozoltunk, tisztogattunk és rakodtunk. A munka során 300 m buborékfóliát, 100 m textilanyagot használtunk fel a több ezer műtárgy csomagolásához, és 200 db különböző méretű kartondobozt töltöttünk meg tárgyakkal, amelyeket előtte szintén be kellett csomagolni.

A Gyáli útról azonban nem csupán a pincében őrzött tárgyakat kellett elszállítani, hanem az udvaron tárolt három 12 m hosszú konténerközpontot is. Ebből az egyik konténer egy komplett ARF 102 típusú távbeszélőközpont, amelyben minden berendezés eredeti helyén és elvileg üzemképes állapotban maradt meg. A másik két konténert távközlési műszerek tárolására használtuk, az itt tárolt tárgyakat szintén csomagolni, illetve dobozolni kellett, és bizony tapasztaltuk, hogy télen a konténer még a pincénél is sokkal hidegebb és kellemetlenebb munkahely.

A csomagolással és a költözési előkészületekkel párhuzamosan történt az újabb raktárhely keresése is, amelynek során nem csupán a tárgyak megfelelő tárolását, a helyszín jó megközelíthetőségét, a nehéz tárgyak beszállíthatóságát és emelését mérlegeltük, hanem egy látványraktár kialakításának lehetőségét is kilátásba helyeztük. Ez elég hosszadalmas folyamat volt, és a felajánlott lehetőségek között az országnak mondhatni minden szegletébe szóba jött, csupán Budapest nem – sajnos.

A végső döntés 2006-ban született meg. A Magyar Telekom Nyrt. a Miskolc-Avas korábbi AR távbeszélőközpont műszaki helyiségeit jelölte ki a Postamúzeum számára egy ún. látványraktár kialakítása céljából. A már kiürített helyiségeket májusban mértük fel. A bejárás során megállapítható volt, hogy az 500 m² alapterületű gépterem és a hozzá kapcsolódó, összesen 100 m² alapterületű kisebb helyiségek az egyéb feltételekkel optimális lehetőséget nyújtanak a tárgyak elhelyezésére, remélhetően most már hosszú távon. A felajánlott raktárhelyiségek elfogadását követően kerülhetett sor a korábbi megállapodás szerinti épület-felújítási munkálatok elvégzésére: tetőjavításra, helyiségek festésére, világítás cseréjére, külső és belső általános javításokra. Ezzel párhuzamosan tovább folytak a költöztetés előkészületei. Először, július 4-én a három konténer szállítottuk el, amelyeket az Antenna Hungária Nyrt. hozzájárulásával a diósi Rádió és Televíziómúzeum területén helyeztük el. Ez a megoldás a két kiürített konténerben való tárolókapacitás kihasználásával a rádió- és televízió-történeti gyűjtemény kényelmesebb raktározására, illetve a zárt területen belül elhelyezett ARF 102 konténerközpont látogatására adott lehetőséget.

Miskolcon a már felújított gépterem a műtárgyak befogadására készen.

A konténerek szállítása érdekes és nehéz feladatnak bizonyult. Az útvonalengedélyen kívül sok más tényezőt is figyelembe kellett venni, így a Gyáli úti telephely belső udvarának méretét, kapukihajtóját, a diósi behajtási és fordulási lehetőségeket stb. A szállításhoz speciális járműre volt szükség, hiszen a 12 m hosszú és 6 m széles ARF 102 típusú konténerközpont teljes súlya meghaladta a 20 tonnát. A szállítás első lépéseként a konténerekről eltávolították a sátortetőt, majd az alsó gerendázaton az erre a célra kialakított emelőnyílásokba emelőrudakat helyeztek, amelyek segítségével a konténert megemelték, de a szűk udvaron a daru képtelen volt a felemelt konténert egy lépésben a trélerre fordítani. Végül azonban ez is sikerült, s az első szállítmány elindulhatott Diósdra. A trélerből, a daruból és a bennünket szállító személyautóból álló konvoj az M5 kivezető szakaszán érte el az M0-t, majd Diósdot, ahol egy kicsi, szűk kapun kellett behajtani ezzel a hosszú szállítmánnyal. Ezt követően a lerakódás az előre elkészített betonlapzatra már gyorsan történt. A kezdeti nehézségek után a következő két konténer másnapi szállításánál már nem voltak gondok.

A többi tárgy vonatkozásában a miskolci helyszín véglegesítését követően a pincében előkészített műtárgyakkal kapcsolatban is felgyorsultak az események. A szállítást végző cég első pillanatra kicsit alábecsülte a feladatot, ennek a nagy mennyiségű anyagnak a Gyáli úti pincéből a miskolci első emeleti raktárba történő szállítását. De aztán rájöttek, hogy mi vár rájuk. Első nap teherautóval és személygépkocsikkal megjelent egy 12 fős jókedvű, tettere kész csapat. A rendkívül lendületesen dolgozó társaság a nehéz és hosszú

Az ARF 102 típusú konténerközpont lerakása Diósdon

tárgyak láttán sem csüggedt, a szállítás ütemét a szervezéssel, az adminisztrációval és fotózással szinte alig lehetett követni.

Néha a legnehezebbnek gondolt tárgyak kerültek fel legkönnyebben a kocsira, az egyszerűbbnek tűnők meg nehezebben. Bizony nem egyszer fordult elő, hogy csak azért nem fogtak egy tárgyat többen, mert már nem fértek hozzá. Kemény, férfimunka volt nem csupán a felrakás, de Miskolcon a lerakodás, illetve daruzás is. Szerencsére az AR központ emelőcsörlője megkönnyítette a feladatot. Az előkészített teljes távíró- és távbeszélőtörténeti gyűjteményi rész leszállítása végül sok-sok fordulóval 13 napot vett igénybe, és 2006. augusztus 25-én fejeződött be.

Ezt követően kezdődhetett meg a leszállított tárgyak elrendezése és a látványraktár tervszerinti kialakítása. A látványraktár a hagyományos állagmegóvácson és szakszerű tároláson túlmenően a látogatóknak a többnyire helyszűke miatt be nem mutatott műtárgyak megismerésére is lehetőséget nyújt. Ezek egy része ugyan továbbra is dobozolt állapotú marad, hiszen mégiscsak egy raktárról van szó, de az érdekes, látványos tárgyak a dexion polcokon is jól mutatnak majd. Másrészt egy ekkora helyiség a régi berendezéseknek, kereteknek az eredetihez hasonló felállítására, a régi központok hangulatának felidézésére is lehetőséget biztosít.

A helyszíni berendezési munkálatokat Jakab László muzeológus – jelen sorok írója – és Kozmáné Grünwald Éva kiállítás-kivitelező iránymutatása mellett Király Károly és

A tettere kész csapat a jól megszervezett szállítási munkálatok közben

A beérkeztetett anyagok halmaza az osztályozásra várva

munkatársai, Molnár György és Kanyó András külső munkatársak végezték, akik már a költözés során is közreműködtek a tárgyak szállítás utáni érkeztetésében és tervszerű lerakásában. Ezt követően először a Gyáli úti raktár állványait állították fel, amelyekre a dobozok és kisebb méretű becsomagolt tárgyak kerültek. Majd a padlóra fektetett igen nagy méretű és nehéz kereteket rendezték át, illetve vitték átmenetileg másik helyiségbe a felállítandó központosorok számára szükséges hely felszabadítása érdekében. Később a manuális központok felállítása következett, majd a keretsorok elhelyezésének előzetes megtervezése után azok felállítása. Ezek a győri mintaközpontból átkerült keretsorok – rendkívül impozáns látványt nyújtva – az eredeti technológiai sorrendben következnek egymás után.

Az év vége előtt már szinte mindegyik technológia keretsorának telepítésére sor került (manuális, rotary és AR központok, átvitel- és táviró-technikai berendezések). Ezeknek a régi típusú berendezéseknek ilyen rövid idő alatt történő újratelepítése különösen figyelemreméltó teljesítmény, amely a feladatot végző külső munkatársak rendkívüli hozzáértését és megszállott szakmaszeretét mutatja. A hosszú évek óta különböző raktárakban porosodó, alkatrészeire bontott központokat így összerakni nagyon szép eredmény.

2006 végére tehát a munkálatok eddig jutottak el, a további események ismertetése és a tervezett ünnepélyes megnyitó beszámolója már a következő évkönyvünk témája lesz.

60 éves a forint és a Forint-fillér bélyegsor

Nemrég még úgy gondolhattuk, mire eléri a korhatárt, elmehet jól megérdemelt nyugdíjába a magyar forint, s vele együtt a forint-fillér névértékű bélyegek is. Ma már bizonyos, hogy még néhány évet rá kell dolgoznia, mire felválthatja hivatásában az euró. Egy kis megemlékezést azért megérdemel életünk egyik legismertebb kortársa, mindennapjaink elmaradhatatlan kelléke. Úgy is, mint a hazai nyomdaipar ritka szép kivitelű terméke.

A Bélyegmúzeum az évforduló napján, 2006. augusztus 1-jén emlékülést tartott, amelyre a filatélia avatott művelőit és szimpatizánsait, valamint a pénzkészítés szakembereit hívta meg. A nyári kánikulát tetézte a kiállítóterem elromlott klímaberendezése, de ennek ellenére váratlanul szép számú közönség gyűlt össze a jubileumi előadásokat meghallgatni. A Múzeumi Egyetértés Egylet számos tagja is a hallgatóság soraiban foglalt helyet.

A forint történetéről dr. Garami Erika, a Postamúzeum családi okból éppen távozófélben lévő munkatársa tartott nagyon szemléletes és érdekes előadást. Vázolta a magyarországi forint elnevezésű fizetőeszközök történetét első Anjou-házbeli királyunk firenzei ihletésű aranypénztől napjaink fém- és papírpénzsorozatáig (ez utóbbinak tervezője, Vagyóczky Károly grafikusművész, a Pénzjegynyomda nemrég nyugdíjba vonult művészeti vezetője is megtisztelte jelenlétével az ülést), megkülönböztetett figyelemmel körüljárva a II. világháborút követően bevezetett új forint születésének kulisszatitkait.

A II. világháború után hamarosan felpörgött az infláció, s a mind rövidebb idő alatt cserélődő, egyre magasabb címletű bankjegyek előrevetítették az elkerülhetetlen pénzcserét. Abban a helyzetben, amikor Magyarország még nem rendelkezett – aláírt békeszerződés hiányában – sem teljes állami szuverenitásával, sem külföldre hurcolt aranytartalékaival. Utóbbi amerikai zár alatt várta a politikai döntést, mikor kerülhet vissza a Magyar Nemzeti Bank trezorjaiba.

1946. augusztus 1-jén mégis megtörtént az akkoriban kisebb gazdasági csodának tartott esemény: kibocsátották a forintot a teljesen elértéktelenedett pengő helyett. Nem volt azonban egyértelmű, hogy éppen forintnak hívják majd az új magyar fizetőeszközt. Más javaslatokkal versengve nyerte el a döntéshozók tetszését a történelmünk során már több ízben forgalomban volt pénz. Először Károly Róbert vezette be a firenzei eredetű és a város nevét magában hordozó aranyforintot, ami a középkor és a korai újkor századokon átívelő értékmérője lett Európa-szerte. A papírpénzek korában is őrizték pozíciójukat, gondoljunk csak a szabadságharc Kossuth-bankóira, de utána is, egészen 1892-ig forintnak hívták a magyar pénzt. 1946-ban a tallér volt a legnagyobb rivális, ezt igazolja a május elején kinyomott próbasorozat, a tízesen Petőfivel, a húszason Kossuthal, a százason Bocskaiával.

Ha előkeressük a fent említett nevezetes napon kibocsátott bankjegyeket, keveseknek lesz ismerős. Mindössze két címlet jelent meg az érmesorozat mellett, a 10 és a 100 forintos, és szokatlanul rövid ideig maradtak forgalomban. Mindkét papírpénzen élő személyt ábrázolt a tervező, Horváth Endre grafikusművész, a Pénzjegynyomda művészeti vezető-

je. Mégpedig a környezetéből választotta a modelleket. A tízesen Pfeffer Mihály, a száza-
son Tökés Jánosné Várszegi Gizella, a nyomda két dolgozója látható. A tervező életművé-
ben nem egyedülálló e megoldás. Az 1930-as, 1940-es évek pengőin is előszeretettel for-
dult a nép egyszerű gyermekeihez, és azokon is főleg szűkebb pátriája, a Palócföld jelleg-
zetes arcait és viseletét adta az emberek kezébe. Amíg tehetette, mert a történelmi személyi-
ségek hamarosan visszavették helyüket.

Ha jobban szemügyre vesszük ezt a két bankót, bizony a férfialak már rokon vonásokat
mutat a későbbi szocialista 20 forintosunkkal. A jókötésű, heroikus ifjú, a jövődő letéte-
ményese, a munkásököl-vasököl birtokosa éppoly öntudattal feszít rajta, mint nyomdász
előképe, aki maga is a munkásosztályból vététt. Horváth Endre tehát már a levegőben
érezhette a kor szellemét, követelményét, a művésztől elvárt embereszményét.

A százforintos nőalakja inkább a pengőkön ábrázolt népi romantika menyecskeideál-
jára hasonlít, egyfajta kontinuitást megjelenítve a múlt és a jövő pénzein ábrázolt alakok
sorában. A hátoldalon aztán a szimbolika egybeolvad: a férfikéz a kalapácsot, a fehérebb,
de legalább annyira dolgozó női kéz búzakalászköteget markol, demonstrálva a dolgozó

Az 1946-ban kiadott 100 forintos elő- és hátoldala

Az 1947-ben bevezetett 20 forintos bankjegy hátoldala a heroikus ifjúval

Az 1983-ban bevezetett 1000 forintos előoldala Bartók Béla képmásával

osztályok szövetségét, ahogy az immár emberalakok nélkül a későbbi népköztársasági címeren is látható.

A magyar pénzkészítés legjobb hagyományait alkalmazta a tervező ismét a bankóprés időzavarában született gyengébb minőségű, percéletű papírpénzei után. A rézmetszés egyik legnagyobb hazai mestere rendre remekműveket hozott létre. A tervezés lényege a kiegyensúlyozott kompozíció, a politikai és a művészi követelmények összhangba hozása volt ennél a megbízásnál. Hogy kiválóan megoldotta, arra a legjobb bizonyíték: évtizedeken át büszkén hallottuk, hallattuk: a magyar papírpénzek a világ legszebbjei közé tartoznak. Merthogy az 1946 után kibocsátott további címletek, a 20-as (1947), az 50-es (1953) és az 1949-re átdolgozott 10-es Petőfivel és a 100-as Kossuthal ugyancsak Horváth Endre tehetségét és keze munkáját dicsérik, még akkor is, ha ekkorra már a Pénzjegynyomda grafikai iskolájában felnevelődő új generáció nem kevésbé kvalitatásos képviselői, közülük is a szocialista korszak forintbankóin a későbbiekben dolgozó Füle Mihály és főként Nagy Zoltán is hozzájárult a maga részét.

Értékpapírról lévén szó, a biztonság, a hamisítás elleni védelem sem kevésbé fontos követelmény, amit a tervezésnél figyelembe kell venni. A rézmetszés eleve a lehetetlen felé kényszeríti a pénzhamisítókat, emellett a guilloche magas színvonalú alkalmazása a háttérhajlással is feladja nekik a leckét. Mértékadó szakemberek egyöntetű véleménye szerint a színárnyalatos réznyomásra képes gépekben rejlő lehetőségeket maximálisan ki tudták használni, s ezzel a forintokat az 1990-es években lezajlott cseréig megóvták minden komolyan vehető hamisítási próbálkozástól, igazolva, hogy a gép csak esélyt ad a rendkívüli produktumra, a lényeg mindig is az emberi talentum lesz.

Az ülés második részében a Forint-fillér elnevezésű bélyegsor kibocsátásáról jelen sorok írója beszélt. A téma sem terjedelmében, sem horderejében nem vetekedhet a pénz-cseréével, de szorosan kapcsolódik ahhoz, mert a hiperinflációt egy másik állami monopóliumot képező nyomtatványnak is kellett követnie, a postabélyegnek. Ugyanaznap látott napvilágot az első forint-fillér névértékű bélyegsor.

A Magyar Postán sem volt kisebb a nyomáskényszer, mint a jegybankon, a szó szoros és átvitt értelmében. Az előző másfél esztendőben néhány új kiadású mellett zömmel a világháború alatt megjelent és fel nem használt vagy újryanomott készletek felülbélyegzésével elégitették ki a forgalmi igényeket. Ezen idő alatt nem kevesebb, mint 27-szer változott a postai tarifa. Eleinte hónapokban volt mérhető az érvényesség időtartama, majd hetekben, végül csupán 3-4 napban mérték. Ha végigtekintjük e mintegy 15 hónap bélyegeit, látható rajtuk az időzavar, amelynek szorításában készültek. Esztétikailag meglehetősen egysíkú az összbenyomás, és a technikai megvalósítás sem a magyar filatélia legszebb napjait idézi. Ennek megfelelően a kivitel minősége sem érthette el az 1930-as évekre világszínvonalra emelkedő magyar bélyeggyártástól megszokottat. A főváros ostroma során romba dőlt Állami Nyomda részleges rendbehozataláig máshol kényszerültek előállítani a szükségletek szerinti bélyegmennyiséget. De még utána is egy darabig meglátszottak a friss kibocsátásokon a rendkívüli körülmények korlátai.

A nyomás két menetben zajlott. Az elsőben a bélyegképet vitték a papírra raszteres mélynyomással, a másodikban az értékszámokat könnynyomással. Elsősorban a papír és a festék minősége gyenge, az egyes címleteknél ráadásul különböző, ami bőséges manipulációs teret ad a ritkaságokat mesterségesen teremtő ügyes kezűeknek, magyarán a tévnyomatok látszatát keltő hamisítóknak. De a pontatlan ívbefogással a második menetben keletkezett elcsúszott értékszámok ugyancsak tippet adtak a nyomdai selejtek házilagós reprodukálásához.

A Forint-fillér bélyegsor 8 filléres és 1 forintos címlete

Minden nehezítő körülmény dacára a letisztult kompozíció a felhasználás céljait szem előtt tartó tervezőművészt, Konecsni Györgyöt dicséri 60 év távlatából is. Felfedezzük ezeken is a bankjegyekhez hasonló szimbólumokat, a munkás férfit és a parasztasszonyt, s velük társulva, de még külön-külön a kalapácsot és a sarlót. A férfi előtt üllő, másik kezében fogaskerék, a magyaros ruhát viselő nő bal karján egy frissen learatott kévét tart. További párhuzam a pénz és a bélyeg között: utóbbiból sem készült el minden darab a tervezett határnapra, mindössze a 20, a 30, a 60 filléres és az 1 forintos.

Összesen 13 címletű a sor, amelyből a filléreseket a zöld több árnyalatával nyomott 7 érték képviseli. A forintos címletek alapszíne a vörösbarna.

Forgalmi bélyegről lévén szó, a szükségletek függvényében egyik-másik címletét az ötvenes évek közepéig több ízben újranyomták, illetve felülnyomták – pl. a 3 Ft-oson *Meghatalmazás, 1955*, az 1,40 Ft-oson 3 Ft felülnyomással –, aminek során többféle színváltozat is keletkezett. Példányszámuk címletenként tág határok között változott. Legkevesebbet a 10 Ft-os címletből nyomtak, 1 636 000 darabot, míg a legtöbbet, 26 787 000 darabot a 60 filléresből.

Konecsni György ebben az időszakban termékeny, sokat foglalkoztatott tervező volt. Az 1940. évi Művész sor és Művész blokk voltak az első megvalósult tervei. Ha ezeket és a háborús években alkotott Királyok, illetve Nagyasszonyok sort nem ismernénk, csupán az inflációs periódus alatt született számos bélyegét, igen visszafogott véleményt formálhatnánk művészi talentumáról. A fent már taglalt rendkívüli körülmények között csak a legminimálisabb szükségleteknek eleget tevő postabélyegek készítésére gondolhatott úgy a megrendelő Magyar Posta, mint a megvalósításra felkért, ám többre hivatott grafikus.

Az első forint-fillér címletű bélyegek – kevesen tudják – a mai napig is érvényesek, azaz felhasználhatók küldemények bérmentesítésére.

1956 filatéliai dokumentumokon

A 2006-os esztendő országszerte a megemlékezések éve volt. Fél évszázad elegendő arra, hogy egy történelmi eseményt kellő rálátásban vizsgálhassunk, habár az 1956-os eseményekkel kapcsolatban még mindig bőven akad kutatnivaló. Ez az évforduló lehetőséget adott arra, hogy a forradalmi időkről a Bélyegmúzeum is megemlékezzen, természetesen a bélyegzők, bélyegek és tervrajzaik tükrében. Az időszaki kiállítás megrendezéséhez a Képző- és Iparművészeti Lektorátus, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium pályázati támogatással járult hozzá.

Egy ország politikai változásainak rendkívül érzékeny lenyomatát nyújtják a bélyegek, amelyek az adott időszakban megjelennek. A magyar forradalom, majd a megtorlásba torkolló harcok időszaka túl rövid volt ahhoz, hogy a magyar nép szabadságvágya szabályos postai dokumentumok képében fejeződjék ki. Az úgynevezett *Soproni felülnyomás* sor jellegzetes forradalmi kiadás: a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem 1956. október 22-i diáksoproni felülnyomás kezdeményezésére készítették a Győr-Sopron Megyei Nyomda helyi üzemében, a soproni 1. számú postahivatal bélyegkészletének felhasználásával. Az általánosan használt *Épületek* és *Munka* sor íveit piros, illetve fekete színű *Hazádnak rendületlenül...! Sopron, 1956 okt. 22.* felirattal nyomták felül október 29-én, ám ezeket a bélyegeket a postaforgalomban már nem tudták felhasználni. A bevont bélyegek részben magánkézben maradtak, részben a Magyar Filatéliai Vállalat értékesítette azokat, később a gyűjtők, gyakran külföldi filatelisták számára. Mivel sokuk mára igen ritka, elterjedtek a hamisítványok is. Kiállításunkban, az úgynevezett *Fortuna* tárlóban látható mindkét teljes sorozat, a kiadással és a bevonással kapcsolatos ügyiratok másolataival együtt.

A külföldi reakciója a magyarországi eseményekre jellegzetes volt. Számos magyar vonatkozású bélyeg, úgynevezett *hungarica* jelent meg a forradalmat követő években. A Német Demokratikus Köztársaság természetesen nem tiltakozásképp, hanem a Kádár-rendszer támogatására gyűjtött 1956-ban egy jótékonyági bélyeggel. Ausztria szintén egy felülnyomásos segély-

A Soproni felülnyomás sor egyik példánya

Spanyol bélyeg a magyar gyermekekért

bélyeget adott ki még 1956-ban, majd egy évvel később hasonlóképpen tett Dánia és Spanyolország is. A spanyol bélyegsoron *pro infancia hungaria* felirat olvasható, vagyis a magyar gyermekeknek kívántak segíteni ezzel a sorozattal. Kicsit szokatlan módon Dominika is csatlakozott a tiltakozók sorához, talán a távolság miatt sokkal bátrabb felirattal, a *Para las victimas de la reciente barbarie comunista* (A kommunista barbárság áldozatainak emlékére) szöveggel nyomták felül az eredetileg a melbourne-i olimpia tiszteletére kiadott bélyegsort és blokkot.

Az Amerikai Egyesült Államok 1958-ban adott ki két címletet, amelyek – finom célzasként a vérbe fojtott szabadságharcra – Kossuth Lajost ábrázolják. Ezt az ott élő magyar közösség kezdeményezésére adták ki a több éven keresztül folyamatosan megjelenő, *A szabadság bajnokai* elnevezésű sor részeként. A magyar posta értette a célzást: az alkalmi bélyegzőn szereplő Kossuth-címer miatt az ilyen küldeményeket nem kézbesítette, hanem visszaküldte a feladónak.

Görögország Nagy Imrét – vagy ahogy a bélyegképen szerepel: Naghi Imrét – ábrázoló két bélyegét nem a szolidaritás motiválta, hanem a görög posta így tiltakozott a Szovjetunió Manolisz Glezosz görög kommunista újságíró ábrázoló bélyege ellen. Természetesen a magyar posta az ezen bélyegekkel ellátott leveleket is visszaküldte a feladónak, bár néhány rendben kézbesített levél arról tanúskodik, hogy az éberség nem volt teljes.

A hungaricák száma azóta is gyarapodott: Kanada 2006-ban az ötvenedik évfordulóról és az Újvilágba érkező magyar menekültek tízezreiről megemlékezve alkalmi borítékot jelentetett meg, amelyen Szent István lovas szobra mellett a torontói 1956-os emlékmű képe látható, hátulján pedig három nyelven – angolul, franciául és magyarul – megemlékező szöveg méltatja a forradalmi eseményeket.

A magyar posta hivatalos megemlékezéseinek sorában az első kiadvány a Nagy Imre újratemetése alkalmából kiadott díjjegyes alkalmi levelezőlap volt. Ezen a bélyegkép egy korabeli, kissé elmosódott újságfotóból kiemelt profilportré, felirat nélkül. Kiállításunkban az eredeti újságlap is látható. A megrendelő kívánságára kissé óvatos kivitelű díjjegyest Svindt Ferenc tervezte, és 1989. június 16-án bocsátották forgalomba.

A következő kiadvány szintén egy szerény alkalmi levelezőlap, ezúttal Dudás László tervezésében, a 35. évforduló alkalmából. Mivel múzeumunk gyűjtőkörébe beletartoznak a színre bontott nyomdai fázisok, vázlatok, tervek és alkalmi bélyegző grafikák is, így ezeket is be tudjuk mutatni a levelezőlapok mellett.

Az első magyar bélyeg, amelyen 1956 motívumként jelenik meg, nem önálló bélyegkép, hanem felül-

A görög Nagy Imre bélyeg

A Kastélyok sor egy felülnyomott példánya

nyomat a *Kastélyok* forgalmi sor 12 forintos címletén. A felirat stílusosan a bélyegzőhöz hasonlóan kört formáz: *A forradalom emlékére 1956, 1991*. Magát a bélyeget és a felül-nyomást is Dudás László tervezte.

1996-ban, a negyvenéves évforduló alkalmából több művész, így Vagyóczy Károly, Varga Pál és Svindt Ferenc is készített terveket a kiadandó bélyeghez. Végül Svindt Ferenc négy bélyegből és egy blokkból álló tervét fogadták el. A bélyegképek korabeli dokumentum-felvételek alapján idézik fel 1956 komor eseményeit: a fegyveres és fegyvertelen tüntetőket, a jelképpé vált lyukas zászlót, Nagy Imrét és kormányát, illetve Jancsit, a tizenhárom éves nemzetőrt. A blokk latin nyelvű felirata: *Gloria victis* – Dicsőség a legyőzötteknek. A blokkhoz tartozó alkalmi boríték rajza a művésznek egy eddig meg nem valósult, 1956-os emlékműtervét ábrázolja; a terv nagyítva látható a kiállításban.

1998-ban az *Európa* bélyeg témája a nemzeti ünnep volt. Ezeket a bélyegeket a tagországok évről évre hasonló témában jelentetik meg, kifejezve az összetartozást. Október 23-át ezúttal Benedek Imre tervezésében három, nemzetiszín szalaggal átkötött kopjafa jelzi. A kiállításban a bélyegkép alapjául szolgáló

A kopjafás Európa bélyeg

Kiállításrészlet

finom ceruzarajz, nyomtatott színváltozat a kész bélyeg kialakulásának lépéseit mutatja. Erre az alkalomra számos bélyegtervező grafikus adott be pályaműveket, részben név nélkül, amelyek mellett Oláh György szép pályamunkái is láthatók a kiállításban.

2001-ben a *Magyar Millennium*, más néven a *Panoráma* blokk egyik tagján újra egy 1956-os témájú bélyeggel találkozhatunk. Az újkori magyar történelem mozzanatait pannóként bemutató, áttűnő mozaikszerű elemekből építkező kisívet Svindt Ferenc tervezte. Nagyításban látszik igazán, hogy mennyi apró, a művész által kiválasztott beszédes részletből áll össze a montázs. Svindt Ferenc három nagyméretű, eredeti festménye a forradalmi időszak három jellegzetes életérzését testesíti meg a művész tolmácsolásában.

A forradalom 50. évfordulójára ismét több művész nyújtott be pályamunkát, mint Svindt Ferenc, Benedek Imre, Widerkomm Ervin és Berky Péter. A számos kiállított, művészi értékű pályaművön jól látszik, mennyire különbözőképp kombinálták az egyes tervezők a szinte azonos motívumokat: a romos utcaképet, a felkelők alakját, újságrészleteket, a lyukas lobogót. A Berky Péter nyertes pályázata alapján készült bélyegblokkot 2006. október 20-án, pár órával a bélyegmúzeumi megnyitónépszerűség előtt bocsátották hivatalosan forgalomba. A blokk érdekessége, hogy a magyar bélyegek sorában elsőként mutat egy sajátos nyomdai kiviteli ritkaságot: a rajta szereplő zászló valóban stancolt, azaz lyukas. Az első napi borítékot a megnyitónépszerűség után a tervező dedikálta is.

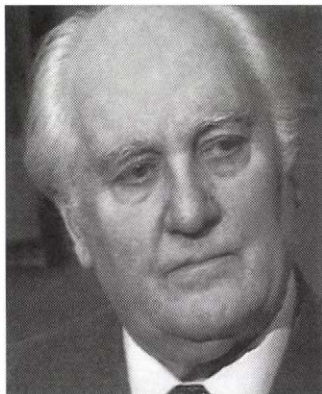
A Bélyegmúzeum egyidejűleg egy vendéghiállításnak is helyet adott, amely a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagjainak gyűjteményeiből válogatott anyag: újságrészleteket, futott leveleket, alapos tanulmányozásra érdemes korabeli hivatalos postai dokumentumokat és ezek másolatait láthatja az érdeklődő közönség. A kiállított emlékek filatéliai értékük mellett egyben becses postatörténeti és kortörténeti dokumentumok.

A bélyegek, tervrajzok és vázlatok, bélyegzőgrafikák, valamint a Mafitt filatéliai emlékeinek másolataiból a Sárvári Protestáns Napok alkalmából, a Lelkészi Hivatal felkérésére párhuzamosan tizenkét tablós kiállítást készítettünk.

Emlékbélyeg és első napi boríték a művész dedikációjával

A művész és a megrendelő, Légrády Sándor és a Magyar Posta¹

*Légrády Sándor,
a bélyegtervező művész*

A világon 1840 óta bocsátanak ki bélyeget, első a kor legfejlettebb országa, Nagy-Britannia volt. A bélyegki-bocsátás meghonosítása a brit postareform fontos részét jelentette. A magyar posta önállóvá válása óta, 1867-től bocsát ki postabélyeget, a hazai bélyeggyártás 1871-ben indult meg. A Magyar Posta Zrt. a bélyegkiadással kultúráközvetítői, kulturális missziós szerepet is be kíván tölteni, hiszen a bélyeg a világ legtávolabbi pontjaira is elviszi a magyar történelem, a magyar kultúra, a hazai állat- és növényvilág, az épített örökség és az országunk természeti szépségeinek híré-t-nevét.

A bélyeg egy képzőművészeti tárgy, egy nagy példányszámban kibocsátott alkalmazott grafikai műalkotás, amely rendkívül sok emberhez és a világ minden pontjára eljut. A bélyeg mérete kötött, köztudomásúlag felet-

több kicsi, a bélyegtervező művésznek tehát ilyen kötött, kis méretben, az adott nyomda-technikai, technológiai lehetőségek révén kell kifejeznie mondanivalóját. Ennek ellenére a bélyeg nem tartozik a minimal art képzőművészeti kategóriájába, hiszen csak a mérete kicsi, a használt eszköztár azonban rendkívül széles, elég csak a szükséges színhasználatra gondolnunk.

Az adott méreteken túl a bélyeg számos olyan jellegzetességgel rendelkezik, amelyek erős kötöttséget jelentenek a tervezés terén: postai fizetőeszköz, tehát postatechnológiai elem; kereskedelmi forgalomba kerülő, egyszersmind egyszerűen eladható árucikk; a bélyeggyűjtés, a bélyeggyűjtők révén pedig hosszú távú tőkebefektetési eszköz. Következésképpen a bélyegnek egyidejűleg kell hagyományőrzőnek, a kor kulturális követelményeinek és igényeinek megfelelőnek, valamint értékőrzőnek lennie.

Dr. Csáki György, az előadó

¹ Elhangzott a Bélyegmúzeumban megrendezett Légrády Sándor Emlékév előadássorozatának keretében 2006. május 24-én.

Légrády Sándor (1906–1987) meghatározó művésze a magyar bélyegtervezésnek éppen azért, mert a felsorolt kötöttségek között tudott kiemelkedőt alkotni. Az 1932-ben forgalomba bocsátott *Szent Erzsébet* bélyegektől az 1980-ban kiadott, a tihanyi apát-ság alapítólevelének évfordulójára emlékező bélyegig több mint 400 magyar postabélyeg készült az ő tervei alapján. Ha az azonos bélyegképpel készült címleteket levonjuk, akkor is nagyon magas számot kapunk: 320 valósult meg, 320 tervéből lett bélyeg.

E helyett a szám helyett március 30. óta eggyel nagyobb számról, Légrády Sándor 321. megvalósult bélyegtervéről beszélhetünk, hiszen a Magyar Posta Zrt. által kibocsátott Légrády-emlékbélyegen Varga Pál átültetésében kibocsátásra került az a Légrády-féle bélyegterv, amely 1940-ben Konecsni György tervei mögé szorult a jelesek versengésében, *Művész* címen, a művészeti célok támogatására kibocsátott bélyeggrafikai pályázaton. Idei megjelentetésével a Magyar Posta történetének első posztumusz bélyegkiadását valósította meg.

Légrády Sándor bélyegkiadásunknak több szempontból is meghatározó, korszakalkotó és korszakváltó művésze. Sikerességét a nevéhez fűződő bélyegek nagy száma mellett az általa tervezett bélyegek rendkívüli aránya is tükrözi. Félévszázadnyi alkotói korszaka alatt a kiadott bélyegfélések közül közel minden nyolcadik Légrády-bélyeg. Ha tekintetbe vesszük, hogy az adott időszak alatt 59 tervező munkáiból készült bélyeg, akkor belátjuk, hogy milyen páratlan súlyú a szerepe a magyar bélyegtervezésben, a magyar bélyegkiadásban. Más műfajokban indult pályája után az Állami Nyomdában vállalt tervezőgrafikusi állása vezette őt a bélyegtervezés területére, és ebben a sok kötöttséggel nehezített műfajban megtalálta önkifejezési lehetőségét, a kezdeti sikerek után meghatározó műfajává vált.

1929-ben az Állami Nyomda levélben értesítette a postát, hogy új, raszteres mélynyomásra alkalmas gépet állít üzembe, és a jövőben a bélyegeket ezen fogja gyártani. Az új nyomtatási technológiához az eddigiektől eltérő grafikai technikára volt szükség, ennek megfelelően a művészek számára kiírandó pályázatokban kérték ennek megfogalmazását. A levélhez illusztrációképpen két tervrajzmelléklet is tartozott, amelyeket a nyomda fiatal – akkor 23 éves – grafikusa készített. Ez a terv látható az emlékkiállítás első vitrinjében. Aláírása: ifjú Légrády Sándor. Ez volt a kezdet. Közben egyéb nyomdai feladataival kapcsolatosan alaposan megismerte az új nyomtatási eljárás lehetőségeit, követelmé-

A magyar művészetért készült kiadatlan Légrády-féle bélyegterv, 1940

nyeit. És akkor – 1932-ben – jött az első bélyegmegbízás, nem csak megadott témában, hanem megadott művek felhasználásával. A felesleges részek lefestésével, a kontúrok hangsúlyozásával alkalmassá kellett tenni a két Szent Erzsébet-ábrázolást arra, hogy bélyegméretben is érvényesüljön a kép, és persze el kellett helyezni rajta a megfelelő, a képhez grafikailag illő feliratokat és a névértékjelzést. Hasonló feladatot valósított meg az *Arcképek* című bélyegsor esetében is.

Az 1933-as *Cserkész* bélyeg egy mástól származó korábbi pályázati munka kompozíciója nyomán készült, vonalas rajz helyett immár tónusos formában; a Rákóczi- és a Pázmány-bélyegek is festményadaptációk. Az igazi berobbanást Légrády Sándor számára 1936 jelentette a három címletből álló *Repülő* sorral. Ez már teljes egészében saját alkotás, mégpedig remek. Mondom ezt

nem csak én, hanem mondták azok is, akik a Floridai Nemzetközi Bélyeg és Éremkiállítás zsűrijében az előkelő díjat a magyar királyságnak ítélték. Igen: Magyarországnak, nem Légrády Sándornak, mert a bélyeg mindig a kibocsátó országé. A művész az ország számára szerzett dicsőségért honfitársai háláját érdemli. Ugyancsak 1936-ban jelent meg az 5 címletből álló *Budavár*, majd 1938-ban a 14 címletből álló *Szent István* sorozata.

Másik kiemelkedő nemzetközi sikere csak évtizedek múltán vált köztudottá idehaza: a Szent Gábor Világszövetség körkérésére érkezett szavazatok alapján a világ Madonna-bélyegei közül 1953-ban a harmadik helyezést nyerte el. Az 1940-ben kiadott *Erdélyért* sor egyik címletéről van szó, de tudjuk, hogy ez idő szerint Magyarországon mind a valóságos téma, mind Erdély emlegetése tabu volt.

A *Repülő* sor sikere után természetesnek tűnik, hogy a később érkezett témajavaslat bélyegterveinek elkészítésére Légrády kapott megbízást. A személyre szóló megbízás helyett azonban a posta felső vezetése az idő rövidege ellenére is pályázat kiírásához ragaszkodott. A sors fintora, hogy a pályázat nem hozott kielégítő eredményt, így mégiscsak Légrády Sándor készítette el – a korábbiakhoz képest átdolgozott formában – a *Budavár* nevű sorhoz a bélyegterveket, mivel az elvetett pályázati munkák közül az övét tartották a legjobbaknak.

Légrády Sándor jellegzetes stílusát az 1948-ban kibocsátott, 10 címletből álló *Feltalálók – Felfedezők* sorozat és az ugyanabban az évben kiadott, szintén 10 címletből álló *Költők – Írók* sorozat tükrözi. A korábbi bélyegeknél kissé szellősebb, kevesebb motívumot tartalmaz az 1949-es *Lánchíd (III.)* blokk, s ugyancsak összetéveszthetetlenül Légrády-bélyeg az 1950-ben kibocsátott, 14 elemből álló *Ötéves terv (I.)* sorozat is. Szintén 1950-ben bocsátotta ki a Magyar Posta a 10 címletet tartalmazó *Sport* sorozatot, amely ismét

A megvalósult Árpád-házi Szent Erzsébet bélyegterv, 1932

A II. Rákóczi Ferenc sor egyik megvalósult bélyegterve, 1953

annak blokkja tükrözte Légrády művészi kvalitását. 1960-ban az *Olimpia (Róma)* 11 címletéből kilencet Zsigmond Jánossal közösen, egyet önállóan tervezett. Ezek a bélyegek teljesen új stílust jelentenek Légrády bélyegtervező művészetében, ahol a filigrán árnyképekkel – római vázák alakjait, illetve Róma jelképét, a Romulust és Rémust szoptató anyafarkas kontúrját idézve – alkot egy könnyed, szellemes, mindenki számára érthető és élvezhető nagyszerű műalkotást. 1964-ben az *Eleanor Roosevelt* című bélyeg és blokk tükrözte Légrády páratlan portréművészetét.

Légrády életművének kiemelkedő darabja az 1968-ban kibocsátott *In memoriam* blokk, amely az űrhajózás három hősi halottjának állít emléket fantasztikus könnyedséggel és hibátlan mesterségbeli tudással. Egy év múlva, 1969-ben újabb űrhajós témájú bélyeg, pontosabban blokk, az *Apolló 8* tükrözi Légrády páratlan bélyegtervező művészetét. S bár a magyar bélyegekről minden fontosat és rengeteg nem annyira fontosat is tudó Csegezi Tamásné Marika szerint ez egy tipikus Légrády-bélyeg, amely Légrády művészetének minden attribútumát tartalmazza, szerintem ez a blokk sokkal inkább Légrády páratlan megújulási képességét tükrözi. Ugyanis az akkor már 63 éves Légrády Sándornak a korábbiaknál sokkal szellősebb, rendkívül szellemes blokkján a Föld a blokk *testén* található, az onnan felszálló űrhajó már a perforált részen belül ábrázolt Hold közelében látható, miközben az űrhajó által húzott lángcsóva a blokk egyik részéből áramlik át a másikba. A blokkon csak 3 elem található: a Föld, a Hold és az űrhajó, de az mégsem hat üresnek. S akkor még nem is beszéltünk a bravúros tipográfiával megalkotott szövegről. Ez a bélyeg negyven év múltán is kibocsátható lenne, az ma is modern grafika. 1969-ben bocsátotta ki a Magyar Posta a szintén Légrády tervezte *Apolló 11* elnevezésű blokkot, s erről sem mondhatnék kevesebb szépet és jót, mint az előbb laudált űrhajós blokkjáról. S a posta még ugyanebben az évben jelentette meg Légrády 8 címletből álló, *A Hold meghódítása* című sorozatát is.

egy könnyedebb, szellősebb sorozat. A szakma tökéletes ismeretét, a művészi alázatot tükrözi az 1952-ben kiadott *Leonardo da Vinci és Victor Hugo* sor. Légrády pályafutásának kiemelkedő műveként tartom számon az 1953-ban kibocsátott, 5 címletű *II. Rákóczi Ferenc* sorozatot, amelynek bélyegein Légrády művészetének minden jellegzetessége megtalálható.

1955-ben a *Csokonai Vitéz Mihály*, a *Vörösmarty Mihály*, a *József Attila* és a *Bartók Béla*, 1956-ban a *Hunyadi János* bélyeg tükrözi azt a mesterségbeli tudást, könnyedséget, a nyomdatechnikához való megalkuvásmentes alkalmazkodási képességet, amely csak Légrády Sándor sajátja volt évtizedeken keresztül.

1959-ben a 6 címletből álló *Joseph Haydn és Friedrich Schiller* sorozat, illetve

1970-ben jelent meg Légrády *Szt. István* bélyege, amelyet hihetetlenül érdekes összehasonlítani az 1938-as sorozat 14 elemével: ebből az összehasonlításból ugyanis egy folyamatosan megújuló, a korral haladó nagyszerű művész képe rajzolódik ki előttünk. Nem lehetett volna méltóbb tervezőt találni Légrádynál az 1971-ben kibocsátott, *100 éve készült magyar postabélyegeket az Állami Nyomda* elnevezésű bélyeghez sem, a Magyar Posta és az Állami Nyomda legkiválóbb bélyegtervezője állíthatott emléket e két intézmény 100 éves együttműködésének.

1972-ben Légrády újabb űrhajós blokkot tervezett, ezúttal az Apolló 15-ről, amit alig két hónap múlva a *Mars 2-3 – Mariner 9* elnevezésű kisív követett. A Magyar Posta űrhajós bélyegeinek nemzetközi népszerűsége – a képzőművészeti sorok és blokkok népszerűségéhez hasonlóan – a korábbi időszakokhoz és az azóta eltelt időszakokhoz viszonyítva is páratlan volt; az űrhajós sorok és blokkok legtöbbször pedig Légrády Sándor volt a tervezője. Az ugyancsak 1972-ben kibocsátott, 7 címletről álló *Székesfehérvár* sor és az *Aranybulla* blokk Légrády történelmi bélyegeinek közismert és népszerű stílusjegyeit hordozza modern felfogásban és nagyon modern színekombinációkban.

Ismét teljesen újszerű az 1975-ben kibocsátott *Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet* elnevezésű blokkja. 1977-ben a művész a repülés történetében időben visszalépett, amikor *A léghajó története* címen tervezett egy 7 címletről álló sorozatot.

Az 1978-ban a *Magyar koronázási jelvények* címmel kibocsátott blokk Légrády Sándor művészi pályafutásának utolsó kiemelkedő alkotása. A blokkon teljes mértékben érvényesül Légrády fantasztikus precizitása, az arányok hibátlan megválasztása, de a legnagyobb művészi értéket minden bizonnyal a valóban páratlan, senki által utol nem ért színgazdagság hordozza leginkább. Nem véletlenül volt Légrády eredetileg az Állami Nyomda grafikusja, hiszen mindent tudott a bélyeg-előállítás technológiai lehetőségeiről, és páratlan alaposással kísérletezte ki a legalkalmasabb megoldásokat. Bélyegeinek utolérhetetlen színgazdagsága – a szakma teljes körű ismeretén túl – minden bizonnyal ezen a speciális nyomdai szaktudáson és megalkuvásmentes alaposágon alapul.

Egészen kivételes esetektől eltekintve pályázatokon, a zsűri ítélete alapján nyerte el a kiviteli megbízásokat. Eredeti stílusa, kiemelkedő nyomdai jártassága, a pályázati kiírásokban megfogalmazott feltételek fegyelmezett respektálása érdemesítették arra, hogy szinte bérlete legyen a legkisebb létszámú meghívásos pályázatokra is. Azokon aztán mindig munkáinak művészi színvonalá révén kapta az újabb és újabb első díjakat a posta képviselőiből, a nyomdai, művészeti, bélyeggyűjtői szaktekintélyekből álló zsűritől.

Gyakran belátogatott a Postavezérgazgatóságra a tervek leadásán, a honorárium felvételén vagy a más ügyintézéseken kívül is. A bélyegkibocsátással foglalkozó igazgatósági alkalmazottakkal jó viszonyt ápolt. Beszélgetéseik során sok olyan műhelytitkot elmondott, amelyeket a következő bélyegkiadások során hasznosítani lehetett, általa egy kicsit a tervező fejével is tudtak gondolkodni a kiadások előkészítői.

Légrády Sándor mindent tudott a bélyegről. Bélyegei a művészi megformálás és alkalmazott nyomdatechnika fölényes ismeretéről tanúskodnak. A bélyegtervezésről több alkalommal tartott előadást, de nem csak idehaza, hanem az 1965-1966-os amerikai útja során is. Kevesen tudják, hogy a bélyeg postai használatával is elmélyülten foglalkozott, és jól ismerte a bélyeggyűjtői szokásokat, a gyűjtemények kezelésének kérdéseit is. A bélyeggyűjtők ezt vissza is igazolták azzal, hogy klubjaik tiszteletbeli tagjává választot-

ták. A szép bélyegek kedvelői megjelenés után nagy mennyiségben vásárolták bélyegeit, a bélyegkereskedésekben ma is nagy az érdeklődés irántuk. Az 1964-ben létesített, a gyűjtők szavazatai alapján elnyerhető, *Az év legszebb bélyege* díjat két alkalommal kapta meg: 1969-ben az *Apolló 11*, 1978-ban a *Magyar koronázási jelvények* blokkal.

Többször állt elő témajavaslattal is. Ezeket a javaslatokat nem csak szóban vagy írásban tette meg, hanem több ízben vázlatos vagy akár már kidolgozott formában bélyegtervként is. Természetesen a kibocsátási tervet felrúgni csak igen kivételes esetben lehet, javaslatai azonban többnyire megszívlelendők voltak. Amiből nem lett bélyeg, azok a kiviteli tervek mellett a pályázati tervekkel és megvalósult bélyegeinek előmunkálataival együtt a Bélyegmúzeum grafikai tárában találhatóak. Megjegyzendő, hogy a Bélyegmúzeum valamennyi bélyegének kiviteli rajza mellett további közel 1000 egyéb bélyegtervrajzát őrzi.

Gazdag életművét a Bélyegmúzeum eredeti formában tisztelettel őrzi, műveinek sokszorosított változatait pedig bélyeggyűjtők sokasága hazánkban és határainkon túl szerte a világban. A Magyar Királyi Posta, a Magyarország vagy a Magyar Posta felirathoz képest az ő neve igen apró betűkkel szerepel a bélyegeken, ezek a kis betűk azonban nagy művészt takarnak.

Grafikus a nyomdában¹

Légrády Sándor több száz bélyeg tervezését magában foglaló munkássága teljes egészében az Állami Nyomdához kötődik. Évtizedeken keresztül volt megbecsült tagja a nyomda alkotóközösségének. A bélyeggyártással kapcsolatosan neve összeforrt a rácsmélynyomtatás sikeres alkalmazásával. Grafikusként való foglalkoztatása szervesen illeszkedett a nyomda megszokott munkamódszeréhez, mivel az Állami Nyomdában gyártott nyomtatványok, térképek, bélyegek, államkötvények, sorsjegyek és más értékcikkek tervezőgrafikusok munkáját igényelték már a nyomda megalakulásától kezdve. A bélyegtervezők is a nyomda alkalmazottjai voltak, hiszen magas színvonalú szakmai tudással kellett rendelkezniük a nyomtatási technológiáknak megfelelő bélyegképek tervezéséhez, elkészítéséhez. Ebben az időben a technológia ugyanis nagyobb befolyással bírt a képátvitel minőségére, mint napjainkban.

Légrády Sándor 1928-ban Horváth Endrének, a Pénzjegynyomda grafikusának, művészeti vezetőjének tanácsára és közbenjárásával 22 évesen, gyakornokként került az Állami Nyomdába. Egy új grafikus felvétele akkor rendkívül fontos volt, mert éppen a mélynyomtatás bevezetését tervezték a nyomdában. Ezt az eljárást külföldi és hazai illusztrációnyomtatási tapasztalatok alapján a bélyeggyártásban kívánták alkalmazni a képminőség javítása érdekében. Ebben a korszakban megnőtt az igény a díszesebb, plasztikusabb bélyegképek iránt, és természetesen a magyar bélyegek gyártója sem szeretett volna lemaradni. Légrády két éven keresztül ismerkedett a technológiai sajátosságokkal, emellett kötvénytervek készítése volt a feladata.

Az Állami Nyomda végül 1929-ben kapott engedélyt a Pénzügyminisztériumtól 4 db Johannesburgi típusú mélynyomó gép vásárlására és az ehhez szükséges technológia kialakítására. A vásárlásra azért volt szükség, mert a több évtizede szolgálatban lévő réznyomógépek elavultak, azokkal jó minőségű értékcikkeket, beleértve a bélyegeket is, már nem tudtak nyomtatni. Ráadásul kapacitáshiány miatt nagyon sok bélyeget tipográfiai eljárással, azaz magasnyomással készítettek, amelynek képátviteli minősége a réznyomtatásnál alacsonyabb színvonalú volt. A Magyar Posta 1929. október 3-án tartott bélyegbizottsági ülésén elhatározták, hogy a mélynyomó gép beszerzése miatt új rajzú postabélyeget bocsátanak ki, mivel a „*typográfiai úton előállított bélyegek kevésbé szépek*”. Viszont ha már rátérnek a mélynyomtatású bélyegekre, akkor azok ennek az eljárásnak megfelelő rajzúak legyenek, mivel „*filatelisták szempontból mindegy, hogy új rajzú vagy ugyanazzal a rajzzal, de más eljárással készül a bélyeg, mert így is, úgy is újnak számít*”. A rajzok beszerzésére pályázat kiírását javasolták, amelyben részletesen meghatároznák a nyomda szempontjából szükséges feltételek is.

¹ Elhangzott a Bélyegmúzeumban megrendezett Légrády Sándor Emlékév előadássorozatának keretében 2006. június 24-én.

A követelményeket az új mélynyomó eljárásra természetesen csak az Állami Nyomda szakemberei tudták megállapítani, ezért a bélyegbizottsági határozatot tartalmazó ügyiratot 1929. november 2-án *rendes úton* az Állami Nyomdához *tették át*. 1929. december 7-re már el is készült a feltételrendszer, amelyben a magyar királyi kereskedelemügyi miniszternek részletesen bemutatják, hogy milyen grafika a legmegfelelőbb az új nyomtató eljárás előnyeinek eléréséhez. A Magyar Királyi Állami Nyomda nevében dr. Kiss igazgató által 1929. december 7-én aláírt feltételrendszer az alábbiakat tartalmazta:

„Az új mélynyomósajtó és a dr. Nefgen-féle mélynyomási eljárás beszerzésével kapcsolatban kibocsátásra kerülő postabélyegek kétféle, éspedig raszteres vagy raszter nélküli kivitelben készülhetnek. Alulírt igazgatóság tiszteletteljes véleménye szerint a raszteres kivitelű bélyegekre Budapest és Magyarország ismert és jellegzetes helyeinek, tájainak művészi beállítású és mélynyomásra megfelelően retusálva előkészített fényképfelvételei, egy művészi kivitelű, modern, de mindamellett magyaros kivitelű keretben, lehetőleg művészi módon elhelyezett felírással és értékszámokkal ellátva volnának a legmegfelelőbbek. Ilyen tájképes, raszteres kivitelben készülő bélyegsorozat idegenforgalmi propaganda célt is szolgálna. Ezekhez a bélyegekhez tehát csak megfelelő fényképek volnának kiválasztandók, amelyekről megfelelő fényképfelvételek volnának készítenők. A keretek rajzaira pályázatot lehetne kiírni. E pályázat feltételei közé felveendőek volnának a keret külső és belső mérete, modern magyaros rajz, a szöveg és értékszám megfelelő elhelyezése, valamint az, hogy annak raszteres mélynyomtatásra alkalmasnak kell lenni. A keretrajz négyeszeres, területileg tizenhatszoros nagyságban fehér kartonon, fekete tussal, kifogástalan éles vonalakkal készítenők. Technikai és gazdaságossági szempontokból, valamint a kezdeti nehézségek leküzdése céljából célszerű volna úgy a kép, mint a keret rajzát egy színben választani és a bélyegek jelenlegi méreteit, tekintettel a meglévő perforáló berendezésre, továbbra is megtartani. A raszter nélküli mélynyomós eljárás – alulírt igazgatóság véleménye szerint – legalkalmasabb egy-egy arckép, történelmi személy, államfő képeinek stb. ábrázolására, illetőleg sokszorosítására. A raszter nélküli kivitelben készülő bélyegekre pályázat volna kiírandó. E rajzoknak, úgy mint az eddigieknek, négyeszeres (területileg tizenhatszoros) nagyságban, vonalas kivitelben, fehér kartonon fekete tussal, kifogástalan éles vonalakkal kell készülniük. Technikai szempontból és a kezdeti nehézségeinek leküzdése céljából, amennyiben a rajzok keretrajzzal készíttetnek, a kép és a keret egyszínű, a bélyegek nagysága pedig a jelenleg forgalomban levő bélyegek nagyságával megegyező legyen, hogy a jelenlegi perforáló berendezésekkel azok perforálhatók legyenek. Annak igazolására, hogy megfelelő tárgyú és kidolgozású fényképről raszteres mélynyomású bélyegek előállítására minden tekintetben alkalmas rajzot a M. kir. Állami Nyomda el tudja készíteni, alulírt igazgatóság készíttetett itt 2 db bélyegrajzot, amelyek közül az egyik a Gellért-szobrot, a másik pedig a Halászbástyát és azok mellől a kilátást ábrázolják. Erről a 2 db eredeti rajzról készült fényképet, valamint ezeknek bélyegnagyságra kicsinyített 1-1 db példányát ide mellékeltem azzal a tiszteletteljes megjegyzéssel mutatom be, hogy alulírt igazgatóság ezekkel a rajzokkal az esetleg kiírandó pályázaton esetleg részt venni kíván.”

A kereskedelemügyi miniszter intézkedéseit akkor tette meg, amikor már a nyomógépek megérkeztek, addig – 1930. január 8-tól – az idézett levelet irattárba helyeztette. A levél mellékletét képező bélyeggrafikákat Légrády Sándor készítette, aki addigra megis-

merre a technológia lehetőségeit, és ezt a grafika nyelvére le is tudta fordítani. Az Állami Nyomda levelének megfogalmazásából egyértelműen kitűnik, hogy a bélyegtervet készítő munkatárs akkor még nem volt *művész* státuszban. A nyomda egyik alkalmazott rajzolója volt csupán, aki abban a szerencsés helyzetben találhatta magát, hogy egy új technológia számára kikísérletezhette az optimális feldolgozási módot, és az ő munkáját csatolhatták a pályázati feltételekhez. Ez – amint már tudjuk – a későbbiekben óriási sikert és ismertséget hozott számára. Légrády üvegfestő iparművész alapképzettsége különösen hasznos volt a technológia alkalmazásában, hiszen a színek kialakítása a mélynyomatásnál az üvegfestéshez hasonlóan történt, a vastagabb festék sötétebb, mélyebb árnyalatot jelentett, a vékonyabb világosabbat, az árnyalatokat pedig finom átmentekkel változtathatták.

A nyomdában a technológia bevezetése 1932-re jutott el arra a szintre, hogy már postabélyeg előállítására is alkalmassá vált. Természetesen a technológiában járatos személy, Légrády Sándor készítette a bélyegek nyomdai feldolgozásait, elsőként két festmény átíratát. Az első mélynyomatású bélyegsorból Szent Erzsébet portréjának, a Frantscher-féle metszetnek átíratát, a részletgazdagság csökkentése, az árnyalati terjedelem beállítása sikerült jobban. Az egészalakos, többszereplős, Liezen-Mayer festmény kiválasztása kevésbé volt sikeres, a rajzoló-tól nagyobb arányú egyszerűsítést kívánt, amit meg is tett, de ennek ellenére a korabeli kritika kevésbé találta sikeresnek az alkotást. Az arcképek sorozat teljesen az Állami Nyomda korábbi ajánlása szerint került összeállításra és feldolgozásra. Légrády Sándor a keretet és értékjelzést, valamint a fényképek, festmények átdolgozását végezte el, de javaslatot tehetett a színek kiválasztására is.

Nagyon érdekes a korabeli sajtó híradása is a mélynyomatással készülő bélyegekről. A Filatéliai Kurír 1931. évi 9-10. száma arról adott hírt, hogy az új mélynyomatós magyar bélyegek készítése, illetve kiadása már komoly stádiumba jutott. Az újság értesülése szerint: „12 híres magyar férfiú képével jelenik meg sorozat, tudósok, írók, művészek, államférfiak lesznek rajta. Élők nem szerepelnek a bélyegre kerülő nagyságok között. A bélyegeket házilag, fényképek után készíti az Állami Nyomda új mélynyomó bélyegsajtóján. A pengősek most is *Patrona Hungariae* típusúak lesznek, de új mintájúak. Készítője Helbing

Légrády Sándor mintagrafikái az új eljárás előnyeinek bemutatásához, 1929

Helbing Ferenc első rácsmélynyomásos grafikája, a Nagy Madonna, 1932

A Repülő sorozat Floridában művészeti díjat nyert darabja, 1936

fikát. Légrády Sándort ebben az évben már nagy tehetségű bélyegtervező művészként mutatta be a Filatéliai Kurír szeptemberi száma: „A Budavár tervezője, Légrády Sándor ugyanaz a művész, aki az új légiposta sorozatot tervezte. Az eddig ismeretlen nevű művész új fejezetet nyitott a magyar bélyegművészet terén. Légrády művészete nem csak modern, de jellegzetesen magyaros is, és aki nagyszerűen érti, hogyan kell dolgozni a mélynyomatos technika számára. Kifejezési formája, eszközei teljesen egyéniek. Bélyegeinek hatása lenyűgöző, és szerencsére egyik ország modern bélyegének utánzat érzetével sem vádolható.”

Ez a sorozat a gyűjtők számára egyébként sok izgalmat rejtett. Az ívszéli bélyegeknél ugyanis – az egyetlen kitarakás következtében – a túltöltést adó bélyegekből szöveget tartalmazó részek is kinyomtatásra kerültek. Ennek az volt az oka, hogy a mély-

Ferenc kiváló grafikuművészünk. A Szent Erzsébet sorozat ugyancsak mélynyomatos kivitelben az 1932-es esztendő első negyedében jelenik meg. Minden valószínűség szerint ennél a kiadásnál is házilag végzi az államnyomda a híres festmények utáni tervezést és reprodukálást.” Helbing Ferenc is az új technológiának megfelelően készítette el a rajzot, remélve, hogy a tónusok jól fognak érvényesülni. A többi bélyegre vonatkozó kérdésre azt felelte, hogy „azokat házilag tervezik, fényképek után”.

Légrády az ezek után következő 1933. évi Cserkész sorozata is még egy meglévő grafika – Raushcer Juliska 1926. évi, III. díjas bélyegpályázati munkájának – adaptációja volt az új eljáráshoz. Az 1935. évi Rákóczi sorozatnál már szabadabban juttatta érvényre saját elgondolását, az 1936. évi Repülő bélyegsorozattal pedig megindult az akkor 30 éves tervezőművész saját ötleteken alapuló és méltán világsikerekig ívelő bélyeggrafikusi pályája.

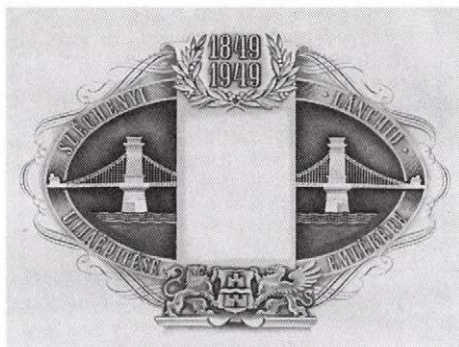
Légrády bélyegtervezési sikerének titka az volt, hogy tudta, mit és hogyan kell a bélyeg számára rajzolni. Kitűnően ismerte a bélyegkészítés technikáját, és sohasem tévesztette szem elől. Tudta, hogy a mélynyomtatás a tónusok alapos ismeretét igényli, és számolni kell a kicsinyítés által beálló hatásváltozással is.

1936-ban ő készítette az első fehér bélyegszél nélküli, azaz kifutó grafikájú bélyegeket, a Budavár sorozat tagjait. Ennél szinte az utolsó percig változtatgatta a gra-

nyomó henger készítésénél a keretnélkülség biztosítására 10×10 bélyegkép helyett 12×12 bélyegképet tartalmazó diapozitívtól alkalmaztak. A maratás előtt a többletképekből csak egy kis részt hagytak meg minden oldalon a perforálási technológia pontatlanságából adódó esetleges képeltolódás leplezésére. Ebbe a csíkba került be az említett szöveges rész is. Ezt a technológiai kiforratlanságot a későbbiekben kiküszöbölték, a szöveges részeket kifedték. Az 1938. évi Szent István sorozatnál már nem találkozunk ilyenekkel.

Légrády nem csak ismerte a technológiában rejlő lehetőségeket, hanem az Állami Nyomda alkalmazottjaként arra is lehetőséget kapott, hogy kísérleteket végezzen, vajon az általa elképzelt változatok közül melyik bizonyul a legsikeresebbnek a pályázatokon. Addig igazíthatta a grafikát, amíg az általa támasztott igen magas követelményeknek meg nem felelt. Ezek közé tartozik az 1949. évi Lánchíd (III.) blokk, amelynél a művész több keretrajz- és kiegészítő motívumváltozatot is kipróbált, amire eldöntötte, hogy melyiket tartja a legjobbnak.

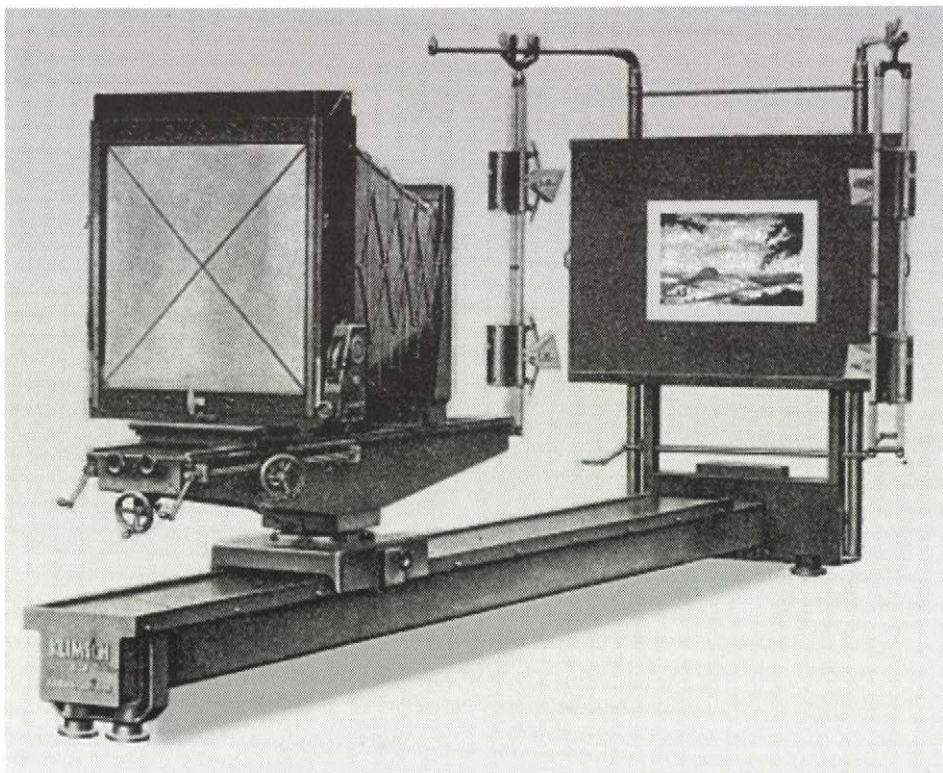
Az 1960-as évek elejétől már nagyobb teljesítményű, pontosabb mélynyomó berendezésekkel, Super Palatia típusú gépekkel nyomtatták a bélyegeket. A nyomóforma-készítés felszerelése is megújult. Lehetőség nyílt a korábbiaknál nagyobb színszámú bélyegek nyomtatására is. Légrády jártassága a mélynyomtató eljárásban és üvegfestői gyakorlata még nagyobb előnyt jelentett számára. Az additív színkeverés minden tulajdonságát ismerve bátran alkalmazott 8-10 színt is bélyegtervei megvalósításához, tudta, hogy a speciális színek különböző tónusértékekkel történő egymásra nyomtatása mit eredményez, és hogy ezek a kialakult másodlagos, harmadlagos színek miképpen változnak, ha valamelyik alapszínük, esetleg több is megváltozik. Ez a tehetsége természetesen már pályája kezdetén is megnyilvánult, amikor a nyomda igazgatósága által javasolt színes feldolgozásoknál a tónusértékek változtatgatásával ért el színgazdagságot, addig még sehol sem tapasztalt plaszticitást.

Grafikai kísérletek a Lánchíd blokkhoz a sor végén a megvalósításra kerülő vázlattal, 1949

A bélyeg eredetiket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az általa leadott grafikák, sőt festmények megkapóan szépek voltak, így emlékeznek erre kollégái is. Az 1971. évi vádászati sorozat például 5-8 színben került feldolgozásra.

Ekkor már jó ideje a mélynyomó retusőrök töltötték be a klasszikus rajzolói munkakört, akik a fényképészeti úton feldolgozott eredetiket rajzolták át a maguk speciális eszközeivel és anyagaival a technológiának megfelelő módon. A színes grafikáról többfajta negatív felvétel készült ugyanazzal a szűrővel, de különböző árnyalati terjedelemmel, különböző gradációjú filmekre (PAN 2-8). A kétszeres méretű *gyenge* negatívokra a retusőrök, retusecset segítségével, fekete retusfestékekkel vitték fel az árnyalatokat, majd az így elkészített negatívokat a bélyeg méretére kicsinyítve addírozó gép segítségével többszörözték. Ez után következett a fényérzékenyített pigmentpapírra a diapozitív másolása, amit bolygófényforrással végeztek. A diapozitívt megelőzően a pigmentpapírra 100 vonal/cm sűrűségű rácsrendszert, rasztert másoltak. A megvilágított pigmentpapírt a zsírtalanított hengerre folyamatos vizezés mellett húzták át, majd a hordozópapírt és a fény által nem cserzett fényérzékeny zselatinréteget langyos vízzel leáztatták. A felesleges elemeket a hengeren kifedték, majd a többlépcsős maratás következett a vas-klorid különböző töménységű oldataival. A maratott hengert ez után ellenőrizték, a szükséges javításokat elvégezték, majd krómozással óvták a nyomtatás közbeni sérülésektől.

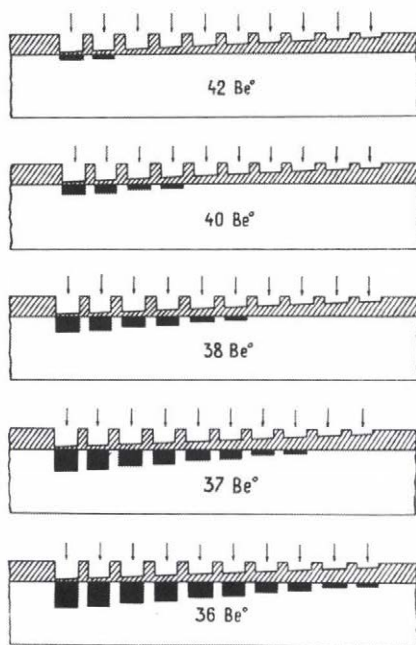
A grafikák és fényképek feldolgozására szolgáló horizontális fényképezőgép

A negatív felvételek kézi retusálása

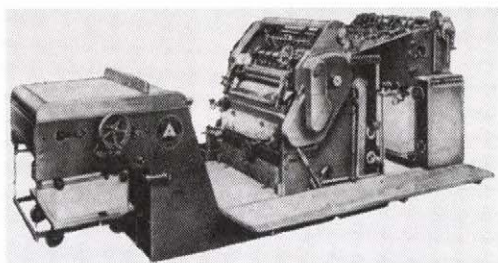
A nyomtatás során a színek a különböző mélységű nyomóelemekből, az ún. csészékből kiemelhető festékmennyiség szerint alakultak. A munkafolyamat közben a nyomóhengerről a felesleges festékmennyiséget az ún. rákel segítségével húzta le a gép. A nyomógépek egyidejűleg egy szín nyomására voltak alkalmasak, így a többszínű bélyegek nyomtatása minden esetben a színszámnak megfelelő nyomásszámot is jelentett. A nyomáshibás ívek kiválogatása után kezdetben enyvezték az íveket, majd perforálták, méretre vágták és csomagolták. A hetvenes években már előnyvezett bélyegpapírt alkalmaztak, így az enyvezési művelet kimaradhatott a technológiai sorból.

Kollégái elmondása szerint a művész nagyon precíz ember volt, egész napokat töltött el festékkeveréssel a próbanyomógépnél. Kísérletezésre mindaddig volt ideje és lehetősége, amíg a nyomda ritmusától ez nem tért el. Az 1960-as évek végétől azonban már felgyorsult az idő a termelőüzemekben, így kevesebb

A csészemélység alakulása a többlépcsős maratás során

idő és energia jutott a bélyegek előállításában való alkotó jellegű közreműködésre. Idősebb korára a művész türelme is csökkent. A régi, minden apró részletre kiterjedő munkavégzésre az említett felgyorsult, mennyiségi termelésre törekvő világban már számára sem volt idő. Megváltoztak a feltételek, megváltozott a technológia, a nyomda életében is egyre nagyobb szerepet kapott az ofszetnyomás, amit ő nem igazán kedvelt.

Bélyegnyomtatásra is alkalmas, egy nyomóműves, Super Palatia típusú mélynyomó gép

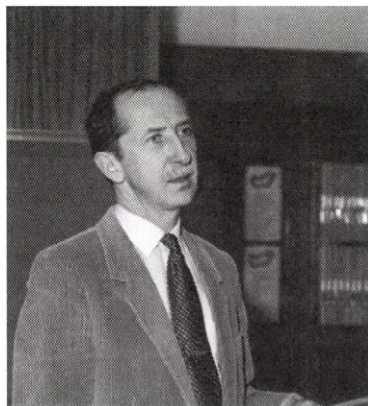
A művész alkalmazásának 1930. évi véglegesítésétől egészen 1977. évi nyugdíjaztatásáig a nyomda munkatársa volt. Ezt követően több bélyegtervének magvalósításán nyugdíjasként dolgozott. Pályafutása során több száz gyönyörű bélyeget készített, amelyek közül nem egy nemzetközi elismerést is kapott. (1938. Orbék blokk – A világ legszebb bélyege a Buenos Aires-i La Pensa olvasói szerint 1939-ben; 1940. Erdélyért: Patrona Hungariae – A legszebb Madonna ábrázolások 3. helyezetteje). Utolsó bélyege 1980-ban született *925 éves a tihanyi apátság alapítólevele* címmel.

Kollégái még negyedszázad után is elismeréssel, szeretettel és tisztelettel emlékeznek rá. Köszönöm az Állami Nyomda jelenlegi és volt munkatársainak, hogy Légrády Sándorral kapcsolatos emlékeiket megosztották velem.

A művész munka közben, 1960 körül

Néhány gondolat Légrády Sándor születésének 100. évfordulóján

Vagyóczky Károly
festőművész, grafikus, 1996

jektív módon, de néhány gondolatot, véleményt és méltatást megfogalmaz.

Szeretném megemlíteni, hogy személyes emlékeimhez tartozik, ugyanis több alkalommal volt szerencsém találkozni Légrády mesterrel művészi pályafutásom kezdetén. Barátságos modora és tekintélyes megjelenése nagy hatással volt egy fiatal, kezdő grafikusra. A családom révén is vannak emlékeim róla – felmenőim többen dolgoztak az Állami Nyomdában –, akik már régóta ismerték őt.

Előadásomban fontosnak tartottam, hogy a korról, amelyben Légrády Sándor munkálkodott, megpróbáljak néhány mondatban beszélni, hiszen minden művész és művészet

megítélésénél ez alapvetően fontos kiindulópont. Azt megállapíthatjuk, hogy a Horthy-korszak (1920–1944), amelyben élete jelentős részében élt és alkotott, egy ellentmondásos kor volt, amelynek megítélésekor még a mai történelemírás is sok kérdésben bizonytalan. Az biztos, hogy a rendszerváltáskor, az 1990-es évek elején – és azóta is folyamatosan – a könyvkiadásunk a magyar történelemről már olyan könyveket produkált, amelyek

A Légrády Sándor Emlékév keretén belül a Bélyegmúzeum igazgatójától, Solymosi Jánosnétól egy megtisztelő felkérést kaptam. Az előadást, amelyre felkértek *Egy bélyegtervező grafikus a bélyegtervező grafikus szemével* címmel 2006. október 12-én megtartottam, és most írásban is szeretném megfogalmazni, rögzíteni azokat a gondolatokat, amit ott elmondtam, véleményemet a művészről, a bélyeggrafikai munkásságáról és természetesen a koráról, a lehetőségeiről, amelyben élt és alkotott. Az írás azonban nélkülözi a múzeum kiállítótermének hangulatát, a megjelent érdeklődő, lelkes közönséget és élő kapcsolatát, de leginkább a művek látható és közvetlen jelenlétét. Az előbeszéd közvetlenségét talán pótolhatja az az igyekezet, amely ugyan szub-

A Kormányzói arcképsor elnevezésű bélyegsorozat terve, 1941

által a korszakot az objektivitásnak jobban megfelelővé tudjuk megismerni, értékelni, például Nemeskürty István írásai révén. Tehát művészetének inspirációja, gyökerei és az adott lehetőség – a művész és a társadalmi közege – feltárul, és pontosabban érzékelhetjük művészetének a mibenlétét, a lényegét.

Szerintem Légrády Sándor művészetének a legfontosabb és legértékesebb része a II. világháborút közvetlenül megelőző időszakban, tehát az 1930-as évek végén és a 1940-es évek alatt alkotott bélyeggrafikák. Művészi pályafutásának már a korai szakaszában kialakult az egész munkásságára jellemző stílus, szemlélet, amely ezekben a remekművekben csúcsonyult ki. Természetesen az egész életmű egységes, monumentális és kiegyensúlyozott, de az említett művek tematikája és a nyomdai kivitelezés, a raszteres mélynyomatás mesteri alkalmazása is erősíti ezt az álláspontot.

Az I. világháború után a trianoni Magyarországról mondja Nemeskürty István a következőket: „Ha nagyon szigorú tárgyilagossággal nézzük Horthy Miklós kormányzó korszakát, akkor az a legfontosabb tanulsága és nagy érdeme, hogy 1541 óta, amikor a magyar állam megszűnt létezni, mert a kiegyezés után se jött létre független magyar állam, Horthy Miklós kormányzó, a nemzetgyűlés és miniszterei – főleg Bethlen István – újrateremtették az évszázadok óta nem létezett magyar államot. És ennek az újrateremtésnek a munkájában az egész magyar társadalom részt vett majdnem, hogy politikai különbség nélkül, mert a szociáldemokráciának is ugyanaz volt a törekvése, noha a társadalom irányításáról más véleménye volt.”

Kulturális tekintetben ehhez a társadalmi törekvéshez kapcsolható a művészek munkássága, tevékenysége is. Légrády Sándor bélyeggrafikáiban is megjelenik az adott kor ideálja, Szent István, Szent Erzsébet, a magyar történelem több nagy alakja, de ugyanúgy téma a magyar történelem más eseménye, dokumentuma is, és a történelmünk kínálta tematika a kor emberideáljával szembeállítva Légrády műveiben. Kiteljesedett művészetének jellemző vonása a világos, tiszta szerkezetű kompozíció. A képei, megoldásai egyértelműek és harmonikusak. A néző, illetve a felhasználó pontos információt kap, mert nem csak a grafika képei, az ábrázoló jellegű része, hanem a feliratok, az értékjelzések is érthetőek és olyan arányúak, amelyek az olvashatóság kritériumának tökéletesen megfelelnek. Betűrajzolatai, a betűk stílusa archaizáló jellegű, ugyanakkor egyéni is, és még

A Magyar a magyarért pályázatra beadott, az Erdélyért sorban megjelent bélyegtervek, 1940

a mai, modern tipográfiai alapszabályoknak is eleget tesznek. Világos és tiszta grafikai tervezés.

Légrády Sándor művészetének lényegéről beszélve előadásomban is elmondtam, hogy ő az egyik legnagyobb és leghatásosabb magyar grafikusművész, aki az úgynevezett alkalmazott grafikai műfajban, a bélyegtervezésben alkotott maradandót. Egy újraéledő kultúrának volt a markáns képviselője. Munkássága a II. világháború utáni évekre is kiterjedt, és mindvégig kitartott, következetes volt művészi hitvallásában. Egy nagy ívű pálya Légrády Sándor munkássága, amelynek szép emléket állított az utókor születésének 100. évfordulóján. Művészete az a tradíció, amely az őt követő művészgenerációk számára példakép. Ennek az értékteremtő művészetnek a folytonosságát biztosíthatja a fiatalabb nemzedék, azok a tehetséges grafikusművészek, akik figyelnek Légrády Sándor művészetére, és azt a magyar grafikusművészet értékes, megbecsülendő részének érzik.

Köszönet még egyszer a Bélyegmúzeum vezetőségének és munkatársainak, akik a kiállítást megrendezték, az előadásokat megszervezték, tehát mindenkinek, akik a nagy magyar művész előtt kifejezték tiszteletüket.

A Szent Erzsébet sorozat Liezen-Mayer Sándor festményének adaptálásával készül terve, 1932

Egyéniség és konformizmus Légrády Sándor bélyegtervezői életművében¹

A cím- és témaválasztás talán némi magyarázatra szorul. Légrády Sándor munkásságáról – legalábbis ahhoz képest, amennyi figyelmet általában a bélyegtervezők munkásságára fordítani szoktak – viszonylag bőven olvashatunk. A 2006-os jubileumi kiállítás látogatói egy kisebb kötetnyi róla szóló írásban lapozgathattak.

Ünnepi alkalmakkor csupa szépet és jót illik, szokás mondani az ünnepeltről. Nem áll szándékomban ennek az ellenkezőjét tenni. Az kelt bennem csupán hiányérzetet, hogy bélyegtervező művészeinkről szinte csak ilyen alkalmakkor emlékeznek meg. Az interjúk, évfordulós megemlékezések, kiállítás-megnyitók, nekrológok műfaj diktálta elfogultsága viszont a tárgyilagos, elemző megközelítésre nem nagyon nyújt lehetőséget.

A Légrády-émlékév korábbi előadásain elhangzottakat és a közközben forgó forrásokban róla olvashatókat ismertnek véve én most azt a lehetőséget szeretném kihasználni, amit csak Légrády életműve kínál. Azt, hogy olyan grafikusművész volt, aki nem bélyeget is tervezett, hanem főként bélyeget tervezett; azt, hogy alkotóideje ezen a területen páratlanul hosszú, hogy életműve számszerűen gazdag, művészileg kiemelkedő.

Hogy jön akkor ide a konformizmus kérdése? Alig van bélyegtervezésről, bélyegtervezőről szóló írás, amely ne azzal indítana, hogy a művészt mennyi megkötés korlátozza: a megadott téma, az előírt grafikai technika, a művészeti zsűri ízlése, a méret, a sokszorosítás módja, nyomdatechnikai lehetőségek, ezzel összefüggésben a bélyeggyártás gazdaságossági szempontjai, a mindenkor és egyes esetekben szükséges feliratok elhelyezése a képi ábrázolás mellett stb. Formai, technikai megkötések, legfőképp pedig a téma adott volta mellett a megrendelő esztétikai és ideológiai szempontjainak követelménye.

Légrády fegyelmezetten és rugalmasan mozgott e kötöttségek között, számtalan esetben a szükségből is erényt csinálva, miközben megőrizte önmagát, a magyar bélyegművészetben megteremtette a Légrády-stílust, amely csak az övé, ugyanakkor szinte a magyar bélyeget jelentette fél évszázadon át.

Örvös János így fogalmazta ezt meg a Filatéliai Kurír 1938. 9. számában, vagyis a Szent István sor kibocsátása után: „*Művészi tehetsége szerencsésen segíti át azon a szakadékos problémán, mely az adottsági helyzet és koncepcióinak széles ívelése között támad.*” Az adottsági helyzet Légrády működése során időről időre más volt. Példáimmal azt szeretném érzékeltetni, mennyire sikerült a művésznek azzal szinkronban lenni, megérezni a megfogalmazottakon túli elvárásokat is, illetve hol és mikor került azokkal aszinkronba.

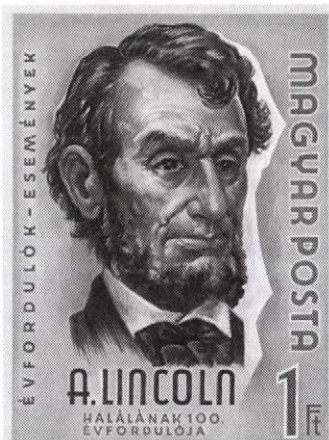
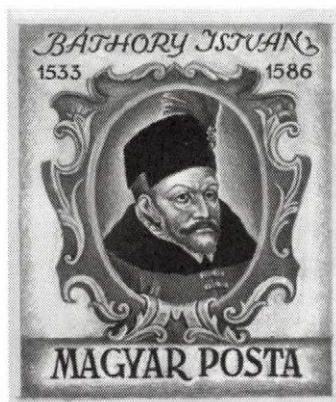
Emlékeztetni szeretnék arra, amit ugyan mindenki tud, de most elevenné szeretném tenni ezt a tudást, jelesül, hogy teljes művészi szabadság nem létezik. A kötöttségnek

¹ Elhangzott a Bélyegmúzeumban megrendezett Légrády Sándor Emlékév előadássorozatának keretében 2006. november 16-án.

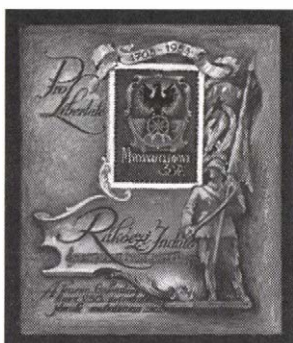
műfajonként vannak fokozatai. Lehet verset, regényt, színdarabot írni, zenét komponálni, festményt festeni a kiadás, bemutatás, eladás esélye nélkül, mintegy a jövő számára. Alkalmanként meg lehet találni az adott művészt a közízlés ellenében is elfogadó kiadót, színházat, vevőt. Nem lehet azonban köztéri szobrot készíteni, középületet tervezni a megrendelő maximális beleszólása nélkül. Bankjegyet, bélyeget pedig – mint hogy ez állami monopólium – csakis az adott rezsim ideológiája, hivatalos ízlése felett szigorúan örökdő állami megrendelő kívánalmainak megfelelően lehet. Bélyeget senki nem tervez a jövő számára, az íróasztalfióknak, pláne nem, ha abból él, mivel abban a műfajban teljesedett ki művészete, ahhoz ért leginkább. Azt azonban megteheti, hogy elébe megy a pályázati kiírásoknak, és maga javasol kiadásra szívéhez közel álló témákat, amelyekről úgy véli, hogy beleférnek a posta bélyegkiadási elképzeléseibe. Javasatait olykor bélyegtervek formájában nyújtja be, hogy a döntéskor a terv látványa esetleg előnyt biztosítson az ötletnek és a terv készítőjének.

Ezek az ötletek azonban többnyire nem találtak meghallgatásra. Légrády a maga pályájából is ismert példát arra, hogy jeles személyek halálának kerek évfordulójára adott ki bélyeget a magyar posta. Érthető tehát, ha 1986-ra, Báthory István halálának 400. évfordulójára bélyeg kiadását javasolta. (Az ehhez készült bélyegterv utolsó ismert munkája.) Hasonló megfontolásból születtek az Abraham Lincoln halálának évfordulójára javasolt bélyeg tervei is. A posta azonban időközben változtatott korábbi kiadási elképzelésin, és a halálzási évfordulókról való megemlékezést többnyire kerülte. Lincoln esetében a halálzási évfordulón kívül a bélyegen megjelenítendő személy kiválasztása sem tűnt szerencsésnek. 1965-re ugyanis véget ért a szocialista országok Amerika irányában tanúsított korábbi enyhülése. Megvalósulatlan maradt az 1971-ben készült, kiadásra javasolt népi díszítőművészet motívumait feldolgozó sorozata is. (A témát csak sok évvel később vette be kiadási programjába a posta, és tervezésével Dudás Lászlót bízta meg.)

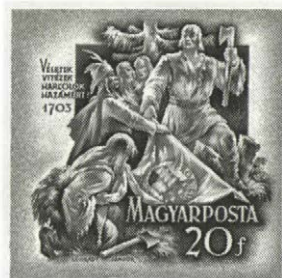
A pályázatokra Légrády olyan műveket nyújtott be, amelyekkel esélyesnek hitte magát a kiviteli változatok elkészítésére szóló megbízásra. Tette ezt úgy is,

Kiadatlan tervek a Báthory-, a Lincoln- és a népi díszítőművészet sorozat kiadatlan példányaiból

A Rákóczi sor elutasított tervei

A megjelent Rákóczi sor egyik címlete pályázati vázlatával

hogy változatok olyan mennyiségét nyújtotta a zsűri elé, amelyek közt hite szerint a megfelelőnek ítélt is feltalálható volt. Néhány példa: az 1953-as Rákóczi sor 5 címletéhez 23, az 1961-es Vasas Sportklub 4 bélyeges sorhoz 17, az 1964-es Bélyegnep 4 bélyegképet felhasználó sorhoz és blokkhoz 22, az 1970-es A felszabadulás 25. évfordulója 2 bélyeges blokkhoz 13, az 1975-ös Zeneakadémia 1 címletéhez 15-féle változatot adott be. Érdekesebb kérdés, hogy milyen eltérések vannak ezekben a változatokban. Nézzünk a fenti ötletszerűen említettek közül egy olyant, amelynél a kiviteli változat is az ő nevéhez fűződik: az 1953-as Rákóczi sort. Visszaemlékezve a megjelent bélyegképekre – Rákóczi zászlaja, Felkelő parasztok, Talpas kurucok, Kuruc lovas, Rákóczi mellképe –, áruklodó, hogy mely változatokat utasította el a posta.

A direkt utalást az évforduló korára nem fogadta el. Közvetett úton azonban éppen azt óhajtotta elérni. Vessük össze a megjelent sor egyik címletét annak pályázatra benyújtott változatával. A harcra készülő bujdosó kurucok a fejedelem jeladását meg nem várva titokban zászlót bontottak. Ezt a lopva történt zászlóbontást festette meg Légrády, ahogy történelmi tanulmányai nyomán elképzelte. A mű bíráló azonban a bátor kiállást kérték számon, a hősiesség optimizmust, patetikus hangvételt. Ilyen lett tehát a nyomdakész változat. Fontos a kibocsátás évére gondolni. 1953-at írtak. Ebben az évben avatták az új Kossuth-szobrot a Kossuth téren, miután az 1927-ben felállított Horvay János-féle szoborcsoportot éppen azért bontották le, mert nem volt elég erő sugárzó, elég optimista.

Kevéssel halála előtt, 1985-ben a Filatéliai Szemle kérdésére, hogy melyiket tartja legszebb bélyegének, Légrády a Rákóczi sor 40 filléres – Talpas kurucok – címletét nevezte meg. Később Simon Gy. Ferenc az In memoriam Légrády Sándor című írásában azt írta: „Tekintsünk el attól, hogy ez a könnyen felfedezhetően teatralitásban végződő történelmi romantizmust sugárzó bélyeggrafika akkor került ki Légrády Sándor keze alól, amikor ezt a szemléletet hivatalos rangra emelte és monopolizálta az akkori kultúrpolitika a szocreállal a képzőművészet valamennyi területén. Voltak, akiknek ehhez erőszakot kellett elkövetniük önmagukon, mert más volt az egyéni stílusuk, egyéni ízlésük, és más volt, egészen más a művészet- és életszemléletük. Voltak, akik... azonosulni tudtak vele, és nem magukat formálták hozzá, hanem az vált a vérükké,

az emberi hitükké, a művészi hitvallásukká. Légrády Sándor egyik csoportba sem sorolható, hiszen neki – sem így, sem úgy – nem kellett megváltoznia. Néhány tartalmi, tematikus szálát kellett elszakítania, elvarrnia, elfelejte(t)nie, de művészetének – bélyeggrafikai munkásságának – alapvető elemeit, főbb összetevőit, és olyan vonulatát általában, mint a felfokozott vonzódás a történelmi témák, történelmi epizódok iránt, pályafutása során mindvégig vállalhatta, művelhette.”

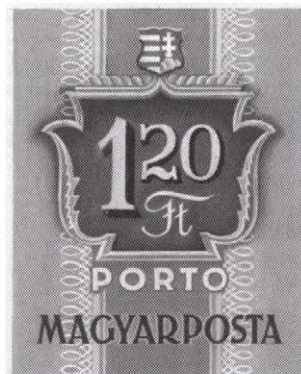
Az ímént bemutatott kuruc zászlóbontás két változatához képest kisebbnek tűnik az az eltérés, ami a Joseph Haydn és Friedrich Schiller bélyegsor egyik címleténél az első és a módosított változat között fennáll. Mintha csak a szövegelhelyezés módja térne el. A lényeges különbség a megszövegezésben van: 1959-ben nem tehették bélyegre egy herceg, egy elnyomó nevét. Nem Esterházy-kastély tehát Haydn működési helye, hanem Fertődi-kastély.

A Vasas Sportklub alapításának 50. évfordulójára 1961-ben megjelent bélyegeket Vertel József tervezte. A pályázaton Légrády is részt vett. 1950-es sportsorával bizonyította, hogy ebben a témában is nagyszerű teljesítményre képes. Hogy művészi vagy tartalmi szempontok helyezték-e előnybe Vertelt, nem tudhatjuk, hiszen ezekből az évekből nem állnak rendelkezésre bírálóbizottsági jegyzőkönyvek. Elgondolkodtató azonban, hogy a pályázatra beküldött szokásos jelzésszerű vázlatok mellett 5 db teljesen kidolgozott bélyegkép is található. Mintha már megbízást kapott volna azok elkészítésére, és csak később született volna más döntés. E kidolgozott képek egyike Asztalos Jánost ábrázolja születési és halálozási évével, katonatiszti uniformisban, tornászokkal a háttérben. Hogy Asztalos Jánosnak pontosan mi volt a kötődése a sportklubhoz, azt nehéz megtudni, élsportoló nem volt, bizonytalannal valami tiszteletbeli vezetőségi tag lehetett. Hogy Légrády indokoltnak tartotta bélyegre tenni, az eléggé érthető, ha meggondoljuk, hogy a munkásmozgalmi múltját vállaló klub Asztalos személyében egy kommunista mártírt tudhatott soraiban. Ám ez a mártír halálának körülményeivel és évszámával is az éppen öt évvel azelőtti ellenforradalomnak nevezett eseményekre emlékeztetett, amit minden területen, így a bélyegkibocsátásban is kerülni igyekezett a hatalom.

1956 vállalása, megjelenése a magyar bélyegkiadásban csak a rendszerváltozás után vált lehetségessé, amit

Az Asztalos Jánost ábrázoló bélyegterv

Az 1956-ban készült portóbélyegek tervdrajzai

Az 1957-ben megjelent új címeres bélyeg terve

A Puskás-bélyeg pályázati és kiviteli terve

Légrády már nem ért meg. Egy bélyegképigen közömbösnek tűnő kiadás említhető ezzel összefüggésben. Az 56-os lyukas zászló harsányan hirdette a régi címer leváltását. A helyébe lépő Kossuth-címeres zászló használatát a posta is kötelezővé tette. Természetes tehát, hogy az aktuálisra vált – az 1957-es kiadásra tervezett – portobélyegek tervrajzán Légrády is ezt a címet ábrázolja az 1956-ban készült tervrajzain. A kiadásra azonban csak 1958-ban került sor, természetesen Kossuth-címer nélküli változatban.

Légrády budai, várnegyedbeli lakása és a Kapisztrán téren működő Állami Nyomda, ami évtizedeken át munkahelye volt, illetve a Magyar Országos Levéltár a Bécsi kapu téren csak néhány perces sétányi távolságra volt egymástól. Nem a közelség volt csupán az oka, hogy Légrády szinte otthon volt a levéltárban. Történelmi témájú munkáihoz gyakran konzultált a levéltár történészeivel. Azok ismerve történelmi, heraldikai műveltségét és sokra tartva művészi kifejezőképességét, őt javasolták az Elnöki Tanácsnak az új címer tervezőjéül. Mi sem természetesebb, hogy a legmagasabb helyről jött megbízás után a posta is őt kérte fel az új címer rajzával megjelentetni kívánt bélyeg tervezésére. A grafika hátlapjára ceruzával rá van írva: *Postának*, mivel a két megrendelő számára egyszerre dolgozott a művész. A bélyeg az új címer használatáról szóló törvény hatályba lépésének napján került forgalomba, vagyis 1957. október 1-jén, két címletben, vörös és zöld színben. A bő félév múlva kiadott második címersort Nagy Zoltán jegyzi tervezőként. Ennek egyik oka az, hogy az új kiadás a korábbi egyszínű mélynyomással szemben ötszínű ofszetnyomással készült, és nem az Állami, hanem a Pénzjegynyomdában. A címer természetesen azonos, a bélyegkép kompozíciója, tipográfiája viszont puritánabb.

A családi legenda szerint Légrádyt erős kényszerrel bírták rá a címerterv elkészítésére. Egyéb munkáit tekintve és azt, ahogyan a változó helyzetekkel együtt élni tudott, ezt némi kételkedéssel kezelhetjük.

1959-ben szovjet bélyegek kiállítását rendezték Budapesten. Az alkalomra Légrády által tervezett bélyegek jelentek meg. Az A. S. Puskás ábrázoló bélyeg pályázati rajza és kiviteli változata közti eltérés tanulságos. Egyéb változtatások mellett elmaradt a sugárzó ötágú csillag, a kompozíció egyensúlya a névérték áthelyezésével billent helyre. Történelmi anakronizmus lett volna a nagy orosz költőt szovjet attribútumok között ábrázolni.

Teljesen váratlan és az adott időszak bélyeg-kibocsátási felfogásával szinte ellenkező az 1965-ös, A felszabadulás 20. évfordulója elnevezésű bélyegsor. Kilenc címlet kilenc

bélyegképpel, mindegyiken virágok, csak a keretezés apró betűs szövege utal a kibocsátás alkalmára. Nem véletlen, hogy a berlini Német Történeti Múzeum kurátora, aki a 2004. évi Myten der Nationen című nemzetközi kiállításához sok más ország mellett Magyarországról is válogatott anyagot, múzeumunkból néhány tétel mellett ezt a bélyegsört is kiválasztotta. Mert ő is fontosnak és rendhagyónak tartotta, hogy a háborús események, a szocialista termelés és kultúra vívmányainak bemutatásával szakítva 1965-ben egy közömbös témával tudja le a keleti tömb egy országa a kötelező megemlékezést.

A kiadást pályázat előzte meg. Gyűjteményünkben 16 grafikus sorozatai vannak meg, összesen 305 bélyegterv. Ebből két sorozat Légrády munkája. A Bástya jelisével általa beadott sorozat tematikájában a többiekével azonos, és megfelel a pályázati kiírásban megfogalmazottaknak. A bélyegterv témáját szóval is leírja a jobb felső sarokban – országépítés, mezőgazdaságunk fejlődése, bányász, 1918. Mávgépgyári sztrájk – a Légrádytól megszokott patetikus stílusban, hősi pózban ábrázolt figurákkal, pártkongresszusi szimbólumokkal – NB. Légrády 1965-ben MDP kongresszust ír a kép témájaként – jeleníti meg a mondanivalót, az életműben, főként a vázlatokban gyakran felbukkanó sztereotípiát: a munkás, paraszt, értelmiség hármast.

A másik Légrády sor ugyanehhez a kiadáshoz virágokat ábrázol, amelyek a megjelent sor előmunkálatai. Ezekon nincs jelige, ami talán azt bizonyítja, hogy nem Légrády volt olyan merész, hogy a pályázat szempontjait mellőző sorozatot is beadjon. Valószínűbbnek tűnik, hogy felülről jött módosító döntés után, immár megbízásra készített vázlatokat véleményezésre, majd pedig kiviteli változatokat. Az egyik vázlat hátlapján Zöldy aláírással a következő szöveg található: „Álló forma, 9 bélyeg! 33×43 mm. Szöveg arany és elhelyezése, mint ezen a bélyegképen. Értékek: 20f, 30f, 50f, 60f, 1,40 Ft, 1,70 Ft, 2 Ft, 2,50 Ft, 3 Ft. A virágok nem fényképszerűen, hanem festményszerűen kerüljenek ábrázolásra. A 20 filléres értéken szalag (l. 2 Ft-os vázlat) legyen, egy piros-fehér-zöld és egy vörös. A 20 filléres bélyegen legyen a mezei csokor. Háttér egyformán, pasztell színekkel, a virágok körül a nagy fehér foltok kerülendők. Leadási határidő 1965. január 25-e 10 óra.” A hátlapon olvasható felirat a művész felülről jövő instruálásának, a diktálásnak is jellegzetes példája.

A felszabadulás 20. évfordulója bélyegsor Bástya jeliség bélyegterveiből

Álló forma, 9 bélyeg! 33x43 mm
Fővegy arany és alhelyezés,
mint ezen a bélyegfejen.

Értékek: -, 20f, -, 30f, -, 50f

5555 -60f, 1,40 Ft, 1,70 Ft,
Ft, 2,50 Ft, 3,- Ft.

A virágok ~~hát~~ fényképezésén, hanem
festményeken kerüljenek ábrá-
zolásra. A 20 forintos értékű
szalag (l. 2 Ft-os vázlat) legyen,
egy piros-fehér-zöld és egy
vörös. A ~~20~~ 20 forintos bélyegen
legyen a mexei csokor. Háttér
szalagon, vízszintesen
a virágok körül a nagy fehér
folton kerülendők.

Beadási határidő
1965. június 25-e
10 óra.

J. M. U. y
1/12

A jelige nélkül beadott, virágokat ábrázoló, 1965-ben
megjelent felszabadulási bélyegsor vázlataiból a hátlapszöveggel

Az az emelkedettség, ünnepélyesség, pátosz, amit újabb bélye-
gein láttunk, korábban is jellemző volt Légrádyra. Az 1936-os
Repülő és Budavár, majd az 1938-as Szent István sor egyértelmű
sikere után Légrády úgy hitte, a bevált módszert, stílust követi.
1939-ben a Magyar a magyarért bélyegek pályázatára beadott
munkáit mégsem fogadták el. A pályázaton, amelyen a bélyeghez
szükséges grafikákat beszerezték, csupán három művész versen-
gett: Kövesdi Géza, Muhits Sándor és Légrády Sándor. Légrády
már csak azért sem hiányozhatott a rövid névsorból, mert őt maga
dr. Kuzmich Gábor postafőigazgató javasolta: „Magam részéről
Légrády Sándor iparművésznek meghívását, akinek a bélyegterv-

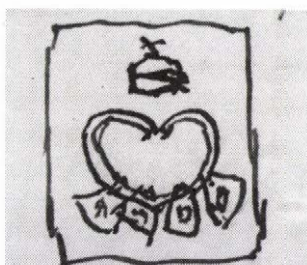
A Magyar a magyarért pályázatra beadott grafikákból

rajzok készítésében legnagyobb gyakorlata és tapasztalata van, szükségesnek tartom.” Légrády itt közel került ahhoz, hogy már csaknem önmaga karikatúráját adta. Például a széthullott Nagymagyarország darabjait összefogó abroncs, a repedésből kihajtó stilizált magyaros virág vagy egy szívből kisarjadó magyaros virágok ábrázolásával.

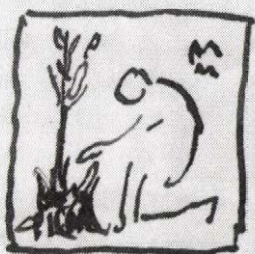
A pályázat egyik rajzát sem találták kivitelre alkalmasnak, ezért új tervezőt, Petten Sándort bízták meg a tervrajzok készítésével. Petten bélyegei – a Szabadságtéren 1921 és 1945 között álló Kisfaludy Stróbl Zsigmond szobor, az Észak, a Munkács vára, a Horthy Miklós lovon, a Kassai dóm, a Honvédet köszöntő lány – sokkal visszafogottabbak, puritánabbak voltak, mint az előzőekben bemutatott Légrády-féle tervek. Közben néhány nagyon szép Légrády-bélyegsor is megjelent: a Templom, a Pax-ting, a Protestáns, a Repülő Alap, a kiemelkedően szép Árvíz, illetve a Légrády számára sikertelen Magyar a magyarért pályázat után szűk két évvel a rokon témájú 1940-es Erdélyért sor, benne a szépséges Madonna bélyeggel. Ennek a bélyegnek az előképe az, amit szintén az 1939-es pályázatra készített, de az újabb változat sokkal finomabb, kiérleltebb, feszesebb kompo-

Az Erdélyért pályázat kiadatlan tervrajzai

*Síminálban
rajzoljuk a
símból
megjel címerét*

*Új ültetés a
rég: villáms-
szálla törzs
mellé.*

*Turul kard-
dal és koronával.*

Czakó Gábor ötletrajzai

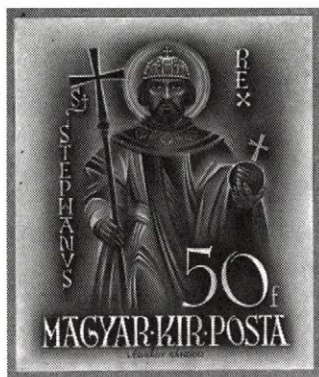
ziciójú volt. Az Erdélyért sorban a magyarosság is finomabb megfogalmazást kapott a gyermekét emelő erdélyi anya alakjában, mint a Magyar a magyarért pályázatra készült terveknél. Az Erdélyért pályázatra is több változatot készített. A mellőzöttek némileg emlékeztetnek az előbb fenntartásokkal említettekre.

Annak, hogy miért időztünk annyit egy olyan pályázatonál, amely Légrády számára nem volt sikeres, megvan az oka azon túl is, hogy a kettőre való felkészülésben párhuzamosságok vannak. Az 1930-as, 1940-es évek bélyegpályázatain bevett gyakorlat volt, hogy a pályázatra meghívott művészek számára a bélyegképek témájáról előadást tartottak, képi forrásokat biztosítottak. Ezeknek az ún. eligazításoknak főszereplője Czakó Elemér volt. Hogy a pályázatra benyújtott rajzok mennyiben voltak a művész saját ötletei, és mennyiben a felkészítést tartó személy elképzelései, aki egyúttal a művészeti zsűri tagja is, azt nem lehet kidekázni. Tanulságos azonban az előzőekben bemutatott képek után néhányat azokból a *firkálgatásokból* is megnézni, amelyeket Czakó az alábbi sorok kíséretében 1938. október 19-én küldött el dr. Kuzmich Gábor postafőigazgatónak: „*Kedves Gábor, egy ív papírra firkálgatva vadásztam témákra. Elküldöm Neked szórakoztatásodra. Hátha a sok ocsú között szem is akad. Szeretettel ölel Czakó Elemér.*” Az elküldött rajzok, firkák témái a következők voltak: szívünkhöz kapcsoljuk a visszatért megyék címerét, ültetés a régi villámsújtotta törzs mellé, turul karddal és koronával. Az utóbbi bélyegkép-ötletről érdemes megjegyezni, hogy Czakó vagy megfeledezett Haranghy Jenő 1916-os Hadisegély bélyegéről, vagy úgy vélte, ennyi idő után újra kiadható egy hasonló kompozíció.

Azonos vagy hasonló témák óhatatlanul felmerülnek egy ilyen sokat foglalkoztatott tervező életművében. Gondoljunk az egymást követő május elsejekre vagy az úrha-jós bélyegekre. Légrády nem ismételte önmagát, csak kiforrott stílusa maradt azonos. Izgalmasabb kérdés, ha az azonos téma időben is és a megrendelő elvárásait tekintve is távol áll egymástól. Ilyen a legelsőként említett 1953-as Rákóczi sor portrébélyege, amelynek festője immár nem Mányoki Ádám, hanem Légrády Sándor, a korábbi adaptáció helyett teljesen önálló alkotás a teljes sor szellemiségének megfelelően. Még érdekesebb az 1938-as Szent István párba állítása az 1970-es változattal. Az 1938-as

bélyegsor megjelenése után Légrády a megoldott feladatról a Bélyegygyűjtők Lapja szerkesztőjének a következőket mondta: „*Itt egy erőteljes férfit kellett ábrázolni, akiben egyesül az államalkotói zseni és a keresztény eszmékért küzdeni tudó uralkodó minden adottsága.*” 1970-ben államalapító királyunk nem Szent István, hanem I. István, nincs glória, nincs kereszt, a koronán lévő is szinte elrejtőzik a *Magyar* és a *Posta* szavak között. Lehet, hogy a zsűri éberségét kijátszandó, az iniciálé díszítő motívuma nem véletlenül formázza a szent szó S betűjét. A bélyeg az új felfogásban is szép, mint ahogy az 1938-as sor bélyegei is szépek.

Simon Gy. Ferenc szavaira visszaemlékezve, mi nem állítjuk, vagy tagadjuk, hogy a művésznek erőszakot kellett-e tenni önmagán, vagy azonosult az éppen kötelező témával és eszmeiséggel. Mi nem firtatjuk, mert nem lehet lakmuszpapírral megvizsgálni, mi lakik a művészen. Csak a művei érdekelnek. Nem eshetünk ugyanabba a hibába, ami az ötvenes évek filatéliai gyakorlata volt, hogy a politikailag nem kívánatos bélyegeket kvázi nem létezőknek tekintjük. Nagyon is létezők, mert történelmünk tanúi, mert csak velük együtt teljes a bélyeggrafikus életmű, és politikai töltésüktől függetlenül szépek. Légrády belátva, hogy ebben a műfajban csak azt fogadják el tőle, ami nem sérti az aktuális hatalom érdekeit, kész volt azt kiszolgálni. Ha tetszik, konformista volt. A lehetőségért, hogy alkothasson, kompromisszumokat kötött, hiszen választott és sorsává vált műfajában csak így alkothatott. Nem volt azonban hajlandó kompromisszumra, amikor a megformálás, a kivitelezés minősége, színvonala volt a tét. Igazi művész volt tehát. A mellőzést is vállalta, amikor a nyomdai termelékenységgel ütközött az ő munkai igényesebb, drágábban kivitelezhető elképzelése, ahogy ezt egy korábbi előadásban Novotny Erzsébet is említette. Hálátlan területet választott. Nagynevű művésztársait, Muchát vagy Hundertwassert, de említhetjük akár a náluk több bélyeget tervező Kass Jánost is, nem bélyegtervezőként ismeri a világ. Mi azonban hálásak lehetünk Légrády Sándornak, hogy a középkori névtelen miniátorok kései utódaként megmaradt e hálátlan területen, és annyi szép bélyeggel ajándékozott meg bennünket, tette keresetté és kedvelté a modern magyar bélyegvilágszerte.

Az 1938-as Szent István sor, illetve az 1970-es Szent István bélyeg terve

Gyermekszerdák a Bélyegmúzeumban

Múzeumunk mindig feladatának tartotta az ifjúság megnyerését a bélyeggyűjtés egykor népszerűbb és vitathatatlanul a személyiség gazdagodását, kiteljesedését szolgáló hobbi számára. Tesszük ezt tanév idején iskolai csoportok fogadásával, gyermekfoglalkozások megszervezésével, készséggel kapcsolódunk be ifjúsági filatéliai eseményekbe egy-egy bélyegkiállítás helyszínén vagy filatéliai táborban. Nem tévesztjük szem elől ezt a célnakat a több mint egy évtizedes hagyománnyal rendelkező Múzeumok Majálisa rendezvény napjaiban sem. Ifjúsági Filatelista Klubot szerveztünk múzeumunkban, amely immár negyedik éve sikeresen működik.

A múzeum sokoldalú tevékenységének ez a területe teljes összhangban van a Magyar Posta Zrt. abbéli törekvésével, hogy az ifjúság érdeklődését a bélyegekre irányítsa. A postának erre egyéb eszközei is vannak. Egyebek mellett évek óta pályázatot hirdet az ifjúsági bélyeggyűjtés ösztönzése, támogatása céljából.

Első ízben ragadtuk meg az alkalmat, hogy saját lehetőségeinken túl szolgálhassuk e célt, és 2005 novemberében pályázatot nyújtottunk be. A pályázatban leírt elképzeléseinket méltányolta a posta, és hozzájárult terveink megvalósításához. Meghirdettük tehát a *Gyermekszerdák a Bélyegmúzeumban* programot. Általános iskoláskorú gyerekeket vártunk és fogadtunk a nyári szünidő minden szerdai napján. A programról szórólapokat osztogattunk a Múzeumok Majálisán, a Múzeumok Éjszakáján, legfőbb toborzóakcióként pedig minden budapesti általános iskolának levelet küldtünk a programlehetőségről, mellékelve egy faliújságra szánt, a gyerekekhez szóló színes felhívást.

Meglepetve tapasztaltuk azonban, hogy a szerdai foglalkozásokon megjelenő gyerekek közül senki sem az iskolában értesült programunkról. Sajnálatos bizonyítéka ez annak, hogy az iskolavezetők és pedagógusok többsége nem látja meg a bélyeg pedagógiai hasznosíthatóságának lehetőségét. Sejtettük ezt korábban is. Az a heurékyszerű reagálás, amit olyan tanárok részéről tapasztalunk, akik a közelség, a csoportos látogatás belépődíj-mentessége miatt választották iskolán kívüli programnak múzeumunk meglátogatását, bizonyítja, hogy az írott propaganda hatástalan, a megkóstolt puding viszont ízlik. A tanári és szülői kíséret nélkül ránk bízott gyerekek, akiket ez alkalommal a másnapi lecke sem nyomasztott, kinyíltak, boldogan tették meg velünk világkörüli utazásukat a bélyegek szárnyán – amire a világgyűjteményt bemutató állandó kiállításunk kitűnő lehetőséget teremt –, tudtak meg ezer titkot a bélyegről: mire való, hogyan készül, mit ábrázol stb. A kezeknek is dolga akadt: bélyegeket áztattunk, szárítottunk, préseltünk.

A forint évfordulóján nem csak azt mutattuk be, hogy a bélyegek névérték-jelzései közel kétszáz év pénznemváltozásait dokumentálják – ne felejtjük el, hogy ennek a korosztálynak a fillér is történelmi távolban van, születése előtti dolog –, hanem magunk is készítettünk pénzt. Igaz, hogy csak gipszből szép aranyszínűre festve. A valódi pénzről készült játékpénz elkészültéig szó eshetett a dombornyomás mibenlétéről, a pozitív és

negatív nyomatok viszonyáról. Valóságos fizikai erőpróba volt egy-egy apróság számára Nagy Zoltán réznyomó készülékének karját tekerni. Az eredmény azonban mindenért kárpótolta a festéktől maszatos, kifáradt vállalkozót: kincsei között egy jeles művész által metszett és saját nyomásával előállított metszetet vihetett haza. Az pedig szinte természetes, hogy a metszett mélynyomású bélyegeket a síknyomásúaktól néhány darab összehasonlítása után ezentúl már hibátlanul megkülönbözteti.

A bélyegkép változatossága számtalan tematikus összeállításra adott alkalmat. Néha nehéz volt eldönteni, hogy egy-egy témával kapcsolatos ismeretek összeszedése vagy a vonatkozó bélyegek csipeszvégre fogása és a berakó celofáncsíkja alá helyezése volt-e a nehezebb feladat. Segítségünk is akadt: a múzeum Ifjúsági Filatelista Klubjának tagjai közül eljöttek néhányan ezekre a szerdákra, és a beavatottak öntudatával, mint ifjú asszisztenseink segítettek érdeklődő, de a bélyegek területén még járatlan kortársaiknak.

A 2006-os évet Légrády Sándor Emlékévvé nyilvánította a posta. A Légrády munkásságát bemutató időszakos kiállításunk által nyújtott esztétikai élmény megfelelő lelkiállapotot teremtett, és egyfajta kihívás is volt azoknak a gyerekeknek, akik beneveztek a Légrády emlékére hirdetett rajzpályázatra. A művek a múzeumi szerdákon készültek. Tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta sorakozott az asztalokon, és a kis művészek kísérletet tettek a profi művészek számára is nehéz feladatnak bizonyuló bélyegtervezésre. Légrádyra más módon is rácsodálkoztattuk a gyerekeket: irodalmi pályázatot írtunk ki számukra *Miért tetszenek nekem Légrády Sándor bélyegei?* címmel.

A dolgozat megírásához a magyar bélyegek viszonylag hosszú korszakát kell ismerni vagy megismerni. Ahhoz, hogy a Légrády-bélyegeket a mások által tervezettek közül kiválassza a pályázó, hogy ezt ne csak a katalógus adatai alapján, de ránézésre tegye, vagyis hogy megtalálja azokat a stílusbeli, technikai, kompozíciós és egyéb sajátosságokat, amelyek a Légrády-bélyegeket jellemzik, arra kényszerül, hogy otthon legyen a magyar bélyegek között. Gondolatainak szavakba foglalása sem kis feladat egy *esszéírásban* járatlan 10 éves körüli gyerek számára. A nyári program nem az utolsó szerdával ért véget. Az igazi befejezés a rajzpályázat és az irodalmi pályázat eredményhirdetése és a díjkiosztás volt.

A Légrády-évvvel kapcsolatos írások mellé legyen szabad itt közölni az első helyezett dolgozatot, Manz János Károly 10 éves tanuló írását.

„A 100 éve született Légrády Sándor bélyegei biztos sok bélyeggyűjtőnek tetszenek. Nem véletlen, hogy kiállítást is készített belőlük a múzeum.

Számomra igazi öröm elnézegetni munkáit. Sokszor elgondolkodom gazdag ötletein, megoldásain. Milyen kicsi egy blokk, hát még egy bélyeg. Ő mégis szépen és élethűen bele tudta rajzolni a híres embereket, fontos eseményeket. Művészien kidolgozott bélyegeinek szinte életet is adott (Szt. István, Budavár, II. Rákóczi Ferenc, Cserkész).

Sokszor úgy érzem, mintha ott lennék, ahol a bélyegképen látható emberek, események vannak (Erdélyért, Repülő Alap II.). Ez az érzésem csak erősödik, amikor néhány térhatásúnak tűnő bélyegét nézem (Templom I, Protestáns, Kormányzói 20 éves évforduló). Bár mennyiszor is nézegetem újra munkáit, úgy látom, nagyon sokféle dolgot tervezett meg, mégis mindegyiket nagy érdeklődéssel, odafigyeléssel és nagy tudással készítette. Jó példa nekem, hogy annyira különböző dolgokról is milyen alapos ismeretei lehettek: történelem, technika, tudományok, írók-költők (Bajcsy-Zs, Lánchíd blokk, Felszabadulás,

Pályázat

"Miért tetszenek nekem Légrády
Sándor bélyegei

Kérítette:
Manz János Károly
10 éves tanuló

Az I. díjas irodalmi pályázat előoldala a jubileumra kiadott alkalmi bélyeggel díszítve

Kandó Kálmán, Edison, Költők, Olimpia). Tudását, hazaszeretétét mind beletervezte bélyegeibe. Bélyegképein érdekes megoldásokat is sokszor látok: néha úgy érzem, mintha én is a repülőből látnám a lefestett képet (Közlekedés I.).

De érdekes az is, amikor a bélyegtervében megtalálható egy másik bélyeg képe (Wipa kisív). Örömmel nézem azokat a bélyegeit, amelyeken egybeillő háttérképet tudott készíteni az előképpel. Mintha a két képet egyszerre csinálta volna (Feltalálók-felfedezők, Költők-írók). Izgalmasak az olyan tervei is, amiket nézegetve a képzeletemben is lejátszódnak a bélyegen lévő dolgok (Apolló 8, 11, 14, Vadászati Világkiállítás blokk, Apolló 15). Egészen filmes érzést adnak a történelmi bélyegei. Felérnek egy időutazással (Budavár, Szt. István, Bélyegmúzeum, Május 1.). Szinte becsapják a szememet a különböző mozgást ábrázoló bélyegei: a szemem, mintha látná a valódi mozgást (Sport).

Számomra Légrády Sándor bélyegei nem csak a gyűjteményem darabjai, nekem a történelmünkkel való ismerkedést és a szépséget jelentik. Bélyegtervei annyira szépen, művészen készültek, hogy kinagyítva értékes festménynek is tűnhetnének. Sok és fáradságos munkával Légrády Sándor nagyot alkotott. Bélyegei ezért tetszenek nekem.”

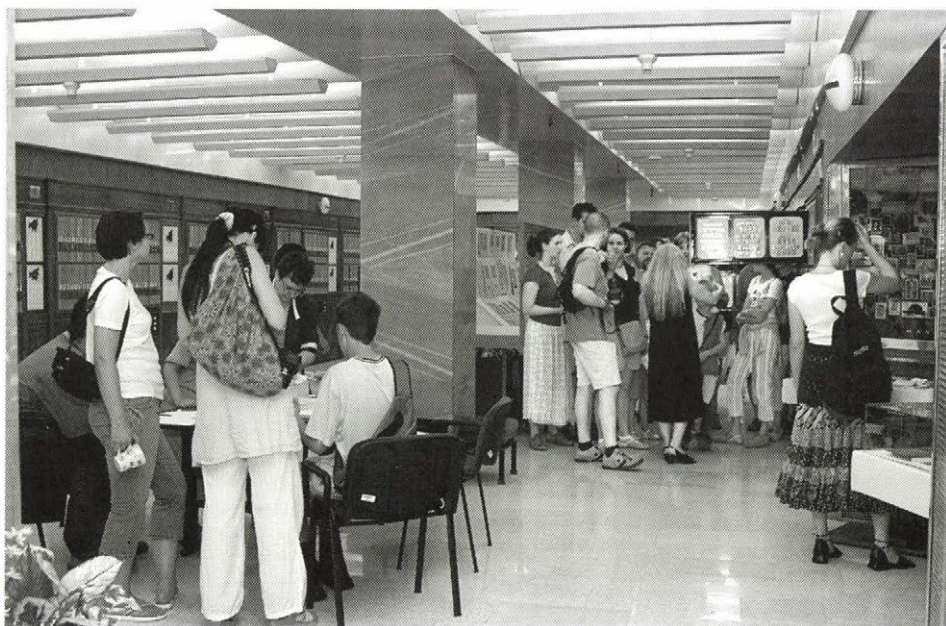
Múzeumok Éjszakája a Bélyegmúzeumban

A Bélyegmúzeum 2006-ban első ízben vett részt a Múzeumok Éjszakája rendezvényben. Abban a reményben tettük, hogy az esemény iránt a korábbi években megnyilvánult nagyfokú közönségérdeklődésből mi is profitálhatunk. Elsősorban múzeumunk megismertetését és megkedveltetését szerettük volna elérni. Ehhez képest a bevételi oldalon kínálkozó lehetőségek kiaknázása egyelőre másodlagos volt, de nem mellékes.

A részvétellel kapcsolatos tapasztalatok átadásával a Postamúzeum munkatársai nagy segítségünkre voltak. Ők ugyanis kezdettől fogva szereplői ennek a rendezvénynek. E jártasságuk már a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által kiírt pályázaton való részvételünknel is kamatozott. A vágyak és a reális esélyek józan kombinációja végül 150 000 forintnyi támogatást hozott a rendezvényünk megvalósításához. Természetesen csupán ennyiből nem tudtuk volna kivitelezni a terveinket, némi önerőre is szükség volt.

Programjainkat adottságaink és lehetőségeink figyelembevételével igyekeztünk összeállítani. Utólag is elmondhatjuk, jó volt az elképzelésünk, mert egyrészt sikerült megvalósítani valamennyit, másrészt nem vált egyik sem öncélúvá, a közönség tetszését és érdeklődését elnyerte.

Az egyik korlátunk a hely szűkösége volt. A kiállítóterem és egy meglehetősen kicsiny előtér között osztottuk meg a programokat, részint a tér szegmentálásával, részint

Tárlatvezetés és gyermekfoglalkozás a kiállítóteremben

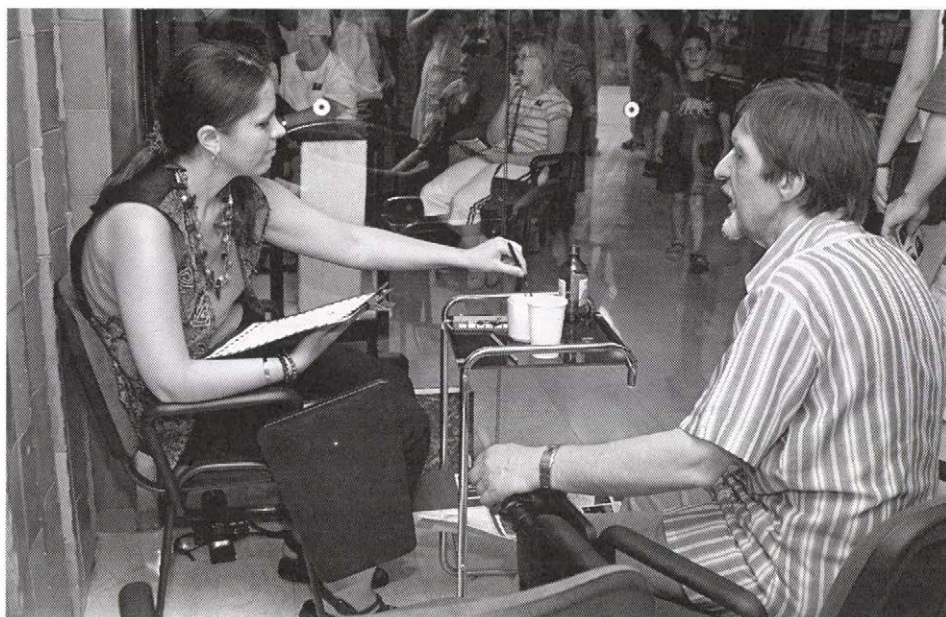
Bélyeggel tapétázó csoport a múzeumi előtérben

az egyes programok időbeni tagolásával. Még így is akadt olykor némi interferencia, főleg a hanghatások – tárlatvezetés, zenés program, illetve a bélyegtervezőkkel való beszélgetés – tekintetében. Ugyanakkor a közös légtérben zajló többféle esemény hozott egy olyan eredményt, amit előzetesen nem kalkuláltunk be: a látogatók egy jelentős része sokkal tovább maradt nálunk, mint ahogy azt előzetesen vártuk. Belefüleltek valamibe, miközben más is lekötötte az érdeklődésüket, s mivel később újra kezdődött olyan program, ami csak érintőlegesen ütötte meg a fülüket, hát kivárták az új időpontot.

Szükséges volt a gyerekek figyelmét lekötő manuális tevékenység beiktatása – Tapétázunk bélyegekkel! –, ez is hozzájárult a családok hosszabb itt tartózkodásához. Persze, a dologba a szülők, nagyszülők is éppoly élvezettel kapcsolódtak be, mintha csakis nekik szántuk volna ezt a foglalkozást.

Ugyancsak népszerű volt a személyes bélyeg karikatúra változatban. Szerencsés *természeti* adottságunkat használtuk ki – Halász Alexandra muzeológus kollégánk művészi kvalitású rajzoló –, amikor ezt is a műsorba iktattuk. Alexandra 8 óra alatt 97 portrét készített el, ami lehet, hogy a rekordok könyvébe illő teljesítmény. Megjegyzem, ezt ingyen kapták a látogatók, de 2007-től terveink szerint fizetössé tesszük.

Meglepő módon a hagyományos tárlatvezetés aratta a legnagyobb szakmai sikert, holott azt az év bármely napján megkaphatják a hozzánk betérők. Ennek az lehet a magyarázata, hogy a 612 látogatónk túlnyomó többsége először fordult meg nálunk, s egy újszülöttnek minden vicc új. El kell mondani, hogy önmagában a kiállítóterem megjelenése, a falba süllyesztett tárlóink is szinte muzeális látványosság számba mennek, ami nagyon tetszik a közönségnek a naprakész csúcstechnika korában.

Így készültek a személyes bélyegek karikatúra változatai

A Megszólalnak a bélyegek nevet viselő programunk a családias jelzöt érdemelte ki. Mint egy hajdani hétvégi diavetítésen, a részben ismert családi történeteket képekkel illusztrálva, részben ismeretlen tájakon barangolva valamely messzire eljutott családtag élménybeszámolója alapján, úgy hallgatták, nézték a beszkenelt bélyegek nagyméretű képeit a hangulatot finoman fokozó hegedűsöz mellett, amit Rittner Róbert hegedűművész varázsolt a terem e szögletébe.

Szerencsésen választottunk a kortárs bélyeggrafikusok közül is a közönségtalálkozóra, mert Dudás László és Varga Pál igen hamar megtalálták a hangot hallgatóságukkal, és valóban az őket érdeklő dolgokról tudtak képet adni szóban, valamint életművük megmutatható relikviáiból.

A múzeum értékeit bemutató programok, úgy érezzük, maradéktalanul beváltották a hozzájuk fűzött reményeket, mindenki őszinte elragadtatással szólt magáról a gyűjteményről és a bemutatás módozatairól.

A látogatók összetételének regisztrálásával önmagunknak is adósai maradtunk. Reméltük a sok érdeklődőt, de időnként, főleg a 8 órás időszak első felében, olyan ütemben érkeztek, hogy portásunk, Máté János alig győzte az összlétszám és a nálunk belépőt vásárlók számontartását is.

Az összetételről csak saját emlékképeinkre hagyatkozva elmondhatjuk: minden korosztály szép számmal megfordult, nem tűnt föl valamelyik dominanciája. Egy azonban igen: a titokszobában az angol nyelvű hangbemondást mindössze egyszer kellett bekapcsolni, végig a magyar szöveget hallgatták. A nálunk amúgy a látogatók jelentős részét adó külföldiek egyáltalán nem jöttek be ezen az estén – legnagyobb örömünkre ezúttal a saját hazánkban lehettünk proféták.

Az időbeli hullámok helyett inkább egy korán, 18 óra tájban meginduló folyamatos beáramlásról szólhatunk – mivel délelőtt 10-kor, szokásos időben kinyitottunk, már a *hivatalos* éjszakát megelőzően is jöttek látogatók –, ami eltartott kb. 23 óráig. Utána fokozatosan csökkent az újonnan érkezők száma, de még hajnali fél kettő után is akadt két-három új vendég.

A közönség egy kisebb része valóban az előre jelzett rohanós fajtához tartozott, aki minél több helyre el akart jutni, de nagyon sokan 2-3 órát is nálunk töltöttek. Elmondásuk szerint a nagy múzeumoknál jellemző tumultus, a bejutásra való várakozással elvesztegetett idő hozta őket ide, és meglepetéssel tapasztalták, mennyire barátságos, családias nálunk a légkör. Úgy érezték, mintha a múzeum munkatársai a barátaik, rokonaik lennének, és akárha a családi ereklyéket mutatnák meg a ritkán arra járó szeretteiknek. (Ezt az érelynünket meg fogjuk őrizni.) E milió fogta itt őket ily hosszú időre.

Rendezvényünkön alulreprezentált kört csupán egyet tudunk megnevezni, mégpedig a filatelistákat. Akik a hobbijuk, sőt, túlzás nélkül mondhatjuk, tudományos igényű szenvedélyük okán járnak be hozzánk máskor, ezúttal távol maradtak. Jóllehet, éppen a személyes kötődés révén, sokuknak külön meghívót, programismertetőt is küldtünk. Valószínűleg nekik túl harsány ez a jó értelemben vett vásári forgatag.

A jegyigényünket a Postamúzeum korábbi tapasztalatai alapján, és biztos, ami biztos, kicsit felülterveztük. Valóban, kevesebb volt a tőlünk induló látogató, de első nekifutásra nem vagyunk ezzel sem elégedetlenek. Tisztában vagyunk azzal is, hogy a múzeumi BKV-járat mentén lévő intézmények *geopolitikai* előnyben vannak, hozzánk ugyanis ide kellett találni, sőt, egy kis sétát is igényelt, mondjuk, a körúti villamostól bejönni.

Sorban állás néha egy-két percig volt a bejáratnál, de ez nekünk inkább örömet okozott – ezt is megértük végre alapon –, a közönség azonban nem háborgott, ezért senki nem fordult vissza. A 612 látogatóból 127 vette meg nálunk a belépőjét. Ezen belül 83 felnőtt és 44 diákjegy volt a megoszlás. A jegyekkel kapcsolatban nem volt semmilyen negatív megjegyzés, mindenki tudta, mi a teendő vele, és az ellenőrizhetősége is rendben volt.

A Múzeumok Éjszakájának előzetes megismertetése a közönséggel véleményünk szerint megfelelő volt, és felülmúlta az előző évit, bár, akkor is értesülhetett róla, aki fogékony a kulturális attrakciókra. Sajnos, arra sem volt már kapacitásunk, hogy felmérjük, a mi látogatóink honnan értesültek az egész eseményről, illetve a mi programjainkról.

Hasznos volt az Exit különszáma is – az előkészítés, a korrekcióra lehetősége is fontos volt számunkra –, mert a múzeumi dolgozók a személyesen elérhető köreinkben a megrendelt mennyiségből sokat el tudtak helyezni, ami által plusz közönséget nyertünk.

A plakátokból végül nem kaptuk meg az igényelt 10 darabot, csak hatot, amit ugyan sikerült a közvetlen környezetünkben a leghatékonyabban elhelyeznünk – szállodák, minisztérium, posta, mozi, kettőt pedig még az utolsó napon a zárva tartó minisztériumból át is helyeztünk frekvenciáltabb helyekre –, de jövőre többet kérünk azokból.

Saját szórólapot készítettünk – ezen a Bélyegmúzeum programkínálatát, illetve a praktikus információkat tüntettük fel –, amit a múzeum szakmai címlistáira elküldtünk, illetve a személyes köreinkben terjesztettük. Fizetett hirdetést nem adtunk fel.

A finanszírozást két forrásból oldottuk meg. A saját erő mintegy harmadát adta a szükséges költségeknek, a kétharmadot a NKÖM-pályázaton elnyert összeg. A költségek zömét a felkért külső közreműködők díjazása és a szükségesek kellek megvásárlása adta.

A nagy sikerű tombola valamelyest javította az egyenleget. Mivel állandó múzeumi boltunk nincs, csak a portán lehet néhány kiadványt, filatéliai emléket vásárolni. Sikertől a kínálatot felfrissítenünk, a választékot bővítenünk, ám megfelelő személyi kapacitás híján nem tudtuk kiaknázni azt, hogy a nagyérdemű ezen a napon könnyebben nyitja ki a pénztárcáját, mint máskor, a belépők mellett erre már nem jutott kellő energiája az ott dolgozó kollégának. Erre is megoldást kell találnunk, ami egy besegítő kolléga *odavezénylését* jelentené. A legfontosabb azonban az, hogy a reális tervezésnek köszönhetően egyetlen programunkat sem kellett törölni finanszírozási nehézségek miatt.

Sokat tanakodtunk előzetesen, mi legyen a büfével, gasztronómiával, ami egyre fontosabb helyet foglal el a kulturális események oldalvizén. Tapasztalok híján, és nem tudva, nálunk mekkora lesz a látogatottság, illetve a közönség mire lenne vevő ezen a hosszú éjszakán, mennyi időt hajlandó nálunk eltölteni, nem mertünk belevágni a vendéglátás komolyabb formájába.

A hangulat így is kitűnő volt mindvégig, mert az ital-automatánkkal mindenki készíthetett magának tetszés szerint teát, kávét, forró csokoládét térítésmentesen. A kint és bent egyaránt uralomra jutott trópusi melegben azonban a hideg üdítőknek nagyobb keletjük lett volna, és néhányan harapnivalók felől is érdeklődtek. Legközelebb valami megoldást kell találnunk erre az igényre is. Egyébként a sokféle program miatt minden munkatárs kapott elég feladatot – még a szabadságon lévők is bejöttek erre az estére –, a vendéglátással külön foglalkozni már nem tudott volna közülünk senki.

A BKV szolgáltatásáról személyes tapasztalatot nem szereztünk, a látogatóink elmondása szerint nagy volt a zsúfoltság mindvégig a belvárosi körjáraton.

Összefoglalásképpen elmondhatjuk: érdemes volt részt vennünk a Múzeumok Éjszakája programban. Sokan most tudták meg: létezik Budapesten Bélyegmúzeum. A kellemes élményekkel távozók pedig az egyébként szükséges sokrétű reklámtevékenység leg-hitelesebb kiegészítői lesznek, ha ismeretségi körükben ajánlani fognak bennünket.

Egy kis múzeum életében még hangsúlyozottabban fontos egy ilyen nap. Nekünk is szükségünk van sikerélményre, és a 2006. évi Szent Iván-éj ezt maradéktalanul meghozta. Legalább annyira élveztük minden percét, mint a vendégeink. Ez az egymásra találás volt a legfőbb hozadéka a Múzeumok Éjszakájának.

A Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesületének története

A 2005-ös évkönyvünkben összefoglaló jelleggel igyekeztem felvázolni a magyarországi bélyeggyűjtés kezdeti időszakát. Minthogy ennek története egyenlő az egyes társaságok történetével, a következőkben megpróbálom a legjelentősebb bélyeggyűjtő egyesületek életét nyomon követni a megalakulástól a II. világháború végéig. Ezek között primátus illeti a Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete, közkeletű nevén a LEHE körüli történéseket. Nem csak azért, mert ez volt az első professzionálisan szervezett, hivatalosan, tartósan és viszonylag jól dokumentáltan működő egyesület, hanem azért is, mert teljes aktív időszaka alatt a legrangosabb és legelőkelőbb helyet sikerült kivívnia és megőriznie a hasonló jellegű társulások között.¹

Indulás, kapcsolatok

A Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete hivatalosan 1884-ben alakult. Kezdeményezője Novák József tanár volt, akit állítólag Perotti, az operaénekes ismertetett meg a bélyeggyűjtéssel. Az egyesület reménybeli tagjai 1884. április 27-én a Nádor téren álló Pilse-ni sörcsarnokban tartották meg alakuló közgyűlésüket. Az összegyűlték közfelkiáltással Richter Lajost, az ismert gyűjtőt választották elnöknek.

Richter Lajos 1844. december 21-én született Almás községben. Pozsonyban járt gimnáziumba, majd az érettségi után a Budapesti Magyar Tudományegyetem orvosi karára iratkozott be, ahonnan hamarosan áttért a pedagógusi pályára. 1863 és 1884 között előkelő családoknál volt házitánító, majd 1884-ben a Saxlehner András által irányított budapesti világcég – a Hunyadi János keserűvizet előállító és forgalmazó vállalat – hivatalnokká lett. Már diákkorában szenvedélyesen gyűjtött, mintegy 18 000 db-os herbáriumot állított össze. Ez a gyűjtemény 1895-ben kb. 500 000 példányt foglalt magában, így az akkori idők legnagyobb privát gyűjteménye volt. Foglalkozott még lepkekkel, érmekkel, pecsétekkel, címerekkel, rézkarcokkal is. A bélyeggyűjtéssel 1870-ben kezdett ismerkedni, mint írja: „1870-ben láttam az első kis bélyeggyűjteményt, és azt épp oly lebecsüléssel néztem, mint valószínűleg minden gyűjtő az első gyűjteményt. De már a következő napon magam is leáztattam leveleim bélyegeit, és ezzel alapját vettem saját gyűjteményemnek.”²

Richter Lajos saját gyűjteménye levélbélyegeket, díjjegyeseket, magánbélyegeket, zemsztvbélyegeket, távirtdai és okmánybélyegeket, képeslapokat, hamisítványokat tartalmazott, valamint egy külön gyűjteményt *Bélyegek teljes leveleken* címmel. Mindez együtt kb. 200 000 db bélyeget jelentett, amelyek lapokra rendezve és mappákba helyez-

¹ Megjegyezném, hogy azokat az eseményeket, információkat, amelyek kapcsolhatók ugyan a LEHE életéhez, de sokkal inkább más kontextusba kívánkoznak, ott kerülnek említésre. Ilyen például a LEHE megalakulása körüli névháború, amit az előző évkönyvünkben részleteztem, vagy az 1909-es első magyar országos bélyegkiállítás, amely a Hungária Bélyeggyűjtő Egyesület irányításával valósult meg, így a következő fejezetben kerül alaposabb ismertetésre.

² Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971, 58. p.

ve három hatalmas ládát foglaltak el. A filatélia magyarországi felvirágzása összekapcsolódik tevékenységével, ő állította össze az első nagy, terv- és szakszerű bélyeggyűjteményt. I. Ferenc József arany érdemkereszttel tüntette ki.

Richter Lajos az alakuló közgyűlésen történt elnökké választása után ismertette az egyesület közös megbeszélések során kikristályosodott céljait, amelyek között kiemelte, hogy a bélyeggyűjtés már nem pusztán szórakoztató kedvtelés, hanem „*valósággal tudományos foglalkozás, amelynek jelentőségét elvitatni nem lehet*”.³ Ezután előterjesztette az alapszabályok tervezetét, amit a közgyűlés vita nélkül fogadott el, jóváhagyva annak Belügyminisztériumhoz való továbbítását. A helyszínen a tagok által felajánlott 19 db ajándékkönyvvel az egyesületi könyvtár alapjait is megvetették. A LEHE ekkor 5 alapító és 18 rendes tagot számlált „*akik összesen 79 forintot fizettek be*”.⁴ Hét választmányi tagot jelöltek ki maguk közül, s ez a testület „*a maga kebeléből*” Roller Mátyást titkárnak és helyettes elnöknek, dr. Steffek Adolfot pénztárosnak és Novák Józsefet könyvtáros-irattárosnak választotta meg.⁵

Az új választmány meghozta a házszabályokat, és javaslatot tett a csereegyesületi szabályok megalkotására. Közös egyetértéssel az egyesület számára megrendeltek 3 szaklapot, valamint elhatározták, hogy a megalakulásról a külföldi egyesületeket körlevélben értesítik. Megszabták a választmányi ülések időpontját, amelyek eleinte minden szombati napra kerültek kijelölésre, amikor is ½6-tól 7 óráig egyesületi ügyeket tárgyaltak. A tagok ajándékaiból: albumokból, könyvekből, bélyegekből az egyesületi gyűjtemény alapjait is letették. Az 1884. május 3-i választmányi ülésen kimondták, hogy hamisítványgyűjteményt is létrehoznak, tekintettel azok tanulságos voltára. Ugyanekkor a sorsolási és csereegyesületi szabályok tervezetének kidolgozását is megbeszélték, majd társas estélyt rendeztek, amely „*jókedvű társalgással és élénk szakszerű vitatkozásokkal telt el*”.⁶

A csereegylet szabályainak végleges változatát az 1884. április 10-i ülésen fogadták el, az egyletbe több tag is belépett, pénztárosnak dr. Steffek Adolfot választották. Hamarosan megérkeztek a külföldi egyesületek körlevélre küldött válaszai, üdvözletei is. Cseretársként elsőnek a német Dresdener Internationaler Philatelisten-Verein Doubletten-Austausch-a ajánlkozott, egyidejűleg megküldve fekete könyvét is a megbízhatatlan gyűjtők neveivel.

Az 1884. június 21-i választmányi ülés a Belügyminisztérium átiratát tárgyalta, amelyben az alapszabályokat visszaküldte, és több ponton módosításokat javasolt. Ezenkívül az egyesület címét is kifogásolta, mert szerinte Magyarországon már előbb alakult levélbélyeggyűjtő egyesület, így az első szó az egyesület nevében nem szerepelhet. Az összehívott rendkívüli közgyűlés a minisztérium által kívánt módosításokat már június 28-án elvégezte, majd az új változatot felterjesztette. Beadványukban részletesen kifejtették, hogy az említett másik egyesület jótékony célból alakult, így nem a szakszerű gyűjtéssel foglalkozó filatelistákat tömöríti, tevékenysége a használt levélbélyegek összegyűjtésére, eladására, az összeg jótékony célra fordítására irányul. Az eredeti jegyzőkönyv szerint, amelyet Keil Ferenc kivonatolt, állítólag az 1874-ben alakult Első Magyar Philatelista

³ Szinnyei Otmár: *A Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete tíz éves működésének történeti ismertetése*. Budapest, 1894, Kiadja a Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete, 6. p.

⁴ Uo. 6. p.

⁵ Uo. 6. p.

⁶ Uo. 7. p.

Egyesület kérdését is tárgyalták, amelynek nevében szintén benne volt a kifogásolt szó, ám mint megszüntet, nem tartották említésre méltónak. Ez elsősorban azért meglepő, mert Pollatsek Sándor a LEHE tagja is volt, így első kézből szerezhettek volna információkat a homályos pontok tisztázására, másrészt attól, hogy egy egyesület megszűnt, még valamikor létezett, így akkor sem vehették volna fel az *első* jelzőt, ha az már beszüntette működését. Az eredeti jegyzőkönyvet persze már nem tudjuk megnézni, így lehetséges, hogy Keil részéről csak egy legenda utólagos visszaigazolásával állunk szemben. A belügyminiszteri jóváhagyás novemberben érkezett meg, ettől kezdve az egyesület hivatalosan is működött. Elsőként az alapszabályok kinyomtatásáról és bélyegző készíttetéséről intézkedtek.

A következő évben Richter Lajos adományával megvetették a hamisítványgyűjtemény alapjait. Tagsági jegyek nyomtatását határozták el, hetente társas estélyeket tartottak, gyűjteményeiket mutatták be egymásnak, felmerülő filatéliai problémákat beszéltek meg, például azt, hogyan lehet vegyi úton megváltoztatni egy bélyeg színét, és különféle eljárások esetén mi lesz annak eredménye. Fontos volt ez a tapasztalatcsere, mert ha a bélyeggyűjtés szorosan követte a bélyegkiadást, ugyanilyen szorosan követte a bélyeghamisítás is. Nem utolsó sorban ez volt az oka annak, hogy a gyűjtők szükségét érezték az egyesületekbe való tömörülésnek, amelyekben a tagok az ún. fekete könyvek körözésével informálták egymást a gyanús esetekről, a megbízhatatlan gyűjtőkről, a kereskedőkről.

Hamarosan cserekapcsolatot építettek ki az Oesterreichischer Philatelisten Clubbal, valamint drezdai, müncheni, berlini, frankfurti, prágai egyesületekkel. Minthogy a feltételeket megteremtették, felvették a diplomáciai kapcsolatot a megfelelő külföldi társegyesületekkel, s útjára indult az első olyan bélyeggyűjtéssel foglalkozó társaság, amely a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségébe való 1952-es beolvadásáig folyamatosan működve hatékonyan volt képes tagjai érdekvédelmére, különösen a szövetség megalakulását megelőző időszakban – bizonyos meghatározott célok érdekében – az egész filatelistá társadalom összefogására, a hamisítás elleni eredményes küzdelemre, a posta bélyeg-kibocsátási politikájának a gyűjtők érdekében történő befolyásolására, illetve a magyar bélyeg és bélyeggyűjtés megfelelő helyének kijelölésére a külföld szemében.

Az egyesület életének szakaszai szorosan köthetők a mindenkori elnök személyéhez. Az 1884 óta e tisztet betöltő Richter Lajos az 1897. február 4-i közgyűlésen bejelentette lemondását, ám ennek ellenére újra megválasztották. 1900-ban azonban végleg elhatározta magát a távozásra, indoklása szerint a vezetést fiatalabb erőre kell bízni. Az új elnök a dinamikus Schomann Antal építész lett. Az ő halála után, 1913. november 19-én Pompéry Elemér miniszteri tanácsost, a Magyar Szabványi Bíróság alelnökét választották meg, aki csak hosszú amerikai útja előtt adta át a marsallbotot dr. Schmidt József kormányfőtanácsosnak – egyébként malomtulajdonosnak – 1921-ben a 37. közgyűlésen. Schmidt halála után az 1934. október 4-i ülésen Neuhold Kornél kormányfőtanácsost, a Telefonygár alelnök-vezérigazgatóját választották meg.

A taglétszám – nem számítva a háborús helyzet keltette konjunktúrát – évről évre csak enyhe emelkedést mutatott. 1894-ben a 10 éves születésnapon a tagok száma az alapító 23-hoz képest csupán 1 fővel emelkedett. Az egyesületi gyűjtemény azonban jelentékenyen megszaporodott, már 1368 bélyeget, 1789 hamisítványt, 325 db levelezőlapot, borítékot és címszalagot számlált. 1897-ben a tagok száma 32, 1900-ban 45, 1904-ben 56, 1909-ben 72 fő volt. 1919-ben rengeteg volt az új jelentkező, az egyesület tisztségviselői a zavaros körülmények között még szigorú szabályait is feladták, sok új tagot vettek fel. Január 23-án 14, február 20-án 9, március 20-án

A levélbélyeggyűjtők első hazai egyesületének

ALAPSZABÁLYAI.

Az egyesület célja, czime, székhelye és tartama.

1. §.

A levélbélyeggyűjtők első hazai egyesületének célja a levélbélyeggyűjtést mint történettudományi és földrajzi segédeszközt, és mint önálló tevékenységet fejleszteni; a hamis levélbélyegekkeli üzérkedést a közérdek és forgalom szempontjából óvó figyelmé körébe vonni; a levélbélyeggyűjtőket ezen tevékenységükben oktatás útján támogatni; a hazai értelmiség érdekében hasonló célú külföldi egyesületekkel az egyesületi cél érdekében érintkezésbe lépni; és — esetleg — magyar nyelvű szaklapot indítani.

2. §.

Az egyesület czime: „A levélbélyeggyűjtők első hazai egyesülete.”

3. §.

Az egyesület székhelye Budapest.

4. §.

Az egyesület fennállása azon időpontban kezdődik, melyben jelen alapszabályok a nagyméltóságu magy. kir. belügyminiszterium által a jóváhagyási záradékkal elláttnak.

A felosztatás iránt jelen alapszabályok határozatai intézkednek.

Az egyesület tagjai.

5. §.

Az egyesület tagja lehet minden feddetlen előéletű egyén, ki a 18-ik évet meghaladta.

A felvétel iránt jelen alapszabályok érvényesek.

Külföldi egyének csakis a nagyméltóságu magy. kir. belügyminiszterium előleges beleegyezése mellett választhatók az egyesület tiszteletbeli vagy levelező tagjaivá. (Lásd 6. §.)

6. §.

Az egyesület tagjai:

- a) alapítók,
- b) rendesek,
- c) tiszteletbeliek,
- d) levelezők.

Alapító tag csak magyar állampolgár lehet.

Az alapító tagok száma legfeljebb tíz.

Rendes tag lehet minden magyar állampolgár tekintet nélkül tartózkodásának vagy lakásának helyére.

Tiszteletbeli tagság csak szakismeretek vagy az egyesület irányában szerzett érdemek elismeréséül adományozhatók. (Lásd 5. §.)

Levelező tag lehet, ki Budapesten kívül, a magyar állam területén vagy külföldön lakik. (Lásd 5. §.)

9 új tag lépett be, igaz, köztük akadtak valódi lelkes filatelisták is, mint Doszvár Ferenc, dr. Sebők Kolozs, Zarka Elemér, Mauthner Zoltán, dr. Simon Elemér és Térfi Béla.

A következő választmányi ülésen a problémaként jelentkező tömeges tagszaporulatot is tárgyalták. Meggátlására az egyik választmányi tag felvételi zárlatot ajánlott, aminek végrehajtását el is határozták, de végül nem alkalmazták. Erre egyébként nem is volt szükség, hiszen a konszolidációval együtt a spekulánsok is kikoptak az egyesület soraiból. 1928-ban a vidéki gyűjtők bevonása miatt a taglétszám 114, 1937-ben 138, 1938-ban 157 fő volt. Ez 1939-ben meredeken kezdett emelkedni a II. világháború európai kitörésével párhuzamosan, 1941-ben a taglétszám 210 főre nőtt. Magyarország háborúba való belépésének évében a jelentkezők nagy száma miatt az újabb tagok felvételét helyhiányra hivatkozva mégis felfüggesztették. 1942 áprilisában a zárlatot enyhítették ugyan, ám 1943-ban a létszámot 320 főre maximálták, amely létszám maradéktalanul betelt.⁷

Az egyesület életében a létszámingadozások ellenére végig megfigyelhető volt egy arisztokratikus elzárkózási politika. Amikor 1896-ban megalakult a Budapesti Bélyeggyűjtők Egyesülete, Alsó Ödön cikke azzal indokolta szükségességét, hogy a LEHE nem töltötte be azt a szerepkört, amelyet talán tőle meg lehetett volna kívánni. *„Hiányzott hazánkban oly hely, ahol a kisebb gyűjtők összejövve, szokásos csereberéiket lebonyolíthatták volna. Így támadt többekben az a gondolat, hogy oly egyesületet kell alapítani, amely a szerényebb igényű gyűjtőket volna hivatva kielégíteni.”*⁸ Mindenki értette, hogy a *„megfontolt szövegezés a társadalmi osztályok merev elkülönülésére vonatkozott”*.⁹

A LEHE jegyzőkönyve szerint az egyesület valóban *„nem követte azt a demokráciával össze nem függő eljárást, hogy egy egyesületnek bárki tagja lehessen, függetlenül attól, hogy bélyeggyűjtő-e vagy sem, hogy akárcsak fogalma is legyen a bélyeggyűjtésről, és így köri tagságának csak az esetenként megjelenő bélyegek megvásárlása és eladása révén elérhető haszon az alapja”*. Ehhez Keil a következő megjegyzést fűzte: *„Egyesületünk akkor súly helyezett arra, hogy a tagok csak bélyeggyűjtők legyenek. Akkori viszonyokból következik, hogy csak az intelligencia érdeklődése fordult a bélyeggyűjtés felé, ezért volt az egyesületnek csupa polgári osztályhoz tartozó tagja.”*¹⁰ Tegyük hozzá: a polgári osztály felső rétegéből származó tagja; nem beszélve a soraikban fellelhető arisztokratákról, mint gr. Dessewffy Miklós vagy gr. Mailáth Géza. Valószínűleg éppen a tagság vagyonos, befolyásos, jó kapcsolatokkal rendelkező vezetőinek volt köszönhető, hogy megalakulásukat követően nem sokkal már képesek voltak működő kontaktusba kerülni a postával és a minisztériummal.

Az 1893. január 26-i választmányi ülésen felvetődött, hogy a közelgő millennium alkalmából javaslatot kellene eljuttatni a Kereskedelemügyi Minisztériumhoz az alkalomról megemlékező jubiláris bélyegek kibocsátására. Erre a példát az USA Amerika felfedezésének 400. évfordulójára kibocsátott Kolumbusz bélyegsora szolgáltatta, amely üdítő kivételnek számított a világ postabélyegein eddig látható uralkodói portrék sorában – természetesen a gyűjtők nagy öröme. A felvetést tettek követték, Röschentaler Lipót fotográfiával készített mintáit az egyesületi tagok által aláírt emlékirathoz mellékeltek, majd eljuttatták a miniszterhez. A jubiláris bélyegekről szóló előterjesztést ugyan figyelmen

⁷ Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971.

⁸ Megjelent 1904-ben a Hungária 5 éves működésére kiadott emlékkönyvben.

⁹ Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971, 45. p.

¹⁰ Uo. 46. p.

kívül hagyták¹¹, de ezzel a lépéssel a LEHE hivatalosan is felvette a kapcsolatot a működését tekintve meghatározó jelentőséggel bíró állami hivatalokkal.

Ettől kezdve az egyesület elismert partnere lett a postának olyanaira, hogy két évvel később, 1898-ban a Magyar Királyi Kereskedelemügyi Minisztérium felkérte a kibocsátandó új bélyegek grafikájának véleményezésére. Sterk Izidor és Waschmann Ferenc voltak az első kiküldött bírálóbizottsági tagok.¹² Az együttműködés jegyében 1905-ben korszerű szempontoknak megfelelő bélyegek kiadására tettek javaslatot, 1909-ben pedig, amikor e terv realizálására a posta sort akart keríteni, a bizottságnak Szécsy Artúr is meghívott tagja volt. Akkor ugyanis már általánosan elterjedt a motívumgyűjtés, ennek fényében a magyar posta által kibocsátott, hosszú ideig ugyanazzal a bélyegrajzzal megjelenő kiadások sem esztétikai, sem üzleti szempontból nem követték a felmerülő igényeket. E javaslatuk ugyan csak az 1916-tól gyártásba kerülő Fehérszámú arató sor új bélyegképének formájában realizálódott, ám üzletpolitikai szempontból többször megfogadták tanácsaikat. Például a LEHE volt az első egyesület, amely nyilvánosságra hozta véleményét az első világháborús vereséget közvetlenül követő, mértéktelen mennyiségben piacra dobott felülnyomós és az ún. megszállási bélyegekkel kapcsolatban is.

A Magyar Bélyegűjság 1919. évi 3. számában *A magyar posta a gyűjtők ellen* címmel a Búzakalász felülnyomással ellátott bélyegek külföldön történt áruba bocsátásáról van szó, ezzel kapcsolatban pedig egy másik cikk *Illetéktelen beavatkozás* címen a LEHE két tagjának – Pompéry Elemér és Doszkar Ferenc – pontokba foglalt óvását említi, amelyben a különféle felülnyomós bélyegekkel való visszaélés ellen léptek fel. Az egyesület választmányi ülésén tárgyalták az ügyet. Itt, mivel hír szerint a posta a maradék anyagot értékesíteni kívánta, ennek kiderítésére bizottság kiküldését határozták el olyan tagokkal, akiknek a postával jó kapcsolatuk volt, vagyis Szécsy Artúr, Poppovits Mirkó, dr. Schmidt József és Khayll Elemér tagokat. E bizottság munkájának eredményeként a Postavezérgazgatóság hivatalos meghívást küldött a tanácskozássra, amelyen a Tanácsköztársaság alatt készült nagy mennyiségű bélyeg utánnomása és a hamisítványok felhasználása volt napirenden.

A postának az volt a terve, hogy a papírhiány miatt a bélyegeket felülnyomva portóbélyegekként hozza forgalomba, ezt az egyesület azonban a leghatározottabban ellenezte. A tanácskozáson az egyesület elérte, hogy a kérdésben egyletközi értekezletet hívjanak össze, amelyre dr. Schmidt Józsefet és dr. Tóth Ferencet delegálták. Végül a kétes eredetű bélyegkészletek felhasználásának gondolatát az illetékesek elvetették, a Postavezérgazgatóság hamarosan azt is közölte, hogy a Károlyi-kormány idejében készült bélyeghamisítványok java része is megsemmisítésre került.

Az egyesület tekintélyének, vezető szerepének elismerését jelentette, hogy 1922. május 1-jén a Magyar Királyi Kereskedelemügyi Minisztérium véleményezésre a postai értékcikkek hamisításának megakadályozására vagy felülnyomásának védelmére szánt törvénytervezetet is megküldte. 1929-ben a postának egy látkepes levelezőlap-sorozat kiadását javasolták, ugyanekkor dr. báró Szalay Gábor postavezérgazgatót tiszteletbeli taggá választották. A bélyegértékesítésben pedig végig kölcsönös előnyökön alapuló partneri viszonyt ápoltak.

¹¹ Megvalósult ellenben egy 32 darabos képes levelezőlap sorozat, illetve az alkalom tiszteletére nyomtatott és a külföldre szóló küldeményekre is elrendelt levélzárók kerültek forgalomba

¹² E bizottság állandó jellegűvé vált, más egyesületek tagjaival kiegészült, intézményesült, egy késői, módosult változata ma is működik.

Az egyesület kapcsolatainak köszönhető az is, hogy elsőként foglalkoztak a később igen népszerűvé és önállóvá váló gyűjtési területtel, az aerofilatéliával. Dr. Rákosi György, az egyesület aktív tagja ugyanis 1930 óta a Magyar Királyi Légügyi Hivatal főigazgatója volt, gróf Grotta-Grottenegg Frigyes pedig a Filatelisták Klubjának elnökeként egyetével együtt tagja volt az előkelő Aero Clubnak. Így nem meglepő, hogy 1920-ban a LEHE a kezdeményezők között volt a rákosi repülőnapok szervezésében, és a budapesti körrepüléseket is szponzorálta, első alkalommal a Mátyásföldi repülőtéren 1930. október 4-én lezajlott rendezvényt. Ettől kezdve viszonylagos rendszerességgel került sor egyesületi repülőnapok rendezésére, amikor a Rákosi György vezetésével felszálló gép alkalmi postát szállított, és néhány bátrabb filatelista a repülés élményét is megtapasztalhatta. A IV. egyesületi repülőnapra 1934-ben, a JUBILEHE kiállítás évében került sor. Az egyesület az aerofilatéliai alosztályt 1933-ban hozta létre, akárcsak a lebetűzési alosztályt.

Az egyesület külföldi filatelista egyesületekkel, katalóguskiadókkal ápolt élő összeköttetéseit jól példázza, hogy már 1898-ban Paul Klossnak, a drezdai Internationaler Philatelisten Verein elnökének látogatását fogadhatták. 1902-ben egy chemnitzi kiadó a katalógusához fűzött helyesbítő közlésekért írt köszönőlevelet, amelyben a tagságot arról értesíti, hogy Richter Lajost a drezdai Philatelisten Verein tiszteletbeli tagjává nevezte ki. Amikor 1909-ben elterjedt a hír, hogy a nagy külföldi bélyegegyesületek együtt egy normálkatalóguson dolgoznak – a Senf-katalógus monopóliuma ellen, megszabadítandó a gyűjtőket egyes kereskedők és üzérek önkényétől –, a Magyarországra vonatkozó rész kidolgozásában az egyesület is közreműködött. 1910-ben a Német Bélyeggyűjtő Szövetség 22. évi, az Osztrák Bélyeggyűjtő Szövetség 14. évi közgyűlésére kapott meghívást, az eseményeken Schomann Antal képviselte tagtársait. 1924-ben Michel és Hennig¹³ jártak Magyarországon, és az egyesületközi tanácskozáson a LEHE küldötteinek hatékony közreműködésével megállapodtak a magyar bélyegek árában. Az 1928. július 5. és 10. között Bécsben megrendezett Nemzetközi Filatéliai Kongresszus résztvevőit az Osztrák Bélyeggyűjtő Szövetség a LEHE anyagi segítségével látta vendégül Budapesten. A vendégek között volt der Schoor bankár, a Nemzetközi Filatelista Szövetség társelnöke, valamint titkára Maingay, illetve más német, belga, francia filatelista vezetők is. 1929-ben a bécsi Deutsch-Österreichischer Philatelisten Tag résztvevőinek látogatását fogadták. 1930-ban a Berlinben 32 ország részvételével szeptember 12. és 21. között lezajló IPOSTA kiállításra 12 gyűjteményt küldtek ki, a magyar gyűjtők 3 ezüst-, 11 bronzéremmel és 3 oklevéllel tértek haza.¹⁴ Az egyesületet 1931-ben az American Philatelic Society, 1937-ben a drezdai Verein für Briefmarkenkunde választotta levelező tagnak.

A LEHE a belföldi társegyesületek közül a hivatalos kapcsolatot először az 1899-ben életre hívott Hungária Magyar Bélyeggyűjtők Körével vette fel. A Hungária elnöke, dr. Dobsa László 1899. április 12-én tett látogatást az egyesületnél, ahol ez alkalomból baráti gesztussal egyesületi taggá választották. A Hungária 1901-ben tájékoztatásul megküldte alapszabályait és tagnévsorát, s egyben közös összejövetelek megtartását ajánlotta. Az ajánlat szíves fogadtatásra talált, meg is állapodtak abban, hogy az állatkerti Wampatics-féle vendéglőben nyáron keddenként közös találkozásokat szerveznek. A LEHE 1904-ben fennállásának 20.

¹³A német Michel katalógus kiadói, katalógusuk ma is az egyik legjobb ilyen jellegű kiadvány.

¹⁴Összesen húsz magyar kiállító szerepelt itt gyűjteményével

évfordulóját társas vacsorával ünnepelte, erre a Hungária tagjait is meghívták, viszonzás-ként a Hungária 5. évfordulós ünnepségén az egyesület küldöttsége volt jelen.

A szívélyes jó viszonynak egy szakmai vita vetett véget, amely Szécsy Artúr – A *Bélyeggyűjtőben* megjelent, metszetjeleket tárgyaló – cikke kapcsán bontakozott ki. A LEHE választmányi ülésén meg is tárgyalták a Hungária című szaklapban dr. Dobsa László tollából megjelent cikket, amely szerintük Szécsyt személyében durván támadja. A választmányi határozat kimondta, hogy bár szívesen látják a tárgyilagos kritikát, a cikk hangja és modora mégsem segíti a kölcsönös megértést, ezért a cikk felett sajnálkozásukat fejezték ki. Ez a polémia annyira elmérgesítette a helyzetet, hogy ettől kezdve végig érzékelhető a két egyesület között a versengés, a távolságtartás, a későbbi együttműködések során is kiütököző állandó elsőbbségi harc. Erről szólt például a nyilatkozatháború annak kapcsán, hogy melyikük tekinthető kezdeményezőnek az egyébként remekül sikerült közös munka, az 1909-es első országos bélyegkiállítás megrendezésében, vagy 1921-ben, amikor eredetileg a Hungária tervezte a magyar bélyeg 50. évfordulójára a jubileumi ünnepségek megtartását, amelyhez a LEHE előzetesen megígérte segítségét, a rendezvényt utóbb mégis kisajátította. A helyzetet csak elmérgesítette az az eset, amikor az 1900-ban lemondott első elnök, Richter Lajos, 1910-ben teljes könyvtárát a Hungáriának ajándékozta.

A sűrűlódások, nézeteltérések ellenére a két egyesület kétségtelenül vezető szerepet töltött be a magyar filatéliai élet szervezésében, és bár mindvégig a LEHE járt hajszállal előbb, sok esetben egyenrangú partnereknek tudtak bizonyulni. Ez történt 1923-ban is, amikor a Hungária a fennállásának 25. évfordulója alkalmából rendezendő ifjúsági bélyeggyűjtő versenyhez kért támogatást, amely célra a LEHE 20 000 koronát szavazott meg. De ilyen terület volt például a már tudományos szintűnek nevezhető filatéliai kutatás is, amelyben mindkét egyesület tagsága jeleskedett. Itt nem csak arról volt szó, hogy igyekeztek egymás tagjait *átigazolni*, hiszen a LEHE oszlopos tagja, Rédey Miklós például tag, sőt két ízben elnök is volt a Hungáriában, hanem arról, hogy a LEHE jeles szakírói – Rédey, Dessewffy, Payer, Térfi – mellett a Hungária is több igazán kiemelkedő eredményeket elért szakírót mondhatott tagjának – mint Bíró Marcell, dr. Vajda Károly, Bán Béla. Ahogy az már lenni szokott, a két vezető egyesület közötti versengés nem vált a szakmai színvonal kárára. A viszony barátságosabbá válását, az ellentétek elsimulását jelzi, hogy a Hungária 40. évfordulójára a LEHE ezüst tiszteletdíját adományozták, 1940-ben pedig lovagiasan Bíró Marcellnek ítéltek az irodalmi díjat az egyesület lapjában közölt cikkeiért.

A LEHE az országos szövetség megalakításával kapcsolatban mindvégig aktív szerepet vállalt. 1910-ben elnöki beszámoló ismertette a szövetség megalakítására vonatkozó tárgyalások eredményét. A Hunnia nevében Kölbig Ferenc, a Hungária nevében Schrobogna József fejtették ki egyesületük álláspontját. Az előkészítő bizottságba a LEHE Schomann Antalt, Szécsy Artúrt és Ágai Vilmost delegálta. Ezzel kapcsolatban az április 10-i közgyűlésen dr. Déri Ernő kifejtette, hogy hazánkban két egyesület működik ugyan, ám a gyűjtők száma az egyesületi tagok számának sokszorososa. A létrehozandó közös szervezet, de ezen belül a LEHE feladata is lehet a szétforgácsolt erők összpontosítása. Júliusban lezajlott a magyar bélyeggyűjtők országos szövetségének első szervező ülése, a kezdeményezés érdemeit a LEHE jegyzőkönyve természetesen az egyesületnek tulajdonítja. A szervezés akkor nem folytatódott, de amikor 1921. június 18-tól 26-ig a Magyar Bélyeggyűjtők Központi Bizottsága rendezett a magyar bélyeg 50. évfordulójára ifjúsági kiállítást, a LEHE

felül tudott emelkedni sértettségén. A szervezetet bár nem ismerték el, a kezdeményezést dicséretesnek tartották, ezért elnökük részt vett a zsűriben. Az ugyanebben az évben megtartott egyesületközi bizottsági ülésről azonban kivonultak, mert a bizottság és a Hungária közölte az általuk rendezett jubileumi ünnepségről való fentebb említett okokból történő távolmaradását. Egy későbbi választmányi ülésen azonban kijelölték a szövetségbe benevezendő tíz tagot dr. Hampel Antal, Khayll Elemér, Edvi-Illés Lajos, Luib István, Poppovits Mirkó, Sterk Izidor, Szécsy Artúr, Vidor Emil, Willheim Artúr és Winter Lajos személyében.

1922. június 13-án a Magyarországi Bélyeggyűjtő Egyesületek Szövetségének alakuló közgyűlése zajlott a Csengery utcában. Érdekes, hogy bár bizonyos súrlódások végig tapasztalhatók voltak, elnökké végül vita nélkül a LEHE tagját, dr. Hampel Antalt választották, mintegy elismerve az egyesület elsőbbségét. A tisztikarba Edvi-Illés Lajost titkárként és Szécsy Artúrt választott tanácstagként szavazták még be. Küldöttek lettek Khayll Elemér, Luib István és Sterk Izidor. A valójában csak 1925-ben megindult szövetségi munkát a szintén LEHE tag Khayll Elemér elnök irányította 1926. december 18-ig, amikor a MABOE kötelékébe tartozó semleges szentannai és bobrovniki Bobrovniczky Tamást kérték fel a tisztség betöltésére. A LEHE 1931. évi közgyűlésén a jelenlévő Bobrovniczky Tamást tiszteletbeli taggá választották. Egyébként is divattá vált, hogy az egyesületek képviselői részt vettek egymás közgyűlésein, például már az 1924. évi 39. közgyűlésen vendég volt Árvai Artúr a szövetség, Bauer Béla a Pannónia képviseletében.

A jó kapcsolatok ápolása jegyében 1928. június 10-én kirándulást tettek a Strigonium bélyeggyűjtő egyesület meghívására, amelynek elnöke Obermüller Ferenc főreáliskolai igazgató volt. Egy évvel később az esztergomiak viszonzták a látogatást. 1928. június 14-én a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Egyesületében szakadás következett be, a kiléptek egy része a LEHE tagjai közé kérte felvételét, köztük az elnök, Beszédes Sándor is. 1935-ben az Újpesti Bélyeggyűjtő Egyesülettől érkezett átirat, amelyben ősszel megtartandó országos bélyegkiállításukra kértek támogatást, amit a választmány megszavazott. A december 25. és 29. között megtartott Vidéki Bélyeggyűjtők I. Országos Kiállításán, amelyet az újpestiek szerveztek, testületileg vettek részt. Ugyanebben az évben meghívást kapott a LEHE a debreceni kiállításra is, ám mivel a debreceni egyesületnek „*rendezetlen ügyei*” voltak a szövetséggel, ezért a határozat szerint a tageszervezetek nem vettek azon részt.¹⁵

A LEHE az ifjúsági bélyeggyűjtő körök működését minden erejével támogatta. Már az 1909. évi nagy kiállításon is szerveztek ifjúsági csoportot, ahol 8 ifjú filatelista kapott lehetőséget bemutatkozásra. 1906 elején a fővárosi gimnáziumokban alakult bélyeggyűjtő egyesületek beadvánnyal fordultak a felnőtt egyesületekhez, amelyben támogatásukat kérték, az egyesület ekkor nagyobb mennyiségű bélyegyet ajándékozott. 1922 karácsonyán a Deák téri evangélikus gimnáziumban kezdő gyűjtők részére tartottak előadássorozatot *Bélyeggyűjtők iskolája* címmel. A PAX ifjúsági bélyegklub 1938. január 1. és 2. között rendezte meg a IV. ifjúsági bélyegnapot, erre az egyesület védnökségét kérték, amit a LEHE természetesen örömmel teljesített; maga az elnök, Neuhold Kornél képviselte a társaságot, a jutalmazáshoz pedig díjat ajánlottak fel.

A legtöbbet azonban a közös ügy érdekében akkor sikerült elérniük, amikor az 1938. január 20-i választmányi ülésen Neuhold elnök végre bejelentette, hogy sikerült az Andrássy út

¹⁵ Az egyesület anyagi okok miatt kilépett a szövetségből.

3. szám alatti helyiségeket bélyegothonnak megszerezni. A helyiségek eredetileg az építető Saxlehner András lakásául szolgáltak, akinek halála után a család az épületet 1934-ben eladta, a jelzett helyiségekben pedig a Belga Királyi Főkonzulátus működött, ahol a három Saxlehner fivér közül az egyik volt a főkonzul. Ennek megszűnése után az épületrészben a Gyáriparosok Klubja működött, tőlük szerezte meg Neuhold Kornél térítés nélkül a szövetség részére. Május 15-én már meg is szervezhették a bélyegothon ünnepélyes felavatását, amelyben az összes tagegyesület helyet kapott, így végre megoldódtak az állandó helyiségproblémák.

Egyesületi élet, kiállítások, programok

A megalakulást követő két évben folyó békés csereberélés, társalkodás 1886 elejére már kevésnek bizonyult, a tagság megcsappant érdeklődésének felkeltésére ezért minden hónap utolsó szerdáján bélyegkiállítások rendezését határozták el az egyleti tagok gyűjteményeiből, amelyekre egyesületen kívüli gyűjtőket is meghívtak. Ezekben a bemutatókon Richter Lajos USA bélyegeiből, Penater Ede Lombardia és Velence okmánybélyegeiből, Roller Zsófia Németország bélyegeiből készített egy-egy összeállítást. Közülük kiemelkedik az 1886. november 24-i rendezvény, amely a kiállított bélyegek nagy mennyisége, valamint a bemutatásra kerülő érdekességek okán különös érdeklődést keltett.

Év végén arról hoztak határozatot, hogy külföldi bélyegkereskedők is részt vehetnek a kiállításokon úgy, hogy közben bélyegeiket a helyszínen áruba bocsáthatják. E bemutatók sikerén felbuzdulva 1890-ben a program színesítését, a szakmai vonal erősítését határozták el, aminek folyományaként április 28-án a meghívott híres gössnitz-i szakíró, A. Glasewald tartott felolvasást a görög bélyegekről, június 19-én pedig dr. Lengyel Sándor a magyar bélyegek vízjeleiről.¹⁶ Az 1890. április 20-tól május 4-ig tartó bécsi kiállításon Richter Lajos és Novák József gyűjteményei első helyezést értek el.

1893-ban, egy időben a postának címzett, a millenniumi bélyegkibocsátással kapcsolatos javaslattal, tárgyalásra került a kérdés, hogy az egylet részt vegyen-e bélyegbemutatóval a millenáris kiállításon. Végül mégsem tartották időszerűnek az országos bemutatkozást, azt a véleményt fogadták el, hogy az egyesületen kívüli nagyobb gyűjtők támogatása nélkül ez úgysem lenne lehetséges. 1894-ben az egyesület új gyűjtési területet kezdett el meghonosítani. A postai teljesek gyűjtése Paszterczyk Antal javaslata volt, amik által a postatörténeti és filatéliai érdekesség jobban kidomborodik.

Az ezredéves ünnepek alatt az összejövetel szünetelt, az egyesület iránti érdeklődés mégis emelkedett – valószínűleg annak a hatalmas propagandának eredményeként, amelyet a posta ez alkalomból kifejtett. A javasolt bélyeget ugyanis nem valósította meg, de az alkalom tiszteletére egyedülálló, 32 darabos képes levelezőlap sorozatot hozott forgalomba, valamint levélzárók kiadását és a postai küldeményeken való kötelező használatát is elhatározta, vállalva ezzel a külföldi postaiszervezetek dühös tiltakozásának következményeit. Ebben az évben több lelkes új tag lépett be, köztük Sterk Izidor, Schomann Antal, Matzal Vincéné, Kuncz Ferenc, Szécsy Artúr.

1898-ban Lázár gróf, erdélyi birtokos gyűjteményének bemutatása vetette fel azt a kérdést, hogy miként lehetne a vidéki gyűjtőket az egyesülettel kapcsolatba hozni, ezért

¹⁶A. Glasewald 1911-ben a bélyeghamisításokról és a gyűjtők becsapásáról tartott előadást.

már a következő évben új csereegyleti szabályokat dolgoztak ki, beindítva a körküldeményeket.¹⁷ Ennek következtében a forgalom évről évre hatalmas arányokban növekedett, s a vidéki gyűjtők egyesületbe való belépése is megindult. A körküldemények megszervezése körüli munka együtt járt a magyar gyűjtők számának megállapításával és a gyűjteményeikre vonatkozó statisztikai adatok összegyűjtésével. Sajnos ennek eredménye egyrészt elveszett, másrészt a jegyzőkönyvek megállapítása szerint nem volt meghatározó – „mert sehol a világon annyi titkos gyűjtő nincs, mint nálunk” –, de tájékozódásnak jó volt.¹⁸

A tagság munkájának következményeként gyűjteményeik lassan olyan szintet értek el, hogy az 1901 júliusában Budapesten megjelent Briefmarken Verkehr – Szekula Béla lapja –, már nagy magyar gyűjteményekként foglalkozott velük. A lap Schomann törökországi anyagát, Richter többszáz ezer koronára becsült speciális gyűjteményét, dr. Déri Ernő, dr. Blau Pál, Kunz Ferenc, Pollatsek Sándor és Rédey Miklós gyűjteményét emelte ki, úgy említve azokat, mint határainkon túl is ismerteket.

Közben nagy sikerrel folytatódtak az egyesületi bélyegkiállítások, amelyeken már külföldi vendégek is bemutatkoztak. Az 1905. április 4-én tartott választmányi ülésen egy müncheni gyűjtő és Passer Adolf prágai bélyeggyűjtő speciális magyar gyűjteményeiket állították ki, április 14-én pedig Schomann Antal különleges török gyűjteményének egy részét tekinthették meg az arra kíváncsiak.

Az első igazi nagy kihívás 1908-ban érkezett, amikor a Hungária közölte, hogy 10 éves fennállása alkalmából a következő évre kiállítás rendezését tervezi, és ehhez az egyesület támogatását kéri. A támogatást meg is szavazták, sőt díjat is felajánlottak. Azonban az Iparművészeti Múzeum üvegudvarában 1909-ben megrendezett Első Magyar Bélyegkiállítás végül a két egyesület erőpróbájaként létrejött első országos bélyegkiállítás is lett. A mintaszerű lebonyolításban társrendezőként jeleskedő LEHE tagjai közül aranyérmet Langer Géza, Poppovits Mirkó, Friedl Rudolf osztrák, Gelbert József általános, Sterk Izidor használatlan általános gyűjteményért és Schmidt József a kiállítás rendezése körüli érdemeiért nyertek. Aranyozott ezüstöt kapott Khayll Elemér svájci, portugál és krétai, Turóczi Sándor általános, Goldschläger Samu angol gyarmati gyűjteményéért, valamint Káldy Gyuláné és Prückler Klára.

A sikeren felbuzdulva a LEHE 1911 áprilisában „a LEHE által 1912. év őszén Budapesten... tervbe vett nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából a magyar levélbélyeg monográfiájának megírására és méltó alakban való kiadására” írt ki pályázatot.¹⁹ A kiírás magyarnak tekinti az 1850-től 1870-ig forgalomban volt osztrák bélyeg magyar lebetűzéseit is. Ugyanebben az évben a bécsi Nemzetközi Postabélyeg Kiállítás nagydíját Poppovits Mirkó nyerte el speciális magyar gyűjteményével. Kis aranyérmet kapott gr. Mailáth Géza és Khayll Elemér. Arra a kérdésre, hogy a LEHE

¹⁷ Ennek beindításához csereegyleti tagokra van szükség pontos címekkel és a gyűjtési terület megjelölésével. A dolog lényege az, hogy a kiindulópontonról postán útnak indítanak egy füzetet olyan bélyegekkal, amelyek az indító számára felesleges cserepéldányok. Az egyes darabok mellett megjelölik, hogy mit kérnek érte. Akinek kell az adott bélyeg, és van megfelelő cserepéldánya, az kicseréli, majd továbbküldi a következő címre. Később nem csak csere volt lehetséges, hanem a bélyeg árát is be lehetett küldeni az indító egyesületnek.

¹⁸ Dr. Déri Ernő: *A Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete húsz éves működésének történeti ismertetése*. Budapest, 1904, LEHE, 21. p.

¹⁹ Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971, 91. p.

Budapest, 1899 a postabélyeg kelte.

T. gyűjtőtárs úr!

A „Levélbélyeggyűjtők első hazai egyesülete»-nek márczius hóban megtartott XV. évi rendes közgyűlése elhatározta, hogy a bélyeggyűjtés iránt az utóbbi időben különösen tapasztalható élénk érdeklődést töle telhetőleg előmozdítja azáltal is, hogy a hazai bélyeggyűjtők statisztikáját földolgozza és a csereszövetkezetet életre szólítja.

E végből legelső sorban szükséges, hogy egyesületünk az ország valamennyi gyűjtőjét megismerje, mert csupán vállvetett együttműködéssel érhetjük el kitűzött célunkat.

Bátorkodunk tehát Önnek ide mellékelve egy kérdő-ívet küldeni és tisztelettel kérjük, hogy azt kitöltve, **Richter Lajos**, egyesületi elnök[»] úr kezeihez (VI., Andrásy-út 3) mielőbb visszajuttatni kegyeskedjék.

Míg az egyesület által nemsokára kiadandó bélyeg-újság megindul, sziveskedjék a »Pesti Hirlap«-ot figyelemmel kísérni, mely minden, a bélyeggyűjtésre vonatkozó tudósítást közöl.

Főntebb érintett kérésünk megújítása mellett, maradunk

kiváló tisztelettel

A „Levélbélyeggyűjtők első hazai egyesülete“:

Richter Lajos, elnök.

A LEHE felhívása a gyűjtők pontos számának megállapításához

által tervezett nemzetközi kiállítás végül miért nem jött létre, a jegyzőkönyvekben nem találunk választ. A következő évekről semmitmondó bejegyzéseket olvashatunk, amelyekből csak Dessewffy *Magyarország levél- és újságbélyegei* című könyvének megjelenése, illetve Glasewald újabb előadása emelkedik ki. A magyarázat valószínűleg Schomann Antal elnök hosszas betegsége, majd 1914-ben bekövetkezett halála lehet. 1916. május 25-én az Opera nagyvendéglőben a LEHE megrendezte az első magyarországi bélyegaukciót.

1918-ban az első magyar filatelista kongresszus megrendezését vették tervbe. Az előkészítő bizottságba Pompéry Elemért, Szécsy Artúrt, dr. Schmidt Józsefet, Zwack Ákost és dr. Kacskovics Gézárt jelölték, ugyanakkor az előkészítés költségeire 1200 koronát szavaztak meg. A politikai fejlemények azonban lehetetlenné tették a terv kivitelezését. Az előkészítő bizottság ugyan 1919. február 2-án dr. Veres Mihály kormánybiztos elnökletével ülésezett, a 35. rendes évi közgyűlés azonban már „*a közbejött komoly és történelmi politikai események miatt elmaradt*”.²⁰ Emiatt hosszú szünet állt be az egyesületi életben, ami csak november 5-én kelt új életre dr. Rákosi György Urániában tartott, a bélyeggyűjtésről szóló előadásával.

1920-ban érkezett a Hungária átirata, amelyben az 1921-ben általuk tervezett, a magyar bélyeg 50. évfordulóját ünneplő bélyegkiállításához kértek közreműködést. A választmány nagyobb ünnepség rendezését nem tartotta időszerűnek, ugyanakkor néhány hónappal később már saját rendezvényüket szervezték az évforduló tiszteletére, amelynek első lépéseként meghívót küldtek v. Doengens kormánytanácsosnak, a Dresdner Internationaler Philatelisten Verein elnökének, akit előadás tartására kértek fel. A magyar bélyeg 50. évfordulójának megünneplésére 1921. szeptember 22. és 27. között került sor, erre az összes bélyeggyűjtő egyesület tagjait és a kulturális élet kimagasló személyiségeit is meghívták. A rendezvénysorozat fénypontjaként szeptember 25-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében díszülést tartottak, ahol az ünnepi beszédet dr. Hampel Antal ny. államtitkár mondta. Ezt dr. Rédey Miklós felolvasása követte az 50 éves magyar bélyegről és a könyvmatosokról.

A jól megrendezett kiállítást az egyesület Andrassy út 25. szám alatti helyiségében, a Dreschler kávéház különtermében tartották. A programot társas összejövetelek, felolvasások, bélyegvásár színesítette, alkalmi posta is működött. Schmidt levantei, Doszkar holland, Pollatsek helgolandi, Szécsy török, Turóczy Sándor magyar gyűjteményeiket, dr. Rampacher Pál bélyeggrafikai különlegességek gyűjteményét mutatta be. A vendégek között volt Demény Károly államtitkár, postavezérigazgató és v. Doengens is, aki a bélyeghamisításról és a hamis bélyegek felismerésének újabb módszereiről tartott ismertetést. A rendezvény az egyesület számára 35 788,50 K tiszta haszonnal járt, ami még a pénzromlást figyelembe véve is szép eredmény volt. 3286 db belépőjegy kelt el, ez átlagban napi 657 látogatót jelentett.

1922-ben tervbe vették az 1923. évi második magyar országos bélyegkiállítás megrendezését, amely azonban a gazdasági helyzet katasztrofális állapota miatt nem volt kivitelezhető. Ehelyett szerényebb keretek között szeptember 24. és október 1. között a Nemzeti Szalonban az első bélyeggyűjtő hetet rendezték meg, amelynek keretében szeptember

²⁰Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971, 102. p.

LEVÉLBÉLYEGGYŰJTŐK ELSŐ HAZAI EGYESÜLETE, BUDAPEST.

Délután.

NAPI JEGY

az 1922. évi „Bélyeggyűjtők-Hete“ keretében a „Nemzeti Szalon“
helyiségeiben rendezendő

BÉLYEGKIALLÍTÁS ÉS BÉLYEGVÁSÁRRA.

E jegy egy délelőtti és egy délutáni látogatásra jogosít.

Ara 20 korona.

A gyűjtemény-szépségszerenyen a közönség bírálatát kérjük. Szíveskedjék
a t. látogató az általa legszebbnek talált kiállítási tárgy számát a jobboldali
kockába bejegyezni és az urnába dobni.

Sorszám: **3594**

Szavazat:

M. A. KELLER ÉS TÁRS. BUDAPEST, 56002

Belépőjegy az 1922. évi Bélyeggyűjtők Hete rendezvényeire

26-án az MTA kistermében gr. Dessewffy Miklós tiszteletére emlékülést tartottak. A második, hasonló jellegű ünnepet, az országos bélyeghetet 1923. december 20. és 27. között a Magyar Iparművészeti Múzeumban tartották meg.

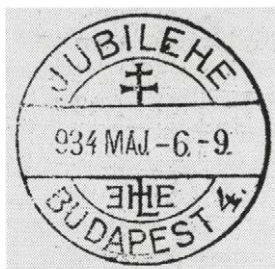
1927. május 1. és 9. között a IV. magyar filatelista napot is a LEHE rendezte a szövetség megbízásából, ezért a program a LEHE V. bélyegkiállítása is volt a Magyar Vasúti és Hajózási Klub dísztermében. Az ünnepség keretében az utánvéseinkről, a magyar bélyegekről nemzetközi megvilágításban, a magyar bélyegek vízjeleiről, fogazási változatairól, a nem postai bélyegek gyűjtéséről, az ifjúsági bélyeggyűjtésről, a különleges postai lebélyegzésekről, a bélyeggyűjtők indokolt panaszaikról és a bélyeggyűjtők hátramardottjainak jogvédelméről tartottak előadásokat.

Az egyesület 1929. november 21-én Edwin Müllert, a bécsi Die Postmarke című lap szerkesztőjét fogadta, aki a határőrvidék postájáról tartott előadást. Az egyesület által rendezett VI. filatelista nap sikeres volt mind látogatottság, mind anyagi szempontból. Ez alkalomból előadást dr. Schmidt József, dr. Heinz Lajos, dr. Marzloff Kamilló, Bíró Marcell és Iván Kornél tartott. December 7-én és 8-án a VI. Magyar Bélyeggyűjtő Napot rendezte az egyesület, kiállítás helyett bélyegbemutatóval. Új ötlet volt 1932. január 31-én az első gyűjtemény-szépségszereny, amely nem várt sikert aratott. Az első díjat, a LEHE ezüst érmét Horváth Győző nyerte. 1933. január 7-én és 8-án azon az egyesületközi kiállításon vettek részt, amelyet a magyar lebetűzéseket feldolgozó gyűjtemények számára rendeztek. Ezek a kis kiállítások azonban mind csak az erőgyűjtést jelentették az igazi nagy megmérettetésre, az egyesület kiállítás-szervező tevékenységének csúcspontjára, a LEHE 50. születésnapja alkalmából megrendezett országos bélyegkiállításra, ame-

lyet az 1929-ben megkezdett előkészítő munkák után 1934-ben JUBILEHE néven nyitottak meg.

A közvetlen tapasztalatokat az 1933. június 23-án Bécsben megnyílt világkiállításról, a WIPA-ról hozták, amelyen a magyarok közül csak az egyesület tagjai állítottak ki. Ezen Turóczi Sándor aranyozott ezüstérmét és tiszteletdíjat, dr. Schmidt József három ezüst és egy bronzérmét, Pompéry Elemér ezüstérmét, Khayll Elemér bronzérmét nyert. Ennek alapján kezdett hozzá a JUBILEHE rendezőbizottsága az előkészületekhez. Az ünnepségek megszervezésével gr. Grotta-Grottenegg Frigyes és Dosztkár Ferencet bízták meg.

Az előkészítéssel foglalkozó, 1933. november 16-án megtartott választmányi ülés határozatai szerint a kiállítás neve JUBILEHE, ideje a Budapesti Nemzetközi Vásárral egyidejűleg 1934. május 6–13. lesz. Azt is eldöntötték, hogy az esetleges haszon egy Budapesten rendezendő nemzetközi bélyegkiállítás szervezésére fordítandó. Megválasztották a kiállítás elnökségét is, amelynek tagjai dr. Schmidt József elnök, Pompéry Elemért társelnök, dr. Bíró Henrik, vitéz Kovács Aladár, Neuhold Kornél, Schön Ernő, Szécsy Artúr, Térfi Béla és Újlaki József alelnökök voltak. A rendezőbizottság elnöke gr. Grotta-Grottenegg Frigyes, társelnöke Dosztkár Ferenc, az elnökség részéről delegált tagjai dr. Bíró Henrik, Schön Ernő lettek, míg a háznagy Kleysl Károly Tibor, titkár Mészáros Aladár, ügyész dr. Issekutz László, pénztáros Erős Aurél, művészeti vezető ifj. Richter Aladár, ellenőrök Hoeniger Márton és Zinsenheim Zsigmond. A kiállítás díszelnökéül József

Az 1934. évi JUBILEHE kiállítás alkalmi bélyegzője

József Ferenc királyi herceg a JUBILEHE kiállítás megnyitóján

KIÁLLITÁSI DIJÉREM.
AUSZEICHNUNGS MEDAILLE.

ARANYOZOTT EZÜST, EZÜST, BRONZ.
SILBERVERGOLDSET, SILBER, BRONZ.

Az 1934. évi JUBILEHE
kiállítás díjérme

KIÁLLITÁSI EMLÉKÉREM.
AUSSTELLUNGS-
ERINNERUNGSPLAKEETT.

EZÜST ÉS BRONZ.
SILBER UND BRONZ.

Az 1934. évi JUBILEHE
kiállítás emlékéreme

Ferenc királyi herceget és Anna hercegasszonyt kérték fel, akik ezt el is vállalták. Fővédnökök voltak: Bobrovniczky Tamás, a szövetség elnöke, dr. Fabinyi Tihamér m. kir. kereskedelemügyi miniszter, dr. Huszár Aladár Budapest székesfőváros főpolgármestere, dr. báró Szalay Gábor, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója és Szendey Károly székesfővárosi tanügyi tanácsnok. Védnökök voltak: az ELMA, a Hungária, a Magyar Amatőr Bélyeggyűjtők Országos Egyesületének, a Magyar Filatelisták Klubjának, a Magyar Bélyegkereskedők Egyesületének elnökei és a Székesfővárosi Idegenforgalmi Hivatalának igazgatója.

A Magyar Királyi Postavezérigazgatóság a 104 628/1933. X. 3. számú leiratában a kért kiállítási bélyeget engedélyezte, ebből a kiállítás részére 50 000 példány készült önköltségi áron, 23 fillérért darabja, 1000 db pedig a posta költségén köteles példánynak, amelyek nem kerültek forgalomba. A legelső magyar blokk, a LEHE blokk csak 1934. december 31-ig volt felhasználható, és csak a kiállítás rendezőbizottsága árusította, a 70 filléres belépőjegyhez járt. A rendezés az egyesület teljes készpénzvagyonát felemésztette, sőt még kölcsönt is vettek fel, hiszen a terem és a kivitelezés költségei mellett kiállítási katalógust, valamint propagandafüzeteket is készítettek 4500 magyar, 2250 német és 2250 angol nyelvű példányt, ezenkívül pedig még propagandabélyeget is nyomattak, amely Rákóczi korabeli postafutárt ábrázolt.

A kiállítás kirendeltségén a kiállítási bélyegek mellett alkalmi levelezőlapokat is lehetett vásárolni, ahol alkalmi bélyegzőt használtak, sőt még frankotyp bérmentesítő gép is működött. A programot szenzációként színesítette, hogy a Magyar Légiforgalmi Rt. ekkor helyezte üzembe a Budapest–Debrecen légi járatát, így a szervezők elérhették, hogy a kísérleti járatot május 9-én indítsák. A járat 20 filléres bérmentesítés mellett csakis a kiállításon és a BNV területén működő kirendeltségeknél feladott levelezőlapokat szállította. A kiállítás bírálóbizottságának tagjai, dr. Brodszky Dezső, dr. Doszka Ferenc, Markstein József, Pompéry Elemér, vitéz dr. Rákosi György, Schön Ernő és Sterk Izidor voltak. A nagyszabású rendezvényt május 6-án délben József Ferenc királyi herceg nyitotta meg a Nemzeti Szalonban. A meghívott vendégek között volt Stockinger osztrák kereskedelemügyi miniszter, Heshaimer ezredes, az Osztrák Bélyeg-

gyűjtő Egyesületek Szövetségének elnöke, Edwin Müller ismert kutató és szakíró, dr. Fabinyi Tihamér magyar kir. kereskedelemügyi miniszter és dr. báró Szalay Gábor postavezérigazgató. A kiállításon szereplő 65 gyűjtő közül 20 volt külföldi.

A kiállítási anyagok 10 csoportban és 11 osztályban mutatkoztak be, az elért eredmények szerint a legmagasabb díjat, aranyozott ezüstöt kapott: Bugeldits Rudolf pesterzsébeti gyűjtő görög, finn, angol, gibraltári, máltai gyűjteménye; Halter Károly (LEHE) spanyol, svájci és svéd gyűjteménye; Eugen Klein (LEHE) magyar; Neuhold Kornél (LEHE) magyar és zepelin; Rácz-Rónay Károly (LEHE) magyar; dr. Schmidt József (LEHE) DDSG és szerb; Julius Tatár (Zsolna) magyar és Turóczi Sándor magyar gyűjteményeikért.

Az ünnepségeket május 12-én este 6 órakor a Gellért Szálló különtermében megtartott 50. ünnepi közgyűlés után díjkiosztás, majd záró bankett követte, a kiállítás másnap este 6 órakor zárt. Az elszámolás szerint a tiszta haszon 5602,50 P volt, s mivel ez kevés egy nemzetközi kiállítás előkészítéséhez, kiadói tevékenységük finanszírozására szánták. Kétségtelen, hogy az egyesület életében kiemelkedő csúcspontot jelentett a kiállítás megszervezése, lebonyolítása és hatalmas látogatottságában is mérhető sikere. Ezt többé nem tudták túlszárnyalni, bár az is igaz, hogy a következő igazán kiemelkedő jelentőségű országos kiállítás, a III. ORBÉK esetében csak társrendezők voltak.

A hatalmas erődemonstrációt kisebb megmozdulások követték, például 1934. szeptember 27-én a negyedik mátyásföldi repülőnap. 1937-ben a Párizsban megrendezett PEXIP világkiállításon az egyesület is részt vett, két aranyozott ezüst és egy bronzérmét kapott Eugen Klein, a LEHE Philadelphiában élő tagjának 1871-1872-es magyar lebetűzés gyűjteménye, aranyozott ezüstöt Térfi Béla 1753 és 1850 közötti magyar előfutárok, Turóczi Sándor 1871-1872-es kiadású klasszikus magyar, valamint bronzérmét Pompéry Elemér 1874 és 1900 közötti használatlan magyar különlegességi gyűjteménye.

1938. május 18-án nyílt meg a III. ORBÉK, amit a szövetség rendezett, de mivel a rendezőbizottság élén Neuhold Kornél, a LEHE elnöke állt, az egész

Az 1934. évi JUBILEHE kiállításra
Budapest székesfőváros által
felajánlott különdíj

Neuhold Kornél tiszteletdíja

egyesület kivette a részét az óriási munkából. A kiállítás hatalmas erkölcsi és anyagi siker volt, köszönhetően nem utolsó sorban az alkalom tiszteletére a posta által kibocsátott III. ORBÉK blokknak, amely Neuhold tervei alapján készült. A LEHE tagjai közül a kiállítás első díját nyerte Neuhold Kornél magyar és német lebetűzések gyűjteményeiért, valamint a kiváló szervezőmunkáért, Térfi Béla a bélyegelőtti korszakból összeállított postatérképeiért, Schiller Dénes 1870 és 1899 közötti magyar különlegességi gyűjteményéért és Schön Ernő a Turulos bélyegek vízjelállásait feldolgozó gyűjteményéért. A rendezvény-sorozat tiszta jövedelme 74 000 P volt, amit a bélyegotthon berendezésére fordított a szövetség. A kiállítás május 30-án zárt.

Az egyesület azonban nem csak a kiállításokon jeleskedett, feladatának tartotta a magyar bélyeggyűjtés képviselését minden lehetséges fórumon. Amikor Bécsben 1902 őszén az osztrákok által rendezett filatelistá napon Hans Kropf prágai szakíró bemutatta az Osztrák–Magyar Monarchia bélyegeit feldolgozó monográfiáját, a LEHE tagjai úgy találták, hogy a munka filatéliai szempontból elég alapos, de Magyarország önálló államiságát érintő helytelen adatokat tartalmaz. Az egyesület felkérésére dr. Déri Ernő cikket tett közzé a Drezdában megjelenő *Der Philatelist* című szaklapban, amelyben a helytelen adatokat helyesbítette. Ez osztrák körökben megütközést keltett, mert a sovinizmus megnyilvánulásának tekintették, viszont dr. Déri tevékenységét az ügyben az egyesület jegyzőkönyvileg megköszönte. Megjegyzendő, hogy 1921-ben újra baj volt a prágai kiadó katalógusával a magyar önálló államiság kérdésében, tévedéseit újra kénytelenek voltak kiigazítani.

1908-ban titkári jelentés szólt arról, hogy néhány magyar kereskedő különféle szélhámosságokkal a magyar bélyeggyűjtést rossz hírbe hozta, ezért az egyesület német, francia és angol nyelvű köriratot intézett a külföldi lapokhoz, amelyben felvilágosító segítségüket ajánlották fel. 1920. január 17-én az egyesület köriratot intézett a külföldi bélyeggyűjtő egyesületekhez, amelyben kifejtették, hogy a felülnyomott bélyegeket nem tekintik hivatalosnak, azok szerintük egyéni érdeket szolgáló bélyegkiadások. Ehhez a Donaupost november 16-i számában a Hungária és a Magyar Bélyegkereskedők Egyesülete is csatlakozott. Közös véleményük szerint ebből az időből csak a Magyar Tanácsköztársaság által kibocsátott két sorozat volt magyar bélyegnek tekinthető.

Az egyesület belső élete a nyilvánosság előtt ismeretlen hétköznapiakon zajlott. Mindazonáltal a különböző alapok létesítésével, az egyesületi gyűjtemény, könyvtár, a bélyegvizsgáló állomás felállításával, a sorsolások, a csereegyesület, később a bélyegbeszerzés megszervezésével, díjak alapításával megrajzolták azt a mintát, amelyet a később alakult egyesületek önkéntelenül is követtek. 1887-ben meghalt az alapító Novák József, akinek emlékéért egy nevet viselő alap létesítésével kívánták ápolni. Ennek jövedelméből bélyegeket vásároltak, amelyeket évenként a tagok között kisorsoltak. A tagok hozzájárulásaiából az alap olyan szépen gyarapodott, hogy a következő év elején a kamatokból már egy 25 márkás Jóreménység foki bélyeg volt beszerezhető. 1888-ban az egyesület 5 éves jubileuma alkalmából házi ünnepséget szerveztek, amelyen a sorsjáték jövedelmét szintén a Novák-alap javára ajánlották fel. 1891-ben kimondták, hogy bár az egyesületi gyűjteménynek van külföldi bélyegekből álló része, a hangsúly a magyar és az osztrák speciális gyűjtemény fejlesztésére helyeződjön át.

1900-ban az egyesületi élet élénkítése létrehozták a Schomann-alapot, amelynek kamataiból és az évi bevétel feléből öt nyeresémtárgyat sorsoltak ki az egyesületi összjő-

A

Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete

TÍZ ÉVES MŰKÖDÉSÉNEK

TÖRTÉNETI ISMERTETÉSE.

Irta:

SZINNYEI OTMÁR.

Főolvasatott az egyesület 1894. márczius 7-én megtartott 10-ik évi
rendes közgyűlésén.

BUDAPEST, 1894.

Kiadja a »Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete«.

A 10 éves jubileumra megjelent történeti összefoglaló belső címlapja

vetelek legszorgosabb látogatói között. Új fordulat volt, hogy a tagok családjuk nőtagjaival kezdtek megjelenni. „Ez a körülmény az estéknek kedves, családias jelleget kölcsönözött, jóleső kedélyességet és élénkséget árasztott, és vonzóvá tette az összejöveleket. Az egyesületben megfordult külföldi vendégek nem győzték az egyesületnek ezt a specifikumát eléggé magasztalni.”²¹ Dr. Déri Ernő választmányi tag indítványára elhatározták, hogy a budapesti gyűjtők számára egy találkozási helyet létesítenek, ahol nem csak az egyesület tagjai, hanem valamennyi budapesti gyűjtő megjelenhet. Ettől kezdve két és fél éven át a József téri Wagner kávéházban naponta este 6 és 8 között gyűltek össze a filatelisták. Mivel azonban úgy ítélték meg, hogy az ott megjelent társaság az idők során nagyon felhígult, beszüntették az összejöveleken való megjelenést.²² Viszont ennek következtében 1902-re 11 új taggal, köztük vidékiekkel gyarapodott az egyesület.

Az egyesületi értesítő kiadása gyakorlatilag már a megalakulás pillanatától napirenden volt, amelynek szervezési és anyagi feltételei 1903-ban Schomann Antal hathatós segítségével jutottak a megvalósulás szakaszába, eredményeként végre megjelenhetett A *Bélyeggyűjtő* címet viselő szaklap.

1905-ben megrázó hírt kaptak az egyesületi tagok. Leköszönt elnökük, Richter Lajos egész gyűjteményét a lipcsei Senf cégnek adta el. Gyűjteménye a köztudat szerint 16 000 darab füzetlen kartonlapot tartalmazott, amelyek 400 mappát töltöttek meg. Katalógusárát 700 000 márkára becsülték, hogy Richter valójában mennyiért adta el, nem tudhatjuk. A *Bélyeggyűjtő* így kommentálta az esetet: „Richter tanár úr gyűjteményét eladta, ezt bírálni nem szabad és nem lehet. A gyűjtemény az ő legsajátabb tulajdona volt, amellyel kénye-kedve szerint tehetett, amit akart, de... mindenki és joggal azt várta, hogy Richter úr legalább iparkodni fog az ő gyönyörű, némely tekintetben egyedülálló gyűjteményét Magyarországnak vagy a magyar gyűjtőknek biztosítani... Csak mély sajnálattal vesszük tudomásul, hogy a gyűjtemény kivándorol Németországba, és onnan száz és százezer darabra feloldva szertepül az egész világon.”²³ Erre a cikkre válaszul Richter 1905. december 6-án levelet írt Schomannak, amelyben az eladás indoklására is kitért: „Örömmel konstátálom, hogy a saját tulajdonomat képező gyűjteményem feletti intézkedési jogomat kegyesen elismerik... Az eladás megtörtént, módját azért is elfogadhatónak találtam, mert ha gyűjteményemet sok felé ajánlottam volna, e cselekedetem annak értékét tetemesen csökkentette volna... Mivel azonban azt tapasztalom, hogy az egyletben barátaim száma végkép leapadt, van szerencsém ezennel kijelenteni, hogy ezennel leköszönök díszelnöki, tiszteletbeli tagsági, választmányi tisztemről, és egyszersmind az egyleti tagok sorából is kilépek.”²⁴

1907. február 23-án Schomann javaslatára az egyesületi gyűjteményt felszámolták, az érte befolyó összeget az egyesület vagyonához csatolták. 1911-ben Max Thier neves bélyeggyűjtőt és elismert szaktekintélyt sikerült megnyerniük az egyesület által létrehozott bélyegvizsgáló állomás szakértőjének. 1918-ban az 1916-os első bélyegaukción sikerén felbuzdulva arról születik határozat, hogy a tagok anyagából rendeznek árveréseket, a befolyt összeg pedig legyen az egyesületé. Ettől az évtől a tagok részére az újdonságok

²¹ Déri Ernő: *A Levélbélyeg-gyűjtők Első Hazai Egyesülete húsz éves működésének történeti ismertetése*. Budapest, 1904, Kiadja a LEHE, 23. p.

²² Ennek oka a bélyegkereskedelem foglalkozók megjelenése volt a gyűjtők között.

²³ Keil Ferenc: *A LEHE története*. Kézirat, Budapest, 1971, 81. p.

²⁴ Uo. 81. p.

beszerzését az egyesület vállalta. Október 18-án elhunyt gr. Dessewffy Miklós, aki 15 évig volt tagja az egyesületnek, és aki nagy jelentőségű kutatást folytatva a Színesszámú krajcárosok vésetjavításainak felfedezője, ezek első rendszerbe foglalója volt. Emlékére akadémiai díszülést rendeztek.

1920-ban a felülnyomásos bélyegekkel kapcsolatban tartottak ismeretterjesztő jellegű előadásorozatot, amelynek keretében november 6-án dr. Tóth Ferenc az Occupation Francaise felülnyomással ellátott bélyegek történetét ismertette, és azok nem hivatalos kiadását alátámasztó bizonyítékokat mutatott be, ugyanígy a Regatul és Zona felülnyomásokról is szólt előadás. A választmány elhatározta, hogy az elhangzott adatokat egy tanulmány keretében nyilvánosságra hozza. 1921-ben az egyesület bélyegbeszerző osztályt létesített, amely a tagok számára az újdonságokhoz való hozzájutás lebonyolítását vállalta. Ugyanebben az évben viszont érdektelenség miatt a csereszövetkezet megszűnt.

1924-ben a bizottság a 40. évfordulóra az egyesület történetét szeretné megírtni, a feladatot Szécsy Artúrra bízta. Az évfordulóval kapcsolatban egyesületi vándordíj alapítását határozták el, amit minden évben az elnökből és nyolc tagból álló bizottság ítél oda a legszakosabb és legtetszetősebben összeállított gyűjteménynek. Az első díjazott dr. Ács Jenő Fiume gyűjteménye lett. A 40. évforduló megünneplése november 23-án zajlott le a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósági tanácstermében, ahol a díszközgyűlésen a társ egyesületek és a posta képviselői is részt vettek. Az 1928. március 18-án a Gellért Szálló első emeleti társas termében tartott közgyűlésen József Ferenc királyi herceg, tiszteletbeli tag is megjelent, akinek rengeteg vendég és újságíró jelenlétében nyújtották át az egyesületi ezüstérmét.

1929-ben újra felállították az egyesületi gyűjteményt, kezelésével dr. Marzloff Kamillót bízták meg. Bíró Marcell debreceni bélyeggyűjtőt az egyesület levelező tagjává választották. 1932-ben javaslatot nyújtottak be a szövetségnek a gödöllői dzsembori alkalmából kifejtendő propagandára. 1933-ban létrehozták a légiposta és a lebetűzés alosztályokat; ebből az alkalomból a közgyűlésen Bisitt Tibor repülőszázados és Bánhidi Antal gépészmérnök, a Gerle pilótái is megjelentek, akik 12 000 km-es úton vitték az egyesület által megszervezett légipostát. A légiposta alosztály vezetője dr. Rákosi György, 1935-ben bekövetkezett halála után gr. Grotta-Grottenegg Frigyes, majd az ő halálát követően 1938-tól Mayer Aladár volt. A lebetűzési alosztályt Térfi Béla vezette.

1942-től az egyesület anyagi gondokkal küzdött, olyannyira, hogy kénytelenek voltak az egyesület bélyegkészletének egy részét eladni. Abban az évben elhunyt Szécsy Artúr, aki teljes szakkönyvtárát az egyesületre hagyta. 1944-ben az első választmányi ülésen az elnök bejelentette, hogy a politikai helyzet miatt a 60 éves jubileum csak összettel tartható meg. Ebben az évben még meghirdettek két pályázatot, de az ország, majd Budapest háborús hadszínterré válása az egyesületi életet teljesen megszüntette.

A II. világháborút követő időszak egyesületi történései a felülről mind erőteljesebben jelentkező integrálási szándék jegyében zajlottak, nagyvonalakban a 2005-ös évköny-

Gróf Dessewffy Miklós

vünkben felvázoltak szerint. Az egyesületek egységes szervezetbe tömörítése kétségte-
lenül jól irányíthatóvá és egységessé tette a tagsági törekvéseket, azonban megszüntette
azokat a különbségeket, amelyek az egyes szerveződések működését tekintve jól érzékel-
hetők és elkülöníthetők voltak, és így nem csak a sokszínűséget biztosították, hanem a
kutatási területek megosztásával, a különféle társadalmi rétegek lefedésével a magyar
filatéliai élet képét teljessé tudták tenni. Akár a kaleidoszkóp színes zárványai, amelyek
a cső forgatása közben mindig új és új képekké állnak össze. A bélyeggyűjtő egyesüle-
tek önálló létük és tevékenységük szervezése mellett bizonyos feladatok lebonyolításá-
ra időről időre összefogtak, meghatározott ideig egymás mellett dolgoztak, majd más
problémák megoldásába fogva más társulásokot hoztak létre. Így biztosították azt a
változatosságot, amely a néző szándékának megfelelően összekavart színes üvegdara-
bok újrendeződése folytán mindig meglepetés, hiszen a résztvevők egyedisége miatt
a végeredmény állandóan esetleges. A LEHE azonban, amely 1952-től a MABÉOSZ
VIII. kerületi bélyeggyűjtő köréként élt tovább, egész önálló létezése során meghatározó
helyet foglalt el ebben a kavalkádban, színe, formája, mérete határozta meg a többi
elhelyezkedését is. Mindezt akkor fogjuk a maga teljességében látni, ha a többi egyesü-
let történetét is megismerjük.

Summary in English

Preface

All museums emphasize continuity and warn that when shaping the future in the present, one must rely on the past. Perhaps the dedication in this yearbook tells us the same thing. We can still hear the words of farewell in our previous yearbook from Mrs. Gergely Kovács, our former manager and museum director, in which she reviewed her twenty years on the job and voiced her thanks for the opportunity. We clearly remember what she said about her work and professional family when reminiscing on her many years in the profession. We can still see the images of her farewell ceremony though we are surrounded by the continuity of the matters she believed important and did much to achieve. Now, by way of introduction, our new director, László Egervári is presenting the concepts and targets of the foundation. It is good to read the forward-pointing plans of a leader at the very start of his activity. It is good to know that he relies on achievements to date as building blocks, and feels no need to change them. But, since things always change with the times, nothing is truly exempted from change. Therefore, the process of revisiting achievements, of thrift, of seeking new funding, and applying new methods are sure to lead to new achievement.

When reading the finished manuscript for the yearbook, I admit that I always wonder what to stress and recommend to readers, since every article is interesting and important, although for different reasons. Others have already pulled the ones that do not belong – I think – while the table of contents tells readers about the entire contents. Our readers already know how the book is edited and structured. They know that we include reports on the business, administrative and scientific activity of the year in question, as well as on exhibitions and other programmes we have offered. Even I enjoy this review of the past year. Working plans for the coming years tell us what the museums are planning, what they intend to realize. I know how hard it is to adjust dreams to possibility, but having goals is important. The set of *Historia domus* offers brief day-to-day outlines of activity. They are interesting and document who did what and where. They show what happened in the museums, who visited us, and what exhibitions and other programmes we had. The language is less formal than the preceding reports, as though the authors were speaking to family, the way we might talk to one another at home.

Events connected to various anniversaries are reviewed at scientific depth. We generally have several of these events each year. Piroska Farkas Krizsák has described the birth of the 125-year-old Hungarian telephone for us who live in an era when there are more handsets than people. Do we ever think about how the telephone has changed our lives? Does anyone remember that as little as 20 years ago, people had to wait for years before getting a landline phone installed? Does anyone remember the heated disputes over whether an application for a telephone line could be inherited? Today's 20-year-olds who use their mobile phones to surf the Internet or send text messages have no idea what I am talking about. Today, we receive signals from distant planets that we can shape into images, while a century ago we had just begun transmitting experimental signals here on earth, as we

learned from the article on the 100th anniversary of the start of domestic radio broadcasting. I found myself thinking about the diary portion of the article on anniversaries that focused on the revolution of October 1956. It testified to the fact that history is diverse, whether human or social history. There are many ways of evaluating the events of the time, just as there are many types of human values and interests. It is important to hold onto the facts and to present them. Our museums play a major role in this. Often a journal, a photograph, a newspaper article from the times or a letter can offer a more authentic picture of an era than a history book.

This yearbook really is a history book. First and foremost, it breathes life into the history of technology; technology that affects and shapes society and our lives. To prove this, I recommend reading and thinking about two studies. One was written by Gábor Heckenast Jr. and tells the tale of the birth, golden age and slow demise of the magnetic tape. Tapes, in their day, were a huge help in editing and storing radio and television programmes but by now, we have moved far beyond them. It was easy and quick to edit and store programmes, to make them available to others at will, and to listen to and view finished materials.

The other study worth thinking about is by Ferenc Hernitz and focuses on the history of the postal service in the city of Sopron. Reading it leads one to wonder about how humankind and society were different when mail and information took weeks or even months to arrive instead of days. And what it was like then there were disputes and even lawsuits on the roads, over rights-of-way. Who had the right to go first – people or the mail? And, is there any corner of the earth where the news does not travel quickly? The one thing that has not changed is that there are still letters that contain viruses. Once upon a time, those viruses infected people, while today they bring down computers. The smoking of the mail by the authorities described in the article may have been more effective than current virus protections. As long as I have already mentioned the computer, it follows that I speculate on how many things appear natural today. It is natural for people to have e-mail addresses from which we send and receive mail. Reading Ildikó Makkai-Várkonyi's article, we learn about what a marvelous invention the letterbox was, which the post office used to collect mail.

In our last yearbook, Ibolya Bartók promised a comprehensive and complete history of the Postal Museum for its 110th anniversary. Now we can read her article, which required a great deal of research, and offers much new information, as a piece of true history. It was the basis for a museum-history anniversary exhibit opened on October 19, 2006.

Stamps are history in pictures. They are a historical gallery of the development of human civilization and its creative aspirations. They tell us about the lives, work, and culture of peoples and nations. They show us the great technical and artistic works, the natural world surrounding us, and they pay homage to the flagships of liberty, science, and the arts. It is said that stamps are the hallmark of a country. That makes it vital for stamp graphics and technique to be top quality, for the message they carry travels the world over, wrote Mrs. Tamás Csegezi, former Stamp Museum director on the Postal Service's website. Her words are borne out by the high standard, diverse, and fascinating studies on stamp history in the yearbook.

Finally, I recommend László Jakab's article on the coming events of museum history. And I thank everyone for their work, wishing the reader much enjoyment.

The Communications Museum Foundation report for 2006

2006 proved to be a lively and dynamic business year in the life of the Communications Museum Foundation. The dynamism continued right up to year-end.

The physical and legal personnel change at the helm of the foundation took effect on the very first working day of the year, on January 2, 2006. Nevertheless, it took quite some time before the changes made their way through the labyrinth of administrative bureaucracy, taking almost up to year-end to complete. It proved to be a prolonged process because of the Court of Registration and differing legal interpretations of notary public certification of signatures. Statements and provisions of the founding document and how they should be interpreted offered sufficient scope for the founders' attorneys and persons exercising legal authority to express their professional opinions. Fortunately, these *unnecessary* delays did not prevent the foundation and museum from doing their work, though it did make it a tad more difficult. The new board had a founding document accepted by the Court of Registration by the time its Fourth Quarter meeting took place. Though it did contain a few printing errors and typos, the name of the foundation was finally correct, as was the list of board members, the number of votes needed to adopt various decisions, etc.

As the new director, I discovered the truth to the saying that *an inheritance tied up in lawsuits is a fraught with hardship*, in the second month of my tenure. This was when the court hearing at the Budapest Municipal Court's Andrassy Boulevard building began – on February 2, 2006. The court composition was a bit lopsided, for the foundation was represented by our legal counsellor dr. Vilmos Mészáros and by myself as legal representative, while the three defendants of the time (local government of Terézváros, A3 Ltd., and OTP Bank) had four lawyers on the scene. The second hearing, on July 11, 2006, ended with a partial and intermediary decision that was not very favourable for us. Obviously, we appealed, but there was no hearing on our appeal that year. Thus, we concluded 2006 in a state of legal limbo even though we are certain that we are in the right, and have been ready to make sacrifices to prove it.

The country's economic situation has left its imprint on museum operations. Opportunities to bid for funds and available grants have been reduced or eliminated, leaving us with a declining amount of external resources. While we achieved our goals, this required very tight budgeting and we had to take a slight loss, too. While the causes are obvious, it was no mean task to avert and sidestep the effects.

As becomes clear from the following details, we achieved all of our goals except the one to complete a supervisory inventory. We commemorated a number of outstanding events over the course of the year. We celebrated the 125th anniversary of the invention and establishment of the first telephone switchboard in Hungary on May 1. Remembering that Tivadar Puskás was behind the idea for the telephone switchboard, we unveiled a bust of Puskás, the exceptional designer and constructor, in the park facing phone company Magyar Telekom headquarters. Then, on October 9, we unveiled a statue of Péter Opris, the man who ordered the construction of the main post office in Pécs, SW Hungary, and its first manager, which now adorns the square in Pécs that bears his name. Both statues

were sculpted by Ferenc Trischler, a native of Pécs, whose work the foundation has had the pleasure of purchasing on several prior occasions.

Work with the collections

The Stamp Museum's collections grew with addition of the following items:

Collection of Hungarian stamps	50 091
Collection of foreign stamps	20 719
Miscellaneous collections	443
Library	130

The Postal Museum's collections have been augmented by the following items:

Collection of artefacts	136
Collection of documents	3 117
Library	411

Outstanding among the new items in the Stamp Museum's philatelic artefact collection was the special prize of the Asiago International Beautiful Stamp Competition, presented on August 16, 2006 amidst a private ceremony by dr. László Csorba, Professor at the Rome Academy and Mrs. Tamás Csegezi, director of the Stamp Management Office of the Hungarian Postal Service. Gifts received by the museum included the design impression of the Karl-Zita stamp series purchased by Profilia Corp. for the Stamp Museum and a gilded engraved steel postcard from 1914, which Hungarian Philatelic Society Mafitt-member László Filep donated to the museum.

The new items have been fully processed and the materials used in exhibitions have all been returned to their places after exhibition closing. One job we are particularly proud of was preparation of a complete itemized registry of our new permanent exhibition including 27 exhibition cabinets containing 3200 frames and 550 000 stamps, and of our other philatelic objects and lithographic implements.

Special mention regarding the enhancement of the Postal Museum's collection in 2006 should go to the legacy of Deputy Postmaster General, dr. Károly Forster, which included 405 documents and 8 memorial medallions. A representative of the family donated them to the museum after the memorial exhibition was dismantled. We also have to mention the Mercedes 308 D postal vehicle presented by the Hungarian Postal Service.

A major collection undertaking was implemented when we realized our effort to establish an inventory of interesting artefacts. The process involved transferring the warehoused collection, primarily of objects related to telephone history that we were unable to display, from the Postal Museum's storage facility on Gyáli Road to Miskolc, NE Hungary, with the help of telcos Magyar Telekom and De Te Immobilien-Hungary. An article by László Jakab in this Yearbook offers detailed information on this matter.

Scientific work

Both museums conducted a significant amount of research to prepare the storyboards and texts for our permanent and temporary exhibits. In addition, museum staff wrote multiple articles in professional and non-professional periodicals, both on commission from the journals

and as presentations of their own research projects. They also edited other author's texts and provided data to other researchers. They organized exhibitions and gave oral presentations to mark special events, and appeared in a variety of radio and television programmes.

They have written Yearbook studies describing their work and research, and are preparing brochures in the various exhibition sites. One important project of the year was writing the history of the Postal Museum itself and holding a related exhibit, and writing a brochure for the Postal Museum exhibit at Balatonszemes, which was entitled *From the Postal Wagon to the Post Office Truck*.

Exhibitions

Pro partia et libertate, temporary stamp exhibit, Ferenc Rákóczi Secondary School, Budapest;
Folk Motifs in Hungarian Stamps, temporary exhibit, Community Centre, Karcag;
Hungary's Natural Treasures, temporary exhibit, Community Centre, Karcag;
The Sándor Légrády Nobody Knows, temporary exhibit, Imre Madách Culture Centre, Vác;
Masterpieces of Applied Art, temporary exhibit, Diligence Exhibition Hall, Debrecen;
Butterflies and Moths of the Carpathian Basin, temporary exhibit, No. 1 Post Office, Pécs;
Butterflies and Moths of the Carpathian Basin, temporary exhibit, Hungarian School Centre, Osijek, Slovakia;
60th Anniversary of Introduction of the Forint, temporary exhibit, Stamp Museum, Budapest;
1956 in Philately, temporary exhibit, Stamp Museum, Budapest;
1956 in Philately, temporary exhibit, Pastoral Office, Sárvár;
50th Anniversary of the Melbourne Olympics, temporary exhibit, Centre for Hungarian Sports, Melbourne, Australia;
Museum Masterpieces on Hungarian Stamps, temporary exhibit, European Week, Kazakhstan;
Exhale onto the rubber stamp – then hit the inkpad, permanent exhibit, No. 1 Post Office, Pécs;
Chapters from the history of letter censorship, permanent exhibit, Postal Museum, Kőszeg;
Hungarian Telephony Marks 125th Anniversary, temporary exhibit, Magyar Telekom, Budapest;
Hungarian Telephony Marks 125th Anniversary, temporary exhibit, Postal Museum, Budapest;
Hungarian Telephony Marks 125th Anniversary: temporary exhibit, Telegallery, Pécs;
History of the Hungarian Postal Museum, temporary exhibit, Postal Museum, Budapest;
Telephone Story, permanent exhibit, Manager Training Centre and Holiday Resort, Balatonkenese;
Domestic Radio Broadcasting Marks Centenary, itinerant exhibition, AH Atrium Gallery;
Domestic Radio Broadcasting Marks Centenary, itinerant exhibition, PT Telecom Technical School, Budapest;
Domestic Radio Broadcasting Marks Centenary, itinerant exhibition, Culture Centre, Győr;
Birthdays, temporary exhibit, Radio and Television Museum, Diósd;
Christmas Cards, temporary exhibit, No. 1 Post Office, Pécs.

Relations with visitors and special programmes

Maintaining and reinforcing ties with museumgoers, with visitors, is an important component of our activity as foundation and museums. Our profession, our calling, and the standard and effectiveness of our work depend almost entirely on how we manage to win over visitors, to come and see our museums and exhibitions and to participate in our programmes. In 2006, the

Postal Museum had 106 568 visitors, while the Stamp Museum had 17 795. Regarding researchers, 85 visited the Postal Museum's professional library, while 23 visited the Stamp Museum's, and 1179 used the labour archives to collect information for their projects.

The Postal Museum auditorium was venue for 116 professional meetings. Our Museum Mayday and Museum Midsummer's Night programmes are growing in popularity throughout the country and we have witnessed a rising number of museum visitors year after year on these days. The first time the Stamp Museum joined in the Museum Midsummer's Night opening was in 2006. It proved highly successful with 600 visitors. Outstanding and exemplary Stamp Museum relations with visitors includes its organization of young philatelist club meetings and of summer programmes for children.

Budapest, March 19, 2007.

Mrs. Béla Vichmann

Business report of the Communications Museum Foundation for 2006

The balance sheet of the Communications Museum Foundation showed an outcome of -2 486 000 forints for 2006. The reason was that our inflow dropped by 1 485 000 forints and our outlay was 1 001 000 higher than planned.

Magyar Telekom provided the foundation with 4 000 000 forints above and beyond the 146 000 000 in support it had pledged, to alleviate personal transport issues, to enable us to access the thirteen branches, collections and warehouses located all over the country. The Hungarian Postal Service gave us 3 000 000 less than planned, while Antenna Hungária cut our support by 7 902 000 forints. The breakdown of founder support was as follows:

Magyar Telekom	150 000 000 forints	62,5%
Hungarian Postal Service	65 000 000 forints	27,0%
Antenna Hungária	25 098 000 forints	10,5%

The revenues the museum produced on its own were in keeping with expectations. The deficit in our balance sheet was alleviated by a subtraction of the separate inflow from the 2004 eWorld contest, and the high interest income from financial investments.

The Communications Museum Foundation maintains its museums, exhibition sites, collections, and warehouses on an overall area of 10 081 m², in the following breakdown:

Museums and exhibition sites	2 575 m ²
Collections warehouses	903 m ²
Other warehouses	810 m ²
Artefact warehouse	600 m ²
Open air exhibition site	4 445 m ²
Auditorium, other	259 m ²
Office, work space	489 m ²
Total space:	10 081 m ²

Museums and exhibition sites

1061 Budapest, Andrásy Boulevard 3.	1 063 m²
Postal Museum – exhibition space	579 m ²
Warehouse	101 m ²
Collection warehouse, suitable for exhibits	104 m ²
Library	39 m ²
Data archives, reading room	54 m ²
Restoring rooms	14 m ²
Curator rooms	92 m ²
Foundation Offices	80 m ²
1074 Budapest, Hársfa Street 47.	1 000 m²
Stamp Museum – exhibition space	350 m ²
Collection warehouse, suitable for exhibits	120 m ²
Graphics room	80 m ²
Curator rooms	200 m ²
Offices	50 m ²
Ground floor lobby, cloakroom	80 m ²
Basement warehouse	120 m ²
8636 Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky Street 46.	1 571 m²
Postal Museum – exhibition space	95 m ²
Garage – exhibition space	271 m ²
Courtyard, garden	1 205 m ²
8291 Nagyvázsony, Temető Street 3.	300 m²
Postal Museum – exhibition space	160 m ²
Open air exhibition, garden, courtyard	140 m ²
4026 Debrecen, Múzeum Street 3.	100 m²
Diligence Hall – exhibition	100 m ²
6767 Ópusztaszer, Sculpture Garden 68.	120 m²
Postal Museum – exhibition space	120 m ²
3176 Hollókő, Kossuth Street 80.	60 m²
Postal Museum – exhibition space	60 m ²
1014 Budapest, Úri Street 49.	377 m²
Museum of Telephony – exhibition space	350 m ²
Offices	27 m ²
2049 Diósd, Kőbányai Avenue 11.	3 791 m²
Radio and Television Museum – exhibition	261 m ²
Open air exhibition	3 100 m ²
Warehouse	430 m ²
3525 Miskolc, Kazinczy Ferenc Street 16.	90 m²
Postal Horn Gallery – exhibition	90 m ²

7621 Pécs, Rákóczi Avenue 19.	133 m²
Telegallery – exhibition	104 m ²
Warehouse	29 m ²
6400 Kiskunhalas, Mátyás Square 9.	120 m²
Emitel Telegallery – exhibition	120 m ²
7621 Pécs, Jókai Street 10.	30 m²
Postal Gallery – exhibition	30 m ²
9730 Kőszeg, Rajnis Street 3.	60 m²
Postal Museum – exhibition	60 m ²
3534 Miskolc, General Kiss Street 30.	600 m²
Telecom history artefact warehouse	500 m ²
Occupational spaces	100 m ²

Archives for collections

9400 Sopron, Teleki Pál Street 12.	80 m²
Collection from postal and telecom history	80 m ²
1151 Budapest, Kert Alley 8.	260 m²
Archive for plans and draft documents	260 m ²
1149 Budapest, Egressy Avenue 33–51.	196 m²
Labour archives of telecom workers	196 m ²

Warehouses for collections

1211 Budapest, Szent Imre Square 21.	50 m²
Warehouse for network collection	50 m ²
1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky Avenue 16.	80 m²
Warehouse for postal history collection	80 m ²

Our planned funding to cover the cost of foundation operations in 2006 was 266 600 000 forints. Actual costs of 253 601 000 forints include overhead, personnel costs, and inputs needed to perform professional tasks. We used 4 691 000 forints for investments.

Some of the tasks we completed had not been anticipated in advance. These include a statue of Péter Opris, the first postal manager in the city of Pécs, which was unveiled in that city. Other tasks had been included in our plans but were rescheduled for 2007 because of a funding shortfall. These included the reconstruction of the fire protection and security system of the Stamp Museum. And then, there were tasks that we planned and implemented but failed to receive funding for. These included restoration of a vehicle used for signal surveying and broadcasting, on display at Diósd.

A portion of the telecom history collection, transferred from Budapest's Gyáli Road warehouse to Miskolc by Magyar Telekom was relocated to the headquarters of the Miskolc telecom centre. A modern exhibit and storage facility is being built in Miskolc.

We published our 2005 Foundation Yearbook in 1000 copies. The next issue in our series of publications will be on the Postal Museum at Balatonszemes.

We increased salaries as planned. We have a staff of 49 people working on foundation issues. Thirty of them are full-time staff, four work part-time, twelve are retired and three are on contract.

Last year three members of our full-time staff retired, three moved on to other jobs, and we had three new hires.

The financial inflow and outflow of the Communications Museum Foundation for 2006 were as follows. The figures are thousands of forints.

Inflow

Category	Planned	Actual
Own revenue	3 500	3 214
From museum entry fees	2 500	2 391
From product sales	1 000	823
Financial revenue	100	3 442
From interest	100	2 688
Other inflows	0	754
Supports	247 000	240 377
Hungarian Postal Service	68 000	65 000
Magyar Telekom	146 000	150 000
Antenna Hungária	33 000	25 098
Other supports	0	279
Inflow from competitive grants	2 000	4 082
IT and Telecom Ministry	2 000	3 317
Education and Culture Ministry	0	265
Hungarian Postal Service.	0	250
Board of Fine and Applied Arts	0	250
Inflow, total	252 600	251 115

Costs and Outlay

Category	Planned	Actual
Cost of materials	15 000	16 233
Services and other overhead	63 000	52 804
Miscellaneous costs	4 600	7 110
Wage costs	108 000	107 543
Other payments to personnel	20 000	19 585
Contributions on wages	38 000	36 516
Amortization	14 000	11 980
Miscellaneous outlay	4 000	1 830
Total, costs and outlay	266 600	253 601

Investments

Category	Actual
Car purchase	4 150
Purchases of computers, peripheries	541
Investments, total	4 691

Budapest, March 16, 2007.

2006 balance of foundation's public service report

No.	Name of item	Previous year (HUF 1000)	Current year (HUF 1000)
a	b	c	e
1.	A. Invested assets	71 924	76 619
2.	I. Immaterial resources	5 437	3 394
3.	II. Material resources	52 860	47 737
4.	III. Invested funds	13 627	25 488
5.	IV. Value substitution of invested funds	0	0
6.	B. Current assets	40 420	98 665
7.	I. Inventories	5 838	7 167
8.	II. Debts outstanding	10 655	18 266
9.	III. Securities	0	0
10.	IV. Monetary assets	23 927	73 232
11.	C. Assets at given time	1 299	1 593
12.	Total assets	113 643	176 877
13.	D. Own capital	56 822	54 336
14.	I. Initial capital (registered capital)	54 780	56 822
15.	II. Changes in capital (profit)	2 042	-2 486
16.	III. Tied down reserves	0	0
17.	IV. Valuation reserves	0	0
18.	V. Profit for current year from basic activity (public service activity)	2 042	-2 486
19.	VI. Profit for current year from business activity	0	0
20.	E. Targeted reserves	0	0
21.	F. Liabilities	9 888	8 998
22.	I. Long-term liabilities	0	0
23.	II. Short term liabilities	9 888	8 998
24.	G. Liabilities at given time	46 933	113 543
25.	Liabilities, total	113 643	176 877

Profits for 2006 shown in the foundation's public service report

No.	Name of item	Previous year (HUF 1000)	Current year (HUF 1000)
a	b	c	e
1.	A. Inflow from all public service activity	256 148	251 115
2.	1. Support for public service operations	239 367	240 377
3.	a) from founders	233 965	240 098
4.	b) from central budget	0	0
5.	c) from local governments	0	0
6.	d) from social insurance	0	0
7.	e) other, of this 1%:	5 402	279
8.	2. Competitive grants	12 774	4 082
9.	3. Inflow from public service activity	2 957	3 929
10.	4. Inflow from membership dues	0	0
11.	5. Miscellaneous inflow	1 050	2 727
12.	B. Inflow from business activity	0	0
13.	C. Total inflow	256 148	251 115
14.	D. Expenditure for public service activity	254 106	253 601
15.	1. Expenditure on materials	83 518	76 150
16.	2. Expenditure on personnel	152 827	163 641
17.	3. Amortization	12 903	11 980
18.	4. Miscellaneous expenditure	4 836	1 815
19.	5. Expenditure of financial operations	22	15
20.	6. Exceptional expenditure	0	0
21.	E. Expenditure for business activity	0	0
22.	1. Expenditure for materials	0	0
23.	2. Expenditure for personnel	0	0
24.	3. Amortization	0	0
25.	4. Miscellaneous expenditure	0	0
26.	5. Expenditure for financial operations	0	0
27.	6. Exceptional expenditure	0	0
28.	F. Total expenditure	254 106	253 601
29.	G. Pre-tax profit	0	0
30.	H. Amount due in taxes	0	0
31.	I. Business profit for current year	0	0
32.	J. Profit from public service for current year	2 042	-2 486

Informative data (in HUF 1000)

33.	A. Input for personnel	163 641
34.	1. Wage costs	107 543
35.	Of this: – fees on contracted work	0
36.	– honoraria	0
37.	2. Other payments on personnel	19 583
38.	3. Contributions on wages	36 515
39.	B. Support offered by the organization	0
40.	C. Support received for transfer purposes	0
41.	D. Support received and transferred	0

Budapest, March 12, 2007.

Independent auditor's report

We performed an audit of the Communications Museum Foundation balance sheet closed on December 31, 2006, in which the final amount of assets and resources was 176 877 000 forints, while the final amount on the balance sheet was minus 2 486 000 forints, as well as of the profit and loss statements for 2006 and supplementary appendix and public service reports. All are included in the organization in question's simplified annual report of public service activity for 2006. The foundation's report of December 31, 2005 was audited by Audit Plusz 2000 Ltd., which it certified in a clause dated March 06, 2006.

Preparing the annual report is a management responsibility. The responsibility of the auditor is to offer an opinion of the annual report after completing the audit of the report, and to determine whether the business report and the annual report conform to one another.

The audit was completed in accordance with Hungarian national auditing standards and laws and other regulations valid in Hungary. In accordance with the above, when planning and conducting the audit, we are required to obtain satisfactory evidence that the annual report contains no significant falsehoods.

The audit conducted includes an investigation of the numbers presented as facts in the annual report by sampling the supporting documentation. In addition, it includes the accounting principles applied and the significant estimates made by management, as well as an evaluation of the presentation of the annual report. We are convinced that our work offers a satisfactory foundation for issuing the auditor clause (opinion).

Clause/Opinion. Our audit consisted of examining the Communications Museum Foundation's simplified annual report of public service, the details and items of that report, and the accounts and documentation supporting it in accordance with valid national accounting standards. On that basis, we obtained sufficient and satisfactory evidence to certify that the simplified annual report was prepared in accordance with the general accounting principles set by the accounting law.

In our opinion, the simplified annual report of public service activity – giving the sum total of assets and resources at 176 877 000 forints and the balance sheet bottom line at minus 2 486 000 forints (a loss) – offers a reliable and true picture of the asset, monetary,

and income situation of the foundation, the Communications Museum Foundation, as of December 31, 2006. The public service report conforms to the data of the simplified annual report.

Budapest, March 12, 2007.

Company commissioned to perform the audit
Audit Plusz 2000 Ltd
1054 Budapest, Báthory Street 19.
Chamber registration number: 001379
Authorized representative: István Lakatos

Registered auditor István Lakatos performed
the audit in the name of the company.
His chamber registration number is: 002190
8600 Siófok, Mikszáth Kálmán Street 28.

Public service report

The Communications Museum Foundation was established as of January 1, 1990, by telco Magyar Telekom, the Hungarian Postal Service, and communications transmitter Antenna Hungária. The purpose was to nurture the joint museum heritage of the three founders, to present it to the public, and to process it in a scientific manner. The Foundation was registered by the Budapest Municipal Court under Number 429. Since 1998, it has operated as a public service organization of special significance.

The foundation performed the tasks set in the annual work plan. We celebrated the 125th anniversary of the start-up of Hungary's first telephone switchboard. In doing so, we unveiled a bust of Tivadar Puskás in front of Magyar Telekom's headquarters. As part of an appropriate celebration of World Post Day, we unveiled a statue of Péter Opris, the first post office manager to work in the city of Pécs, in that city. Over the course of the year, we organized twenty-one temporary and three new permanent exhibitions.

As far as the increases in our collections in 2006 were concerned, our collection of Hungarian stamps grew by 50 091 and of international stamps by 20 719, while our miscellaneous stamp museum collections rose by 443, our Postal Museum artefact collection increased by 136, our Postal Museum document collection grew by 3117 and our library books went up by 541.

We had 124 363 visitors to the foundation museums including branches. We had 108 researchers working in our specialized libraries, and 1179 visitors to our labour archives. There were 116 professional meetings held in the Postal Museum auditorium. Our participation in the nationwide Museum Mayday, Museum Midsummer's Nights and Hungarian Heritage Protection Day programmes was qualified as a major success.

The foundation did not conduct any entrepreneurial activity, and therefore, had no related income. It is independent of all political parties and conducts no political activity.

Budapest, March 21, 2007.

Opinion of supervisory committee

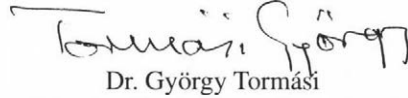
The supervisory committee reviewed the 2006 annual report of the Communications Museum Foundation and approved the auditor's report. The foundation report was in conformity with the specifications of the accounting act.

The Supervisory Committee of the Communications Museum Foundation approved the annual report for 2006.

Budapest, March 29, 2007.

Member, Supervisory Committee

Member, Supervisory Committee

Erzsébet Petényi Gárdos
Chairperson, Supervisory Committee

László Egervári

Communications Museum Foundation work plan for 2007

The museums of the Communications Museum Foundation continue to believe that their most important jobs are to collect, protect, process and present artefacts to the widest possible audiences. This is what the age we live in expects and demands of them. As far as presentation is concerned, we need to remind readers that before the change in political regime, people often visited museums as part of tours organized by the places where they worked. Workplaces organized excursions for various groups which they connected with trips to museums and other leisure programmes. In the past couple of decades, however, social customs have changed fundamentally for the effects of globalization have become apparent, here too. Ways of obtaining information, of amusement, and of spending leisure time have also changed. With the appearance of the Internet and growing reliance on it, there has been a basic change in the way information is obtained.

The structure of general cultural consumption also changed. The *mall culture* in which people spend their weekends in shopping malls has evolved. Multiplex cinemas and shopping opportunities have become the primary choices for spending leisure time. Economic life has also changed. Businesses and workplaces concentrate on the economy of operations in organizing day-to-day tasks and have neither the inclination nor the opportunity to organize leisure time programmes where staff members and their families can come together.

Since we have no way of isolating ourselves from or changing social effects, we have to consider these changes when designing and managing museum programmes. We need to expand the narrow stratum of people who are current *consumers of museum displays*.

We need to make our museums attractive, which in many cases means advancing our activity based on tried and true practices to attract visitors. This means changing the outlook of management and museum operations alike. We need to eliminate parallel operations in different museums. This means concentrating tasks that can be combined – financing management, secretariat, restoring, exhibition organizing, and maintenance – in one place. The museum has to become an interactive meeting place allowing visitors to learn while having a good time. Visiting us should become an enjoyable and meaningful experience that they long remember. We need to create visitor-friendly 21st century museums. To this end, we have introduced new forms of presentation and are showing our collections in a more varied manner. In Miskolc, NE Hungary, we have opened our warehouse containing a telecom history artefacts collection to the public, giving them the opportunity to see items that have been packed away in cellars and warehouses for decades, where no visitors could approach them.

At the same time, it is very important to maintain economic and operational harmony between the founders and the foundation. We need to work hard to keep the foundation from being simply a financial liability on the founders. Instead, it must be an investment and sponsoring opportunity that offers insight into the past and upon which the future can be built. The founders should be proud of the foundation with its museums and exhibition sites, and the latter should meet standards that are worthy of founder pride. We have to work hard to maintain equally good relations and cooperation with all of the founders. To this end, we have made a recent attempt to eliminate shortcomings in the legal operation of the foundation, for lawful operation is in the fundamental interests of both founders and foundation.

Administration and business

The personnel changes of the past year – the retirement of the director, the appointment of a successor and a new Postal Museum director – meant that we had to amend the founding document. In addition to the founders, the Budapest Municipal Court required that changes be made in the document, to bring it into conformity with the law.

In 2007, one of the important administrative tasks of the foundation will be to immediately register the changes in the founding document as approved by the Budapest Municipal Court with the various authorities including the Tax and Financial Control Bureau (APEH), the Budapest Municipal Government, Erste Bank, which manages the foundation's bank account, and others.

The lawsuit regarding the building that houses the Postal Museum is still underway. Our goal in court is to be granted the right for the museum to remain in the historical building, possibly by trading it for real estate of corresponding value owned by the foundation.

It also is necessary to update our internal rules to reflect the changes in the foundation. Labour and personnel registries must be completely revisited. This includes work contracts as well as job descriptions for each staff member.

Magyar Telekom has provided the Postal Museum with a 600 m² completely renovated warehouse/exhibition area in Miskolc for its telecommunications history collection, and has moved the artefacts out of the warehouse on Gyáli Road to the new venue. The new warehouse is being set up as a modern exhibition site. The outstanding task for this year will be to make the new warehouse suitable for receiving visitors and for schools to hold classes within it. This means providing appropriate rooms and supplementary facilities.

The Hungarian Postal Service has granted targeted support to replace the fire safety equipment in the Stamp Museum. We also intend to continue publishing our series of exhibition catalogues, a brochure covering both the Miskolc and Hollókő exhibits and another combined publication on the displays at Ópusztaszer and Kiskunhalas.

We are offering professional assistance to the János Csonka Memorial Museum, which is staging its first display to mark the centenary of the first motorized post delivery vehicle. We also plan to issue a CD-ROM to mark the 50th anniversary of the start of television broadcasting in Hungary, for which we have applied for a grant.

Collections-related tasks

- Inventorying and processing the sketches and manufacturing designs of the stamps dating from 1996 to 2000 transferred to the Stamp Museum from the Hungarian Postal Service, and computerizing the records.
- Computerized registration of foreign stamps we receive using the Michel online catalogue, and designing the manner and rules governing digitalization of them.
- Re-inventorying the European, Asian and African stamp collection begun in 2006 as well as the Hungarian fee stamps, and the Soó, Poppovits, and Bakay classic postmark collections.
- Preparing a complete Postal Museum inventory of the artefacts transported to the collection warehouse in Miskolc where they will go on display.
- Updating the exhibition at the Postal Horn Gallery in Miskolc, and inventorying the items in its warehouse.
- Moving the technical drawing and technical documentation collection from the building on Andrassy Boulevard to the Kert Alley warehouse where the rest of the documentation on drafts and plans is located.
- Preparing a long term plan for restoring artefacts.
- Completing the re-inventorying of the postal history collection.

Scientific activity

- Writing the studies to go into the foundation's yearbook for 2006 and preparing the yearbook.
- Preparing the scenarios for the exhibitions.
- Publishing a joint brochure on our exhibits at Miskolc and Hollókő to be entitled *Telecom Exhibition Sites of Northern Hungary*.
- Publishing a joint brochure on our exhibits at Ópusztaszer and Kiskunhalas, to be entitled *Telecom Exhibition Sites of the Southern Plains*.
- Preparing a CD-ROM called *The History of Television Broadcasting in Hungary*. These publications only will be produced in full if we are successful in obtaining funding through grants.

Exhibitions

- Receiving guest exhibition of fine art, Stamp Museum;
- Selection of János Kass's book illustrations and Eszter Kass's paintings in a display called *Father and Daughter*, to mark the 80th birthday of graphic artist János Kass, Stamp Museum;
- Stamp Day exhibition, Stamp Museum;

- Insects of Hungary in Philately, No. 1 Post Office, Pécs; organized jointly by the Stamp Museum and the Janus Pannonius Museum of Pécs;
- Sárvár Protestant Days, as part of programmes in Sárvár, Stamp Museum;
- Reorganization of Rezső Soó Memorial Hall, Diligence Exhibition Hall, Stamp Museum;
- Birth of Jesus on stamps of the world: Pécs No. 1 Post Office, Stamp Museum;
- Remembering Béla Tomcsányi and Kálmán Tihanyi on their 100th birthdays, at the Radio and Television Museum, Postal Museum;
- 50 years of television broadcasting in Hungary, at the Atrium Gallery of Antenna Hungária, Postal Museum;
- Letter boxes, Pécs No. 1 Post Office, Postal Museum;
- Advent Salon, Postal Museum auditorium.

Relations with our visitors

Both museums actively participate in Museum Mayday, Museum Midsummer's Night Programmes and in Cultural Heritage Protection Day programmes.

The Stamp Museum offers Mafitt (Hungarian Philatelic Society) presentations, student programmes, and a home for young stamp collectors. We will continue our series *Conversations in the Museum*, as well as our summer programmes for children, and school classes held in the museums.

The Postal Museum will organize ten joint programmes for the 178 members of the Museum Assent Association. Each year it organizes a Telecom Mayday at Diósd combined with a radio broadcasting day; at Hollókő it holds Midsummer Night's fire jumping programmes, in Budapest, it celebrates World Post Day and in Berzék it commemorates István Tomcsányi alongside the local government. In addition, programmes and meetings organized by the Scientific Society for Telecommunications and Information Technology will be held in the auditorium throughout the year.

Budapest, December 19, 2006.

Piroska Farkas Krizsák: Tracking anniversaries

In the section of our Yearbook called *Tracking Anniversaries*, the author focuses on several such anniversaries. Reviewing the events in chronological order, she connects the description of the anniversaries being marked to the artefact and document collections of the Postal Museum. The first such anniversary is the 125th birthday of the first telephone used in Hungary, which also marks the first telephone switchboard to open in Budapest on May 1, 1881, and the two men who brought about the phone network in Budapest, Tivadar and Ferenc Puskás. The next anniversary she mentions is the 100th birthday of domestic radio broadcasting, marked by the first successful broadcast attempt on September 1, 1906. Farkas-Krizsák uses a description of how the military schools of the time maintained communication with civilians written by retired army Colonel Béla Vörös to commemorate 1956. She then reviews the work of two outstanding engineers – Péter Károly Goldmark

and Endre Rédl – both born in December 1906. One worked in Hungary and the other abroad, but both names are etched into Hungarian technological history.

Gábor Heckenast Jr: The birth, flourishing, and slow demise of the rust-brown ribbon

The first magnetic sound recording was demonstrated at the 1900 World's Fair in Paris by Waldemar Poulsen of Denmark, whose recorder used steel wire to carry the sound. The first real change in sound recording came in 1928, with a patent registered by F. Phleumer, an Austrian living in Dresden, who attached ferric oxide powder that could be magnetized to a strip of cellulose, creating a medium on which it was easier to record sound. The first K 2-type tape recorder based on his patent was made in 1934. After discussing events leading up to the magnetic strip, the author goes on to give a history of sound recording from the very beginnings to today. He describes the birth of the rust-brown ribbon or tape, the spread of tape recorders operating with high-frequency magnetic heads, the various spool tape recorders and cassette recorders, and the many different kinds of tape. He goes on to report the global conquest of the compact cassette, the advance into simultaneous image and sound recording, and the takeover by the compact disk (CD), followed by the MP3 and the pen drive. Projecting the future, he predicts that the market for non-deletable memories will soon see the appearance even smaller, even faster, and even higher capacity chips.

Ibolya Bartók: Anniversary exhibit at the Postal Museum

As manager of the Postal Museum's data archives, the author began collecting and processing the documents with information on the museum's history when she started reorganizing and systematizing the collection in 2002. Since initially she had very few original documents to work with, she also researched document archives and studied documents in related museums. In 2006, to mark the 125th anniversary of the establishment of the Postal Museum collection and the 110th anniversary of the Postal Museum itself as recipient of the collection, she designed a temporary exhibit called *History of the Postal Museum*. The display, which marked the double anniversary, presented events of the past 125 years through the major work of Postal Museum leaders and the lives and work of the post office personnel who played major roles in establishing the museum, and in the history of the museum. Through a series of tableaux, we can learn about these well-known figures in postal history, finding out who they were, what they did to establish the museum, and who managed the museum after 1955. She describes how the collections grew under their management, and how the nationwide network of branches came about.

Ildikó Makkai-Várkonyi: Letterboxes used by the Hungarian post office

This article covers the letterboxes set up in public places to collect mail people wanted to have delivered, from their first appearance in the 16th century, their spread in the 19th, and history up to and including 1945. The first such boxes were made of wood and placed outside churches, and the modern ones are metal and designed for quick and secure transfer of the letters to carrier bags for transfer to post offices. The author covers three subjects in

detail: letterboxes used by the Royal Hungarian Post Office, letterboxes in keeping with postal decrees, and pre-1945 letterboxes in the Postal Museum collection. She also presents the letterbox with a bottom that could be shifted aside mechanically, as designed by Korlát Búsfy in 1882, including the description in the patent, initial experimental use, and ways in which it was advanced. She also notes that the mechanical emptying procedure used in today's letterboxes was initially designed in the late 19th century by Vendel Wlcek, a metalworker who lived in Graz, Austria. In conclusion, she discusses the collection of letterboxes in the Postal Museum, which also offers a historical perspective of the type of box the post office used to collect mail over the centuries.

Ferenc Hernitz: The beginnings of postal services in Sopron

In this study, based on intensive historical research, the author reviews the start of the postal institutions in the city of Sopron – on the Austrian border – covering the period between 1527 and 1776. Initially, Sopron had no organized postal institution and public administration, church, commercial, and private correspondence was handled by regular or ad hoc couriers. He describes the postal routes established in the 1550s and maintained by the Austrian nobility as well as historical events that affected mail deliveries, the establishment of the Royal Hungarian Post Office, which meant independent Hungarian postmasters, the operation of the facilities, remuneration for postal employees, and the tribulations of postal staff. He also describes the first postmaster dynasty of Sopron, the Greiner family, whose members began managing the postal station at Sopron in 1695 and continued to do so for three generations covering over 70 years. They were highly respected members of the community, active in public service. Even though the postal services of the city were established in wartime, throughout its history the Sopron post played a key role in protecting the country, in public administration, and in commerce.

József Hajdú: Interview with sculptor Ferenc Trischler

In recent years, the Communications Museum Foundation commissioned three sculptures which were unveiled in public places: a memorial to communication in the courtyard of the Postal Museum at Balatonszemes, a statue of Tivadar Puskás that stands in front of the Budapest headquarters of founder Magyar Telekom, and a statue of Péter Opris unveiled in Pécs. All three are the work of sculptor Ferenc Trischler. The author interviewed the sculptor who is highly respected by our foundation. He described his childhood, university studies, his teachers, his work, his exhibitions, commissions he has received, his hobbies, and life experiences that played key roles in the course of his career. He spoke of how he began his relationship with the Communications Museum Foundation in 2003 by winning a contest, the third sculpture of which was a bust of Péter Opris, the first post office director in Pécs, which was recently unveiled outside the main post office of that city. The square on which it stands was also named for Opris. At the end of the interview, readers are offered images of Trischer statues.

András Bálint Kapi: Teaching opportunities within the Postal Museum

Twenty-first century development is not limited to technology, for the signs of it appear in the lives of museums, too. Anyone who regularly visits museums will notice that information

technology has been playing an increasingly significant role in today's museums, with various sound and image effects, and increasingly attractive programmes for families and children. Some are intended to draw in visitors, while others are designed to satisfy their curiosity. This is the author's point of departure when he describes the opportunities he sees in expanding the teaching operations already underway in the Postal Museum. These programmes are intended to meet the needs of pre-schoolers and young primary school children and their parents, as well as to satisfy the interests of students in secondary school and college. After reviewing the interesting and useful features of the games he has designed to improve memory and logical skills, he shows readers question and answer sheets already used in museum teaching and describes the pleasant task of teaching in museums as well as the gratitude of the students.

László Jakab: Trials and tribulations of the telegraphic and telephone history collection or the move from Gyáli Road

The collection of telecom artefacts began back in the 1880s and continues to this day. In fact, artefacts connected to telegraphic and telephone history take up the most space of all the Postal Museum's collections. The largest part of the collection aside from the telegraphs everyone recognizes and the high standard and sometimes expressly elegant telephones, are the transmission equipment – frames, units, machinery – which take up a great deal of space and are an integral part of the collection. These huge and sometimes very heavy objects have always been a placement problem for the museum. When Magyar Telekom automated its facilities a portion of its telephone switchboard in Miskolc was emptied out, leaving a roughly 600 m² area that it offered to the museum to use as a warehouse for telecom history artefacts that visitors would be able to access. The author describes the happy event during which the museum gained access to the facility and moved the many artefacts it had been unable to display – most stored in the warehouses at Gyáli Road – to Miskolc and began setting up a warehouse that also served as a display area.

Jenő Szabó: Series of stamps marks 60th anniversary of forint as currency

The Stamp Museum organized a memorial meeting on August 1, 2006 to mark the 60th anniversary of the introduction of the forint as Hungary's currency. Dr. Erika Garami of the Postal Museum offered a highly illustrative and interesting presentation on the history of the forint. She focused on the entire history of the coinage called the forint in Hungarian and florin elsewhere, from the gold coin named after Florence, Italy by monarchs from the House of Anjou through the coins and paper money of today. She offered a detailed account of the story behind the introduction of the new forint following the Second World War. In the second half of the meeting, the author described a stamp series called Forint-Fillér, which marked the anniversary of the currency and its one-hundredth part. Emphasizing that this subject was not as exciting or as important as the actual introduction of the money, it was nevertheless closely connected to it, because the postal stamps – as a government monopoly – were forced to maintain the pace of the hyperinflation that led to the forint's introduction. So, the Forint-Fillér stamp series, which is valid to this day, saw the light of day at the same time as the newly introduced forint. The author emphasizes the interesting content of the two presentations in the written article.

Alexandra Halász: 1956 through philatelic documents

Throughout Hungary, 2006 was a year of remembrance. The author writes that generally half a century is sufficient to be able to focus on a historical event from a reliable perspective. Nevertheless, there is still much to research in connection with Hungary's failed revolution of 1956. The anniversary offered the Stamp Museum the opportunity to commemorate the revolutionary times, through postmarks, stamps, and designs for stamps. Within the framework of a temporary exhibition organized with grant money, the museum displayed a series of stamps as well as designs for stamps that were never issued, along with information on the designers. The author reviewed the exhibit and discussed a guest exhibition that the museum also hosted, with a selection of items from the collections of members of the Hungarian Scientific Society of Philatelists. It included articles from newspapers, actual letters and official postal documents from the time that deserve through study. In addition to the philatelic value of the memorabilia, the documents are precious for their postal history and overall historic value.

Dr. György Csáki: Artist and body commissioning him – Sándor Légrády and the Hungarian Post Office

In 2006, the Stamp Museum organized a series of presentations on graphic artist and stamp designer Sándor Légrády (1906–1987) to mark the centenary of his birth. The first presentation was offered by the author, who is president of the Hungarian Postal Service, on May 24. He reviewed various Légrády designs and spoke of the relationship between the artists and the Hungarian Post Office, which commissioned the stamps he designed. Csáki emphasized that Légrády played a defining role in Hungarian stamp design, as both the dominant performer of an era and a watershed, shifting from one era of stamp manufacture to another. His success was marked by the large number of stamps he designed as well as the high proportion of his designs in Hungarian philately. During half a century of creative design, almost one in every eight Hungarian stamps issued was a Légrády stamp. If we consider that 59 designers worked on stamps during this period it is immediately obvious that he played a highly dominant role in domestic stamp design and publication. As a designer and graphic artist employed by the State Printing Office, stamp design became his opportunity for self-expression, and after initial successes, it became his dominant form of art.

Dr. Erzsébet Novotny: Graphic artist seen in prints

The author, as representative of the State Printing Office, gave the second presentation marking the birth centenary of Sándor Légrády, on June 24, and she focused on the years Légrády spent in that office. She told how the oeuvre of Légrády, who designed several hundred stamps, was fully within the State Printing Office. For decades on end, he was a respected member of the creative community at the printing office. He participated in experiments with newly introduced technologies and was one of the first to apply them in practice. The secret of his success as a stamp designer was that he knew how to draw an image for a stamp. He was fully aware of the technique of stamp making and never forgot it. He knew that intaglio printing required very thorough knowledge of tones and was able to calculate with the changes that miniaturization would bring to an image. His name

was indelibly linked to the successful application of rotogravure printing. He was on the staff of the print shop from the date he was hired in 1928 until his retirement in 1977, and his last stamp design dated from 1980. During his career, he designed hundreds of beautiful stamps, many of which received international recognition.

Károly Vagyóczky: Thoughts surrounding Sándor Légrády's 100th birthday

The author presented the third paper of the Sándor Légrády Memorial Year, on October 12, and called it *A Stamp Designing Graphic Artist through the Eyes of a Stamp Designing Graphic Artist*. The written version covers only a few of the most important thoughts of that presentation. It includes the author's opinion of the artist, his work in stamp-graphics, and of course, of the era and opportunities in which his fellow artist lived and worked. Noting that he had had several opportunities to meet with Légrády at the start of his career, Vagyóczky remembers his friendly attitude and awe-inspiring appearance, which, he said, had a powerful influence on him as a beginning graphic artist. Vagyóczky believes that Légrády produced the most important and most valuable of his works prior to World War II., in the late 1930s and the 1940s. His personal style was well developed even in this early phase of his career, and it reached its peak in these earlier masterpieces, Vagyóczky writes. Légrády's oeuvre is connected, monumental, and balanced, and the thematic and brilliant use of the printing technique, rotogravure, reinforces Vagyóczky's opinion.

Erzsébet Angyal: Personality and conformism in Sándor Légrády's oeuvre as a stamp designer

The author concluded the series of presentations marking Sándor Légrády Memorial Year, on November 16. Instead of the customary descriptions of his work one usually hears in commemorations, she chose to focus on the work that only Sándor Légrády produced. She emphasized that he was a graphic artist who did not simply design stamps, but an artist whose primary medium was stamps. His years of creativity in stamp design were unprecedented in length and during this time, his oeuvre was rich in number and outstanding in artistic value. After offering a selection of his published and unpublished stamp designs, Angyal considered it important to underline that Légrády was well aware that the only items in the genre that would be accepted were ones that did not violate the interests of the forces in power. One might even call him a conformist. He compromised for the opportunity to work creatively, for this was the only way he might work in his chosen genre, a genre that became his destiny. However, he knew no compromise when it came to the quality of portrayal, of execution. He was a true artist. He was willing to be ignored when production of his designs required more expensive techniques than print shop productivity was willing to undertake. As posterity, we must be grateful to him for the many beautiful stamps he bequeathed on us, making Hungarian stamps popular and sought after the world over.

Erzsébet Angyal: Children's Wednesdays at the Stamp Museum

The author notes that the Stamp Museum has always been devoted to attracting young people and enhancing the popularity of collecting stamps as a hobby, which clearly broadens

and enriches the personality. The museum begins its effort at the start of the school year by receiving groups of children, organizing special programmes for children and by willingly participating in youth philatelic events at the venue of various stamp exhibitions and philatelic camps. It continues to focus on attracting young people when organizing the Museum Maydays, which it has done for about a decade. In addition, it maintains a Philatelic Club for Young People, which has been operating successfully for four years. To continue along these lines and expand youth projects it applied for a grant in November 2005 with a proposal the Hungarian Postal Services was happy to support. The result was a programme called *Children's Wednesdays at the Stamp Museum*. The author describes the details of these programmes, the participants, and the types of activity conducted.

Jenő Szabó: Museum Midsummer's Night at the Stamp Museum

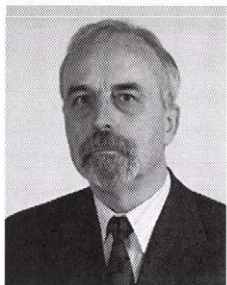
The first time the Stamp Museum participated in the Museum Midsummer's Night programme was in 2006. We chose to participate in the hope that the museum would be able to profit from the high level of audience interest in attending these late-night programmes. The Stamp Museum's primary goal was to increase general knowledge of its existence and enhance its popularity with the public. Compared to that, the revenue opportunity was secondary, though not to be ignored. It endeavoured to compile its programmes in conformity with the nature and opportunities of the museum. In retrospect, we might say that the idea had been a good one for it managed to reach all of its goals, while none became ends in themselves – for it did increase its popularity with audiences. In addition to reviewing the original and novel programmes the museum organized, the author sums up by saying that it had been worthwhile to participate in the Museum Midsummer's Night Programme. For many visitors, this was how they learned that Budapest has a Stamp Museum. The pleasure of the people who came to the museum that night has become the most credible possible advertisement for the museum, when they speak about it to their acquaintances.

Gabriella Nikodém: The story of the First Domestic Society of Letter Stamp Collectors

The author sketched out the very first period of stamp collecting in Hungary in our 2005 Yearbook. Since the stamp-collecting story is also the story of the various philatelic groups, she now follows up with the life of the most significant stamp collecting societies. Primary among them is the First Domestic Society of Letter Stamp Collectors – LEHE – with its special history. Not only was it the first professionally organized society, one that operated comparatively well and that was well documented on long term, but it also was able to win and retain one of the highest-ranking positions among similar societies. The author begins with the foundation of the society in 1884, its connections, life, exhibitions, and programmes. In summing up, she notes that while maintaining lives and activities of their own, stamp collecting societies worked together at times to handle specific tasks, working in conjunction with one another for specific periods of time. They also established other societies to resolve various problems. LEHE, which in 1952 became the Mabéosz (Hungarian National Philatelic Society) Budapest District VIII. stamp collecting circle, has played a defining role among the multitude of stamp collecting organizations throughout its existence as an independent organization.

**A Hírközlési Múzeumi Alapítvány
munkatársai**

Alapítványi, kuratóriumi és felügyelő-bizottsági munkatársak

Egervári László

Vichmann Béláné

Vighné Zámbo Zita

Csintalan Lászlóné

Majzikné Szivos Ibolya

Kusnyír Sándor

Kurucz István

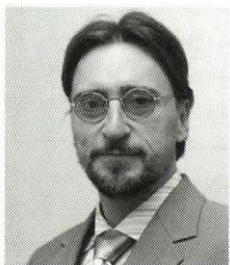
Mayer Marianna

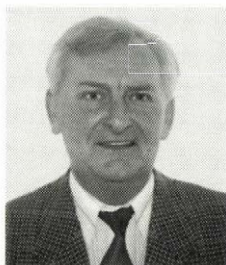
Gáspárné Kovács Éva

Gárdosné
Petényi Erzsébet

Szabó Gyula

Dr. Tormási György

Hírközlési Múzeumi Alapítvány

Budapest VI., Andrásy út 3.
Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.
E-mail: info@postamuzeum.hu
Honlap: <http://www.postamuzeum.hu>

Név	Beosztás	Szakterület
Egervári László	ügyvezető igazgató	alapítványi igazgatás
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás
Vighné Zámbó Zita	titkárságvezető	alapítványi ügyvitel
Csintalan Lászlóné	archiválási referens	munkaügyi archívum
Majzikné Szivos Ibolya	gondnok	alapítványi üzemvitel
Kusnyir Sándor	anyagmozgató	alapítványi üzemvitel

Kuratórium

Kurucz István	kuratóriumi elnök	Magyar Telekom Nyrt. képviselője
Mayer Marianna	kuratóriumi tag	Magyar Posta Zrt. képviselője
Gáspárné Kovács Éva	kuratóriumi tag	Antenna Hungária Nyrt. képviselője

Felügyelő Bizottság

Gárdosné Petényi Erzsébet	bizottsági elnök	Magyar Posta Zrt. képviselője
Szabó Gyula	bizottsági tag	Magyar Telekom Nyrt. képviselője
Dr. Tormási György	bizottsági tag	Antenna Hungária Nyrt. képviselője

Postamúzeumi munkatársak

Krizsákné
Farkas Piroska

Makkai-Várkonyi
Ildikó

Heckenast Gábor

Kapi András Bálint

Hajdú József

Bartók Ibolya

Kovács Adrienn

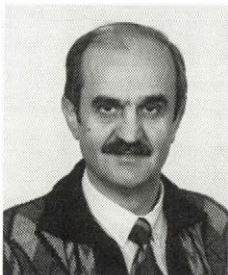
Kozmáné
Grünwald Éva

Varga Zsuzsanna Ilona

Uhl Józsefné

Jakab László

Csapó Attiláné

Dérszegi Miklós

Postamúzeum

Budapest VI., Andrásy út 3.
Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.
E-mail: info@postamuzeum.hu
Honlap: <http://www.postamuzeum.hu>

Név	Beosztás	Szakterület
Krizsákné Farkas Piroska	múzeumigazgató	hírközléstörténet
Makkai-Várkonyi Ildikó	muzeológus	postatörténeti tárgyi gyűjtemény
Heckenast Gábor	muzeológus	műsorszórás-történet tárgyi gy.
Kapi András Bálint	segédmuzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Hajdú József	muzeológus	hang- és képtár
Bartók Ibolya	adattáros	múzeumi adattár
Kovács Adrienn	könyvtáros	múzeumi könyvtár
Kozmáné Grünwald Éva	papírrestaurátor	kiállítás-rendezés
Varga Zsuzsanna Ilona	hosztesz	
Uhl Józsefné	takarító	
Jakab László	ny. muzeológus	távközlés-történeti tárgyi gyűjt.
Csapó Attiláné	ny. muzeológus	tervtári dokumentációs gyűjt.
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet

Bélyegmúzeumi munkatársak

Solymosi Jánosné

Kiss Ildikó

Angyal Erzsébet

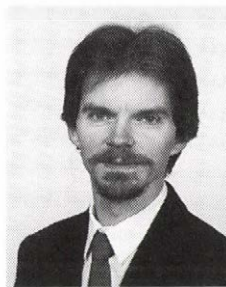
Nikodém Gabriella

Szegedi Istvánné

Halász Alexandra

Szabó Jenő

Petrényiné Szóts Anna

Sajtós Gáborné

Máté János

Oláh Kálmánné

Pinténné Kun Anna

Tusa Margit

Bélyegmúzeum

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

E-mail: belyegmuzeum@t-online.hu

Honlap: <http://www.belyegmuzeum.hu>

Név	Beosztás	Szakterület
Solymosi Jánosné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet
Kiss Ildikó	ügyviteli előadó	múzeumi ügyvitel
Angyal Erzsébet	muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjt.
Nikodém Gabriella	muzeológus	Európa bélyegtörténete
Szegedi Istvánné	muzeológus	magyar bélyegtörténet
Halász Alexandra	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtört.
Szabó Jenő	muzeológus	modern magyar bélyegtörténet
Petrényiné Szóts Anna	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	címfelvétel
Máté János	portás	
Oláh Kálmánné	takarító	
Pintérmé Kun Anna	takarító	
Tusa Margit	ny. szaktanácsadó	leltározás

Postamúzeumi kiállítóhelyek munkatársai

Juhász Károly

Rázga Lászlóné

Ring Sándorné

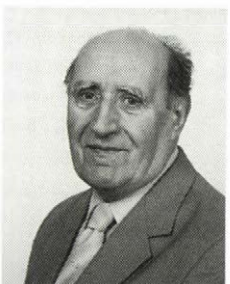
Piltman Csabáné

Molnár Erika

Nagy Ferencné

Hernitz Ferenc

Szomorné
Mester Veronika

Dr. Bányai Sándor

Postamúzeumi kiállítóhelyek

Név	Beosztás	Szolgálati hely
Juhász Károly	tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Rázga Lászlóné	múzeumgondnok	Telefónia Múzeum
Ring Sándorné	múzeumgondnok	Rádió és Televíziómúzeum
Piltman Csabáné	múzeumgondnok	Nagyvázsonyi Postamúzeum
Molnár Erika	múzeumgondnok	Balatonszemesi Postamúzeum
Nagy Ferencné	múzeumgondnok	Hollókői Postamúzeum
Hernitz Ferenc	ny. gyűjteménykezelő	Soproni postai és távközlési gyűjt.
Szomorné Mester Veronika	múzeumgondnok	Pécsi Telegaléria
Dr. Bányai Sándor	ny. gyűjteménykezelő	Pécsi Telegaléria

Múzeumaink

Bélyegmúzeum • 1074 Budapest, Hársfa u. 47.

Postamúzeum • 1061 Budapest, Andrássy út 3.

Kiállítóhelyeink

Postamúzeum • 8636 Balatonszemes, Bajcsy-Zsilinszky út 46.

Postamúzeum • 8291 Nagyvázsony, Temető u. 3.

Delizsánsz Kiállítóterem • 4026 Debrecen, Múzeum u. 3.

Postamúzeum • 6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.

Postamúzeum • 3176 Hollókő, Kossuth u. 80.

Telefónia Múzeum • 1014 Budapest, Úri u. 49.

Rádió és Televíziómúzeum • 2049 Diósd, Kőbányai út 11.

Postakürt Galéria • 3525 Miskolc, Kazinczy Ferenc u. 16.

Telegaléria • 7621 Pécs, Rákóczi út 19.

Emitel Telegaléria • 6400 Kiskunhalas, Mátyás tér 9.

Postamúzeum • 7621 Pécs, Jókai u. 10.

Postamúzeum • 9730 Kőszeg, Rajnis u. 3.

Tartalom

<i>Kurucz István</i> : Előszó	3
<i>Egervári László</i> : Koncepcionális célkitűzések a Hírközlési Múzeumi Alapítvány működtetésére	5
<i>Egervári László</i> : A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi beszámolója	8
<i>Krizsákné Farkas Piroska – Bartók Ibolya</i> : Historia domus – Postamúzeum, 2006	11
<i>Solymosi Jánosné</i> : Historia domus – Bélyegmúzeum, 2006	27
<i>Vichmann Béláné</i> : A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2006. évi gazdasági beszámolója	37
<i>Egervári László</i> : A Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2007. évi munkaterve	45
<i>Krizsákné Farkas Piroska</i> : Évfordulók nyomában	48
<i>Ifj. Heckenast Gábor</i> : A rozsdabarna szalag születése, virágkora és lassú elmúlása	58
<i>Bartók Ibolya</i> : Jubileumi kiállítás a Postamúzeumban	68
<i>Makkai-Várkonyi Ildikó</i> : Levélszekrények a magyar posta használatában a kezdetektől 1945-ig	95
<i>Hernitz Ferenc</i> : A soproni postaintézmény kezdetei	108
<i>Hajdú József</i> : Interjú Trischler Ferenc szobrászművésszel	118
<i>Kapi András Bálint</i> : A Postamúzeum múzeumpedagógiai lehetőségei	125
<i>Jakab László</i> : A távíró- és távbeszélőtörténeti gyűjtemény viszontagságai avagy költöztetése a Gyáli útról	132
<i>Szabó Jenő</i> : 60 éves a forint és a Forint-fillér bélyegsor	138
<i>Halász Alexandra</i> : 1956 filatéliai dokumentumokon	143
<i>Dr. Csáki György</i> : A művész és a megrendelő, Légrády Sándor és a Magyar Posta	147
<i>Dr. Novotny Erzsébet</i> : Grafikus a nyomdában	153
<i>Vagyóczy Károly</i> : Néhány gondolat Légrády Sándor születésének 100. évfordulóján	161
<i>Angyal Erzsébet</i> : Egyéniség és konformizmus Légrády Sándor bélyegtervezői életművében	164
<i>Angyal Erzsébet</i> : Gyermekszurdák a Bélyegmúzeumban	174
<i>Szabó Jenő</i> : Múzeumok Éjszakája a Bélyegmúzeumban	178
<i>Nikodém Gabriella</i> : A Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesületének története	183
Rövid tartalmi összefoglaló angol nyelven	205
A Hírközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai	229

